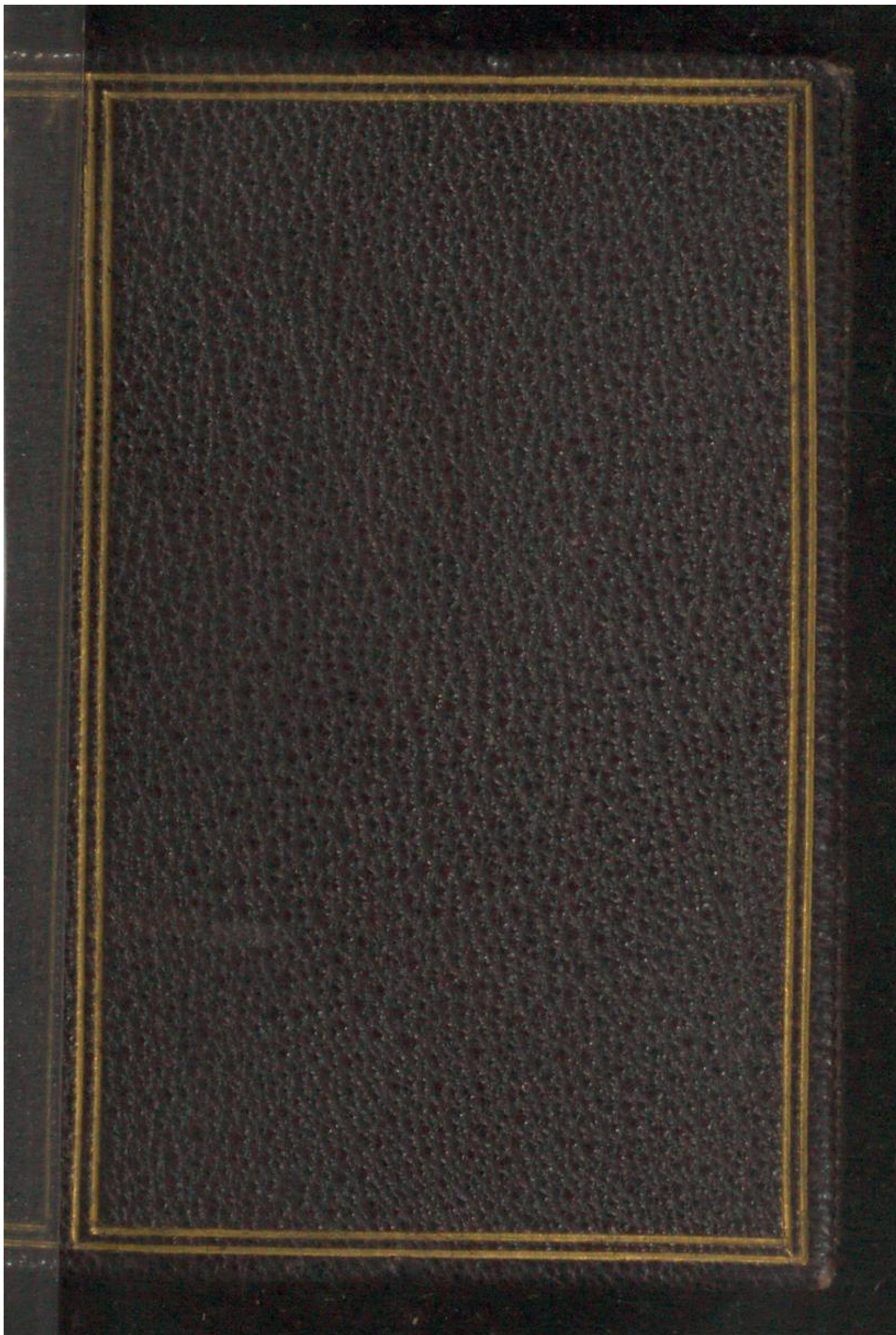
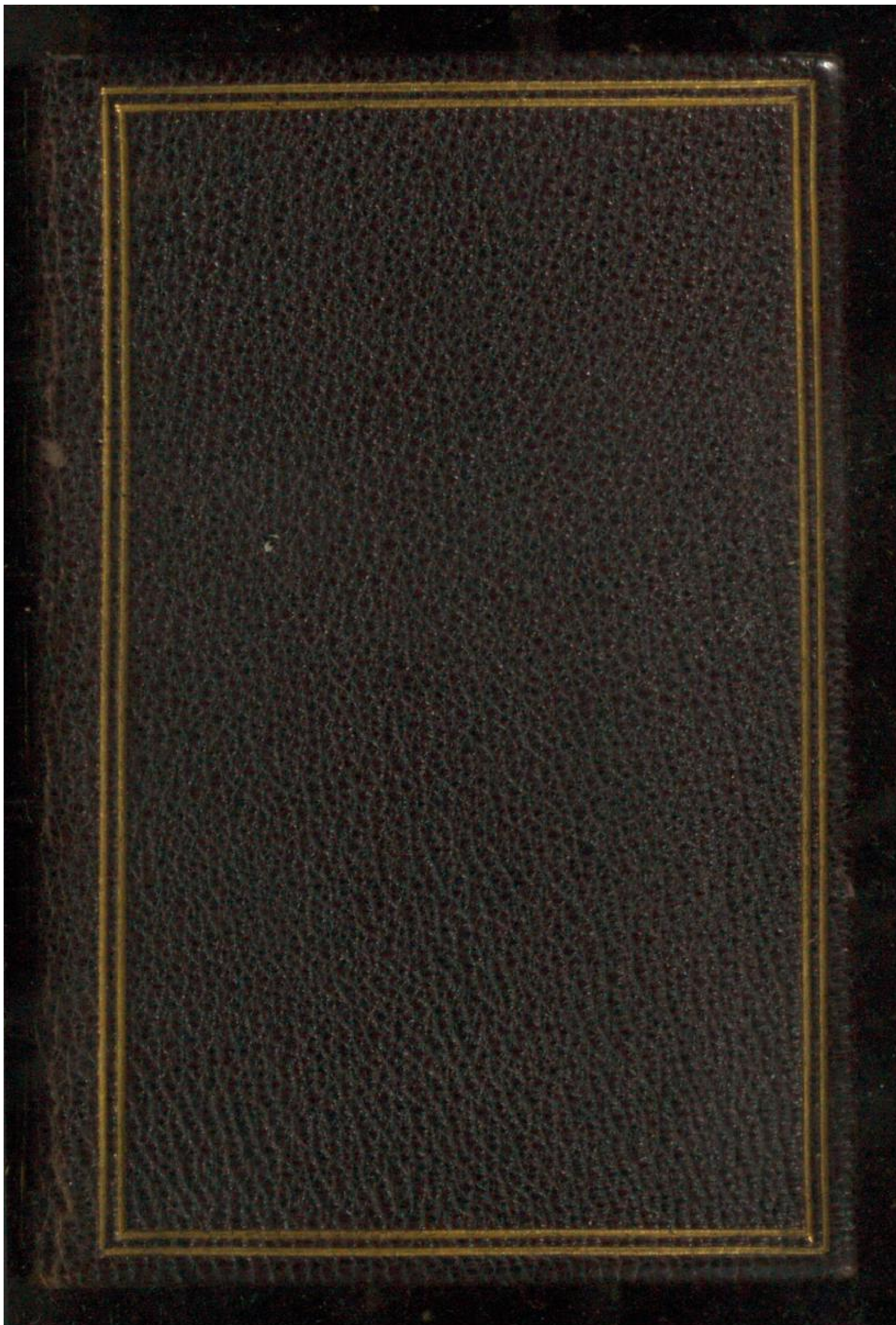

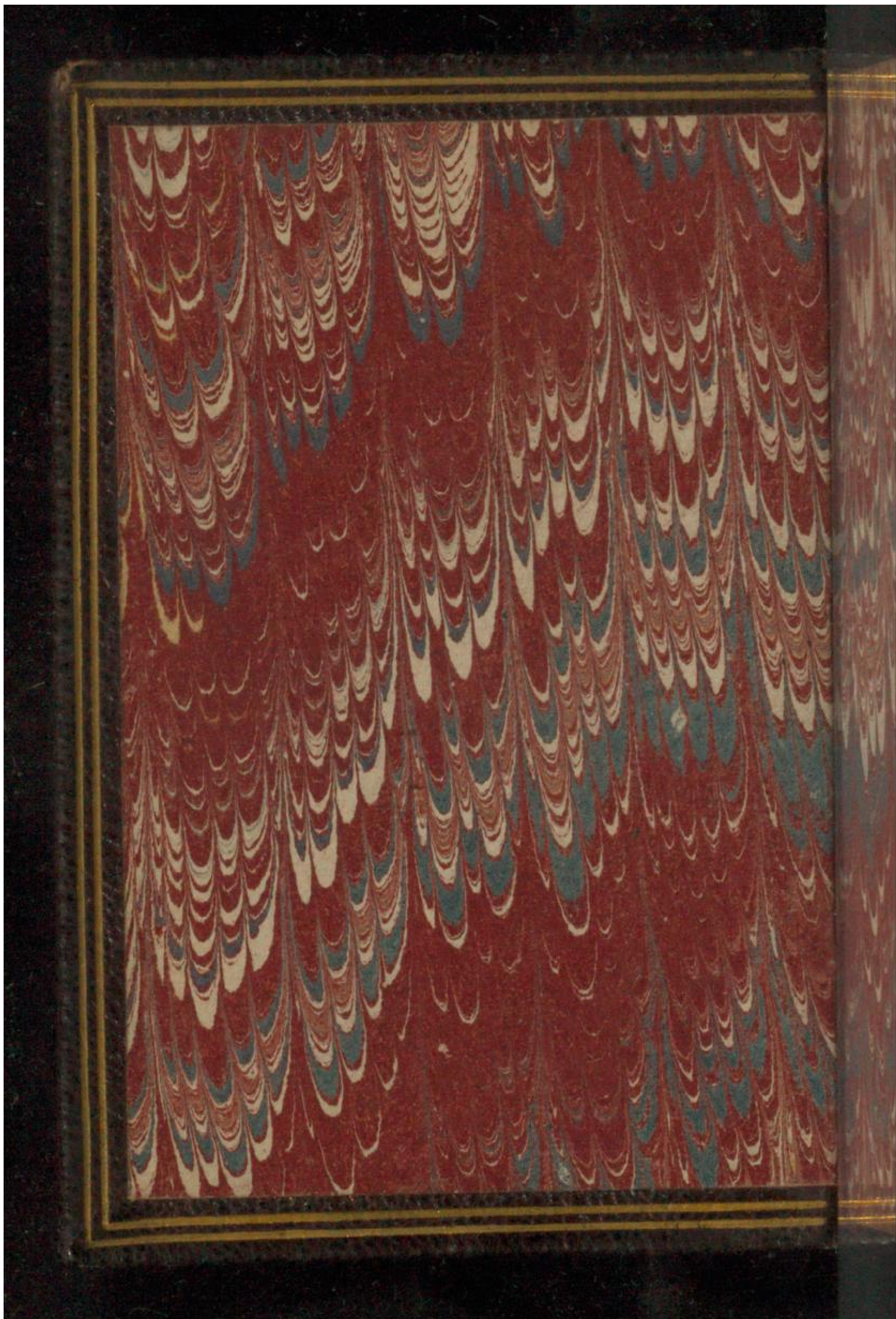

ALBERTUS MAGNUS
LVGDVNI 1596

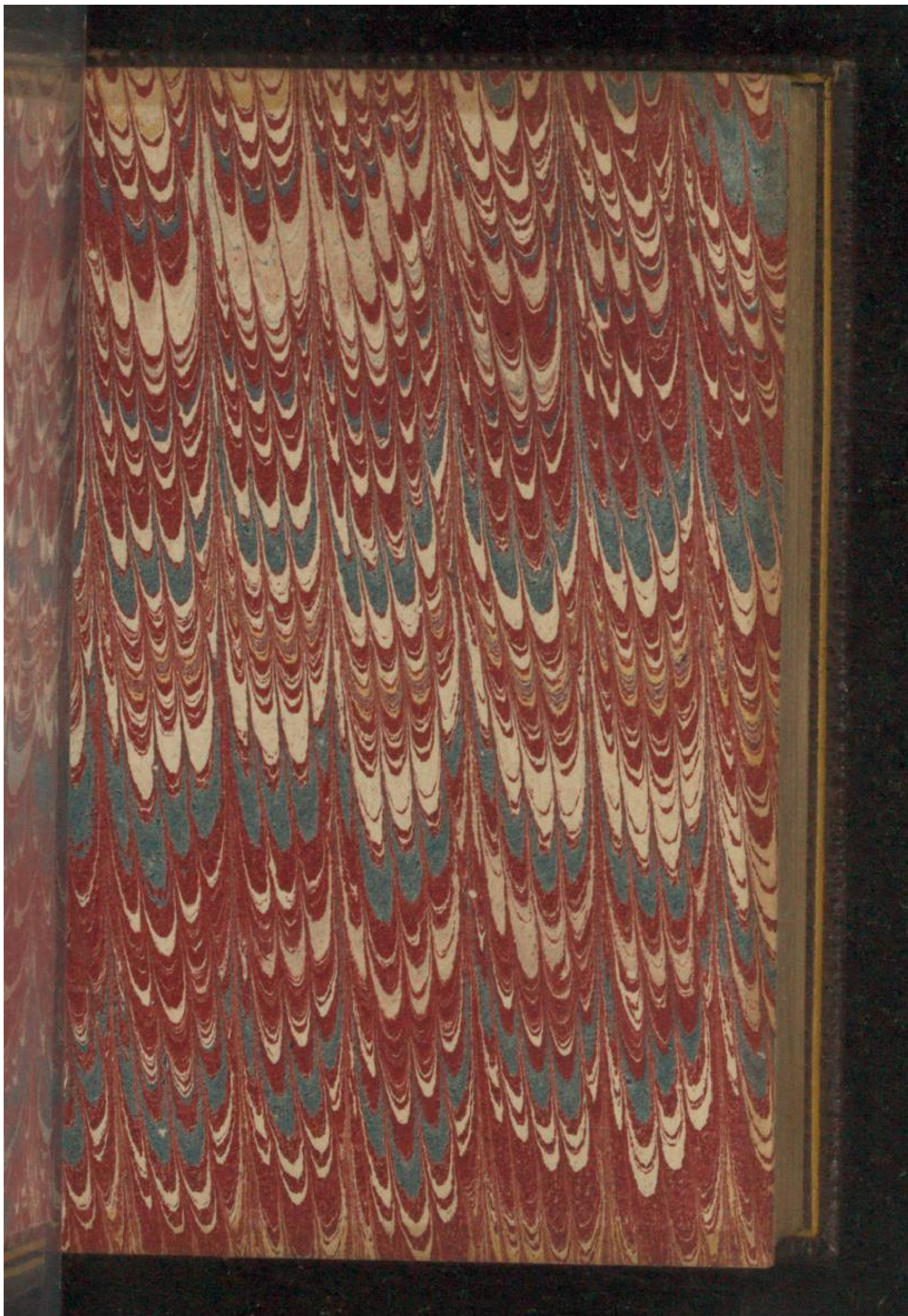

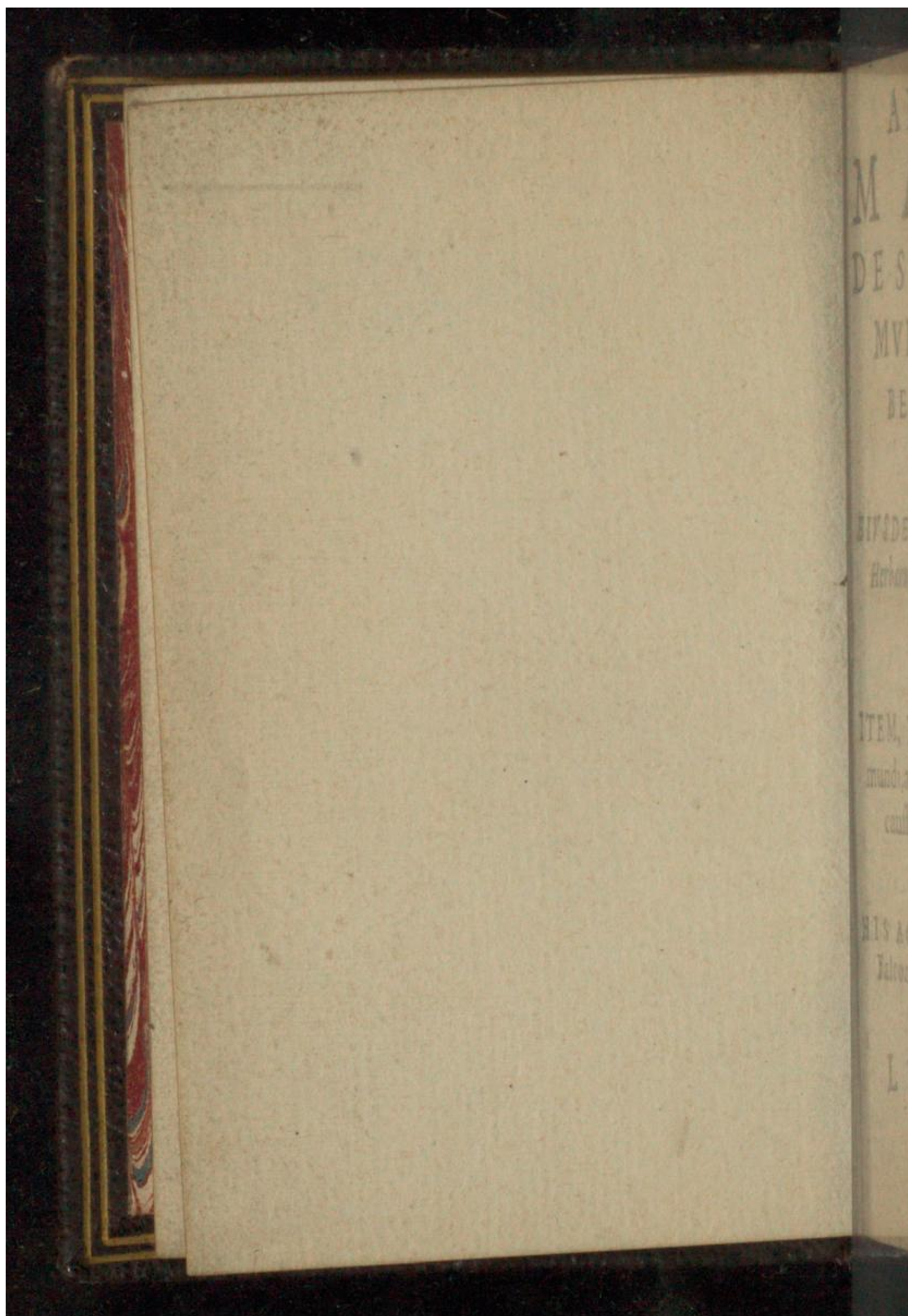

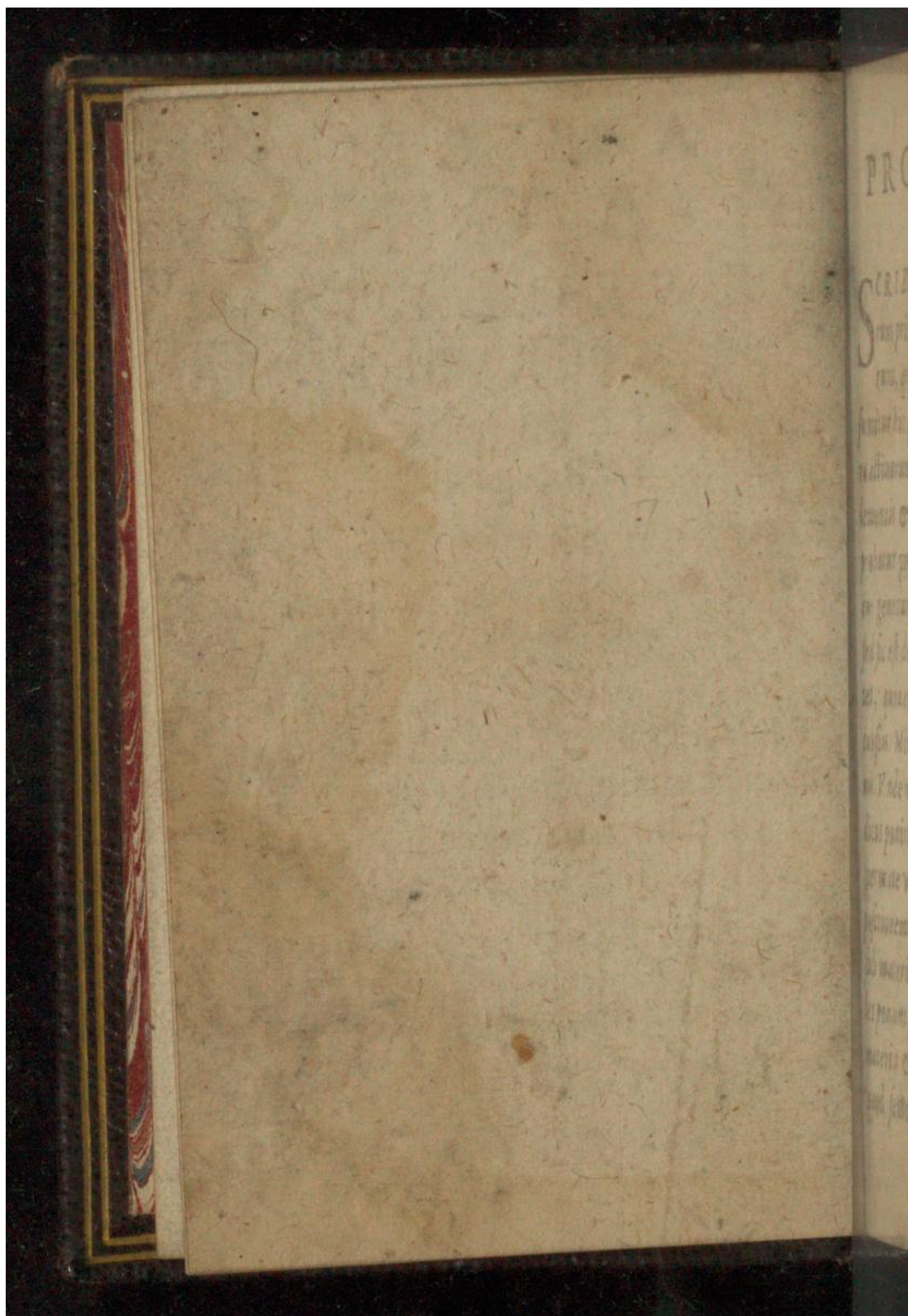
ALBERTI MAGNI DE SECRETIS MVLIERVM LIBELLVS CVM SCHOLIIS.

EIVSDEM DE VIRTVTIBVS Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam libellus.

ITEM, DE MIRABILIBVS mundi, ac de quibusdam affectibus caussatis à quibusdam animalibus, &c.

HIS ACCESSIT NVNC DE Falconibus, Asturibus, & Accipitribus opusculum.

LVGDVNI,
1596.

PROOEMIVM.

SCRIBIT Philosophus Philosophorum princeps: Homo est optimum eorum, quæ sunt in mundo: & mundus sumitur hic pro omnibus contentis in sphæra actiuorum & paßiuorum, scilicet pro elementis & elementatis. isto præsupposito probatur propositio: illud est optimum, cuius generationis caussæ sunt nobilißimæ, sed sic est de homine, ergo, &c. Maior patet, quia effectus sortitur nobilitatem ex caußis. Minor probatur de materia hominis. Vnde materia hominis secundùm medicos ponitur esse menstruum mulieris cum spermate viri, quia illa ambo intrant compositionem hominis, sicut lac coagulatur sub materia casei. Sed Philosophi naturales ponunt, quod menstruum mulieris sit materia & semen viri sit effectus: ita quod semen viri se habet ad menstruum

mulieris, sicut artifex ad artificium, vt at-
testatur Auerr. 7. Metaphysico. Digreßio-
nibus de Idæis. Item phys 5. metaphy. cap.
10 Dicit, quod sperma viri ad caussam ef-
fectiuam reducitur, & quocunque modo
dicatur, semper patet, quod materia homi-
nis est excellentißima, & inter omnia se-
mina nobilißima. Secundò probatur. Illud
est optimum, quod suis partibus aßimu-
latur corpori nobilißimo, sed homo est hu-
iusmodi, ergo, & cæt. Maior patet, quia
aßimulatio sequitur naturam rei. Minor
probatur, quia homo aßimilatur cælo, quan
tum ad duodecim signa Zodiaci, quorum
tria sunt calida virtualiter, scilicet Aries,
Gemini, Leo. Illis correspondent tria mem
bra in homine, scilicet cor, epar, & testicu-
li. Item tria frigida, scilicet Cancer, Tau-
rus & Virgo, & illis correspondent inte-
stina, vesica, & diaphragma. Item tria
sunt humida, scilicet Scorpio, Aquarius, &
Pisces, quibus correspondent cerebrum,
stoma-

stomachus & pulmo. Item tria sunt sicca, scilicet Capricornus, Sagittarius & Libra, quibus correspondent splen, fel & renes. Vnde dicit Physic. 12. Metaphys quòd eorum cælum est, sicut vnum compositum contiguum, igitur debemus esse inclinati ad notitiam præsentis libri, qui tractat de generatione humana, cuius caussa efficiens dicitur fuisse Albertus Magnus; qui fuit sufficienter tritus siue litteratus in experimentis & à mulieribus informatus, & maximè in libro de animalibus, qui postquam totum mundum cum Alexandro circuiuit, librum de animalibus composuit: Et supponitur Philosophiæ naturali, quia est vnus liber de paruis naturalibus, & non purè naturalis, sed partim medicinalis.

PROOEMIVM.

Dilecto sibi in Christo socio & amico N. clerico de tali loco: veræ sapientiæ & augmentum continuum vitæ præsentis.

Istius libri subiectū est ens mobile
contractum ad naturam secretorum
mulierum, vt ipsis infirmātibus pos-
simus dare remedia, & ipsis confiten-
tibus, scire dare pœnitētias debitas ad
delictum. Et diuiditur primò in duas
partes, scilicet procemialem & execu
tiuam. Pars executiua ibi. Sicut scri-
bitur, & cætera. Primò auctor salu-
tat personam cui scribit, dicens: Ego
Albertus morās Parisijs, dilecto sibi
in Christo socio & amico. Ibi tangi-
tur caussa efficiens, mouēs, mota. Mo
uens fuit quidā sacerdos, qui rogauit
Dominū Albertum, vt sibi scriberet
librum de secretis mulierum. Et hoc
ideò quia mulieres sunt tempore mē
strui venenosæ, ita ꝙ intoxicant ani-
malia per visum, inficiunt pueros in
cunis, maculant speculum bene ter-
sum, & quandoq; faciunt coeuntem
cum ipsis leprosum fieri, quandoque

cam-

cancrosum. Et quia malum non euitatur, nisi cognitum, ideò necesse est volentibus abstinere cognoscere immunditiam coitus, & multa alia, quæ in hoc libro docetur, & sic Albertus vidẽs quod iustè peteret, cõsensit ei, & sic tangitur causa efficiens, mota cùm dicitur scribo, &c. Sapientia est cognitio Dei & perpetuorũ effectuũ. Et ideo dicit Philosophus in procemio Metaphysices. De Deo propriè non est scientia, sed sapientia. Ita nihil melius est in hac vita, quia mediante ista sumus felices, teste Auerroe in prologo quarti Physicor. Ideo author scribit augmentum vitę præsentis & bene scribit sibi ista, quia homo, mediante sapientia, redditur laudabilis Deo, & hominibus.

CVM vestra fauorabilis & gratuita me rogauit societas, vt quædam vobis, quæ apud mulierum naturã,

 & con-

& conditionem ſunt occulta & ſecreta, lucidius manifeſtarem, viſa petitione veſtra, nulla pigritia à compilatione breuis et compendioſi tractatuli impetrata materia me retraxit. Sed puſilla & iuuenilis mens, quæ ſecundùm eius poßibilitatem, & temporis oportunitatem ad aliena attrahitur, nihilominus veſtro cupiens ſatisfacere appetitui, hanc præſentem epiſtolam, in qua plurima de impetratis inuenietis, ſcribo vobis in parte, ſtylo Philoſophico, & in parte medicinali, prout materiæ competere videtur. Nam conſcripſi, rogans veſtram conſtantiam, vt in hoc opere ac negotio, conſtans ac celans ſitis, ne aliquem puerum, tam in ætate, quàm in moribus, ad præſentiam peruenire permittatis. & ſi feceritis, promitto vobis plura de his & alijs manifeſtare: & cum præſenti opere & arte cauſſa medicinali tranſmittere, quæ prolixius dabo, Domino concedente.

Hic oſtendit cauſſam, qua poſſet

ipſum excuſare à labore huius facti, & patet ſententia ex textu. Nota quod author dicit, quod mens iuuenilis, & puſilla ipſum retraxit, vbi euitat arrogantiam, quia mens dicitur parua, quæ paruis cognitionibus cognitionis eſt imbuta. Vnde intellectus propriè non eſt paruus per ſe, nec per accidens, quia intellectus non extenditur extenſione, nec minoratione. Nota, appetitus eſt triplex, ſcilicet naturalis, animalis, & intellectualis. Ad propoſitum dicit littera appetitui. gloſ. id eſt, naturali intellectui. Vnde ille ſacerdos appetitu naturali, appetiuit cognoſcere naturas mulierum. Vnde homines natura ſcire deſiderant, 1. Metaphyſicorum. Item appetiuit appetitu intellectuali, quia vidit vtilitatem cognitionis earum.

PROOEMIVM.

SIcut ſcribitur ſecundo de generatione animaliū generabilium, generatio ſempiterna eſt circuitu. Cauſſam autem ſempiternitatis in generatione animalium oſtendit Philoſophus 2 de anima, dicens: Naturaliſſimum operum eſt vnumquodque ſibi ſimile generare: quatenus diuino eſſe & immortali participent, quod omnia appetunt, vt ipſa permaneant, non idem in numero, ſed idem in ſpecie. Propter quod dicit Commentator 2. de anima, quod ſollicitudo diuina potuit ipſum hominem facere permanere idem in numero, miſerta eſt ei in dando virtutem, qua potuit in ſpecie permanere. Et ſubdit: hoc enim nō eſt dubium, quin melius eſt habere hanc virtutē, quàm non habere vel non eſſe.

Hæc eſt pars executiua, qua author proſequitur intentum ſuum, ponendo duas propoſitiones valentes ſibi ad propoſitum. Et diuiditur in tot capitula & partes, quot patebunt per

ordi-

ordinẽ Nota, generatio animalium perfectorum sempiterna est, quia talia sunt de perfectione vniuersali: primo Ethicorum. Sed dubium videtur, quia quædã animalia sunt quandoq; penitus corrupta, sicut quædam vermes & muscæ in hyeme. Dicendum est ꝙ si corrũpantur in vno climate, tunc generantur in alio secundùm Albertum, & in momẽto super primo poste. Vel dicendum est quod generatio animalium quæ sunt de perfectione vniuersali, illa est sempiterna, sed stante prima solutione dubium est, an illa animalia sint de perfectione vniuersali, quia melius esset multa animalia non esse, quàm esse, scilicet serpẽtes, & animalia, quæ intoxicant. Dicitur quod bonum est ea esse, vt absorbeant immunditias terræ, quia si non absorberent, inficerent aerem, & per consequens homi-

nem. Vnde iam nihil ſuſtentat ſine cauſſa rationabili. Ex textu illo patet, quod caſtitas eſt peccatum naturæ, licet hominum ſit via mortis ex præcepto legis, quia per caſtitatē animal nō generat ſibi ſimile. Nota, per ſollicitudinem diuinam non poteſt intelligi Deus, quia ipſe non curat particularia ſecundùm Auer. 12. Metaphy. ergo per ſollicitudinem diuinam intelligitur corpus cæleſte, quod de ſui natura appetitu naturali appetit conſeruare iſta inferiora, tamen mediante regimine intelligentiarum. Vnde Comment. 12. Metaph. Opus naturæ eſt intelligentiæ non errantis. Vtrum generatio animalium poſſet animalia conſeruare in eſſe ſpecifico ſemper: & dicitur quod non, quia ſi ſic, ergo ſpecies eſſet generabilis, quod eſt falsū: falſitas patet: quia ſpecies eſt perpetua. Dico quando generatur indiuiduū, hoc vel

illud,

illud, tunc generatur natura ſpecifica ſub eſſe hoc ſignato,& ſecundùm partem, licet non generetur ſecundùm totum ambitū. Vnde nota quod natura occultè operatur in vniuerſalibus, vt dicit Gilbertus Porretanus in ſuis ſex Principijs, in c. 1. ſ. in ca. de forma. Et quia producere intendit naturam virilem, ſ. hominem commu. vel equū, & tamē producit particularem, vt fortem, quod prouenit ex eo, quia inuenit materiam quandam & ſignatam hoc loco determinato, & ideò ſi inueniret totam naturam ſimul, produceret omnem hominem ſimul, ſed quia inuenit vnam portionē menſtrui huius vel huius mulieris, ideò producit hunc, vel hunc hominem particularem.

CAVSSA autem quare iſta animalia & præcipuè homines, ſecundùm eandem

eandem naturam & secundùm materiam & secundùm numerum non durant, dicitur secundo de generatione & corruptione. Quorum substantia corporalis non durat, sed est corruptibilis, non posset reiterare eadem in numero, sed substantia hominis secundùm principia indiuidui accepta est corruptibilis, ideo generatio hominis abijcitur, quare generatio hominum sempiterna non erit secundùm numerum, nihilominus tamen generatio hominum est perfectißima, quod probatur sic: quia homo est nobilißima creatura, quod patet ex intētione Phil. in multis locis Phil. & præcipuè secundo de anima, quia quanto plures operationes res habet, tanto nobilior est. Homo autem per rationem intellectiuam separatur à numero viuentium: vt patet ibidem. Hoc etiam est de intentione omnium Philosophorum, præcipuè Boetij in secundo de consol. phil. vbi dicit, quod homines Deo sunt similes

mente.

mente. Hoc etiam patet in 2. phil. quia motus capit naturam & speciem à termino ad quem, & ideo cùm inesse naturam humanam in Socrate vel Platone, vel in alio particulari homine existente, fit motus qui dicitur generatio, perfectißima erit ipsa inter omnium animalium generationem. Item generatio est motus de non esse ad esse. Esse autem maximè appetitur, & præcipuè ab hominibus, qui hic inter omnes motus excellens est in mobilitate Et intellige de motu variante aliquid super quod mouetur, per hæc excluditur primùm motus, qui est caussa aliorum.

Hic probat quod animalia non possent permanere eadem in numero, sed bene eadem in specie, & præcipuè homines. Dubitatur vtrum idem indiuiduum numero possit regenerari. Et videtur quod sic, quia post triginta septem mille annos, constel-

latio,

latio cæli erit eadem per totum ſicut iam, ſecundùm Platonem & Aſtronomos. Et ideo tunc nos erimus ijdem in numero, & ſedebimus in hac vel in illa ſchola, vel lectorio, ſicut nunc, ſcilicet in magno anno. Vnde Plato dixit, quod poſt magnum annum debet redire Athenas, & debet ibi legere: ratio eſt, quia tota conſtellatio veniet ita. Ideò redeunte eadem conſtellatione, eidem affectus redibunt. Dictum eſt ſtante ſententia Auerro. & Ariſtotelis 5. Phyſicorum, & in libro de generatione, non eſt poſſibile, ex quo generationes illius non poſſent eſſe tunc immediatè & corruptiones, ideò tempus mediaret. Et ideò vnum numero, vna mutatione, perditur, numero quinto Phyſicorum. Sed ad dubium primum eſt dicendum, quod poſt annum magnum poſſibile eſt redire homines multum ſimiles, ſic

quod

uod vix possunt cognosci distincti, ùm non sunt idem numero. Sed dieres, stante eadem causa materię, eсtus erit idem in numero. Responetur quod verum est stante eadem nensura & materia æquè disposita, ed sic non est, quia tempus raptum ransit & non reuertitur idem numero, sed bene idem in specie, & potest ici, quod resolutio hodierna, nō sit adē numero cùm resolutione, quæ enit post millē vel quadringētos anos, quia motus est ens successiuum. ubitatur secundò, vtrum vnum animal possit perpetuari semper: Et vietur quòd sic, quia possibile est inueire aliquod complexionatū, in quo lementa sunt reducta ad medium, uc proportionem mediam, quia onnis corruptio est à contrario, & illa ontraria sunt proportionata in summo, ideo corrumpuntur Sed quod il-

lud ſit poſſibile probatur ſic, quia vbi maius æquale & minus æquale, ibi eſt æquale ſimpliciter. Dico quod nõ eſt poſſibile illud dare, ꝙ mixtum mouetur per naturam elementi prædominantis, id eſt, cæli. Sed ad rationem, vbi maius æquale & minus, &c. reſponde quod verũ eſt, prout ęquale ſufficit, & prout eſt poſſibile. Vnde mixtum æquale in humore ſecundũ iuſtitiam eſt ponendum, ſed non eſt dare æquale ſecundùm quantitatem mobil. quia terra ſemper prædominatur pluribus mixtis. Aliter dictum, ſuppoſito quod tale mixtum ſecundùm omnem qualitatem elementorum ſi ponderes, adhuc corruptibile ab intrinſeco ſcilicet à virtute cæleſti, quia poſſet mediante aqua frigida infrigidari, & redire ad hoc, ſcilicet æqualitate humorum, & hoc modo corrumpi. Nota quod littera

dicit,

icit,homines ſunt ſimiles Deo men
e,illud patet, quia homo per ſcien-
iam ſit diuinus. Seneca vir ſpecula-
iuus eſt Deo ſimilis & amātiſſimus,
patet illud ſecundo Metaph.vbi dicit
Ariſtoteles in hominibus eſt delecta-
io pauco tempore,quam intelligen-
iæ toto æterno perficiunt. Et intel-
ligitur hoc per cognitionem Dei, in
qua eſt maxima delectatio. Nota
quod omnis delectatio ſit per quan-
dam aſſimilitudinē aſſimulationem
cognoſcentis ad cognitum, median-
te forma exemplari cognoſcentis, er
go quanto plus homo cognoſcit de
Deo,tāto plus vel magis aſſimilatur.
Littera dicit,inter oēs motus genera-
tio eſtnobilior,ſumēdo de eductione
animę ſiue formatione fœtus in vte-
ro,quò ſit motus videbitur. Pro quo
nota quod motus eſt duplex:Primus
quidē eſt motus, qui abijcit aliquid

à ſubſtantia, ſicut calefactio aquæ abijcit frigiditatem, & mouetur de albo in nigredinem. Alius eſt motus, qui non abijcit aliquam perfectionem à ſubſtantia motus, ſicut motus cæli, qui non facit aliquid corrumpi à ſubſtantia cæli. Modò generatio motus abijciens aliquid à ſubſtãtia rei, quia mẽſtruum quod mouetur ad formationem hominis, tranſmutatur. Vnde Auerr. primo Phyſicorum dicit: In generatione hominis pars ſpermatis non ceſſat corrumpi, & pars hominis generatur, donec tota forma compleatur.

DE GENERATIONE Embrionis.

Cap. I.

POST quàm ſermo noſter præmiſſus eſt de his, quæ intentionem auditoris ad

ſtyli

yli materiam inclinant, oportunum eſt ma
riam operis deſcendere, & primò de em-
rionis generatione videre. Iuxta quod no-
ndum eſt diligenter, & memoriæ commē
andum, quòd omnis homo, qui generatur,
aturaliter, ex ſemine patris & menſtruo
mnium philo. & medicorū. Et dico medi-
orum, quia Ariſtot. non poſuit ſemen pa-
ris in ſubſtantiam fœtus cedere, ſed dicit
œtum tum procedere ex menſtruo & po-
tea poni ipſum vaporabiliter exalare. Me-
ici autem dicunt totum ſemen tā ex par-
e patris (quod ſperma dicitur) quàm ma-
ris (quod menſtruū dicitur) cedere in ſub-
tantiam fœtus.

Caput primæ partis executiuæ, in
quo vult aggredi materiā, ſcilicet ad
oſtendendum generationem embrio
nis ſiue fœtus. Nam eſt controuerſia
inter Medicos & Philoſophos, nam
Philoſophi dicunt, quod ſemen viri

coniunctum menstruo muliebri, habet se ad menstruum mulieris tanquam artificium. Vnde sicut carpentarius solùm est efficiens, & domus effectus, ita quod materiam domus alterat ac disponit, sic etiam sperma viri alterat menstruum mulieris ad formā hominis. Et hoc ponunt ideo quia vident quod patre corrupto, fit generatio hominis, & transmutatio seminis mulieris, ergo est ponere efficiens, quod patre corrupto, menstruū mulieris trāsmutetur. Et quia finis & effectus nō concidunt, ideo sperma viri nō intrat materiam. Sed medici dicunt oppositum, videlicet quod homo fit ex nobilissima materia, ideo semen intrare sub materiam fœtus mulieris, quia menstruum mulieris superfluum est secundæ digestionis, sed sperma viri est melius coctum & digestum, ideo oportet ip-

sum

ſum ſubintrare materiã fœtus & ſub ſtantiam: quia videtur quod fœtus aliquando aſſimilatur patri, in generalibus & in multis alijs, hoc non eſſet, niſi intraret ſubſtantiam fœtus Item medici dicunt, quod in ſemine viri ſit quidam ſpiritus gignens, qui penetrat totã materiam ſeminum coniunctorum, & ille ſpiritus eſt formatiuus omnium membrorum, tanquã faber ferrum cum malleo diſponit, & mollit omnia membra, & per ipſum ſpiritum ſaluatur principium efficiens. Sed Philoſophi ponũt ſperma viri exhalari vaporaliter, q̃a matrix eſt membrum valdè poroſum, & ſic poſt formationem fœtus, calor ſolis facit ſperma viri exhalare & recedere ex matrice per poros. Sed quod ſit poroſum patet. Quia puer per poros ſumit nutrimentum. Etiam patet quia eſt pellis, & quælibet pellis eſt

porosa in animali, quia aliter sudor non posset exire sine pœna, quod est falsum, quia in calore pori aperiuntur, & tunc sudor exit, & tunc etiam exeunt pili per poros. Nota, embrio est quædam massa carne carnea, ex istis seminibus congregata, & ista massa carnea alteratur ad formationem fœtus.

HIS visis, & accepta vna parte opinionis Aristot. vel medicorum, videndum est per quem modum, & quomodo illa semina recipiuntur in muliere. Vnde mulier cùm in coitu fuit cū viro, similiter in eodem tempore emittit menstruum, in quo vir sperma, ita quod ista duo semina in vulua mulieris concurrunt simul, & vnum alteri incipit commisceri, & tunc concipit mulier. Concipere autem vocatur, quando ista duo semina in matrice & in tali loco deputato à natura ad factum recipiuntur. Postquam

verò

verò illa duo ſemina recepta ſunt, matrix mulieris clauditur tanquam burſa ex eius omni parte, ita quod nihil de ſemine recepto poteſt perdere. Et cùm matrix ſic vndique fuerit clauſa, fit tentio menſtruorum in muliere.

Hic author exequitur formationem fœtus, &c.1. facit hoc, ſecundò ponit notabile ibi: Iuxta quod notandum, ſi vir primus emittit ſperma, q̃ mulier menſtruum, tunc non fit conceptio. Item ſi ambo ſimul emittunt, & ſi ſemina non ſunt bene conformia, & bene diſpoſita, iterum non fiet conceptio, vt ſi ſemen viri non ſufficienter fuerit calidum. Et ideò, qui rarò coeunt, citò generant, quia ſunt calidi valde. Nota, quòd vulua dicitur, quaſi valua, quia eſt ianua ventris, & prima pars dicitur membrana, quia membrum ani eſt finis vuluæ, & ita matrix clauditur ſicut

vna burſa, ita quod ſecundùm Auicē-
nam vna acus intrare nō poſſet, quia
gaudet ex calido recepto nolens per-
dere. Nota, quod mulier emittit men-
ſtruum, & etiam recipit, & ſic magis
delectatur in coitu ipſo viro. Sed ori-
tur dubium, vtrum abſciſſis teſticulis
poſſet aliquis generare, & videtur
quod non, quia deficiunt vaſa ſemi-
nalia, per quæ vaſa ſemen deferri de-
bet. In oppoſitum expertum eſt, quia
Taurus abſciſſis teſticulis generat.
Dico quòd imò adhuc generare poſ-
ſet, quia poteſt emittere materiam
ſpermaticam, licet non æquè bene.
Vnde ſi ſemen emiſſum ad terram,
poneretur ad matricem, poſſibile eſ-
ſet, quod conciperet. Vnde ſæpius
contingit, quod in balneo, vbi vir
ſpermatizat muliere præſente, quod
ſine coitu ipſa concipit, quia vulua
eſt maximè intractiua, & quia ſemen
adhuc

adhuc est vigorosum, & non exhalatum, ideò producere posset fœtũ, & hoc expertum est. Nam si spermatizaret cattus super saluiã, & aliquis cõederet de saluia, tunc ex illo spermate generarentur catti in ventre viri, qui catti per vomitum essent expellendi.

IVxta illud notandum quòd mẽstruum in muliere nihil aliud est, quàm superfluum alimentum, quod in substantiam rei aliunde non recedit, sicut est in viris sperma. Et vocatur menstruum in muliere ideo, quia fluit in quolibet mense ad minus semel, cùm mulier tantæ ætatis fuerit, hoc est, 12. 13. vel 14. annorum, & vt frequenter accidit in decimo quarto. Et incipit fluxus menstruorum esse in quolibet mense propter naturæ purgationem. Quibusdam verò accidit iste fluxus in nouilunio, quibusdam postea, ita non omnes mulieres in eodem tempore patiuntur istum dolorem, quia in illo fluxu omnes differens

ferenter patiuntur, quædam plus, quædam minus, à quibuſdam verò tranſit diutius, & hoc ſecundùm exigentiam, & complexionem naturæ mulierum.

Hic author ponit vnum notabile, vt patet in textu. Dubitatur, quare fluxus ſpermatis non ſit menſtruoſus ſicut menſtruum. Reſpondetur quod ſperma ſiue ſemen viri, eſt magis decoctum & ſubtile, ideò natura non libenter reijcit, imò conſeruat ad generationem, ſiue ad nutritionẽ, ſi indigeret fœtus. Dubitatur quare vrina & ſtercorozatio & ſudor nõ ſequantur motum Lunæ ſicut menſtruum. Reſpondetur, quod & immũditiæ fiunt omni die ex ſuperfluitate cibi, ſecũdùm magnã groſſitudinem & maiorem quantitatem, ideò opus eſt quod quotidie debeant expelli. Nota, iuuenes mulieres ſunt multum humidæ, & ideò libenter menſtrui-

ſtruizant in principio menſis, & ſeniores in fine, quia minus humidæ ſunt. Nota, quod mulieres nigræ minus habent de menſtruo quàm albæ, quia omnes mulieres ſunt flegmaticæ complexionis, tamen vna magis alia Et quanto magis mulieres vtuntur cibarijs delicatis, & bene piperatis, tanto magis ſubtile emittunt menſtruum: & oppoſitum eſt de pauperibus mulieribus, groſſis cibarijs vtentibus. Nota author ponit quod in XII. XIII. vel XIIII. anno mulier incipit menſtruizare. Ratio eſt, quia tunc calor ætatis pueritiæ deficit, gratia cuius non poteſt bene conſumere humidum nutrimentale. Vnde ver. Adde decem ternis, mulierum menſtrua cernis. Ad quinquaginta durat purgatio tota. Nota, quod mulier mediante menſtruoſitate purgatur, quia humidum ſuperfluum

recedit, à quo grossi humores resoluẽtur, si maneret. Ideo mulier non est apta ad disciplinã, propter grossitiem spirituum cerebri, oppilantium & hebetantium. Et nota, quod coitus mulieribus pro tanto est proficuus, quia superfluum frigidum emittitur, & calorem recipiunt, qui temperat earum frigiditatem, oppositum est in viris: Vnde mulieres multũ coeuntes, non sunt breuioris vitæ, adeò sicut viri, hoc attestatur natura passeris, qui propter sæpè coire moritur.

SED ex his quæ dicta sunt, oriuntur plura dubia. Primum est, vtrum ille fluxus fiat per colorem vel per aliquẽ alium. Iuxta quod notandum, quod in omnibus mulieribus præter quam in corruptis, color menstrui est sanguineus, vt in pluribus. Et dico in corruptis, malis & viscosis humoribus. In his enim sunt sæpe men-

strua liuidi, id est plumbei coloris. Et non loquor de corruptione castitatis, quia indifferenter, siue virgines fuerint, siue corruptæ, si tantæ ætatis fuerint, fluxū patiuntur, & signa ad hanc partem scilicet quod mēstruo fluunt, sunt plura, de quibus postea dicetur.

Hic author mouet quatuor quæstiones secundùm ordinem, vt patet in textu. Nota, quod fluxus menstruorum est sāguinei coloris. Caussa huius est, quia menstruum est superfluum secundæ digestionis, scilicet epatis, sed epar est organum rubeum summè calidum, & ideo assimilatur sibi id ipsum in colore, & in forma in quantum potest. Sed contra, videtur quod menstruum debeat esse album, quia est summè frigidū, & frigiditas est mater Albedinis. Respondeo secundùm Albertum, quantum esset de natura menstrui, esset

albu͠m, ſed quia eius pro ducens eſt rubrum, ſcilicet epar, ideò ſibi aſſimilatur. Tunc eſt dubium, quare ſperma viri non eſt rubeum, cùm tamen ſit calidum & bene digeſtum. Dicitur quod ſperma viri de ſe eſt rubeum, quia eſt ſanguis tertiæ digeſtionis, ſed in teſticulis dealbatur propter frigiditatem teſticulorum, ideo non ſpermatizat, niſi per motum teſticulorum calefiat. Nota, calor rubeus generatur ex eo, quia in humido terreſtri humiditas per aduſtionem humidi conſumitur, vt patet in latere rubeo Nam later ante combuſtionem non eſt rubeus, ſed efficitur rubeus per conſumptionem humidi à calido, ita quod terreſtre ſiccum prædominatur. Sic eſt de menſtruo mulieris eo, quod in epate humidum calore epatis non conſumitur in ſicco terreſtri, ideò quodammodo

fit

sit rubeum. Sed in mulieribus valdè grossis & terrestribus, tantum est de humido incõsumpto, & de terrestri, quia earum menstruum est liuidum, id est, nigrum. Terra enim nigra est, & quia earum menstruum est summè terrestre, ideò sequitur colorem terræ. Quia calor est qualitas secunda, derelicta primis qualitatibus. Exẽplum sicut videmus quando calidum agit in humidum. & non consumit sufficienter humidum, relinquitur viridis, sicut in piris & in pomis. Et si frigidum prædominatur, color est albus, sed si calidum prædominatur, relinquitur color niger, vt patet in pipere, & sic de alijs similibus.

SEcundum dubium potest esse, vtrũ mẽstruum fluat per anum, & hoc more secessus: aut per vuluã, modo eiectionis vrinæ. Ad hoc breuiter est dicẽdum, quod per vuluã fluit in specie sãguinis & tenuis.

Hic author ponit secundum dubium, vt patet in textu. Et respondetur ad dubiũ, quod mulieribus multum corruptis, quarum anus & vulua sunt vnum foramen, tum menstrua fluere per anum, sed stante sanitate & bona digestione, tunc non fluunt per anum, sed per vuluam.

T*Ertiò dubitatur, quare in mulieribus fluunt menstrua, quæ sunt superflua alimẽti, & non in viris sperma, quod etiam est superfluum alimẽti. Ad hoc dubium dicendum est, quod mulier est frigida & humida à natura: vir autem est calidus & siccus: modò de natura humidiori est fluere 4. Metaph. & maximè humidum, quod est in mulieribus, est aqueum. Sed in viris humidum est aereum, & ideo cùm calor semper agat in humidum, & calor est naturalis. Sed tamẽ natura nihil facit frustra, vt dicitur primo de cælo & mũdo: & quia calor in mulierib. semper*

est

est debilis, respectu illius, qui est in viris, & cùm totum alimentum in mulieribus non potest conuenire in carnem, ideo natura facit, quod melius est: prouidet naturæ de necessarijs, & reliquum dimittit in locum quendam, in quo seruantur in muliere menstrua. De illo quidem in tantum est, quia maioris inquisitionis est, quã præsens exposcit negotium.

Hic mouet tertium dubium, per se soluit, ꝙ patet in littera. Nota, quod frigidissimus virorũ est calidior calidissima mulierũ, stante eadẽ regione, digestiõe, & cibali nutritiõe, & sic de alijs. Hoc dico notãter, ꝙ mulier in Aethyopia viuens delicatè, esset calidior pauperculo viro in occidente sẽper vtente cibarijs frigidissimis. Sed contra videtur, ꝙ mulier calidior sit viro, quia calor fundatur in sanguine, sed in muliere plꝰ est de sanguine, quàm in viro, aliâs sanguis non fluc-

ret quotidie & continuè in muliere, ſed ſic non eſt in viro, ergo, &c. Reſpõdetur quod vbi plus eſt de ſanguine bene digeſto & decocto, ibi eſt & maior calor, ſed ſic non eſt in mulieribus, ergo, & cæt Nota, littera dicit quod natura facit, quod melius eſt. Ratio, quia natura regitur ab intelligentia non errãte, expellit humidum groſſum mulieris mediante fluxu. Et videmus experimentum, quando fuerit in corpore animali aliquis humor groſſus, nociuus corpori, illum natura vertit in partes officiales corporis, faciendo ſcabioſos pedes & manus, ne illud humidũ lędat mẽbra principalia, ſcilicet cor, epar, & alia.

QVartò dubitaret aliquis, vnde veniret menſtruum in muliere, quando eſt in coitu cum viro, quia dictum eſt ſupra, quando mulier concipit,

reten-

retēta sunt mēstrua: ergo si retēta fuerint, mirum est, vnde tunc fluunt in coitu. Ad hoc dicendū est, quod quando mulier concipit, retenta sunt mēstrua propter hāc causam finalem, vt de menstruo retento, fœtus in vtero mulieris existens, possit nutriri. Quando autem mulier est in coitu cum viro, tunc propter magnā delectationem, quā habet, quia per virgam virilem existentem in vulua, nerui & venæ existentes in vulua confricantur & mouentur, & sic vulua dilatando se menstruum emittit, & hoc naturale respectu coitus, quia ille coitus est naturalis. Et tamen quasi violentus respectu fluxus naturalis menstruorum. Item omni die de nutrimento sumpto, fit materia, quæ apta nata est ad expellendum in coitu. Ex illo soluitur dubitatio, quare mulier impregnata maximè appetat coitū, quia appetitus coitus est propter abundantiam materiæ superfluæ ab alimento. Et ideo cùm menstrua sunt retenta, & om-

ni die aliquid aliud generatur, mulier maximè appetit coitum, quia ex eius materiæ abundantia, vulua mulieris calescit, & sic coitum appetit.

Hic mouet quartum dubium, & sic soluitur per se, sed dubium est circa dicta, & circa dicenda, à quibus membris in viris sperma abscindatur, & similiter menstruum in mulieribus, sumendo menstruum pro semine, quod emittitur in coitu. Et videtur, quod ab omnibus membris, quia fœtus assimilatur parentibus in omnibus membris. Sed contrà, si sic, sequeretur quod imperfectus in membris generaret in membris imperfectum, quod est falsum. Falsitas patet per experientiam, si pater esset cœcus, claudus, & mutilatus in digito, non semper generaret simile sibi. Consequentia patet de se. Dicendum quod in coitu illa semina dis-

ſcinduntur à quatuor membris principalibus, ſcilicet à cerebro, corde, epate, & matrice in mulieribus, & à teſticulis in viris, & ex conſequenti ex alijs membris, ſed non ab alijs partibus corporis principaliter, & per hoc ad inſtantiam dicitur, quod fœtus aſſimilatur parentibus. *Dico* quod ſufficit à principalibus, prout iſta influunt alijs membris, & maximè à cerebro diſcinduntur, & diſtinguuntur. Vnde videmus multum coeuntes caput dolere, & maximè exſiccari in membris, & maximè debilitari in viſu.

DE FOETVS FORmatione. Cap. II.

Visis istis, ad formationem fœtus in matrice est redeundum. Prima materia recepta in matrice habet naturam lactis sex primis diebus. Ad hunc colorem lactis, operatur color naturalis in spermate viri emiss⁹, & calor matricis, ita quod ista materia dealbatur, & sicut lac. Deinde illa materia trāsmutatur ad naturam seu colorem sanguinis spissi, & aliqualiter bene cocti, & hoc per nouem dies, post eà tunc ab isto tempore fit consolidatio in membris fœtus, in duodecim diebus.

Istud est capitulum secundum partis executiuæ, in quo reuertitur ad formationem fętus. Oritur dubium, vtrum color spermatis sit ignis elementalis, vt sit calor cælestis, similiter de calore matricis, &c. Hic sunt diuersæ opiniones, sed cum Arist. 2. de ani-

de animalibus dicendum, quod iste calor sit animalis, siue cęlestis. Ratio est, quia calor elementalis destructiuus, sed calor cęlestis est saluatiuus animalium, secundùm Auerr. 12. Metaphysi. 12. comment. Sed tamen dicendum, quod iste calor sit partim igneus, & partim animalis siue cælestis. Vnde calor igneus conuertitur simpliciter in se, sicut in contrarium. Sed color animalis, siue cælestis est permixtus cum humiditate, & tempe ratus, & ille conseruat mixtum. Vnde quodlibet animatum viuum, viuit in calido radicali & humido temperato. Dubium est, quæ membra primò formantur & generãtur in fœtu. Hic dicunt quidam quod epar, quia in epate sit nutritio prima, & vegetatio spirituum, & quia ab epate discinditur prius semẽ, quàm in corde, ideo videtur epar primò generari.

Sed cum Arist. dicamus, quod primò cor generatur, quia est primũ viuẽs, postea epar, postea cerebrum, postea testiculi, sic de alijs. Sed quando dicitur quod in epate fit prima nutritio, dicitur quod est verum ex consequẽte, sed primo in corde habet fieri, &c.

IVxta quod notandum quod secundùm Phil. vnumquodque viuentium consurgit ex quatuor elementis, ideo quia in tali materia est materia terrea, quæ cedit in substantiam oßium: similiter aquea cedit in simile, & sic de alijs. Postea verò solet facies formari à natura, & dispositio corporis secundùm trinam dimensionem, scilicet longum, latum, & profundum, & hoc fit per 18. dies. Ab isto verò tempore incipit natura fœtus confortari vsq; ad gressum. Nota, quod fœtus mulieris conficitur in 14. diebus. Et illud quod per sermonẽ lõgum dictum est, solet dici per quatuor hos versus:

Conceptum ſemen, ſex primis crude diebus,
Et quaſi lac, reliquiſq; nouem fit ſanguis, abinde
Conſolidat duodena dies, bis nona deinceps
Efficiet, reliquum tempus producit ad ortum.

Hic author ponit vnum notabile, vt patet in textu. Nota, littera dicit, quodlibet viuentium eſt ex quatuor elemẽtis. Hoc probatur, quia ex quib. aliquis nutritur, ex illis eſt conſtitutus, 2. de anima, ſed eiſdem nutrimur & ſumus, ergo, &c. Minor patet, quia nutritio fit per calidum & humidũ, ſiccum & frigidum, principaliter per calidum & humidum. Sed contra, quędam animalia viuunt ex puris elementis, igitur ſolum vnum elemẽtum eſt in ipſis. Antecedens patet per hunc verſum:

Quat.

Quattuor ex puris vitam ducunt elementis.

Dicendum quod ſimpliciter eſt impoſſibile ſecundùm Ariſtot. Vnde halec eſt mixtum ex quattuor elemẽtis, & nutritur in aqua mixta, mediãte calore ſolis. Vnde halec in aqua pura viuere non poteſt, quia illa non eſt nutrimentalis. Et ideo videmus piſces panem comedere in aqua. Itẽ in quolibet mixto viuente requiritur terra, quæ facit mixtum conſtare & durum eſſe, aliâs citò diſſolueretur. Item requiritur ignis, vt calorem habeat, in quo vita ſaluatur. Etiam requiritur humidum in quo agat calidum. Et requiritur humidum aeris, quia ſpiritus generatur ex ſemine aëreo. Item oſſa ſunt ex menſtruo quã tum ad groſſiores partes menſtrui, quia oſſa materiam hominis in eſſe conſeruant. Si enim non eſſent oſſa,

homo

homo citò diſſolueretur. Poſtea de parte menſtrui magis aquea, generatur cerebrum & medulla. De partibus magis aëreis generatur ſpiritus, & de partibus magis igneis epar, ita quod quælibet membra in homine, ſunt in ſua ſtructione ex adiũctione alicuius elementi. Nota, fœtus ſic formatur, ꝙ quantitas materiæ præexiſtentis condenſatur, vel rarò fit ad quantitatem ſiue extẽſionem debitæ formæ, in longum, latum, & profundum. Et quando res generabilis maior erit in quantitate re corrumpẽda, tunc fit rarefactio materiæ. Quando verò erit minor, tunc fit condenſatio. Sic eſt quando ex ſemine mulieris fit homo, quia tunc ſi materia ſeminis eſt maior recipiente formam hominis, tunc primò calor naturalis, & virtus formatiua materiam condenſat, & facit indureſcere, donec apta ſit

formæ:

formæ:& tunc homine generato, materiam augmentat interim cum elemẽtis, vſq; ad quantitatem competẽtem ſibi. Et omnes illæ diuerſificationes, quæ præcedunt animã in inſtãti generatã, debent eſſe indeterminatæ ante illud inſtans: quãuis omnes determinatæ non per formam corrũpendam, ſed per formam menſtrui, tamen expectant aliam terminationem à forma generanda. Secundùm hoc gloſatur litera, quæ dicit. Poſtea verò ſolet facies formari ſecundùm trinam dimenſionem, ſcilicet in determinabile.

SVNT autem quidam, qui penè quodlibet tempus ſignantes, ponunt regnare aliquem Planetarum. Et quia ſcire hoc malum confert ad ea, quæ hìc ſcribuntur, ideo ne ignorantiæ meæ illud neglectũ aſſcribatur, ex his aliqua declarabo. Notandum primò, vt dicit Auicenna, acciden-

ia sunt in triplici genere, quædã enim ma-
teriam consequuntur in composito, & ei
attribuũtur: quædam formæ, quædam com-
positum ex materia & forma cõsequuntur.
Et cùm hoc sit naturale compositum ex ma
teria & forma, tripliciter denominabuntur
accidentia in ipso. Ex parte autem animæ
sunt quædam accidentia, virtus eundi &
mouendi. & quia secundùm intentionem
quorũdam qui dignè locuti sunt de natura,
omnes virtutes, quas anima in corpore com
plectitur, illas contrahit à superis, & corpo
ribus cælestibus.

Hic author incipit determinare,
de successione in fœtus formatione
secundùm influentiam Planetarum.
Et primò præmittit quædam, secun-
dò exequitur intentum suũ sibi. Ab
vltimo enim. Nota, illa conclusio
formatur ex littera. Fœtus formatur
successiuè per Planetas. Idem proba-
tur sic extra litteram. Penes illud for-

matur

matur fœtus, quod diuersimodè influit fœtui esse & viuere, sed planetæ sunt huiusmodi, ergo, &c. Minor patet, quia huic influit viuere longo tempore, huic paruo tempore, vt patet per Ptolomæum in Centiloquio suo, & per eius Commentatorem Haly. Nota, tunc Planeta dicitur regnare, quando est in maiori vigore, scilicet quando est in domo sua, hoc est, in signo sibi conformi, & quę sint domus Planetarum, infra patebit. Nota, mouet corpus per hunc motum, anima primò mouetur ab alio, scilicet appetibili, & sic mota mouet spiritus, quibus motis ipsi mouent musculos, qui mouent membra. Et sic patet quod appetibile est principale mouens. Sed dubium est, vtrum aliquid accidens posset esse principium alicuius substantiæ principale. Respondet Gualterus Burbalij super

[q]uarto ſententiarum quod ſic, pro-
[b]amus ſic, quia illud eſt agens, quod
[c]orrumpit vnum, & generat aliud:
[t]alis autē eſt humoris indiſpoſitio,
[q]ue diſproportio elementorum, quę
[c]orrumpit formam hominis, & ge-
[n]eratur forma cadaueris, quod eſt
[ſu]bſtantia, igitur, &c. Reſpondetur,
[q]uòd humor mortificās eſt quędam
[ſu]bſtantia. Non enim ſumitur hu-
[m]or pro accidēte, ſed capitur pro ma-
[te]ria humida peccante, ita quod ac-
[ci]dens nō corrumpit hominem, niſi
[vi]rtute ſibi ſubiecti. Sed quando dici-
[tu]r, Subſtantiæ nihil eſt contrarium,
[d]icitur quod verum eſt, de contrarie-
[ta]te perfecta, tamen bene contrarie-
[ta]te diminuta, quæ ſufficit ad corru-
[pt]ionem vnius, & ad alterius gene-
[ra]tionem.

*AB vltimo enim orbe, qui motu diur-
no oēs ſphæras inferiores recipit,*

 influun-

influuntur materiæ principaliter & radicaliter virtutes essendi & mouendi: ab orbe stellarum fixarum fœtus recipit virtutē, quæ distinguitur in esse secundū diuersas figuras & accidentia. Et illud conuenit, & in quantum est forma, sed etiam contrahit aliam virtutem ab hoc orbe, quæ dat esse, & secundùm diuersas naturas huius orbis post sphæram stellatam, ponitur sphæra Saturni secundùm Astronomos, & ab illa influūtur animæ virtutes discernēdi et ratiocinādi. Et postea sphæra Iouis, & ab illa influitur animæ magnanimitas, & plures animæ passiones. Et à sphæra Martis influitur animæ animositas et virtus irascibilis, et alia desideria animæ. Et à sole influitur virtus sciendi et memorādi. A Venere motus cōcupiscentiæ & desiderij. A Mercurio virtus gaudendi & delectādi. A Luna quæ est radix omniū virtutū naturaliū, virtus vegetandi. quamuis hæc & plura alia, ab anima procedūt: et cū ista sequūtur ex diuersis

par-

[...]etibus corporum cælestium, tamen hæc [o]mnia animæ attribuuntur, & non solum a[ni]mæ, sed toti composito, quod simplex non [po]test sustentare accidens.

Hic ostendit quomodo animæ in[f]luuntur diuersa accidentia à corporibus supercælestibus. Nota ab vltimo orbe, anima capit esse in omnibus, quantum est ex parte sui, sed sphera cæli stellati dat esse distinctũ animæ ab alijs entibus, quia propter multitudinem stellarum influit distinctum esse, & distinctionem. Vnde secundùm hoc quod stella specialis, respicit vnam animam plus, quã aliam, ideò distinctum esse influit cuilibet animæ humanæ, cui correspondet distincta stella.

Nota, Saturnus est 1. stella erratica, & gratia suæ influentiæ dat animæ virtutem discernendi & ratioci-

nandi. Et dicitur Saturnus quaſi ſatur in aruis, per contrarium. Vnde cùm ſit frigidiſſimus & ſiccus, influit cariſtiam ipſo regnante. Sed Iupiter influit magnanimitatem. Vnde Iupiter fuit quidam vir, qui expulit matrē ſuam à regno ſuo. Et dicitur quaſi iuuans patrem per contrarium. Et illud attributum vni eſt planetæ, qui magnanimus eſt per influētiam, ita quod puer natus eo regnante, fit magnanimus. Et in Venere naſcuntur luxurioſi. Sed Mars eſt maligniſſimus planetarum, & dat virtutem iraſcibilem.
Sol eſt optimus planetarum, influens ſcientiam & memoriam. Vnde ſub Sole nati ſunt & felices & amabiles. Sed Mercurius dicitur quaſi mercatorum Kyrios, id eſt, dominus: ſicut enim mercator dicitur eſſe gaudioſus & affabilis, ſic & ille planeta eſt beneuolus gaudium & delectationem

ẽ infundens: ſed Luna influit virtu
ẽ vegetandi & nutriendi, q̃a eſt infi-
⁹ planetarum, ideò immediatius a-
it. Item litera dicit, accidens in ſim-
lici eſſentia nõ ſuſtẽtatur, cauſſa eſt,
uia accidẽs egreditur de natura ſub
cti, non ſolum magnitudinẽ cauſſę
fficientis. Ideo compoſitum ſecun-
ùm vnam partem eſt cauſſa materia
s, & ſecundùm aliã partem eſt cauſ-
a effectiua, & quia in ſimplici nõ eſt
xponere, ideo ſimplex non eſt ſubie
um accidentium, & maximè acci-
entium realium, quamuis tamen eſ
ntia ſimplex poſſet eſſe ſubiectum
orum modorum eſſendi, ſicut ma-
ria prima eſt ſubiectum ſuæ poten-
æ, quæ eſt ſuus modus eſſendi pro-
rius & formalis. Ex quo patet, quod
ccidentia potentię non ſunt accidẽ
a ſolius animæ, ſed ſunt accidentia

totius compositi. Sed dicuntur ani-
mæ sic, quia insunt corpori per ani-
mam principaliter.

NVnc verò ex parte corporis consi-
militer est notandum, & prim
de creatione vel formatione cor-
poris, quod ex embrione creatur & for-
matur per effectus & operationes stell-
rum, quæ planetæ dicuntur. Primò enim
materia embrionis vel hominis generandi
compressa & coagulata per frigiditatem
& siccitatem Saturni disponitur, & hui
materiæ à Saturno virtus influitur vege-
tatiua, & motus naturalis asscribitur, &
tunc patebit in tali materia operatio aliqu-
liter debita. Et ideò medici dicunt, quod
post lapsum spermatis in matrice, prim
mensis ingeneratione, in temporis successi-
ne, secundùm exigentiam naturæ seminis
Saturno asscribitur, quia sua frigiditate &
siccitate, semen constringit & consolidat.

Poſtquam author poſuit acciden-tia propria animæ, mediantibus cor poribus cæleſtibus, conſequēter exe-quitur de accidentibus corporis. No-ta, frigidi eſt ſtringere & condenſa-re, vt patet in experimento. Vt ſi ac-cipitur olla plena aquæ, ponatur ad locum frigidum, aqua minoratur, ſic quod comprimitur. Sed calidi eſt ex tendere, vt calor ferri facit ferrum ex tendere. Item calor in aqua bullien-te ipſam extendit, rarefacit in dimen ſionibus, ſed quia Saturnus eſt frigi-dus & ſiccus, ideo aſſimilatur terræ, ideo materiam condenſat & compri mit.

Verſus:

Eſt frigidus ſummè Saturnus, ſiccus
& aſper.

Nota dubium, vtrum aliquis pla-netarum poſſet influere frigiditatē, videtur quod non. Quod 2. de Cœlo

neratione & corruptione, vbi vult quo generatio elementorum & partium ipsorum ad inuicem ordinantur & conseruantur per motus corporum supercælestium & per motus elementorum, qui concurrunt generaliter ad generationem mixtorum Addit autem Commentator, quod indiuidua animantium & planetarum determinatarum causarum, sunt determinata ad esse. Et ita tam esse vniuersaliter, quàm particulariter inferiora à superioribus respiciuntur.

Hic author soluit quęstionem motam, & primò ponit solutionem quãdam, secundò applicat eã ad propositum, ibi: Et ideo cũ natura, &c. Nota, materia cælestis respicit determinatè elementum, quia in vna parte generat ignem, & in alia corrumpit aquam, sicut videmus, quia signa hyemalia faciunt generare aquam plus in septentrione, sed signa æstiualia

plus

plus faciunt generare aerem ignē in æstate. Nota, littera dicit, corpora similium partium, vnde illæ partes dicuntur ſimiles, quarum quælibet ſuſcipit prædicationē totius, hoc intelligendo de partibus quantitatis, ſicut quælibet pars ignis; & etiam ignis habet partes diuerſarum rationum, ſicut materia, ignis, & forma. Modò generatio partium ſimilium corporum quot ſunt in elemētatis, & elementis reguntur, & determinata ſunt per motum corporum cæleſtium. Idem eſt dicendum de Plantis & indiuiduis animātium. Et ideo cōtingit quod in vna parte terræ, homines moriuntur, & ſi eſſent in alia, ibi poſſent reuiuere vitam eorum. Quia ſi aliquod mixtum fuerit nimis calidum in regione nimis calida, illud debet poni ad regionem frigidam. Vt eius calor obtemperetur, & tunc illud ſanitati reſtitueretur.

Et ideo

ET ideoq; cùm materia prima sit subiecta corporibus supercælestibus, necesse est, quod capiat formam alicuius speciei determinatam ab aliqua parte speciali cæli, ita quod potest eam recipere cælesti in communi, eò quod tale corpus respicit istam materiam vel istam formam, indifferenter: nam qua ratione daret illam formam, eadem daret & alias: quia omnes formæ, quæ sunt in potentia in materia prima, in primo motore, sunt in actu, vt dicit Commentator 12. Metaph. ergo cùm materia sufficienter disposita est, necesse est esse aliquam determinatam partem in primo motore primò specialiter respicientem materiam ad huius determinatè susceptionē, et ideo non sufficit agēs particulare Physicum stante communi influentia, & cõmuni actione corporū cælestium. Et illud patet ex eo, quia postquam semen est decisum, gerit in se vim illius, à quo est decisum. Et illa virtus non gubernatur è corporibus super-

rcælestibus vniformiter, ita quod non
agis gubernatur ab vna parte cæli, quã ab
ia, imò hoc modo destitueretur in sua pro
ia actione, & per consequens à fine Et il-
d est de intentione Aristot secũdo de ge
ratione & corrupt. vbi dicit, quod adue-
ente Sole redibunt animalia, & receden
Sole animalia peribunt. Illud autem ap-
ret ex intentione Commentatoris secun-
Metaph. vbi vult, quod materia primò
n recipit omnem formã indifferenter, sed
imò formas elementales, & mediãtibus
is omnes formas mixtorum. Ille autem
do formarum nõ potest esse, nisi ab aliquo
ecialiter materiam gubernantium, ad
ceptionem formarum.
Hîc author applicat ad propositum
ã solutionem, primò in generali, se
ndò in speciali, ibi. Et per hũc mo-
um. Nota, motor primus est duplex.
uidã est motor primus, vt ipse De'
oriosus, & præter illum motorẽ est
ponere

ponere alium motorem primo coniunctum: vnde philosophi ponunt 8. sphæras, & nouem motores, ideo q̃a quælibet sphæra habet suum proprium motorem. Et præter illos motores est dare vnum motorem simpliciter immobilē, qui non mouetur immediatè, sed mediantibus alijs motoribus cōiunctis. Modò littera authoris sic intelligitur. Omnes formæ in materia cōpositæ sunt de primo motore sēper simpliciter, & in actu Vnde Lycomen, super primo Posteriorum dicit, quod effectus primo habet esse in suis causis maximè effectiuis, sed in se habet, virtualiter. Nota, particulare agens sub influentia cōmuni potest educere formā determinatam: quia omnis prima determinata respiciens aliquam formam, plus influit, quā pater vel mater. Et ideo agēs particulare non producit sine determi-
nato

to agente. Item littera dicit, ſemen ciſum habet vim illius, à quo eſt ciſum. Ex quo dubitaret aliquis v-um ſemen deciſum eſſet animatũ: videtur ꝙ ſic, quia ſemẽ in quantũ in patre, tunc eſt viuum vitam pa-s habens: & ſi habet eandẽ naturam matrice, ibi erit viuum Hic reſpõ-eo, quod ſemen fuſum in matrice on eſt viuum formaliter, quia nec t planta, nec animal, ſed eſt viuum aturaliter, quia mediãte ſpiritu ſibi nteruenientc operatur vitã Sed dice-s, cùm ſit inanimatum, quomodo roducit animã? Dicẽdum, quod me-iante matrice, q̃ eſt animata, & me-iantibus virtutibus proprijs animæ enes ſtellas & planetas, ſpiritualiter epræſentantes ſpiritualem influen-iam, diuerſificantur imagines homi-num ſecundùm Albertum, & ideo quandoque contingit, quod homo

cum

cum capite vnius porci generatur, qa aliqua ſtella tunc dominatur, quæ influit talem diſpoſitionẽ: & ſic eſt expertum, quod lapide aliquo eſt facta imago ſcorpionis vel ſerpentis, quia aliqua ſtellę conſtellatio reſpexit ipſum, & ſibi impreſſit illam figuram, & ex hoc contingit, quod imagines aliquorum ſignorum ſculptæ in lapidibus, habent curare quaſdam infirmitates, ſicut recitat Haly in centiloquio Prolomæi, & vidit quod imago ſcorpionis ſculpta, curauit læſionem factam in ſatellico à ſcorpione animali, & ſic vidimus, quod quandoque aliqua corpora mortua ſepulta, ſcilicet homines centum annis vel amplius iacent ſine incineratione, & hoc fit per naturam ſtellarum reſpicientium illud cadauer, quod conſeruatur ſine incineratione, & combuſtione. præterea ex hoc

patet,

atet, quod quandoque optimi ami-
, nunc inimici vna caussa agente
articulari, & hoc accidit per influen
iam planetarum repugnantium, qui
us ipsi sunt subiecti.

ET per hunc modum manifestatur esse de Saturno propositū, scilicet quod habet disponere materiam & introduce talem formam: sed quod Saturnus sic sē-er dicitur regnare in embrionis cōceptio-e sic intelligitur, quod suū regnare in hoc co non sumitur pro alio, quā influere talē ispositionem, quæ ab alia parte cæli nō est ata influi. Et ideò si in tali hora noctis, vel iei non dicatur regnare Saturnus, hoc est x eo quod cessat virtus sua, sed aliquis aliꝰ lanetarum, vel stella apta nata est influe- talem dispositionem in materia, quam aturnus influere non potuit, quia actus ctiuorum sunt in patiente bene prædisposi. Et si aliquis quæreret, cur ita sit, quod mnia tali cursu currant?

Respondeo, quòd sic sunt ordinata apud Deum, qui primò originaliter omnia disponit secundùm ordinationem sublimem, & cuilibet virtutem propriam secundùm exigentiam suæ naturæ ministrat.

Hic applicat solutionem ad propositum suum in speciali. Nota, per textum soluitur dubitatio directè in forma, quando arguebatur. *Si primus* mensis attribueretur Saturno, ita ille regnaret in principio conceptionis, tunc semper regnaret Saturnus. Dico Saturnum regnare intelligi dupliciter, vno, influentia generali, alio modo influentia spirituali. Modò dicit, quod Saturnus regnat omni die influentia generali, sed regimen spirituale Saturni est, quando fuerit in domo sua, & tunc habet maiorem influentiam. Nota, Saturnus est frigidus & siccus, ideo habet influere semini humidum & calidum, quæ sibi

con-

ntrariantur virtualiter, vnde om-
s actio fit gratia cõtrarietatis, quia
nile additum alteri, nõ agit ipsum.
de agens & patiens in principio a-
onis sunt dissimilia, sed in fine sũt
nilia, quia omne agens assimulatur
o posse in quantum potest mediã-
sua virtute, quia omne agens na-
rale agit in suum contrariũ secun-
m vltimum suæ potentiæ, vt patet
e Cælo. Nota, littera dicit actus a-
uorũ, &c. Hoc patet ex signis ma-
festis, est n quidã piscis generalis,
vocatur Scorpio, ille inficit manus
catoris per rete, & non inficit rete,
ia rete non est dispositum ad hoc.
Item Sol calefacit aerem, & non
bes ipsos, s. inferiores se, quamuis
t sibi propinquiores, hoc est, pro-
r indispositionem materiæ, & id-
peccauerunt dicentes: quod licet
ri ex quolibet, hoc non videlicet,

quia primus actus proprius habet fieri in ꝓpria materia, ſi diſpoſita. Item nota, quòd propriæ diſpoſitiones nō corrumpuntur in aduētu formæ. Et ex hoc deſtruitur opinio, quæ ponit, quòd poſtquam materia mēſtrui eſt diſpoſita, & quando hominis forma introducitur, tunc diſpoſitiones primę corrumpuntur: hoc nō valet, quia tunc diſpoſitiones fruſtra præceſſerunt. Vnde diſpoſitiones ſunt medium recipiendi illud, quod fit de potētia materiæ. Nota, quod auctor in littera oſtendit ſe eſſe catholicum, in hoc quod ponit Deū primordialiter omnia diſpoſuiſſe. Vnde Philoſophi merè naturaliter loquentes ſi habēt dicere, quod ab æterno ſic Deus diſpoſuit planetas & ſtellas, & non de nouo, & ideo Com. 2. de cælo, totum cælum periret propter illam inordinationem, quam fieret per illam ſtellam, &

m, & oportet quod cælum non mo
[illegible]retur.

Post hæc, quæ dicta sunt: Iupiter aduenit, qui sua gratia & virtute sua materiam disponit ad susceptionem for[illegible]e membrorum, & caliditate sua virtua[illegible] & casuali materiam fœtus confortat, & [illegible]a humiditate replet, quæ fuerunt desiccata virtute Saturni in primo mense, & sic [illegible]ui attribuitur secundus mensis.

Hic author exequitur de alijs pla[illegible]etis quantum ad formationem fœ[illegible]s, videtur quod planetæ non for[illegible]ant sic materiam fœtus, quia inter [illegible]ussam & effectum dicitur esse pro[illegible]ortio: & si sic, sequeretur quod em[illegible]rio generatus, cùm ipsi planetæ sint [illegible]rpetui Dicendum, licet caussæ propinquæ sunt corruptibiles, ideo corrumpitur fœtus.

TErtio aduenit Mars, qui sua caliditate & siccitate formati materiam, diuidens à lateribus brachia, & diuidit collū à brachijs; & caput format, & huic operationi attribuitur tertius mensis.

Nota, Mars est calidus & siccus, & ideò ipse haberet formare crura & brachia, q̃ sunt sicca. Oportet enim, quod calor sufficiens congreget partes terrestres siccas, si debent fieri crura & brachia Nota, quod ex littera habemus, quod caput formatur prius à Marte, quàm cor à Sole Huius causa est secundum medicos: q. in capite sunt omnia principia vitæ, ergo primò formatur. Sed Aristoteles ponit, quod cor primò formatur, quia cor fluit ex omnibus membris.

QVarto mense virtus solis aduenit, formas imprimit, cor creat, & animæ sensitiuæ motum dat. Et hoc

est verum

t verum secundùm intentionem medico-
m, & quorundam astronomorum, tamen
cũdùm intẽtionem Aristot cor inter om
s partes generãdas generatur primò, &
rtute eius omnia mẽbra nascũtur, addũt
im quidam ad istã partem dicentes, quod
ol est radix totius virtutis vitalis, & tali
erationi quartus mensis ascribitur.

Item Philo. propter illum textum
scribunt generationem hominis
oli, dicẽtes, homo generat hominẽ
x Sol, vt dicitur 2. Physi. quia à Sole
rtus radicalis dependet. Contra, si
c, sequeretur quod homo deberet
ci solaris & cælestis creatura, quia
ffectus ab eodem denominationem
umit, à quo habet entitatem. Dicen-
um, quod Sol est caussa remota, id-
ò non sumit denominationem effe
tus à Sole.

*QVinto tempore quædam exterio-
rum membrorum Venus sua virtu-*

te perficit, & quedam exteriora format, aures, nares, os, & virgam virilem in masculis, & pudibunda, scilicet vuluam, mamillas, & alia membra in fœmellis: manuum & pedum separationem facit & digitorum, & isti quintus mensis aßignatur.

Nota, Venus est beneuolus Planeta, & est virtualiter calidus, ideo perficit membra exteriora, scilicet os & aures, & testiculos, sed videtur quod testiculi debeãt primò generari, quia sunt principalia membra, sicut cor & caput se natura continuè saluat. Dicitur, quod testiculi nõ sunt ita principalia membra, sicut cor & caput, quia videmus testiculis ablatis, adhuc viuere hominem: sed capite abscisso & corde ablato, vlterius ibi vitam non videmus.

SExto tempore influentia & regnatio Mercurij instrumenta vocis format, super-

upercilia componit, oculos fabricat, capil-
os crescere facit, & vngues producit. Et
ti operationi sextus mensis attribuitur, vt
le versus:

Instrumenta nouem, sunt guttur, lingua,
palatum,
Quattuor & dentes, & duo labra simul.

SEptimo tempore Luna operationi finem imponit: replet enim sua humiditate angustias carnis, & aurigenas carnes in superficie complet. Venus verò & Mercurius humiditatem tribuentes toti corpori nutrimentum dant. Et operationi datus est secundus mensis.

Item nota, Luna replet poros carnis, & facit fœtum esse planũ superficie, scilicet in cute. Itẽ si aliquis puer nasceretur in septimo mẽse, ille moreretur, quia non adhuc debitè formatus & consolidatus, ergo, &c.

Postea influentia Saturni, cui octauus mensis ascribitur. Et ille Saturnus multum infrigidat & siccat, & per consequens stringit fœtum, & ideo aliqui Astronomi ponunt fœtum generatum in octauo mense moribundum vel mortuum esse, vt in sequentibus manifestabitur Deinde in nono mense dominatur Iupiter, qui calliditate & humiditate fœtum lætificat, & fœtus qui generatur in isto mense, est fortis & bene dispositus, & longæ vitæ, & est fortis gratia caloris, & longæ vitæ gratia humiditatis.

Hic author ponit in quo mẽse Saturnus habet suum dominium & dicit, quod Saturnus in 8. mense habet influere. Et nota quod si in aliquo membro deficiẽtes pueri nascuntur vel generantur cum quatuor digitis in manu, vel cum tribus: hoc est propter defectum materiæ. Similiter si generarentur cum sex vel cum septem

tem

tem digitis, hoc esset ex abundantia materiæ.

EST autem adhuc notandum, quòd membra corporis organici duodecim signis Zodiaci attribuuntur. Primum ergo signum totius sphæræ cælestis est aries, in quo quidem signo, sole existente temperato, fit calidum & humidum, & tūc est motus ad generationem, & ideo motus solis in ariete dicitur principium vitæ, & radix virtutis vitalis, propterea arieti attribuitur caput in homine, & eius cōditiones. Nā aries in cælo est dignior pars cæli, quia principium diuisionis sphæræ per duodecim signa, sicut caput in homine vocatur dignior pars corporis, & ideo meritò arieti est assignandum, & quia sol currens in hoc signo calidum & humidum natura mouet, & caput in homine dicitur principium spiritus vitalis.

Postquam author ostendit influētiam planetarū & stellarum respectu

fœtus,

fœtus, nunc consequenter prosequitur de effectu signorum. Nota, Aries est calidus & humidus, & correspondet veri. Ver enim est calidum & humidum, & tūc animalia maximè appetunt coitum, quia tunc augmentatur calidum & humidum gratia Solis existentis in Ariete, & maximè in viris tunc est appetitus. Propter hoc etiam mater ecclesia statuit ieiunium magis in illo tempore, propter luxuriam illo tempore restringendā, quia tunc homines constricti hyeme reuertuntur ad vigorem. Vnde versus:

Marte mares, Februoq; canes, Maio mulieres.

Nota, Aries habet denominari super caput in quo vigent omnes potentiæ animæ pro tanto, quia ipse Aries est principium vitalis operationis, & sic & caput in quo vigent omnes potentiæ animę, & ideo medici dicūt quod

Virtus vegetatiua corporis eſt in capi
te principaliter determinatè, ſed in
corde originaliter. Sed dubium eſt, v-
trum vita magis conſiſtat in corde
quã in capite. Et videtur quod in ca-
pite, patet per Auicennam, qui dicit
quod vidit arietem ambulantem cor
de extincto, hoc eſſe non poſſet, niſi
vita haberet principiũ de capite. Sed
cõtra hoc eſt Auerroes in 6. Phyſic.
qui ipſum deridet, dicens: ſe vidiſſe
arietem currere hinc inde abſciſſo ca
pite. Vnde Auer. vult, quod vita prin
cipaliter & originaliter ſit in corde,
ſed ex cõſequenti in capite. Sed medi
ci ſunt multũ ſenſuales, & hoc ideo,
quia vident in capite eſſe ſenſus vir-
tutum, ideo dicunt vitam conſiſtere
in capite principaliter, ſed nõ eſt ita,
imò in corde. Sed quid dicemus ad
authorẽ in littera, qui dicit quod ca-
put eſt nobilior pars corporis. Dicen
dum,

dum, quòd hoc verum est secundùm apparentiam & maiorem operationem spirituum vitalium, quia in eo apparēt magis operationes vitæ, quā in corde. Vnde non dubito, quin natura nobiliorem & meliorē partem corporis collocarit in medio corporis, nam cor primū est viuens, & vltimum moriens, hoc non esset nisi cor esset principalissimum membrorum corporis.

TAuro quidem collum, humeri & scapulæ Geminis attribuuntur, Cancro manus & brachia: leoni quidem pectus & cor & diaphragma: virgini stomachus & intestina, & costæ & lacerti attribuuntur. Et hoc videtur esse medietas corporis secundùm cursum medietatis cæli, videlicet, vt à parte septentrionali est annotata. Libra verò secundam partem corporis respicit, scilicet renes, & est principium cæterorum membrorum. Scorpio

verò

verò loca libidinis respicit, tam ex parte vi-ri, quàm ex mulieris. Sagittarius nares, & r quæ natura secessum dimittit, & poste ora respicit. Capricornus verò genua & ia inferiora respicit. Aquarius verò tibias spicit. Pisces verò quod est vltimum, for-ationes pedum respicit: & Planetas, & c breuiter habitum est iudicium ex parte uodecim signorum.

Hic author ostendit de alijs signis cens, vt patet in textu. Nota, littera ult in tantum quod Luna existente n talibus signis, quæ respiciunt illa membra, vt patet in littera in illis membris, non debet fieri minutio anguinis Luna existente in aliquo gnorum.

ET non opinetur aliquis illa ficta fore. Nam fides huius in multis experimē-tis valet inueniri. Noscat ergo expe-rimentum quiuis, quod malum & vene-nosum est tāgere aliquod membrum, Luna existen-

existente in tali signo illius membri, & caussa istius est, quia natura Luna auget humiditatem, quod experimur ad sensum, quod si carnes recentes ponantur de nocte ad radios Lunæ, ibi generantur vermes in carnibus, & illud non semper apparet eodem modo, sed præcipuè in speciali statu Lunæ.

Hic author confirmat dicta sua experimenta. Nota, si carnes in plenitudine Lunæ ponerentur ad radios Lunæ, & tunc conuerterentur in vermes, & tunc magis, quàm in alio tempore: quia tunc Luna est multum humida. Et ideò dicit author in speciali statu Lunæ, & hoc patet si aliquis vulneratus poneretur ad radios Lunæ, & hoc noceret sibi, quia omnes humiditates conuenirent in locum vulneris, & Luna augmentat humiditates, & sic humiditas nimis fiet intensa; sed si

po-

natur ad radios Solis, non est noci-
um, quia radij Solis faciunt humidi-
tem exalare, sic ex istis patet quod
nper in plenilunio Mensis maiora-
r humiditas, scilicet cerebrum, me-
lla & menstruum, & ideò tunc dif-
ile est studere propter humiditatem
rebri nimis intensam.

*VT illud sanè intelligatur, est aduer-
tendum, quod quatuor sunt status
unæ secundùm Albertum in tractatu
statu Solis & Lunæ. Luna verò in pri-
a eius intentione est calida & humida
que quo est semiplena, post hoc, nunc dici-
r calida & sicca quousque sit plena. De-
le est frigida vsque est semiplena in de-
emento, vltimo verò est frigida vsq; soli
iungitur, & in statu maximè humectat
mida putrefaciendo, ideoque cùm Luna
geat in omnibus membris humiditatem,
nc lædere membrum ferro est idem, quod
uiter vulnerare, quia malum humidita-*

 tem

tem addere humiditati, & sic consequens augmentatur nocumentum.

Hîc confirmat dictum suum. Nota, quod 1 quadra correspondet aeri, qui est calidus & humidus, & qui generantur in ista quadra, fiunt sanguinei. 2 quadra est similis igni calido & sicco, & tunc in illo generantur cholerici. 3. quadra correspondet terræ, q̃ est frigida & sicca, & tunc nascuntur melancholici. 4 quadra correspõdet aquæ, q̃ est humida & frigida, tũc nascuntur phlegmatici. Et secũdùm hoc dicunt aliqui, quòd si carnes ponerentur ad radios Lunæ, cùm fuerit in 4. quadra, tunc citius conuerterentur in vermes, quàm in plenitudine Lunæ, quia maximè est Lunæ humiditas vigorosa. Nota, si aliquis in 4. quadra fuerit, tunc nõ debet trahere sanguinem, nec vulnerari, & maximè in cerebro. Ratio est, quia tunc per illam

in vulnerationem humiditas augẽtaretur nimis, & ideo fieret nocium in membro.

Sciatis autem socij mei, quamuis quædam mulieres caussam rei huius occultam ignorant, tamen quædam mulieres bene effectum cognoscunt, & plura mala ex isto operantur, vt cùm vir est in coitu cum eis, accidit quandoque viris magna læsio & grauis infectio ex infectione membri virilis, per ferrum appositum per eas, prout quædam mulieres vel meretrices doctæ sunt in illa nequitia & in alijs. Et si fas esset dicere, hoc quidẽ describerẽ, sed quia proprium meũ creatorem timeo, ideo de illis occultis ad præsens nihil manifestabo.

Hîc ponit quædam notabilia, vt patet in littera. Nota, ꝙ quędam sunt ita cautæ & astutæ, & accipiunt ferrum & apponunt vuluæ, & istud ferrum lædit virgam, sed vir non per-

 cipit

cipit propter nimiam delectationem & dulcedinem vuluæ, postea tamen sentit, ideo maximè cauendum est ne fiat coitus cum menstruosis mulieribus, quia exinde posset homo incidere lepram, & quandoque in magnam infirmationem: quia vuæ transeunt à singulis membris ad testiculos, ideo testiculis læsis citò potest lædi totũ corpus. Vnde dicit Dya. Si per mulierem menstruosam scienter totũ corpus tuum infectum erit, multum debilitatum, quod vix infra mensem verum colorem & fortitudinem rehabebis, & sicut liquidum vestimentis tuis adhæret, sic ille fœtor omnia interiora hominis corrumpit. Dicit venerabilis Hypocrat. de naturis hominum: Mulierem menstruosam nõ accedas, quia ex isto fœtore aër corrumpitur, & omnia interiora hominis confunduntur. Nota, author ti-

[..]t Deum ſcribendo ſecreta vſque ad [..]imum, ne aliquis expertus fortè ma[..]m operaretur per illa ſecreta.

[I]Tem de quarto ſtatu Lunæ præcipuè [..]poſſumus effectum declarare prædictum [i]n experimento, quod ſumitur, quod ra[dij] Lunæ de nocte ſubintrantes & perue[nie]ntes ad caput dormientis faciunt dolo[re]m capitis & fluxum reumatis. Et cauſſa [hu]ius dicta eſt prius.

[..]Hic ponit aliud experimentum de [ſ]tatu Lunæ, nota quod cauſſa hu[ius] eſt, quia tunc Luna eſt multum [hu]mida, & quia reuma cauſſatur ex [su]perfluitate humiditatis, ideò facit [ca]tarrum, vnde verſus, Ieiunes, vigi[le]s, faciens ſic reumata cures. Et quia [hu]miditas Lunæ perturbat humidita[te]m cerebri, & augmentat ipſam, [ra]tia huius augmentationis fit flu[xu]s per nares, & ſi tunc illi radij in[ue]nirent vulneratum, vſque ad mor-

tem læderent ipſum. ideo vulnera
præſeruandi ſunt à radijs Lunæ.

DE INFLVENTIJS Planetarum. Cap. III.

POſt hoc vero ad influentias Planet rum (quos antiqui vocauerunt de naturæ ſuper hominem ex parte co poris & animæ) nunc conuertamur, & c tera.

Poſtquam verò author oſtendi quomodo per planetas habet form ri fœtus, hic oſtendit quomodo i planetæ ſe habent ad fœtum ex pa te animæ, vel corporis, vel ſimul. N ta, quod planetæ bene dicuntur d naturæ. Ratio, quia natura reg tur ab ipſis, ſicut regnum à rege. V de totus ille mundus ſenſibilis, co tiguus eſt à ſuperioribus lationibu

vt tota virtus eius inde gubernetur. Sed diceres, si planetæ sunt dij naturæ, quæ tunc facit cælum stellatum: Dicitur quod hoc est caussa vniuersalis naturæ & vniformis, sed planetæ diuersificant effectum secundùm eorum motum, vnde planetæ dicuntur à planos Grecè quod est planum, siue error Latinè, non quod errēt, sed quia ex eorum motibus, fiunt diuersi errores in mundo & in effectibus.

Saturnus qui est superior, obscurior, & grauior & tardior alijs planetis cælestibus, facit natum, qui sub eo nascitur, fuscum in colore ex parte corporis, & planum in capillis nigris & duris, & caput turbidum & bene barbatum, & talis homo continet subtilius pectus & habet scissuras in calcaneis figuraliter, & hoc est secundùm dispositionem figuralem. Secundùm

dùm verò animam malus est, multum perfidus & malitiosus, iratus, tristis, & malignæ vitæ, fœtida diligens, & non est luxuriosus, & in pluribus Venerem minimè diligens, imò naturaliter abhorret: vnde breuiter notandum, quod secundùm intentionem magistri mei in illa sciẽtia experti, quicunque natus fuerit sub Saturno, habet omnes malas dispositiones corporis.

Hic author prosequitur intentum suum. Et diuiditur in septem partes secundùm quod septem sunt planetæ. Nota, quod Saturnus est suprem⁹ planeta, & complet cursum suum in 30. annis, ita quod redit ad eundem punctum Zodiaci à quo incidit. Et secundùm Ptolomæum, & magistrũ Rabimoysen, Saturnus est planeta supremus, & maximè distat à terra, ita quod ad illam partem vbi tangit sphæram Iouis, homo veniret à ter-

a in quinque millibus annorum &
n ſeptingentis, & triginta quatuor
nnis,& in ſeptuaginta ſeptem ſepti
nanis,& in tribus diebus, ſuppoſito
uod dieta hominis eſſet decem mi-
aria. Et ſecundùm aſtronomos Sa-
urnus eſt tantę magnitudinis, quia
ſt nonagies maior, quàm tota terra.
tem dictum eſt in litera quod Satur-
us eſt multum tardus in motu ſuo,
oc debet ſic intelligi, quod in tem-
ore lõgiori complet curſum ſuum.
Vnde Saturnus eſt bene trigeſies ma-
or ſole, quantum ad ſuum orbem, &
icut Sol pertranſit ſuum orbem mo-
u proprio per Zodiaci ſigna in vno,
ic Saturnus in 30. annis, & ſic moue-
ur ita velociter ſicut Sol. Verbi gra-
ia. Si duo homines ambularent, vnus
er triginta dies perambularet trigin
a miliaria, alter vnum milliare, tunc
lter, quia ambulat vnum miliare,

ambulat citius, non tamen velocio
est in motu, eò quod in æquali tem
pore pertransit de spatio secundùm
philosophum sexto Physicorum. I
nota, quod litera dicit, Saturnus fa
cit natum suum fuscum in colore.
Ratio est, quia Saturnus est simili
terræ, quia est frigidus & siccus, ob
scurus & niger, & virtualiter faci
natum obscurum, item facit natum
pilis duris, quia est terrestris comple
xionis, & ideò in fœtu humores mu
tos causat & grossos, à quibus gene
rantur grossi pili. Item natus eius e
tristis, quia melancholicæ cōplexio
nis, virtualiter melancholici sunt tri
stes, quia semper inclinant se ad ter
ram. Item natus eius est piger in in
cessu, quia ipse est grauis sicut terra
& ideo difficulter mobilis. Item ipse
non appetit coitum, quia est siccus
& si vult appetere, posset vti calidi
ben

bene conditis humidis cibarijs. Item ille natus ſemper eſt inuidus & perfidus, quia nullum habet gaudiũ, ſed ſemper melancholizat, & eius ſomnia vt plurima fiunt vera, ſicut videmus fatuos, qui prædicunt ſæpe futura per phantaſias & melancholias, & ipſe ſemper cupit ſedere in angulo ſolitariè Itẽ nota, littera dicit, quod ipſe habet ſciſſuram in calcaneo, id eſt, diuiſiones in pedibus circa anteriorem partem, ſicuti equi: & calcaneus eſt vna pars pedis in anteriori parte, qua primò terrã calcamus, &c.

IVpiter verò, ſtella regalis exiſtens pia dulcis & lucida, temperata & proſpera, facit natum optimũ, quia natus ſub eo dat faciem pulchrã, oculos claros, & barbam rotundam. Et figurat duos dentes ſuperiores magnos & æqualiter diuiſos. Et dat homini colorem album rubeo permixtum.

tum in facie, & facit longos capillos, secundùm animam verò facit natum bonum, & honestum ac mõdestum, & erit lõgæ vitæ, diligens honestatem, diligensque vestimenta pulchra & ornata, & delectabiles sapores ei placent, & erit misericors, largus, iucundus, virtuosus, & verax in sermonibus, incedens honestè, & multum prospicit in terram.

Ponit de secundo Planeta, qui dicitur Iupiter, vnde secũndùm astronomos complet cursum suum in 12. annis, ita quod sub quolibet signo moratur ad vnum annum, vnde secundùm Astronomos Iupiter multum distat à terra, quia ad illam partem vbi est propinquior terræ, homo veniret de terra in duobus millibus annorum, & in D.XXVI. annis, & 4. septimanis, & 5 diebus, supposito, quod dieta esset 10. miliaria: & magnitudo eius est talis, quod quinquagesies est

maior

maior terra. Item Iupiter dicitur fuisse ille, qui expulit patrem à regno, sic Iupiter expellit operationem Saturni, quia sibi contrarius est per totum, vt patet in litera: quia secundũ Astronomos, qui nascitur sub Ioue, perueniet ad multos honores, facit ad faciem pulchram, & facies est nobilior pars corporis. Vnde Iupiter plus laborat in facie, quàm in alijs membris, & facit hominem album rubedine permixtum, quia ille color est pulchrior inter alios, quia est sanguineus. Item facit barbam rotundã, quia rotundã figura est nobilissima figura, ex secundo de Cælo. Et ideo caput pueri rotundum, est diligentiũm, ideo nutrices solent comprimere & rotundare facies, & capita puerorum. Item facit capillos longos, quia facit natum calidum & humidum: humiditas enim cum calore est

re est causa lõgitudinis pilorũ, vnde pilus est superfluum & residuum humiditatis, quod exit p poros. Et qui citò barbescunt, sunt bonæ complexionis. Itẽ natus sub Ioue, est bonus secundùm animam, fidelis & addiscens, & coitum appetens, & bene appetens gratiam coloris, potẽs in opere gratia humiditatis sufficientis, & bene capit singula quæ audit, quia habet spiritus habiles & satis humidos, quia humidus bene recipit, quia calidus bene delectatur. Et non est piger, ideo spiritus sensuum exteriorum deferunt species sensibiles ad virtutes interiores animæ, scilicet ad virtutem imaginatiuam, cognitiuã, & ratiocinatiuam.

Mars cùm sit intemperatus in caliditate & siccitate, secundùm hoc facit natum suum rubei coloris, cum quadam adustione & obscurita-

te,

sicut videtur in his, qui passi sunt à Sole, habet paruos capillos, & paruos oculos, cum corpus habet curuum & grossum aliliter: Secundùm animam verò fallax, constans, inuerecundus, irascibilis, prodi, discordias & bella seminans, & super erit.

Hîc exequitur de tertio planeta, qui dicitur Mars. Nota, quod Mars mouetur taliter sub Zodiaco, quòd pplet cursum suum in duobus annis, & distat à terra sic, quòd ad illam partem vbi propinquior est terræ, homo venerit in CCCC & L. annis, & septimanis, & quatuor diebus, supposito, quod diæta eius esse nouem miliaria. Item nota, caliditas & siccitas sunt caussa adustionis & crispitudinis crinium, vnde nota, nati sub Marte, habent paucos crines caussa siccitatis, & habent curuos seu crispos

pos crines gratiá aduſtionis. Iſta apparẽt, quia videmus cùm calamiſtro ſummo calefacto crines criſpantur: patet etiam quod criſpitudo crinium arguit iracundiam. Item natus ſub Marte eſt rubei coloris, cum quadam obſcúritate, quia color rubeus cauſatur ex eo, quia calidum agit in humidum, & conſumendo humidum relinquit ſiccum, ſicut videmus quãdo debent comburi lateres, quod ante combuſtionem nõ ſunt rubei, ſed poſtea conſumpto humido efficiuntur rubei. Et iſti nati habent paruos oculos, quia oculus eſt membrum, in quo viget humiditas, quia oculus eſt aqueæ naturæ ab intrinſeco, ſecundo de anima, quod patet, ſi læditur, exit aqua, & Mars eſt calidus, & ſiccus, ideo nõ poteſt formare magnos & pulchros oculos. Item Mars inducit bella, quia exiccat cerebrum, &

cor in-

or incendit, & sic ira generatur circa cor. Vnde ira est accensio sanguinis circa cor, & ideo Mars secundùm antiquos vocabatur Deus belli. Item est fallax. Ratio, quia est siccus & calidus, & sic semper est iracundus, & cogitat de malo, vt fallat homines, & modicum potest, quia caret humiditate.

SOL quidē regalis stella existens, lumē mundi & oculus vocatus, natum sub eo facit carnosum, & faciem pulchrā, et oculos magnos, colorem album cum quadā rubedine, bene barbatum, & lōgos capillos. Secundùm animam verò, vt quidam scribunt, facit Hypocritam & malum, iustum in exteriori parte apparentem, & facit homines multum scientes secundùm aliquos. Sed inueni aliquos dicentes, quòd natus sub illo planeta est regularis, religiosus, profundæ deuotionis, sapiens, diues, diligens bonos, deprimens malos.

Sequitur de quarto planeta, qui dicitur Sol. Vnde Sol de sua natura est planeta calidus, & ideo influit nato sub eo calorem, & est siccus, sed temperatè. Sed dices, si Sol est siccus sicut Mars, quare nõ influit eundem effectum. Dicendum quod propter caliditatem & siccitatem Sol virtualiter est humidus, & non siccus, nisi temperatè. Item, Sol secundùm antiquos dicebatur pater deorum, quia Sol est principium vitæ, id est, influens esse omni rei, ita quod Sol per eius accessum ad hemisphærium nostrum influit fertilitatẽ, & generationem: & post eius recessum videmus flores arescere, & terram fieri aridã, & in quolibet signo manet quadraginta dies, & cursum suum perficit in vno anno, motu proprio & naturali. Et secundùm Astronomos tãtum distat à terra, quod ad illam partem,

quæ

quę propinquior est terrę, homo venī-
et in CCCC. & 30. annis, & 26. septi-
manis, & duobus diebus, ita quod die
a eius esset decē milliaria. Itē natus
sub sole est Hypocrita: & dicitur ab
hypo, quod est sub, & chrysos aurū,
quia habens malum sub auro, id est,
sub bona apparentia. versus: Omnis
hypocrita facie tenus est heremita,
mente licet tacita latens anguis aco-
nita. Item Sol calefacit temperatè, &
ideo facit natum sub eo magnæ sapi-
entiæ, quia calor saltem moderatus,
est instrumentum operandi virtutes
animæ, quia calor facit spiritus agi-
les & promptos. Item dicunt quidā.
Natus sub sole libenter vult mitti in
concilium, quia amabilis est & iucun-
dus: ideo Deus prouidet sibi de omni
bono. Item Sol secundùm Ptolomeū
in Centiloquio suo dicitur esse octies
maior, quàm tota terra.

Venus est stella beneuola, & facit natum pulchrum, & maximè oculis & supercilijs carnosum, medio-cris staturæ: secundùm animam verò blandum, facetum, eloquentem, musicalia diligentem, voluptatem, gaudium & choream desiderantem, ornatum corporis diligentē, & suauiter incedentem.

Prosequitur de 5. planeta, qui dicitur Venus. Vnde Venus habet plura nomina. Primo dicitur Venus à venerando, q͞a antiqui venerabantur eam causa amoris. Etiam dicitur Lucifer, quia de mane lucem indicat, quando Solem præcedit: Secundò de vespere dicitur Hesperus, quia vesperum de nocte indicat, Solē tamen sequendo, & habet colorem candentem & fulgentem inter sydera, & complet cursum suum in CCC. & tribus octo diebus, & Venus in magnitudine, sicuti vna pars de viginti octo partibus terræ:

ræ: & ſecundùm Aſtronomos tãtum diſtat à terra, quod ad illam partem, vbi propinquior eſt terræ, & homo venit in ſexaginta quinque annis, & XX. ſeptimanis, & vno die, ſuppoſito quod dieta hominis eſſet decem miliaria. Nota. Venus eſt planeta calidus & humidus virtualiter, & facit natum luxurioſum, & pulchrũ, quia gratia humiditatis facit ipſum poſſe in opere. Item facit natum diligere muſicalia, quia muſica eſt vtilis pro cantantibus & amatoribus, quia carmina confortant amorem. Item nota, ſuppoſito quod Venus & Saturnus venirent ſecundùm oppoſitum, tunc natus illo tẽpore non eſſet omninò malus, nec omninò bonus, ſed medio ſe haberet modo: quia bonitas Veneris retardat malitiam Saturni, quantum poteſt, & ſic facit medium.

MERcurius, quem Astronomi solent assequi, asserunt & eius radios contrahi, facit natum corpore gracilem, satis paruæ personæ, barbæ pulchræ & raræ. Secundùm animam verò erit sapiens & subtilis philosophiam diligens & studium, & erit bonorum morum & perfecti sermonis, & ille multos acquirit amicos, & tamen non multum fortunatus. In eo bona consilia vigent, verax, & nullius perfidiæ, expers infidelitatis, & inscius, & non conscius, id est, socius in malo.

Hic exequitur de sexto planeta, qui dicitur Mercurius. Nota quod Mercurius semper graditur cum Sole, & nunquam ab eo distat amplius, quàm triginta gradibus. Colorem habet radiantem, raró propter vicinitatem Solis videtur, sed tamen in meridie mediante speculo videtur. Et dicitur Mercurius, quasi mercatorũ kyrios, id est, Dominus, quia mercatores in-

ligēt eloquentia, vnde Mercurius dicitur deus eloquentiæ, & complet cursum suum in trecentis, & triginta tribus diebus, ita quod modicum minus, quàm per annum, & quãtitas Mercurij est sicut vna pars de viginti duabus millibus partibus terræ, ideo stella est parua. Litera dicit, quòd Mercurius contrahitur à radijs Solis. Ratio est, quia continuè mouetur sub Sole, & propter radios Solis videri non potest: quia magis lumen offuscat minus. Item natus sub eo diligit philosophiam, quia facit natum subtilem secũdùm animam, ideo diligit subtilia. Item Mercurius facit hominem loquacem, multas patitur infirmitates, estq; ipse boni consilij.

L*Vna cùm sit velocioris motus, facit natum vagabundum, sermone verũ, nullius seruitij, iucundum, & me-*

 dio-

dio cris staturæ, & habet inæquales oculos, scilicet vnum altero maiorem.

Exequitur de vltimo planeta, qui Luna dicitur. Septimò nota, quod Luna est velocissimi motus, ideo natus eius est vagus, nec potest durare in aliquo officio vel seruitio Et quod Luna est velocissimi mot⁹, patet, q̃a quanto planeta est inferior, tanto citius mouetur, quia Luna cōplet cursum suum in 27. diebus, & 7 horis. Secundùm Astronomos tantum distat à terra, quod ad eam partem vbi propinquior est terræ ad concauum orbis Lunæ, homo veniret in 12. annis, & XVIII. septimanis, & tribus dieb⁹, supposito, quod dieta eius esset decem milliaria cum dimidio. Nota, quòd Luna habet lumen à Sole, & quando currit cum Sole, habet maiorem vigorem & vim, & in nouilunio, & in quolibet mense anni com-

plet curſum ſuum per 12. ſigna. In Luna videmus maculam, & cauſſa huius eſt per Cõmenta. ſecundo de Cælo, quia Luna eſt corpus rotundum & rarum & denſum ex nubibus, & ideo in medio propter raritatem non poteſt reuerberare lumen Solis, & penetrat ipſum in medio, & per hoc patet obſcuritas.

ET ſciendum quòd omnes ſtellæ, & aliæ partes corporis ſuper cæleſtis illa officia diuinitus exequuntur, & ſemper ſic agunt, & ſic nunquam expediuntur, quantum ex parte eorum, & ideo fas eſt dicere ſecundùm ea, quæ dicta ſunt, omnia inferiora à ſuperioribus regũtur, & ideo illa quæ diuino ſacrificio & beſtiali immolatione, & alia, quæ in mundo ſunt, non poſſunt remouere actionem corporum ſuper cæleſtium dantium vitam & mortem

Hic author ponit vnum notabile,

 quod

tiam respectu inferiorum in tantum dictũ est. Est autem notandum, quod aliquando plures fœtus nascuntur in matrice, hoc autem est per segregationem seminis in ipsa matrice, quia matrix habet cellulas in se: cùm autem in quamlibet cellulam recipitur materia, fœtus ibi fiunt multi

Hic respondet cuidam quæstioni, quia aliquis posset contradicere authori. Ex dictis namque patet, quod omnia ex necessitate veniunt, quia eueniunt iuxta cursum planetarum, & ille non potest impediri secũdùm authorem. Vnde omnia bene eueniunt ex necessitate conditionata, sed non absoluta: hoc declarat quilibet effectus, qui de necessitate euenit stãtib suis caussis necessarijs & infallibilib[9], vt dicit Aristoteles secundo Posteriorum, sed quia maior quandoque est indisposita, ideo eorum effectus

ftris. Quando videret aliquem effectum Saturni de necessitate, vt frigiditas, tunc potest se cauere à nocumento, sed non potest impedire eorum effectum simpliciter, quando ita semper agant. Et author loquitur naturaliter, cùm dicit per sacrificia non potest remoueri effectus planetarũ, quia Theologus tenet ibi oppositam partem, quia omnia sunt in potentia Dei, & Deus agit liberè, & sæpe exaudit orationes fidelium.

Ex istis verbis sic fortè aliquis crederet me sic cadere in duplici peccato. Primo quidem, quia statim visa superficie verborum, concluderet ex eis verbaliter, omnia de necessitate venire. Secundo quod me occultorem Christianæ fidei vellet dicere: sed quia declaratio amplior est in hac parte, ideo eam omittimus. Et de illis planetis & viriliter de superioribus corporibus cælestibus, quo ad influentiam

ctione generantur. Iuxta quod notandum; quòd illa animalia imperfecta, sicut muscæ & similia, non semper eodem modo generantur, sicut perfecta animalia, quia per decisionem seminis non generantur, sed ex putrefactis, vt patet quarto Metaphysicorum.

Caput quartum, in quo author agit de formatione fœtus in vtero, & primò facit digressum à proposito Secundò regreditur ad propositum, vbi respondeamus, quod muscæ & araneæ sunt animalia imperfecta: non sunt de perfectione vniuersi, non tamen sunt omnino frustra, quia natura ipsa ordinauit, vt malos humores absorbeant, vt eo melius homines à malis humoribus præseruarentur.

VTRVM

ctus impediuntur per accidens: & sic supposito, quod virtus planetarum in tali signo indicat mortem, tamen adhuc homo per remedia potest conseruari: & sic materia non est disposita seu apta ad talem effectum. Ex illo patet error illorum, qui dicunt omnia euenire de necessitate constellationis.

DE GENERATIONE animalium imperfectorum. Cap. IIII.

VT autem ea, quæ dicta sunt, lucidiori lumine cognoscantur, & quomodo aliquando plures fœtus fiant in matrice, & plures pueri nascantur, sicut duo gemelli, oportunum est modicum transgredi ab hominis generatione, & videndum est de generatione animalium imperfectorum, quæ non ex semine, sed putrefactione

vltro generabit sibi similem in specie, per decisionem seminis. Et illud idem declaratur in mure, quia tempore suo quidam mus erat factus ex putrefactione, & ille vltra sibi generauit similem in specie ex semine. Plures possent adduci rationes, sed prædicta sufficiunt, quia longum esset omnia accidentia ad illam materiam enarrare.

Hic author mouet dubium. Primò ponit opinionem Auicennæ & rationes. Secundò reprobat illam ibi breuiter. Ad illam opinionē nota, quòd Auicenna posuit datorem formarū, vt per Comment. 12. Metaph. & 4. Et ideo ipse vltra posuit, ꝙ virtus diuina mediante motu planetarum possit infundere formas, & dare esse, tunc vltra putrefactione rebus generatis, illa vtraque generant sibi similia, sicut posuit, si virtus Solis in terra producit plantam, quod illa mediāte fructu & lumine posset produ-

VTRVM autem animalia eadem ex semine vel sine semine generentur, dubitatio est apud plures. Opinio enim Auicennæ libro de diluuijs est, quòd eadem animalia ex semine & sine semine generantur: & hoc declarat, quia diluuium fieri potest adhuc vniuersale, & in tali diluuio corrumperentur omnes viuentes, corruptis autem omnibus viuentibus influentiæ in cadauera mortuorum, quæ putrefacta sunt, & tunc ex virtute cæli generabuntur eadem, quæ prius fuerunt, ita quod vnum generabitur ex putrefactis, & aliud per decisionem seminis sibi simile generabit in specie: igitur eadem ex semine & sine semine generabuntur. Et declarat poßibilitatē huius ad sensum, dicens: Capiantur capilli mulieris menstruosæ, & ponantur sub terra pingui, vbi iacuit fimus tempore hyemali, tunc in vere siue æstate quando calescent calore solis, generabitur serpens longus & fortis, illē

vltro

quendam vitulum cecidisse de cælo, quem dixit generatum fuisse in aere ex putrefactione.

SED breuiter ad illam opinionem dicendum est, quod ipsa non est vera. Ratio est, quia secundùm Philosophum 8. Physic. sicut aliquis habet propriam materiam, sic proprium habet agens: quia tali materiæ est talis forma, quia alius est actus materiæ, & alius est actus formæ, vt dicitur 8 Metap & cùm illa animalia habent diuersas formas, ergo & materias, & per consequens diuersa agentia & generantia habebunt. Intentio enim Philos 8. Physic. est, quod eadem animalia saltem secundùm speciem possent fieri ex semine, sicut sanitas quandoque fit ab arte, quandoq; à natura. Sed in hoc differt ab Auicenna, qui ait, quod nūquam animalia perfecta sine semine fiant: secundū autem Philos hoc non est verum: differt etiam ab eo, quia secundùm doctrinam Phil. 2. Metæor. Dilu-

[fa]cere aliam plantam. Nota, quod crines mulierum menstruosarum sunt multum humidi, grossi & venenosi, & ideo si ponantur sub pingui terra in hyeme, generabũtur humiditates, & venenositates per Solis virtutẽ, & possunt verti in serpentes. Sic dicitur basilisc⁹ fieri artificialiter in fimo ex ouo. Vnde fimus est terra pinguis, aruinata, humiditate repleta, ideò facit aliqd fructificare, vnde in terra arida & sicca illud non habet veritatem In hyeme fimus ab intra est humidus & calidus sufficienter, qa frigus circumstans non permittit calorem innatũ exhalare & recedere. Nota, quod mus qui generatur ex putredine terræ, est grossior alio mure generato per decisionem seminis, & ille habet caudã maiorẽ, & est multũ venenosus, quia materia fuit putrida valdè, ex qua productus est. Item Auicenna posuit

incorporata in putrefactis ab vna parte, & agentia à quibus semina deciduntur ab alia parte, scilicet in propagatis: sic illi duo mures differunt specie, & si serpens fit, generatur per decisionem seminis, illi differunt specie. Nota, quod est impossibile fieri diluuium vniuersale, quia planetæ non possunt sic concurrere, sed bene fit diluuiũ particulare. Vt si omnes planetæ frigidi concurrerent in hoc frigido signo piscium, quia illud signum est summè frigidum, ideo cõtingere posset, quod diluuium tunc generaretur in vna regione, quam illud signum respicit, & sic non posset fieri nisi miraculosè diluuium. Legitur enim quod factum fuit diluuiũ vniuersale propter malitiam hominum, de illo nihil hîc ad propositũ, cùm nauraliter loquamur. Ex dictis nota, per experientiã videmus, quod

uium vniuersale est impoßibile apud naturam, tam per ignem, quàm per aquam. Et hanc rationem ponit Albertus quod diluuium ex constellatione humectante, ideo si cõstellatio humectans respicit vnam partẽ terræ, tunc alia opposita terræ respicit aliã partem, scilicet constellatio desiccans. Et quantum vna humectat in vna parte, tantum alia desiccat in alia parte: ideo impoßibile est, quod dicit Auicenna.

Hîc improbat opinionem Auicennæ. Et non rationem Cõmentatoris probando, quod generatum ex semine, & sine semine, differũt specie, sic quod agẽs est diuersum, & recipiens diuersum, & sic receptum erit diuersum, sed à propagatis, & à putredine generatis, sic est, quod materia est alia, scilicet semen & putredo, igitur, &c. Item agentia sunt duplicia, sicut virtus Solis & stellarum cum calore

rorum hæc generatio est vniuoca, saltem virtualiter, non autem formaliter. Per hoc soluitur dubitatio, quam quidam faciunt, dicentes: Omne quod generatur vniuocè, ex sibi simili generatur in specie. Verum est, at formaliter aut virtualiter, vt iam dictum est. Circa hoc nota, quod ex eadem materia plura animalia imperfecta nascuntur, vt quæ ex stercore nascũtur muscæ, vespæ, & plura alia, & diuersi coloris & figuræ, & similiter scarabæi.

Hic soluit dubitationem, & respõdet secundùm intentionem suam. Nota, quod secundùm Albertum talis est modus generationis animalium ex putredine, quia calor Solis quando protenditur vsq; ad materiã putridam, tunc extrahit humidum subtile ab illa materia, & generantur quædam pelliculę, ita quod calor interior non permittitur exire, & tunc

virtute

tempore hyemali in vna regione plus generatur de aqua, & in regione opposita, vbi est æstas, plus generatur de aere & igne, secundùm cursum planetarum.

Respondeamus & dicamus, quod quædam sine semine generantur, & caussam huius generationis reddit Philo. 4. Metheororum dicens: Calor disgregans corpus mixtum, facit per hoc quod subtile extrahit, et relinquit grossum: & non est absolutè calor, sed est virtus cõstellationis cælestis. Et Philosophi intentio est, quod materia, ex qua animal sine semine nascitur, est aliqua humiditas subtilis, in qua quidem calor naturalis sæpe agit ex parte cæli, qui dum proportionatus est materiæ, in quam quidẽ materiam forma talis debet introduci, hanc humiditatem calor cælestis iam dictus, segregat à qualibet parte grossi terrestris. Et secundùm intentionem Philosophi, 7. Metheo-

tredinali. Et ideo Auicenna in 12. Metaphyſicorum, in illa digreſſione, vbi improbat Auerrhoim, Platonem, & Themiſtium, quod ex putredine generantur ranæ. Sed author dicit, calor Solis attrahit humidum à putredine Probo per experientiam Accipio vnum murem putredinalem, & ponam in locum vbi ſunt radij ſolares in vigore, inuenio, quod calor ſolis facit exhalare totam materiam muris, ita quod nihil remanet ibi, niſi pellis Nota, quod generatio 6. Metaph diuiditur, & quędã eſt vniuoca, quędã ęquiuoca Aequiuoca eſt, quando formaliter generans & genitũ differunt ſpecie, vt ſi generatur mus de terra, &c. Vniuoca eſt quando generans & genitum conueniunt in ſpecie, vt homo generat hominem, vel equus equum. Et ex illo ſoluitur dictum Phi. 6. Meta quando dicit: omne quod

virtute ſolis ille calor, qui eſt in materia putrida, petit exitum, & impeditur. & ex tali motu ſurſum & deorſum generatur quidam ſpiritus pulſans, mediante quo ſpiritu vita producitur in tali materia. Et ſi quæratur, vtrũ ille ſpiritus pulſans ſit ſubſtantia vel accidens. Dicēdum, quod eſt ſubſtantia, quia mediante virtute formatiua, ille ſpiritus agit, & quia agens non niſi mediante ſpiritu ſubſtantiam producit, ideo neceſſe eſt illum ſpiritum producit, ideò neceſſe eſt illum ſpiritum eſſe ſubſtantiam: & ille ſpiritus eſt corpus ſubtile, generatum ex ſubtiliori parte materiæ mediante putredine. Sed dubitatur vtrum ille ſpiritus ſit animatus vel inanimatus. Dicendum eſt, quod ille ſpiritus nõ eſt formaliter animatus, ſed virtualiter, quia educit animam viuentis effectiuè de illa materia pu-
 tredi-

aliquid seminis Et ideo talis humiditas di uiditur per loca eductionis fœtus in putrefactis, ideo multiplicantur talia animalia. Et causa similitudinis talium animalium, similitudo humidi educti de corpore in partes homogeneas, & diuersitas speciei taliũ animaliũ sumitur per oppositũ, scilicet per humidum eductum in partes heterogeneas.

Hîc author infert caussam, quare aliquãdo plures pueri nascuntur. Vnde plures sunt caussæ plurium fœtuum particularium. Prima est diuisio seminis in cellulas, & non est sufficiens, quia expertum est per obstetrices, quod semel vna domina peperit massam carneã, continentem septuaginta figuras hominum, modò certũ est quod non sunt tot cellulæ matricis. Secunda caussa est abundantia seminis, & tunc diuiditur, & spargitur, & fiunt plures fœtus. Tertia caussa

ne quod fit, à simili suo in specie fit. Verum est de generatione vniuoca, sed non æquiuoca. Nota, quod animalia generata ex putredine, non habent semper eundem colorem, speciē, vel figuram. Ratio est, quia ista animalia differunt specie, modò quæcunque differunt specie, etiam dicuntur differre figura, & in colore naturali, quia ista consequuntur formam.

Caussa autem diuersitatis illorum animalium est diuisio seminis in matrice, & illud est verum principaliter in animalibus perfectis. Et est notandum, quod in matrice mulieris plures sunt cellulæ, quando tunc semen decisum à patre sic colligitur, quod in vnaquaq; cellula matricis pars seminis sic recipitur, tunc est modus generationis plurium fœtuum, & ille modus generationis respectu animalium imperfectorum accipitur simile, ita quod ibi inest aliquid loco matricis, &

animal longum & valde gracile, quia feruor caloris eius multum extenditur, & siccitas mediata & moderata attenuatur. Et est notandum quod cholericus est crocei coloris, vt frequentius, & sanguineus rubei coloris, melancholicus nigri coloris, & flegmaticus albi coloris. Et quorum natura permixta fuerit, horum & qualitas & color necessariò permixtus erit Sic ergo hoc capite habemus modum generationis animalium imperfectorum ad similitudinem perfectorum, & quomodo plures fœtus simul fiunt, tam in perfectis, quàm in imperfectis, & quare aliquod animal est longum, & aliquod breue, aut quare talis coloris vt frequentius.

Hîc author ostendit caussam, quare quædám animalia generata sunt longa, & quædam breuia, vt satis patet in textu. Nota, quod nullus homo sit purus cholericus, flegmaticus, sanguineus, vel melancholicus, sed omnes

est, quia quando mulieres in coitu nimis mouent se, & tunc circumspergitur semen, & fiunt plures foetus.

QVod autem quædam animalia generata sunt longa & stricta, & quædam breuia, hoc est ex diuersitate complexionis humidi, quia ex cholerico calido & sicco generatur corpus longũ, strictum, & gracile, eò quòd calor in eo multũ extenditur. Ex flegmatico frigido & humido generatur animal breue & latum, quia humor aqueus est multũ dilatabilis, & frigiditas nõ multũ extendit ipsum Sed ex sanguineo calido & humido generatur animal mediũ inter longũ, & breue, propter calidũ & humidũ temperatũ Sed ex melãcholico generatur animal strictũ & breue: quia frigiditas nõ permittit ipsũ extẽdi, & siccitas nõ permittit ipsũ dilatari. Ex cholerico autẽ accidentali, & adusto, generatur

alterius negotij, quàm præsens materia requirit, quia respicit scientiam libri de Animalibus, tamen aliquantulum de ipso breuiter tangamus.

Primò præmittit quædam necessaria. Littera dicit quo ordine, quia inter istas potentias est ordo perfectionis & communitatis, ideo dicit Comment. 1. Metaph. in de erroribus, quia primò recipiuntur, & accipiunt formas vniuersales, & postea minus viriles vsque ad determinatas, ergo semper est ordo.

SPerma verò collectum in matrice mulieris augmentatur statim quando infusum est ei, & quando matrix est bene clausa, sed alimentum siue augmentum est à potentia animæ vegetatiuæ, quia spermate deciso à patre vel generante demisso, est ista potentia vegetabilis, & hoc patet 2. de Anima. Vbi dicitur, quod potentiæ vegetati-

omnes ſunt mixti, ſed vnus bene pl⁹ habet de ſanguine, quàm alter, quia nullum eſt animal in quo elementa æqualiter dominãtur: probat Auerr. 1. de Cælo, quia ſi hoc eſſet verum, homo vbicunque poneretur, quieſceret, quod eſt impoſſibile. Et tantum de generatione animalium imperfectorum.

DE EXITV FOETVS de vtero. Cap. V.

NVnc autem ad ſuperius dicta de generatione & formatione embrionis in vtero materno, ſermonem noſtrum conuertamus, & de modo exitus dicamus. Et primò videndum eſt quomodo iſtæ tres potentiæ animæ, ſcilicet vegetatiua, ſenſitiua, & intellectiua veniunt ad materiam fœtus ſiue quo ordine. Iuxta quod eſt notandum, quod illud eſt

rum existentium inferius. Iam consueuit apud medicos dici, quod prima vita est lata & occulta, media apparens & manifesta, vltima verò excellens & gloriosa. A prima est sensus naturalis, à secunda sensus animalis, à quo est sensus, visus, auditus, & etiam motus voluntarius, à tertia verò est sensus spiritualis, à quo importatur discretio & persecutio, & sic de alijs.

Hic author ostendit intẽtum suũ, ostendendo, quomodo istæ tres potentiæ veniunt ad materiam. Nota, quòd spiritus & semen viri est quodammodo vitalis, quia viuit vita hominis. Et quando istud recipitur in matricem viuam & calidam, tunc operatur in semine mulieris: & virtus vegetatiua & formatiua, primò generat pelliculam secundinam, cui semen inuoluitur, & sic continuò se mouet ad semẽ mulieris, & penetrat in materiam longam, latam, & profundam.

getatiuæ sunt duo opera, scilicet generare & alimēto vti, quia plāta generat plantā, animal verò animal. Vnde videtur, quòd ab illa anima fluat virtus generatiua proficiens, seu competens generationi embrionis: postea verò tempore subsequenti secundùm exigentiam naturæ superadditur materiæ anima sensibilis, & postea anima illius speciei vel illius Et illæ virtutes, scilicet vegetatiua & sensitiua, distinguuntur per operationes, quæ vltra differūt per obiecta, & non differunt illæ duæ potentiæ, scilicet vegetatiua & sensitiua, ita quòd sunt duæ potentiæ distinctæ, secundùm essentiā: est enim vna & eadē essentia vegetabilis, quamuis nō eodē modo, & hoc dicit Phil 16 de anima. Embrio primò viuit vita plātæ, secundò vita animalis, tertiò vita huius speciei vel huius. Etiā additur in homine virtus intellectiua, quæ nō generatur à materia, sed à cælo, & est de formis infusa, vnde est finis & perfectio omniū formarum

logicè loquendo, tunc anima est forma substantialis corporis humani, dans sibi esse substantiale. Sed Auerroes ponit, quod intellectus copulatur nobis solùm à generatione, & per copulationem phantasmaticam, sicut nauta naui per nauigationem, & ponit quod sit vnus in omnibus hominibus, & ille articulus est ab ecclesia condemnatus. qui enim hoc credunt, saluari non possunt. Et per hoc tenent potissimè Aristotel. esse damnatum, quia in illa opinione videtur mortuus fuisse. Ita quod ad minus dubitauit sic, quod non firmè credidit quemlibet hominem habere distinctum intellectum à Deo creatum, sicut videtur in 2. de Anima. Nota, ꝙ illa forma dicitur educi de materia, quæ extenditur extensione materiæ, ita quod tota est in toto, & pars in parte extensiuè, vt anima sensitiua

fundam. Et incipit virtus format, & generat ſpiritus pulſantes,& pulſatiles, & in eo generat illos ſpiritus pulſantes,facit materiam viuam, & format venas & neruos, in quibus currunt illi ſpiritus. Vnde ſpiritus & venæ pulſatiles, vel ſaltem proportionabiles eius, inueniuntur in arboribus & in plantis, & tunc materia ſic viuente,vita ſpirituum, qui vegetant illam materiã, tunc anima ſenſitiua recipitur in illa materia.Et tũc in homine materia ſtante ſub anima cognitiua, quæ eſt vltima forma naturalis per virtutem Dei & cæli intellectus infunditur & introducitur. Vnde loquendo tam phyſicè,quã Theologicè,intellectus nõ educitur de potentia materiæ, quia intellectus non eſt corpus nec virtus in corpore, per Commẽtatorem 3. de Anima, Commento quinto & quarto. Sed Theo-

motum, per quem rumpitur matrix; vel propter alia mala. Et ideo meretrices & doctæ mulieres, vel lenæ in hac arte, quando sentiunt se impregnatos, mouent se de loco ad locum, de villa ad villam, ducunt choreas, & multa alia mala, & frequentius multum coeunt, & luctantur cum viris, vt per motum liberentur à conceptione, & cupiunt coitum, vt per delectationem obliuiscantur dolorem, qui generatur ex destructione fœtus.

Hic author exequitur intentum suum de egressu fœtus. Nota quod omnis fœtus, qui egreditur in nono mense, vt sæpius viuit, quia ille fœt' est bene maturus, & satis fortis, quia nonus mensis correspondet Ioui. Iupiter verò est beneuolus planeta, scilicet calidus & humidus. Ideò est ministrator & nuncius vitæ, vita autem cõsistit in calido & humido. Author dicit, quandoq; in 11. mense fit egressus, &c

in corpore pedali eſt pedalis, & in ſemipedali ſemipedalis, licet ſit tota in toto virtualiter. Nota, quod author videtur ponere illud, quod potentia vegetatiua ſit pro aliquo tempore in materia, pro quo non eſt ſenſitiua. Illud eſt verum manifeſtatiuè, ita quod prius manifeſtantur opera huius potentiæ, & prius apparet fœtum nutriri & augmentari antequam ſentiat, & ſe moueat.

Tempus verò egreßionis fœtus ab vtero materno, vt frequentius eſt in nono menſe, quibuſdam tamen in octauo, quibuſdam in X. & quibuſdam in XI. & etiam non vltra. Quædam verò mulieres ſolent parere in VI. menſe, & abortiuè, ideò naturam hominis non producunt, ſed aliquam materiam carneam & lacteam. Illud autem accidit eis propter plura, vt patet: quia materia menſtruorum corrupta eſt, vel per nimium

EST autem notandum, quod iuuenes ex timore & ex ictu tonitrui sæpè disponuntur, quòd fœtus vitam habens moritur, & si vitam non habuerit, possibile esset, quod semen motu naturali à forma hominis destrueretur. Causa autem huius primò accidit ex parte timoris, à quo totum corpus immutatur & disponitur ad ægritudinem, & per eius aduentum fœtus læditur & extinguitur. Secundò ex parte fulminis, quod penetrat vsq; ad interiora, & ea destruit, & combustionem facit, tamen nullum signum adustionis extra apparet, propter vaporis illius sublimitatem. Et est etiam vapor ille so[l]itissimus, quia etiam quandoq; interficit hominem, eò quod penetrat ad membra vitalia interiora, & propter subtilitatem non apparet adustio, eò quod magis lædit ictu quàm calore. Et tunc, vt frequentius secundùm dispositionem naturalem interiorem, vbi fœtus inuenitur dispositus, tūc consumit totū humidū radi-

ſus, & illud non eſt verum, ſed mulie res decipiuntur in computatione, quandoq; concipiunt vnam maſſam ſeminis, & poſt aliam quindenam impregnantur, & tunc putant ſe conceptiſſe prius, vnde illa maſſa prius concepta eijcitur & emittitur tempore conceptionis. Nota, quod quando puer primò egreditur, tunc ponit digitum ad os, ex ſuæ naturę exigentia. Ratio, quia puer exit de matrice, tanquam de balneo calido, & tunc veniens ad aerem, ſentit frigus, ideò ponit digitum ad os calidum, vt calefaciat ipſum. Item, quando naſcitur, tunc ſonat, quia patitur ab aëre frigido. Et ſi faciat clamorem in ventre, ſignum eſt quod non erit viuus, quia aliunde non faceret clamorem, niſi à quadam læſione vel preſſura.

exagitantur, & tunc ſcindunt nubē, & ex tali forti motu fit tunc incenſio illarum exhalationum, & ſic per conſequens fit coruſcatio. Et ideò omnes illi grauiter peccant, qui dicunt quod fiat in tertia regione aeris, quia fit intra nubes Et duo ſunt motus tonitrui, ſ. ictus & fulmen. modò ictus ille quandoque ſcindit arbores, & ille eſt ſonus, & ictus non ſcindit, ſed fulmē, quia eſt valde ſubtile, quia ex exhalatione ſubtili calida, & illud fulmen ſæpè comburit calceum pede illæſo. Quia quandoq; fulmen ita citò recedit, quod pedē non tangit, & quādoq; cōburit pedem, calceo manente illæſo Ratio quia calceus eſt ſubſtātia poroſa, ſicut omnis pellis, ideo trāſit per omnes poros calcei, & inuenit pedem reſiſtentem, ideo illum comburit.

radicale & complexionale ipsius fœtus, & tunc fœtus extinguitur. sciendum quod illa non sunt ficta, quia sicut recitat Albertus de operatione & effectu fulminis quod ictu tonitrui quandoque videtur comburi calceum pede illæso, & è conuerso. Et quandoque pili iuxta loca libidinis membris illæsis, & quod ictus fulminis pertingit ad interiora per hunc modum quem dixit. Fides huius est, quia venenosus serpens percussus à fulmine, per paucos dies vermiculat & putrescit. Et est serpens, à quo tollitur venenum per huiusmodi impreßionem. Item signum fidei est dolium pertusum, vinum stetit per aliquod tempus non exeundo de his autem & de eorum caußis superfluum est hic dicere.

Hic author ponit quædam notabilia. Et primò nota, quod tonitruum quandoque ex calore fit, si quando exhalationes calidæ recipiuntur inter nubes, & ibi per frigus nubium

SEcundum dubium vtrum in hora eiectionis seminis, id quod influitur à planetis, posset probiberi ab ipso fulmine, & tetigisse materiam seminis ex parte patris & matris.

Hic mouet secundum dubium, & potest sic solui, quod virtutes planetarum possunt impedire fulmen: ideò quià planetæ quidā influunt vitā; & esse talē hoc fulmē destruit. Tunc vltra dubitatur, quare hoc potius fit in principio eiectionis seminis, quā tempore sequenti: Dicendum quod tempore eiectionis tunc semen est adhuc tenue, & citò potest impediri. Secūdò dubitatur, quia dictū est quod superiora nō possunt impediri, quia semper agunt naturaliter. Dicitur quod bene possunt impediri in illis, quæ sequūtur opera breuia illorum.

TErtium dubium, vtrum per ictum fulminis tangentem materiā ex v-

traq;

SED de his, quæ dicta sunt in textu, quædam dubia moueri possunt, quorũ solutiones & determinationes vobis committo Primum est, vtrum poßibile sit in illo tempore quando vir est in coitu cum muliere, si effectus fulminis per tempus illius motus fuerit, si semen receptum hora eiectionis poßit recipere aliquã nouam impreßionem, per quã disponatur ad aliquid aliud, quã sua natura particularis intendit.

Hic author mouet quædam dubia, quæ non soluit, sed remittit ea nobis soluenda, & primum dùbium soluitur sic, & dicitur quòd fulmen in hora eiectionis seminis posset impediri à forma, quã particulare intendit. Quia possibile est, quod forma faciat materiam venenosam, & sic facit ipsam ineptam ad generationem hominis, quod ex illa materia generantur bufones & alij vermes, & sic patet solutio primi dubij.

naturaliter tendit ad ortum, & incipit laborare ad egressum, ideo in septimo mense habet bene, ita quod motus eius naturalis est, ita quòd in octauo mense exit libenter, & subitò morietur. Quia multum in septimo mense laborauit, & sic debilitatus est. Si verò nono mense exeat, est sanus, & requieuit per octauum mensem à laboribus habitis in 7 mense.

Hic author exequitur de exitu fœtus in speciali. Nota, quod fœtus in octauo mense malè se habet. Hoc probatur extra textum, ratione, quia Saturnus tunc dominatur, & ille est cōtrarius vitæ animalis, quia est frigidus & siccus. Alia ratio patet ex textu. Tamen si fœtus esset valde fortis & haberet amplum foramen, per quod exiret, sic posset euadere & sanus exire, sed hoc raró contingit. Sed quod in nono mense sanus exeat, patet, quia nonus mensis correspondet

traque parte, poßet influi semini virtus, per quam procedit ad formam masculi, ita tamen quod materia prius disposita fuerit ad fœmellæ formam vel dispositionem, & è conuerso.

Mouet tertium dubium, & soluitur sic: si materia esset disposita ad formam fœmellæ, tūc per ictum fulminis in masculū disponi posset, & è conuerso. Quia possibile esset quod per ictum fulminis inferretur aliqua virtus, per quod semen viri esset vigorosius semine mulieris, & è conuerso. Et idem cōtingere hoc posset, & illæ solutiones sunt probabiles. Et vult author dicendo quod illa dubia sunt multum occulta, ideo in littera non soluit ea.

QVia fœtus in septimo mense, vt frequentius bene habet, ita quòd motus eius naturalis est. Si autem permanserit vsque octauum mensem, tunc

dit caput in exitu, tunc valet negotium, quia tũc alia membra faciliter sequuntur, & fit partus leuis.

Hic author ponit vnum notabile, & est satis notum ex textu. Sed notandum quod quando fœtus præponit pedem vel manum, non potest bene exire, quia tunc iacet obliquum in vno latere, & maximè stimulat, & tũc mulieres retrudunt, & retrudendo fit maximus dolor. Et quando vulua mulieris est arcta, & fœtus est magnus, & tunc potest fieri ruptura vsq; ad anum, & istud maximè contingit in mulieribus pinguibus, quia pinguedo earum facit strictum & arctũ meatum.

SED circa ea, quæ dicta sunt, dubitatio oritur omnibus mirabilior, scilicet vnde puero iacenti in matrice nutrimentum, cùm matrix sit vndique clausa. Iuxta quod notandum, quòd fœtus est clausum in-

Ioui, qui est calidus & humidus, & est principium vitæ.

VBI sciendum, quod in quibusdam mulieribus est maior dolor, quàm alijs, qui in quibusdã accedit, quod fœtus quandoque prætendit manum & quandoque pedem, quæ omnia sunt nociua. Tunc obstetrices fœtum diligenter retrudunt, & ex illo generatur magnus dolor, ita quod plures mulieres, nisi fuerint valde fortes, debilitantur vsque ad mortem. Accidit quandoq; etiã in partu mulieris, quod rumpitur vulua vsque anum, ita quod illa duo foramina vnum fiunt. Et tunc obstetrices discretæ vtũtur quodã vnguento, vngẽtes vuluam, & diligenter retrudunt matricem, quia matrix sæpè læditur & vulnera tur in vulua. Ideo necessarium est, vt in partu mulierũ habeãtur discretæ mulieres, & in hoc opere expertes. Hoc autẽ didici à quibusdã mulieribus, quòd quãdo fœtus prætẽdit ca-

matrice in vtero mulieris, quæ vocatur vmbilicus, & pendet vtero materno cum pendicula ex parte matricis annexa.

Hic author mouet vnum dubium, vt patet in textu. Nota, quod secundùm Aristotelem in quinto Metaphysicorum, tunc ista vena & vmbilicus debent esse adnascentia vel cognascentia, quam matrix mulieris, & vmbilicus pueri coniunguntur, mediante illa vena, ita quod cibus transit à mammillis mulieris ad vmbilicum, mediante illa vena. Nota, quod vmbilicus directè est in medio corporis, in homine bene formato, & mediante ipso cibus ęqualiter inflatur omnibus mēbris à mãmillis mulieris. Et dicitur vmbilicus ab vmbone, quod est media pars clypei, & ycos custos, quasi custos vmbonis medij in corpore. Item dubium est, quare in mulieribus mammillę sunt

supra,

sus in matrice mulieris, virtute naturali in tali complexione occulta. Primò inter omnia nascitur quædam vena vel neruus, quæ perforat matricem, & à matrice procedit vno tramite vsq; ad mãmillas. Modò fœtus est in vtero mulieris, tunc indurantur mammillæ mulieris, quia tunc substantia menstrui fluit ad mammillas propter clausuram matricis, & ideò substantia menstruosa fortiori decoctione cogitur vsque ad colorem albedinis, & appellatur flos mulierum, & ideo vsque ad colorem lactis dealbatur, & illud lac mulieris dicitur. Et sic illo modo decoctum mittitur per talem venam ad matricem, & ex hoc fœtus nutritur tanquam de proprio & naturali nutrimento. Et hæc est vena, quæ in exitu fœtus ab obstetricibus abscinditur in vmbilico, & ideo videtur in puero nota, quòd vmbilicus eius sit ligatus cum aliquo ferro, ne aliquid exeat de corpore eius per hanc venam, quæ abscissa est in

matrice.

lius valerent paruæ mammillæ, quã magnæ. Dicendum est, quod mediocres sunt melius valentes, vnde magnæ non sunt vtiles, quia in ipsis est calor diffusus hinc inde, & non habent multum de calore, & ibi est mala digestio. Etiam paruæ non valent, quia ibi est modicum nutrimentum. Item nota, quòd fœtus in vtero materno secundùm nutrimentum disponitur, & ideo mulieres impregnatæ prohibentur, vt caueant se à fortissimo potu, sicut forte vinum, quia non possunt bene digerere illum potum, & potus fortis non competit fœtui, cùm adhuc ipse sit multum tener & debilis.

ſupra, & in alijs animalibus infra. Dicendum, quod duplex eſt cauſa Prima ſi mammillę mulierum eſſent infra, impedirent tranſitum, ideo natura ſagax ſic ordinauit. Sed vacca, capra, & alia animalia habent quatuor pedes, ideo mammillæ non impediunt tranſitum Secunda cauſſa, quia in mulieribus à corde depēdet calor, & ille calor extendit ſe vſque ad mā-millas, ideo habent eas in pectore iuxta cor. Sed brutis maximè dependet calor ab hepate, & ideo influitur calor ad mammillas, ideo ſunt infra, & ideo ſic etiam melius mulgentur & lactantur à fœtu. Sed dicis quare viri non habent mammillas? Ratio eſt, quia viri non patiuntur meſtrua, & non nutriunt pueros, ideo non eſt neceſſarium. Sed habent ſummè paruās, ſicut mulieres habent teſticulos valde paruos. Sed dicis, vtrum me-

lius

nutio attribuitur materiæ in se, & tunc cùm membra principalia primo puero debent formari & ordinari, natura sagax & ingeniosa facit, completius potest, & ea, quæ sunt principalia, format, & istis formatis & dispositis ad formationem ceterorum membrorum studet, & ibi ex materia, quam habet, facit quod potest, & format partem diminutam, quando diminutio est in materia, & ideo contingit error, & ideo contingit caput aliquando esse maius vel minus, quàm natura requirat illius indiuidui particularis sic generati, quia si diminutio in materia parti præiacenti formatione obfuisset, caput sic formatum sub diminutione materiæ esset proportionabile naturæ indiuiduæ in se & in omnibus alijs membris, & illud etiam de alijs principalibus concludi potest, cùm istis principalibus debetur ordo, vt Philosophi naturales & medici testantur. Alio quidem modo diminutio materiæ at-

DE MONSTRO IN natura. Cap. VI.

Sicut dicit Aristoteles secundo Physicorum, quod sicut peccatum est in natura, sic etiam in arte. Cuius declaratio ad præsens negotium multum valet, & ad manifestationem intenti in quantum nunc expedit. Vnde sciendum, quòd monstra siue peccata in natura vocantur illa indiuidua alicuius speciei, quæ in aliqua parte corporis cursum communem illius speciei excedunt, sicut contingit videri in hominibus habentibus nisi vnum pedem, vel tantùm vnam manum, & sic de alijs. Notandum est autem quod istud miraculum, quod Philosophi mōstrum, naturæ appellant, accidit multis modis, aut enim ex diminutione materiæ, aut ex superabundantia Ex diminutione verò contingit pluribus modis. Primo modo dimi-

producẽs quandoq; errat, quia quod melius eſt ſemper intendit. Sed hoc ex parte materiæ abundantis vel deficientis, ita quod monſtra fiant ſecũdùm defectum materiæ. Et hoc dupliciter curant ſecundùm quantitatem diſcretam, ſic quandoque vnus generatur cum vno pede, vel cũ quatuor digitis in vna manu. Aut ſecundùm quantitatem continuã, ſic generatur aliquis cum nimis magno capite vel cum nimis magna manu. Si verò per abundantiã fuerit, hoc etiã dupliciter, aut ſecundùm quantitatẽ diſcretam, ſic quandoq; generantur homines habẽtes duo capita, vel ſex digitos in vna manu, & ſic de alijs: aut ſecundùm quantitatem continuam. ſic generatur aliquis cum maximo capite, præter curſum communem illius ſpeciei. Nota, quod monſtrum dicitur, eò quod monſtrat ſe videntibus,

tribuitur parti alicui generandæ specialiter.

Hîc author exequitur intentum suum de modo generandi monstra in natura, & adducit similitudinem, & vult quod natura assimilatur arti, quia sicut aliquis artifex primò format & ædificat bonum fundamentum, postea studet ædificare super illud fundamētum. Sicut similiter natura prius membra principalia & magis necessaria format, scilicet cor, hepar, cerebrum, & testiculos, & postea minus principalia, scilicet manus, pedes, & brachia, & sic si defectus est in materia, tunc melius est esse magis principalia, quàm minus principalia.

Nota, quod duplex est natura, quædam intendens, alia producens. Modò natura intendens non errat, quia quod melius est semper intendit. Sed

IVxta quod notandum, quia secundùm intentionem Philosophi omne mixtum consurgit ex quatuor elementis, & ideo quod est naturæ igneæ, cadit in suum simile, & quod est de natura terræ, cadit in suum simile, & sic de alijs. Ex isto aliquis crederet & opinaretur me velle dicere quòd elementa formaliter essent in mixtis: hoc enim est contra intentionem Phil. 1 de generatione, vbi vult quod solũ virtualiter sint in mixtis: modò ex istis possibile est aliquando semẽ habere proportionem diminutam ex parte alicuius impedimenti specialis: & si ex parte terræ fuerit, contingit diminutionem fieri in oßibus, eò quod ex terra radicaliter formantur, & sic de alijs. Contingit etiam aliquando diminutio corporis indiuidui generari cum vno pede, aliquando in brachijs, aliquando vnius digiti & sic de similibus. Si verò ex altera parte miscibiliter est, tunc poßibile est in simili parte generati, monstruositatẽ

appa-

tibus, quia omnes diligimus videre monſtra, propter admirari. vnde mõſtra ſunt ſic intenta à natura per accidens & non per ſe: vnde, ſi natura non poſſet producere quinque digitos in manu, producit quattuor vel tres, ſecundùm exigentiam materiæ illius Sed dices quare tunc fiunt mõſtra: Ad hoc dicunt Philoſophi, quod fiunt ad exornationem vniuerſi. Nã dicunt diuerſi colores in pariete exiſtentes decorant ipſum parietem, ſic etiã diuerſa monſtra ipſum vniuersũ exornant mundum. Item monſtra etiam maximè fiunt per influentias cæleſtes, quia quandoq; regnat ſpecialis conſtellatio, & ab illa diuerſæ figurę influuntur. Vnde expertum eſt, quod generati ſunt duo gemelli tam vicini vel ramifici in dorſo, habentes diſtincta capita vel membra & diſtinctas manus, & nõ pedes, &c.

corporea distincta, non compatiētia se in qualibet parte mixti, ideo virtutes earum manent.

EST igitur notandum quod menstruositas non solùm ex parte diminutionis materiæ accipitur vel contingit, sicut iam dictum est, sed etiam aliquando ex malitia matricis, quæ si fuerit lubrica & vitiosa, vel malitiosa, totum semen non retinebit, sed dispergit aliquando ante quam totum semen in massam colligitur, tunc vi occupatur, matrix clauditur, & sic modicum seminis recipitur, à quo debet formari fœtus, & illud habet speciales modos sub se, qui plures sunt Sed de his narrare lōgum esset, & ideo hæc omittantur. Et quando isti modi contingunt, tunc & diminutio effectiuè à matrice procedit Quidam verò procedunt ex parte coitus cùm fœmella, sic quòd ad mōstruositatem multum operatur inordinatus coitus, ex eo quòd aliquando masculus est in coitu cum fœmella, si tunc mas-

apparere, vt frequentius contingit in his, qui habent octo digitos in manibus, vel in pedibus, vel duo capita, vel aliquod aliud.

Hîc author declarat dictum suum secundùm intentum Philosophi 1. de generatione. Nota, quod author est istius opinionis, quod elementa maneant in mixtis virtualiter, ita quod ex elementis corruptis generatur forma mixti, in qua reseruantur qualitates elemẽtorum, sicut videm⁹ in mellicrato, quod est mel, & virtualiter, sed non formaliter. Illud probatur, elementa sunt contraria, illa autem, quæ sunt contraria, in eodem fundari non possunt, vt est mens Aristotelis in quarto Physicorum, & authoris sex principiorum, scilicet Gilberti Porretani, & Arist. in postprædicam. & Petri Hispani, & Boethij in libro de diuisionibus. Item elementa sunt

ta, quæ non ſolùm peccat in lege, ſed etiam in natura, quia natura debitè & regulariter intendit proijcere.

Peccatum verò naturæ aliquando contingit ex ſuperabundantia materiæ, quæ diminutioni opponitur, & illud habet in ſe multos caſus ſiue modos ſpeciales. Quando enim ſuperabundantia materiæ eſt in omni parte eius vel ſecundùm exigentiam naturæ, & ſecundùm eius formam, & ſic multæ tortuoſitates & tumores apparēt in membris, & huius eſt ratio, quia ſi natura abundat in parte ſeminis deputati ad corpus vel ad caput, tunc natura facit illud quod naturaliter poteſt ſcilicet, aliquando duo capita, aliquando duos pedes, quorum vnus multum maior eſt alio, & ſecundùm communem curſum, & aliquando facit gibboſum in pectore, aliquando in dorſo.

Hîc author oſtendit quomodo ex ſuperabundantia materiæ fiunt mō-

ſtra.

masculus tempore coitus inordinatè iacet cum fœmella, monstrum facit in natura. Narratur enim de quodam qui lateraliter iacuit super fœmellam tempore coitus, & fœmella generauit puerum in vno latere curuum, & in pede claudum, & caussa huius ex inordinatione coitus processit.

Hic author ostendit aliũ modum monstrorum siue menstruositatis. Vnde matrix quanquam est caussa monstruositatis, vt si fuerit lubrica. Vnde lubricum dicitur illud, quod vix potest retineri, sicut anguilla vel aliud tale. Item coitus inordinatus & vehemens maximè est cauendus, propter fœtum debitè producẽdum, ne semen peruersè recipiatur in matrice. Et nota, quòd pro tanto coitus stãdo est irregularis in natura, quamuis rudes non curant, quia semen ita debitè recipi non potest, sicut debet. Ex illo patet, quòd multa sunt pecca-

Hîc ponit admirabilem euentum de Hermaphroditis, & dicit Albertus de Hermaphrodito, qui vtrumque membrum habuit, & potuit agere & pati, non quodammodo in seipsum, sed respectu alterius: & hoc peruenit ex eo, quod materia fuit tanta, quod virile membrum fieri potuit. Et mēbrum virile est semper superius, & fœmineum inferius. Sed dicis quare natura non producit duo membra virilia, & duo fœminea: Ratio est, qa natura de contingentibus facit quod melius est, sed melius est sic ordinari, quia alterum semper superflueret, si faceret duo virilia, quia quicquid vnum faceret, hoc etiam alterum Prę terea sæpè accidit, quod generatur gallina, quæ habet membrum indispositum ad coitum, ita paruum sicut gallus, & illud prouenit ex defectu materiæ, Item si contingat quod ge-

ne-

ſtra. Vbi valet pro ſententia, ſi ſemen nimium in abundantia ſit infuſum, & quia matrix eſt clauſa, & quia tunc eius tota materia tranſmutatur in materiam fœtus, & ſi tunc pars ex qua debet fieri caput fœtus, eſt nimis abundans, tunc fiunt duo capita vel tria, & ſic de alijs partibus alijs membris deputatis.

SED in omnibus iſtis mirabilior eſt iſte caſus & effectus, quem Albertus recitat, de vno cui nata fuerunt duo membra libidinis, vnum ex parte viri, aliud ex parte mulieris, ita quod potuit ſuccumbere, id eſt, ſubiacere, & incumbere, id eſt, actiuè coire. Et cauſa huius originaliter trahitur ex ſuperabundantia materiæ, quia materia fuit principium ſufficiens generandi vtrunque membrum. Ex ſuperflua autem parte ſeminis ex qua talia membra ſolent generari, recitant Auicenna & Albertus, vt patebit in textu inferius.

tur, à parte illius lateris aperiebantur omnes ſeræ & clauſuræ. Et alius habuit virtutem in ſiniſtro quod vbicunque portabatur erant clauſæ, quæ prius apertæ. Et loquor de apertione & clauſura ſerarum in oſtijs domorum. Et cauſſa huius non prouenit ex materia, ſed ex ſpeciali conſtellatione cæli, non ſolùm ex conſtellatione ſpeciali, ſed etiam ex ſpeciali materiæ diſpoſitione ad talem effectum, quia actus actiuorum ſunt in materia bene prædiſpoſita, vel in patiente diſpoſito, vt dicitur ſecundo de Anima.

Hîc author ponit vnum notabile, vt ſatis patet in textu. Nota, in latere dextro eſt maior calor, quàm in ſiniſtro. Cor enim iacet in ſiniſtro, & influit calorem in dextrum. Et ideo in dextra generantur maſculi, gratia caloris, & ideo dextra pars corporis eſt fortior & vigoroſior, quã ſiniſtra. Vnde à dextro fit motus, 2. de Cælo.

neratur fœmella ſine apparentia mē-
bri mulieris, tunc pellicula eſt ſupra-
poſita, quā oportet remoueri. Nota,
quod ſi Hermaphrodita magis appa-
ret in ſpecie viri, ſic ſe tenebit in tali
ſpecie, ſi autem ſpecie fœmellæ,
tunc iterum ſe ſic tenebit. Et non li-
cet ſibi ambo opera exercere, ſecun-
dùm præcepta legis.

*ET nota ſecundùm Auicennam, ſi ſe-
men cadit in latere ſiniſtro matricis,
generatur fœmella: ſi in dextro, gene-
ratur maſculus, ſed in medio Hermaphro-
dita, participans naturam vtriuſque,
ſcilicet maſculi & fœmellæ. Et à viro tan-
quam à digniori recipit ſpeciem ſecundùm
naturam, licet hæ naturæ fiant in ipſo. Re-
citat enim Albertus, quod ſicut quædam
talia menſtruoſa corpora contingunt, ſic e-
tiam ſpiritualia. Dicit enim de duobus
gemellis, quorum vnus habuit in dextro
latere virtutem, vt vbicunque portaba-*

tur,

vſque ad apertionem. Et qui ſic ſe habent, ſæpè ſunt fures, quia ſeras poſſunt aperire. Nota, diuerſitatis eſt hæc cauſſa, quia ſecundùm quod virtus cęleſtis inuenit materiam diſpoſitam, ſic operatur in illam.

ET nullus credat, quod quædam dicta ſunt ficta, quia in ſimili contingit videri in lapidibus quibuſdā, in quos ſpecialis conſtellatio agens imprimit ſpeciem & formam hominis vel alterius ſpeciei ſecundùm exigentiam agentis, ſicut viſum eſt ſæpè quando lapides diuiduntur, quòd fit ex conſtellatione ſpeciali. Et nō eſt mirum in gemellis, cùm etiam in quibuſdā alijs accidat, vbi eſt poßibile inuenire, & omnes modi ſpeciales in monſtris poſſunt reduci ad duos modos principales, ſcilicet propter inobedientiam, vel inſufficientiam materiæ ſecundùm Auicennam in 2. Metaph. & Ariſtotelem 3. Meteor. & per inobedientiam intellige indiſpoſitionem, quā

Vnde dexter pes eſt modicè maior ſiniſtro. Similiter de manu dextra, & ſic de alijs Alio modo patet, quomodo fiat generatio duorum ramificatorum in dorſo. Quia quandoq; contingit ſemen recipi in duabus cellulis matricis, & tunc poteſt contingere, quod pellicula diuidẽs cellulas, corrumpatur, & tunc cõiungunt illa duo ſemina ſe inuicem dorſo, & habẽt diſtincta capita, & diſtinctas manus, & diſtinctas animas, & debent baptizari pro duobus hominibus. Nota quod virtus cæleſtis mirabiliter operatur, & occultè in inferioribus. Vnde poſſibile eſt de duobus gemellis, quod virtus cæleſtis reſpicit gemellum in latère dextro, secũdùm talem virtutem ſecundùm quam influit ſibi virtus aperiendi ſeras contactu, quia iſta pars dextri lateris fortè alterat aërem, & ille vltra ſerã,

vſque

recitat diuersa signa & miracula de inscriptione, seu sculptione lapidum.

ET si quis diceret & argueret sic. Si monstra possent fieri, sequeretur, quòd natura posset priuari fine, quia semper intendit agere regulariter. Dico secundùm Auicennam, quod non semper possibile est ex parte particularis naturæ omnem materiam ad suum finem amoueri, nec etiam est concedendum, quod priuationes suarum actionū habeant fines, & ideo de ægritudine & morte non est instantia, quia hæc non sunt intenta à natura particulari, sed ab eo, qui hanc regit, & illa appellata est intelligentia, secundùm manifestationem philosophorum, qui dignè locuti sunt de natura Et tantum de his dictum est.

Hic author ponit obiectionem seu instātiam, & soluit in textu. Pro quo nota, quòd regulariter intēdens produce-

de materia non est bene disposita, ideo nõ obedit agenti, et per insufficientiam intelligo diminutionem vel impedimentum ex parte matricis.

Hic author respondet tacitæ quæstioni, dicens. Diceret ergo aliquis, hæc sunt ficta, quæ ponuntur hic, & ideo non credantur. Nota, quod hæc possunt fieri, mediante enim virtute cælesti in lapidibus multiplex est virtus, vnde Albertus recitat, quod in Colonia in quadam fenestra vidit quendam lapidem habētem speciem regis, & tunc debet nasci magnus rex: vnde in multis lapidibus vultus humanus figuratur, & per illos lapides fiunt diuersæ medicinæ. Vnde si quis Sole exeunte in piscibus insculperet speciem piscis in lapide, ille posset conuocare omnes pisces in aqua; hoc est, tempore determinato, vnde Haly in Centiloquio Ptolomæi

plura Primum ex parte coitus. Si enim mulier, quando fuerit in coitu cum viro, post coitũ sentit frigus, & dolorem in cruribus, signum est quod concepit. Secundum signũ, si mulier paucum semen emittit vel nullũ, signum est quod concepit

Hic author determinat de signis conceptionis. Ratio primi signi est, quia quando mulier concipit, tunc calor naturalis concurrit ab ipsa pro formatione fœtus, ideo relinquitur frigus in mẽbris. Et hoc videmus in simili, quia quando homo comedit, post hoc patitur frigus, quia calor naturalis transit ad stomachum alterãdo cibum, ideo nõ est studendũ post prandium, sed prius modicum labora, vt calefias & sic digestione cõfortata studeas, quia tempore studij spiritus concurrunt ad cerebrũ, ipsum iuuando. Illud enim patet in febricitantibus, qui habẽt in stomacho hu-

ducere, poteſt impediri per naturam particularem, & ideo patet, quod mõſtra non ſunt intenta à natura, niſi vel per accidens. Item nota, natura particularis non intendit fines priuationum, quia videt melius eſſe, quàm non eſſe. Sed Deus & natura cæleſtis ſciunt omnia optima diſponere, & vocatur intelligentia non errans. Vnde ex primo de Cælo, Omnis mors, corruptio, ægritudo, infirmitas, ſunt præter naturam.

DE SIGNIS CONCEPTIONIS. Cap. VII.

Sermone noſtro finito, in quantum ſufficit de generatione fœtus, & penes quem modum, & pluribus alijs materiæ incidentibus. Vt tamen præſens doctrina magis completè habeatur, notanda ſunt ſigna cõceptionis in muliere, quæ ſunt

lectationem matrix comprimitur, & quasi claudit virgam virilem.

Aliud signum si mulier post coitum appetit continuò coitum, hoc est verum in quibusdam, quia quædam mulieres sunt, quæ magis concupiscunt, quando non concipiunt, vt visum est in vna quæstione.

Circa quintum nota, quòd post impregnationem menstrua instigãt ad coitum, & maximè delectationis memoriam, quam prius habuerunt in coitu.

Aliud signum, si menstrua non currunt post coitum, secundùm modum solitum, & si titillatio in ore matricis, signum est quod mulier concepit.

Ratio istius signi est, quia quando mulier concepit, tunc menstrua conuertũtur in nutrimentum fętus, siue in lac, & fit titillatio in ore matricis

mores grossos, quos calor naturalis intendit digerere, & vadit ad stomachum, ideo patiuntur frigus febricitantes, & calore recedente à stomacho, patiuntur magnum calorem. Et istius secundi signi doctor assignat rationem, quia matrix clauditur, & nō permittit semen transire & recedere. Nota, quod iuuenes mulieres, quæ maximè delectantur in ipso coitu, possunt semen emittere & cōcipere, sed hoc non est de senioribus. Item tempore coitus, conceptionis natura retinet semen ab intra, vt non egrediatur, & hoc propter fœtum.

ALIVD signum, si vir in coitu sentiat virgam suam attrahi & sugi quadam clausura ex parte vuluæ mulieris.

Ratio istius signi est, quia quando mulier concipit, tunc vulua sugit quasi virgam virilem; & propter de-

DE SIGNIS AN VIR vel fœmina ſit in vtero. Cap. VIII.

VIdenda ſunt nunc ſigna, vtrum maſculus vel fœmella ſit in vtero. Et hæc ſunt ſigna vera, quæ ſequũtur. Tempore conceptionis maſculi, color faciei eſt rubeus, & leuis motus.

Hic author ponit ſex ſigna in numero, vtrum in vtero maſculus ſit conceptus vel fœmella. Ratio illius primi ſigni eſt, quia ſi color rubeus eſt, ſignum eſt magni caloris, & ſi eſt calor magnus in matrice, tunc virtus eſt ſufficiens ad maſculum, & tunc mulier leuiter mouetur, quia calor eſt principium motus.

Aliud

propter calorem,&tunc dolor in cruribus, quia ſpiritus ſunt clauſi in matrice, quia tranſeunt ad crura, & vegetant crura.

Item aliud ſignum, ſi color faciei vltra modum ſolitum eſt mutatus: vnde libenter ſolent eſſe rubeæ poſt conceptionem gratia coloris Item ſi aliena cibaria concupiſcunt, nunc terram, nunc carbones, nunc poma, nunc mora ſeu ceraſa, ſignum eſt conceptionis.

Cauſſa huius ſigni eſt, quia poſt conceptionem multi humores groſſi indigeſti aſcendunt cerebrum, & illi mouēt appetitum aliquorum ſimilium, quia ſi ſint calidi humores, tunc appetunt carbones, ſi ſint valdè frigidi & humidi illi humores, tunc appetunt pira aut poma non matura aut ſimilia, quia omne ſimile plaudit ſuo ſimili, &c.

ALiud, si tale lac mulieris impregnatæ, vel gutta sanguinis ipsius à dextro latere extractum ponatur ad fontem clarum vel ad vrinam eius, si petit fundum directè; hoc est perpendiculariter, signum est masculi. Si verò supernatauerit, signum fœmellæ erit. Similiter si dextram mammillam habet großiorem, signum est masculi Si verò sinistram, signū est fœmellæ.

Caussa huius quarti est, si petit fundum directè, hoc est signum, quod est bene induratum & inspissatum à calore naturali. Vnde perpendicula est linea latomorum recta, cum qua perpendunt & considerant longitudinem rei, & constituunt duos angulos rectos super basim, super quam cadunt.

ITem sal positum supra caput mammillarum non liquescens, signum est masculi.

Caus-

ALiud signum, si venter tumescit in dextera parte, & rotundatur, signum est masculi.

Ratio illius secundi signi est, quia in dextra parte iacet masculus, tanquam in parte fortiori & calidiori, & tunc venter rotundatur, quia extenditur & ampliatur.

ALiud si lac fluens de mammillis est spissum & bene digestum, ita quod si ponatur super aliquod corpus bene tersum, non diuidatur, sed partes constabunt, & non fluent, signum est masculi.

Caussa huius signi est, quia illud lac calor indurauit, & compressit, inspissando. Vnde calor habet multa opera: facit enim rem duriorē & subtiliorem, & corrumpit humidum, & inducit siccum.

Aliud

& venter est oblongus, & in sinistra rotundus, & mammilla in sinistra parte nigrescit, et lac eius nigrum erit, indigestum, liuidum, & aqueum & fusum, supra corpus positum, diuiditur pars eius apertè, & positum supra fontem vel vrinam, natat, & sic de alijs. Item si dolor est in sinistra parte, semper est fœmella: si verò in dextera, masculus est. Item aliud experimentum, quod scio esse verum & expertum, si aliquis scire velit vtrum mulier sit impregnata vel non, det illi bibere mellicratum, si tunc senserit punctiones circa vmbilicũ, concepit, si autem non senserit, minimè concepit. Mellicratum autem vocatur potio, quæ fit ex aqua & melle, & fit per hunc modum, quia accipi debent duo cochlearia de aqua, & vnum de melle, tali proportione, & misceantur in simul, & detur mulieri ad potandum in introitu lecti, vel statim post. Et fortè mulieres astutæ dicerent oppositum; & ergo quãdo aliquis vult

expe-

Caussa huius quarti signi est, quia si mãmillæ sunt calidæ, tunc ille calor facit constare sal. Vnde sal gratia caloris cõstat in partib⁹. Vnde sal generatur ex aqua grossa & multũ bulita, ita quod specialis aqua est ad sal. Vnde calor ignis extrahit de aqua subtiliores partes, & illas partes facit exhalare, & tunc ibi remanent partes terrestres humidiores & grossiores, & ille per calorem constat. Et huius signum est, quod tẽpore pluuiali sal liquescit in scutella. Vnde 4. Metaph. dicitur, si sal debet resolui in materiã & formam primam, resoluitur in aquam, & sic dissoluitur. Ideo si sal po natur ad ignẽ, incipit corrumpi, & salire, quia contrarium inuenit.

Signum aliud si mulier prius mouet pedem dexterum signum est masculi. Et contrario modo se habet si fœmella est cõcepta, tunc mulier est grauis & pallida & ven-

eis est mala, & piscium est pessima propter viscositates. Vnde dulce supernatat in stomacho, sed quia tunc calor stomachi propter fœtum est debilis, ideo sumpto mellicrato mulier dolet circa vmbilicum.

DE SIGNIS CORRVptionis virginitatis. Cap. IX.

Post hoc notanda sunt signa corruptionis castitatis. Iuxta quod notandum, quòd aliquādo virgines grauiter corrumpuntur, ita quòd earum vulua multū ampliatur, quia membrum virile est nimis magnum & ineptum, sic quod mulier tam amplam acquirit vuluam, ita quod vir sine dolore sui membri coit, & tunc primò est corrupta, & hæc est caussa, quare iuuenes mulieres, cùm primò corrumpuntur, dolent pro tempore in vulua, quia amplia-

experiri, non debet dicere de impregnatione. Et si ipsa conqueritur dolorem capitis, vel alterius partis, vt sæpe solent facere, tunc homo debet semper dicere, illud valet contra talem vel talem dolorem, & debet sibi illum potum dare, & tunc de mane debet dicere, non doluisti in aliqua parte? & si circa vmbilicum dicunt esse, indicium concepti onis in isto iudicatur: si verò non, tunc nō concepit. Sed quædā mulieres sunt ita astutæ, & considerantes illud sophisma, nolunt dicere veritatem, sed semper alio modo, quàm se habeant in veritate.

Hic author ponit bonum signum simplicis conceptionis, & experientiam veram, quæ patet in textu. Vnde nota, quod ratio istius experimenti est, quia vel mel obstruit neruos & venas, & ex isto generatur dolor circa vmbilicum. Item illud dulce non est sanum, quia omnis pinguedo dul-

DE SIGNIS CASTItatis. Cap. X.

Signa castitatis sunt hæc: pudor, verecundia, timor, cum casto incessu & loquela, & cum despectu applicant se viris & virorum actibus: sed quædam ista astutæ inueniuntur, quòd omnibus istis obuiare sciunt, & tunc homo conuertat se ad vrinam, quia vrina virginum est clara & lucida, quandoque alba, quandoque glauca. Si verò fuerit aurei coloris, clara & ponderosa, continet animum coeundi signum, id est, appetunt: & hoc verum in non corruptis. Corruptæ enim mulieres habent vrinam turbidam per fracturam pelliculæ procedentem, & sperma viri apparet in fundo vrinæ talis mulieris: sed in menstruosis vrina est sanguinea, & in tali mense quando patitur, habet oculos aqueos, & est alterius coloris in facie, & abominationem patitur in cibo. Et ideo sibi quis-

ta est ad coitum dispofita. Alia autē caussa coadiuuans, quia est quædam pellicula in vulua & vesica, quæ corrumpitur. Et quāto plus coeunt, tanto plus in tali ludo fortificantur.

Hic author prosequitur de signis corruptæ castitatis, & satis patet in textu. Sed extra textum aliud est signum, quod vulua virginis semper est claussa, sed mulieris semper apertè stat, ideo virgo altius mingit, quàm mulier. Nota, si vis experiri, vtrum virgo sit corrupta, pulueriza fortiter flores lilij crocei, qui sunt inter flores, & da ei comedere de illo puluere, si est corrupta, statim mingit. Itē, fac eam mingere super quandam herbā, quæ vulgo dicitur malue papel, de mane si sit sicca, tunc est corrupta. Vel accipe fructum lactucæ, & pone ante nares eius, si tunc est corrupta, statim mingit.

ſperma ſemper apparet in fundo propter ſuam grauitarem. Nota, quod quando mulier eſt menſtruoſa, tunc humores aſcendunt ad oculos, quia oculus eſt pars poroſa corporis, & citò paſſibilis, & tunc mulier pallet in facie, & ipſa patitur abominationem cibi, quia non cupit propter infectionem cerebri & oblectationem. Et tunc eſt nociuum cum eis coire, quia pueri, qui tunc concipiuntur, inclinantur ad morbum caducum, & ad lepram, quia talis materia eſt valde venenoſa.

EST autem notandum, quod mulieres antiquæ, in quibus menſtrua fluunt, & quædam in quibus menſtrua ſunt retenta, ſi inſpiciunt pueros in cunis iacentes, intoxicant oculos eorum viſu, vt ait Albertus in libro de menſtruo. Cauſſa huius in mulieribus apparet, quibus mẽſtrua fluunt, quia ipſe fluxus ſeu humores, qui mouen-

quisquis caueat ne coeat tūc cum eis, quia nociuum est. Vnde prudentes mulieres sciunt tunc custodire se, & separantur à viris per tempus fluxus menstruorum.

Hic author exequitur de signis castitatis. Nota quod vrina virginum est clara, quia ipsę sunt calidæ & bene digerunt, & ideo vrina pertransiens per loca digestionis sumit ibi colorem, vnde coloratur in renib. Sed debet capi vrina post somnum primum, quia tunc facta est digestio, & debet videre, quod vrina per accidēs sit variata, scilicet morbo & nutrimento grosso. Nota, quod in vrina sunt tres regiones, scilicet superior, vbi considerantur membra superiora, scilicet cerebrum, caput. Secundò in medio, vbi considerantur membra media, scilicet renes & cor. Sed tertiò est inferior, vbi considerantur testiculi, umbi, & matrix. Ideò dicit litera,

 sper-

primitur, lachrimatur, & ideo mulieres multum lachrimantur, quia habent multum de humido, quod petit exitum Et quãdo oculus est infectus, tunc inficit aerem tangentẽ oculum, & ille vltra inficit aerem propinquũ, ille aer iterum alium aerem, donec peruenit ad obiectum, & ibi fit reuerberatio mali humoris, & ibi primò operatur, quia omnis actus fit cũ resistentia aliqua, quia illa infectio fit circulariter, quia si tunc non solùm mulier inficeretur secundùm vnam differentiam loci passionis, & non secundùm omnem. Nam pueri sunt debiles & teneræ naturæ, ideo façilè intoxicantur. Toxicum est venenũ, quod fit de taxo, de tali arbore amarissima, ex cuius succo gustato aues moriuntur. Nota, quod oculus mulieris vaticinantis, ita quod illa pessima mulier tantũ cogitauit de malis,

quod

mouentur per totum corpus, primò inficiunt oculos, & oculis infectis aer inficitur, & tuñc aer ille inficit puerum. Et illud est de intentione Philosophi in libro de somno & vigilia. Caussa autem quare antiquæ mulieres, quibus non fluunt menstrua, inficiũt pueros, est, quod retentio menstruorum facit abundantiam malorum humorum, & quia antiquæ mulieres sunt deficientes in calore naturali, maturante & digerente talem materiam, & præcipuè pauperes, sic quod nutriuntur à cibo & nutrimento grosso; quod operatur ad talem materiam infectam. Et illæ mulieres plus inficiuntur, quia menstruum hoc cedit ad purgationem naturæ ipsarum.

Hîc author ponit quoddam notabile, & patet manifestè in textu. Nota, quod humores mali exeunt per oculos potius, quàm per aliud membrum, quia oculus est aqueus ex secundo de Anima: quod patet, si com-

DE DEFECTV MAtricis. Cap. XI.

AT quia dictum est de menstruo, igitur ad menstruorum locum procedamus, quod accidentia sunt circa ipsam matricem. Matrix enim mulieris sæpè patitur suffocationem. Suffocatio enim apud Medicos vocatur compreßio spirituũ vitalium, ex vitio matricis egressa. Et per hoc impeditur anhelitus in muliere. Et illud euenit quando matrix de proprio loco tollitur, tunc ex frigiditate cordis superueniente, tales mulieres quandoq; patiuntur syncopen, id est cordis debilitatẽ. Aliquando verò aliquæ vertiginem in capite patiuntur. Galenus enim magnus in medicina, narrat de quadam muliere, suffocationem matricis patiente, quod illa caussa patiebatur tantum, quod non potuit loqui, & cecidit ac si mortua esset, quia nullum signum vitæ habuit. & vocati

quod quidam humores mali generabantur in ſpiritibus eius, & illi exiuerunt per oculum, & illos volens camelus effugere, cecidit in foueam. Et illo modo baſiliſcus inficit videntem ipſum, quia venenum emittit. Et ſi poneretur ſpeculum, ad quod reuerberarentur humores, ad locum baſiliſci, tunc moreretur, vel inficeretur. Nota, quod aliquis quæreret, ſi mulieres ſunt venenoſæ, quare non intoxicant ſeipſas: Dicendum quod venenum nō agit in ſe, ſed in aliud cui obijcitur. Cùm ergo mulieres naturaliter ſunt intoxicatæ, ergo non intoxicant ſeipſas. Alia cauſſa eſt, quia ſunt conſuetæ. Vnde Auerro. in prologo tertij Phyſicorum: Quædam erant conſuetæ comedere venenum, ita quod erat eorum cibus.

diligunt, quamuis ſit peccatum in moribus, de quo nihil ad propoſitum. Audiui in confeßione ſocietatis ab vno inquirere cauſam à me quare eſſet, quando ipſe dormiret cũ ſua dilecta iuuencula, quod tũc coitu finito, inuenerit ventrem ſuum vſq; ad vmbilicum ſanguine profuſum, & timuit multum et cauſſam ignorauit, et nõ fuit auſus ſe retrahere à iuuencula propter amorem magnum inter eos Et ideo quandoq; fluxus mẽſtrui prodeſt mulieri, & quandoque nocet, ſecundùm quod materia maius vel minus abundat. Et ille fluxus nõ fuit mẽſtruorum, ſed ſeminis in coitu propter abundantiam materiæ.

Hic author exequitur de impedimentis conceptionis. Nota, quod ſuffocatio matricis prouenit ex eo, quod matrix tollitur aduerſus cor, & tunc magna frigiditas ſe extendit ad cor, ſic quod cor patitur ſyncopin. Et dicitur à ſyn, quod eſt con, & copos inci-

sunt medici plures, qui videntes ipsam, & caussam ignorantes, dixerunt eam veraciter esse mortuam. Galenus autem superueniens caussam considerauit, & mulierem à paßione illa liberauit. Hæc enim ægritudo contingit in mulieribus ex eo, quod abũdat in eis menstruum corruptum & venenosum. Et *ideo bonum est, quod tales mulieres, quæcunq; fuerint, siue iuuenes, siue antiquæ, sæpè viris vtantur, vt materia talis expellatur. Et expedit iuuenibus, quia in eis abundat humidum.* Et *hæc est caussa, quare iuuenes mulieres, quando incipiunt coire, multùm impinguantur, antequam concipiant,* et *curam de pueris minimè habent, quia cura (vt dicit Philosophus in secretis secretorum) facit senescere, quod non videtur in illis: Illæ enim iuuenes mulieres, quando multum abundant in tali materia, multum appetunt coitum, propter materiæ abundantiam. Ideo peccatum est in natura illas retrahere,* et *coitum prohibere ad illum quem*
 dili-

git, & non permittit ſemen viri intrare. Vnde cognitio huius eſt de muliere, cuius renes ſunt ſepulti & occulti in pinguedine ex omni parte. Illæ enim mulieres ſi in coitu ſemen recipiunt, non poteſt intrare matricem, & ſic eijciunt ipſum cum eiectione vrinæ. Et ideo breuiter, ſi poſt coitum vrina talis mulieris videatur, manifeſtum erit ſi ſemen viri in matrice eius ſit collectũ, vel non. Si ſic, tunc vrina eius eſt immunda, propter commixtionem viri. Si verò tunc iterum apparebit, & quandoque apparebit, quòd vrina non totaliter eiecit illud ſemen, quia ſunt calidæ, tunc ſua caliditate exhalant. Sunt etiam quædam mulieres, quæ ita teneras & lubricas habent matrices, quod ſemen intus non poteſt retineri. Ex multis alijs cauſsis illud euenit, de quibus ad præſens nulla fit mentio.

Hic author ponit quædam notabilia, vt patet in textu. Nota, quod ſi ſemen viri & mulieris non ſunt proportio-

ſio, quaſi cum inciſione ſiue debilitate cordis, & alio nomine dicitur extaſis, & illa paſſio maximè accidit viduis, quæ prius habuerunt viros, & iã nõ habẽt, vnde mẽſtrua earũ corrumpuntur in matrice, & generãtur groſſi humores, qui in corde debilitates generant, & ideo ipſis multum valet coitus.

DE IMPEDIMENTIS conceptionis. Cap. XII.

DE impedimentis autem conceptionis nunc aliqua tãgamus, quæ plura ſunt, quia impedimentum quandoq; contingit ex nimia humiditate matricis, quandoq; ex nimia frigiditate, quandoque ex ſiccitate, quandoq; propter nimiã pinguedinem corporis, quia pinguedo circumuoluta orificio matricis ipſam conſtrin

& ponatur in vtraque furfur tritici, & talis experimentator diligenter obstruat ollas per nouem dies, vel parũ amplius, & si contingit ex vitio viri, defectus, inueniet quosdã vermes in olla viri, & cacabus debet supra poni, & inuenitur rana fœtida, vel cantabra fœtida Si verò ex vitio mulieris, inuenitur in olla sua menstruum. Si ex vtriusq; vitio, in vtraque olla aliquid prædictorum inuenitur.

Hic author ponit vnum notabile, vt patet in textu. Nota, si vis bene examinare, accipias aliquid de spermate viri, & ponas in aquam, si tẽdit ad fundum, signum est quod semen viri non est in defectu cõceptionis. Quia est bene digestum & spissum, ideò petit fundum. Nota, quod mulieres, quæ sæpe coeunt propter delectationem, illæ generant fœtus debiles, debẽt ergo abstinere à coitu, tunc generabũt fortes pueros & homines, quia

semen

portionata in qualitatibus, id eſt, in calido & humido, tunc talis conceptio impedit principaliter, quia agens & patiens debent eſſe proportionata, ex 2. de Anima, ſub certa harmonia, id eſt, ſub certa & determinata combinatione, vnde quodlibet non agit in quodlibet, vel quodlibet non fit ex quolibet, 1. de generatione.

EST etiam notandum, quòd ſæpè conceptio ex parte viri impeditur, ita quod ſemen eius quod emittit, eſt nimis tenue, ſicut aqua, ita quod ſi matrici infunditur, tunc liquiditate ſua elabitur, & quandoq; accidit ex frigiditate teſticulorũ vel ſiccitate, & illud ſemen ſecundùm doctrinam medicinæ ad generationem eſt cõueniens. Sed dubium eſt cuius ſit cauſſa, an ex defectu viri, vel mulieris. Iuxta quod notandũ, quòd iſto modo ſcitur, accipiantur duæ ollæ, & in vtranque vrina mittatur. Viri in vnam ollam, & mulieris in aliam,

& po-

SI quis igitur velit mulierem iuuare, vt impregnetur, & masculum concipiat, accipiat matricem leporis, & intestina eiusdem, & faciat desiccari, & in puluerem redigat, & illud mulier bibat tẽperatum cum vino, & similiter faciat cum testiculo leporis, & hoc in fine menstruorũ, & cum viro suo coeat, & concipiet masculum Item accipiat mulier succinctam & stringat in lacte asinæ lanam caprinam, & liget super vmbilicum eius donec coeat cũ viro suo, & concipiet. Et hoc dico remotis intercessis causis vel impedimẽtis alijs, quibus per ignorantiam hominis effectus ille prohibetur Et si quærat aliquis, quæ sunt illa impedimenta? inspiciat diligenter omnia, quæ vsq; ad istum locum dicta sunt. Item accipiat aliquis hepar parui porci, & testiculos, & desiccet, & etiam redigat in puluerem, & det in potum masculo & mulieri, & masculus si prius impotens fuit ad generãdũ, generabit, & mulier, quæ nõ potuit cõcipere, tũc concipiet.

ſemẽ eſt ſatis forte, & vnus frater poteſt cõuenienter eſſe fortior alio. Vnde nota cauſſam experimenti, quia ſi ſemen viri eſt nimis tenuè, tunc citò conuertitur in vermes, & non habet virtutem reſiſtentem actioni corporis cæleſtis. Vnde iſta humiditas, quę in fundo non eſt defenſa & bene indurata, citò alteratur. Nota, quod ſi mulier biberit ſaluiam coctã per tres dies, tũc non concipiet in vno anno, quia ſaluia eſt frigida. Item comedat apem, & nunquam cõcipiet. Et ergo ex illis concludo, quod mulieres ſæpe coeunt, ſimiliter viri, propter magnam delectationem, quã habent ad inuicẽ, quia vulua in ſe continet magnam dulcedinem viro, ſed tamẽ de illis non multum dico ad præſens.

tempore accipiat, & concipiet. Item mulier debet vti calidis & bonis cibarijs, & debet quodammodo inebriari, bene fricari, & debet cauere ne crura eleuata semen impediant, itaq; se debet cito labori applicare ad retinendum, & statim postea dormitet, & sine dubio concipiet.

EST etiam documentum obseruandum, scilicet quando aliquis sentit mulierem concepisse, non nominet in præsentia mulieris aliquid esse de varijs cibarijs, ad quod appetitus mulieris posset inclinari, nisi ei posßit libitũ prosequi. quia si mulier tale postularet, sed nullo modo posset haberi, haberet occasionem abortiendi propter contrariam dispositionem appetitus. Fœtus enim sic conceptus, debilis redditur & extinguitur. Ideo consultum est, quando mulieres petunt carbones, vel aliquando mulieres petunt carbones, vel aliquid consimile, quod eis ministretur. Vidi enim de quadam muliere, quæ cùm impregnata fuisset, petijt poma recentia, quæ cùm

Capitulum aliud, quomodo mulier debet iuuari, vt concipiat, maximè vt concipiat masculū. Nota, quod matrix leporis & intestina si desiccantur & puluerizantur, fiunt multum calida. similiter & hepar porci in se est calidum, & sic generabunt calorem sufficientem ad conceptionem. Nota, quod illud debet fieri in fine menstruorum, quia tunc matrix est sicca & quodammodo calidior per recessum menstruorum frigidorum. Item sunt alia experimenta. Mulier accipiat camphoram herbam puluerizatam, & bibat eam cum vino & concipiet. Item vrina viri bibita impedit conceptionem. Item si accipiat vuluam leporis, & puluerizet cum melle liquido, & accipiat cor tauri, & illa pariter accipiant ebullitionem, & sic mulier accipiat in vna septimana, ita quod vno tempore plus, quàm alio

 tempo-

nes impregnatas, bonum eſt quod mulier in cuſtodia habeatur, & modicè moueatur, & vt ei cibaria mollia & leuia miniſtrentur, & omnia iuxta appetitum proſequantur.

In toto hoc textu recitato ponit author duo documenta, & ſatis manifeſtè patent in textu.

SED antequam noſtrum ſermonem ad alia conuertamus, notandum eſt vnum notabile ſignum, quod ſit ad cognitionē maſculi in vtero matris exiſtentis, & eſt illud. Accipiat aquam mundam de fonte claro & puro, & procuret ſibi vnam guttam ſanguinis, vel lactis de dextro latere mulieris, & infundat guttam illam aquæ. Si tunc gutta petit fundum, ſignum eſt maſculi, ſi verò ſupernatauerit, ſignum eſt fœmellæ. Item ſi dextra mamilla fuerit maior ſiniſtra, impregnata eſt maſculo ſi verò ſiniſtra maior fuerit fœminam portat.

Hic author ponit ſecundum documen-

habere non potuit, cecidit in lectũ, & infra diem & noctem nihil gustauit, nec panem, nec potum, & fuerunt circa eam iuuenes mulieres & ancillæ, quæ prius non conceperant, quibus illa fuerunt occultata, & quando impregnata petijt poma recentia, & ancillæ astantes dixerunt non inueniuntur, loquentes inter se, quod venenosum est dare mulieri poma, quia viderant in febricitantibus consimile, & in parte illa deceptæ sunt: tunc autem illa impregnata, ex carentia pomorum multum debilitata, in tantum quod fœtus antequam ad debitum tempus peruenit, mortuus exiuit, in cuius egressu illa laborauit tribus diebus & noctibus, & ante egressum mulier emisit sanguinem per nares duabus diebus, & vna nocte. ille verò sanguis fuit menstruosus, & signum corruptionis fœtus fuit illud. Iuxta illud Hippocratis, menstruis fluentibus impoßibile est fœtum esse sanum. Ideò vt omnia illa pericula euitentur apud om-

DE SPERMATIS NAtura & digestione, Caput vltimum.

PRiusquam verò finem dictis imponamus (vt nostra doctrina subtiliter & magis completè habeatur) cùm de materia menstruorum aliqualiter dictum est, transeundum est ad materiam spermatis in viro, sperma verò, vt suprà dictum est, nihil aliud est, quàm superfluum alimenti quod in substantiam rei alendæ non cedit. Iuxta quod notandum, quòd medici quatuor ponunt in homine digestiones. Et dicunt quod talis est modus nutritionis, quod primò cibus masticatus in ore dirigitur ab ore ad ipsum stomachum, & ibi fit digestio prima, & ibi separatur purum terrestre ab impuro terrestri, & illud impurum dirigitur ad viscera, & vlterius emittitur per secessum. Sed purum hoc vlterius dirigitur ad epar, & ibi fit secunda

cumentum. Et nota, quod quando mulier concepit, tunc debilitatur & variatur gratia fœtus concepti in ipſa, & ideò quicquid cupit, ſibi detur, & ſi nõ, tunc euenit dolor eò, quòd appetitus non procedit, quia voluntas delectatur in proſequendo quod diligit. Vnde nihil appetit, niſi fuerit animatum ex tertio de Anima. Et per Commen. 3. Ethic. patet, quia voluntas eſt appetitus intellectus, & ſemper eſt boni ſimpliciter vel apparet. Vnde omnia bona appetunt, vt patet per definitionem boni, quam dat Ariſt. in principio 1. Ethicor. & dicens: Bonum eſt, quod omnia appetunt. Nota, quod poſt conceptionem quando menſtruum fluit, hoc eſt, ſignum deſtructionis fœtus, quia fœtus debet nutriri de menſtruo fluente, ſed, ſi modicum fluit, hoc fit ad purgationem naturę, ne fœtus ſuffocetur, hoc eſt, commodum.

ſufficiens eſt panis, & conſimilia. Secundò porus recipiens illam quartam digeſtionem. Tertiò naturâ diſtribuens. Quartò calor naturalis conuertens alimentum in alitum.

Hic author exequitur ex vltimo motiuo libri, & oſtendit modum generationis ſpermatis. Nota, quòd homo eſt optimæ digeſtionis & ſubtilioris, quia eſt magni caloris, & propter multos labores digerit & conſumit humidum, quia calor agit in humidum ſicut in ſubiectum, & calor facit exhalare humidum radicale, ideo oportet eſſe reſtauramentum caloris, ne conſumat humidum radicale, & ſic mors ſequeretur, quia conſumpto humido radicali, in quo conſiſtit vita, nullæ proſunt medicinę, ſed tamen notandum, quod vnum indiuiduum per aliquam medicinam poteſt viuere per annum vel amplius ſine nutri-

mento,

digeſtio. Et tunc iterum ibi ſeparatur purum aquaticum ab impuro aquatico. Impurum aquaticum dirigitur ad veſicam, & vlterius per micturam emittitur, ſed purum dirigitur ad cor, & fit ibi tertia digeſtio, & ſeparatur purum ab impuro. Impurum dirigitur ad vaſa ſeminalia, & ex illo fit ſperma in viro, & in muliere menſtruum, ſed purum eſt ſanguis, & illud dirigitur à corde per magnas venas, quæ dicuntur capillares per quas venas dirigitur ſanguis ad ſingula membra, & in illis membris fit vltima digeſtio, & iterum ſeparatur purum ab impuro, & impurum emittitur per ſudores & per vngues, & conſimilia. Hoc autem purum conuertitur & congelatur in ſubſtantiam aliti, ita quod tales pori, qui ſunt euacuati per calorem naturalem, ibi econuerſo repleantur, & ſi plus venerit quàm eſt deperditum, tunc dicitur augmentatio, ſed ad hoc requiruntur quatuor. Primò materia

gregare heterogenea Secundum patet, quia si accipitur vna massa de auro & argento, & ponatur in ignem, calor facit fluere aurum ab argento, & è conuerso. Et sic locutus est Philosophus secundo de generatione Vbi dicit, quod calor determinatus agit tanquam Organum, scilicet securis vel bipennis semper dissoluit coniuncta. Sed calor in eo quod naturalis calor habet in se virtutem formatiuam vniuscuiusq; rei vel naturæ, cuius calor dicitur esse naturalis, sic in eo est virtus cæli, vel virtus motorum cælestium, & vis seminis, complexionis vel formæ illius naturæ quam format. Sicut contingit videre in calore seminis plantæ, & animalis vbi est vis, quæ vocatur forma plantæ. Et eodem modo credo, quod sit in naturalibus, quantum calor naturalis habet dirigere humidum, vt proportionetur sibi subiectum secundùm exigentiam cuiuslibet speciei. Si ergo educit humidum ipsum consumen-

mento, ſicut expertum eſt, ſed hoc nõ poteſt fieri, niſi curſu communi. Nota, quod maſticatio eſt quædam contritio cibi facta per dentes, & ſic natura ordinauit in anteriori parte dentes acutos, vt bene diuidãt cibũ, ſed in fine latos ordinauit, propter maſticationem.

Verſus:

Sunt homini dentes triginta duo comedentes.

SED de his, quæ dicta ſunt, conſurgit dubitatio quædam, vtrum calor agat in ipſum humidum conſumendo, ſicut operatio caloris in eo quod calor naturalis. Pro quo ſciendum, quod ſecundùm Ariſtotelem quarto Metheo cap. de opera. quòd triplex eſt operatio, quæ ex parte caloris accipitur in capite de operatione qualitatũ actiuarum. Prima operatio caloris, in quantum calor, habet diſſoluere & exhalare & congregare homogenea, & diſ-

tute testiculorum illud etiam dealbatur & fermentatur, & ideò sperma viri est albi coloris propter vltimam decoctionem, quam habet ex parte testiculorum. Illud idem sperma amplius emissum à viro, nimium desiccat corpus, quia virtutem humectandi & calefaciendi habet. Calore autem extracto, & humido fit debilitatio vitæ, & per consequens mors. Et hæc est caussa, quare illi qui multum coeunt & frequenter, non sunt longæ vitæ, quia corpora à naturali humido exsiccantur, & desiccatio est caussa mortis. Caussa ergo sufficiente posita ponitur effectus eius. Et huic consonat quod Aristot. 1. de longitate & breuitate vitæ, quia sperma amplius emissum, desiccat corpus. Et subdit: Propter hoc enim mulus longioris vitæ est, quàm asinus vel equus, ex quo genitus est, vt fœmellæ masculi, si masculi coitiui sunt. Et subdit, quod propter has paßiones masculi breuioris vitæ sunt fœmellis. Est enim genera-

ſumendo, non in quantum calor, ſed in quantum calor naturalis, qui in digeſtionẽ accipitur: quia in digeſtione accipitur illud humidum, vt illa digeſtio terminetur ad ſpeciem eius, cuius eſt humidum, ſicut ad ſpeciem partis plantæ, vel animalis vel hominis, & hoc nullo modo faceret in quantum eſt calor ſed potius prius reſolueret totum humidum, ita quod in ſiccum terminaretur. Illis viſis & intellectis, breuiter ad propoſitum redeamus & dicamus, quod ſperma nihil aliud eſt, quàm ſuperfluum alimenti, quod in ſubſtantiam rei alendæ non cedit. Et ſic ex his, quæ dicta ſunt, manifeſtè apparet, quæ ſit definitio ſpermatis ſecundum illa, quæ aliqualiter prius fuerunt ignota. Cùm ergo tantum digeritur in vtero, præcipuè iuxta tertiam digeſtionem, quia tunc non totum cedit ad deperditum, ſed per reſtaurationem mittitur, vel mutatur in cruorem ſanguinis ſubtilis, & ad vaſa ſeminalia, vbi vir-

tute

lactis coagulati, & illud sperma album est, velut lac coagulatum forti coagulatione, habet tamen naturam confirmandæ influxibilitatis, non in partibus suis, sed de genitalibus vasis testiculorum. Aliter enim non expelleretur de vasis genitalibus in vulvam mulieris. Et de isto spermate generatur robustus & fortis fœtus. Est aliud semen tenue, et in suis partibus fluxibile, & illud nõ est bene decoctum, si illud expellatur, & in matricẽ recipiatur, fit ex eo fœtus tenuis & fragilis naturæ, & illud habet naturam lactis liquidi & tenuis. Contingit enim aliquando debilitatio naturæ apud fœtũ quod caput debilitatur, & hoc quando mulieres impregnatæ, alium puerum prius genitum, cum alio nutriunt. Caussa verò huius debilitationis est, quia ista materia de qua puer existens in vtero debet pasci & nutriri, cecidit in alimẽtum pueri prius geniti, quem lactat mater, & iste casus contingit hodierna die propter experientiam mulierum,

caussam

neraliter verum, quod masculi longioris vitæ sunt fœmellis, si coitiui non fuerint. Sic ergo ex intentione Philosophi patet, quod vita hominis consistit magis in calido & humido radicaliter, quàm alijs instrumentaliter & ministerialiter, & sic patet, quod coitus exsiccat. Etiam patet quòd posita caussa conseruante effectum, ponitur & ipse effectus. Si verò caussa destrueretur, et effectus destrueretur. Ergo à primo ad vltimum coitus qui amplius fit est caussa breuitatis vitæ, & cætera.

SEQVITVR DE MATERIA SPERMATIS PER VENERABILEM AVICENNAM CONSCRIPTUM.

CIrca materiam spermatis sunt quædam notanda adhuc, scilicet, quod sperma viri aliquando est durum & bene decoctum decoctione testiculorum, ita quod quælibet pars inest parti, in modum

lactis

CONCLVSIO.

HIS visis finem dictis imponamus, & gratias Deo reddamus, qui nostrum in hoc opere, & in alijs illuminet intellectum. Et de omißis peto veniam & auxilium diuinæ gratiæ, à qua omnis sapientia orta est & vita æterna. Ad quam nos Deus omnipotens & gloriosus, cuncta gubernans atque regens perducat. Qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat, & in quo est summa securitas, tranquillitas, iucunditas, & sine fine æternitas sanctorum existat omnium per infinita seculorum secula. Amen.

FINIS.

caussam illius defectus nescientes ideo mulieres impregnatæ nunquam deberent lactare pueros post conceptionem vel impregnationem alterius pueri, vel fœtus propter causas superius enumeratas.

Hic author ponit dubium, & satis patet in textu. Nota, quod calor in animali non facit digestionem, in quãtum calor, sed in quantum est bene regulatum ab anima. Et ideo peccauerunt aliqui antiqui dicentes, quod in plantis esset nutritio, & in superiori parte esset ab igne, & in inferiore esset à terra, hoc non valet, quia dicit Aristot. 2. de anima, quod si sic esset, tunc mixtũ citò dissolueretur. Quid enim continent elementa in mixto nisi animam? Vnde anima est principium omnis actionis, sed calor siue spiritus sunt instrumenta, quia sunt in virtute animæ, & non in virtute suijpsius.

CON-

tionem potest euitari malum, & prosequi bonum. Concluditur etiam secundum, ex quo effectus laudatur propter finem. Atque vituperatur etiam finis scientiæ aliquando non ordinatus ad bonum vel ad virtutem. Ex hoc sequitur, quod scientia vel operatio aliquando bona vel mala. Quia igitur magicalis, seu cognitio bona est, vt præsuppositū est, & mala aliquantulum existit in speculatione rationum, & in speculatione naturalium, secundum quod antiquis authoribus examinaui & percepi: imò & egomet Albertus, vt in plurib. veritatem inueni, & veritatem suppono, quo ab aliquo ex Chyrandis libro & libro Alchorat Primò narrabo de quibusdam herbis. Post de quibusdam lapidibus. Tertiò de quibusdam animalibus & de virtutibus eorundem.

Elitropia.
Vrtica.
Virga pastoris.
Chelidonia.
Lilium.
Visculus quercinus.
Centaurea.
Saluia.

LIBER AGGREGATIONIS, SEV LIBER SECRETORVM

Alberti Magni de virtutib. Herbarum, Lapidum & Animalium quorundam.

LIBER PRIMVS DE Virtutibus quarundam Herbarum.

Sicut vult Philosophus in plurib. locis: Omnis scientia de genere bonorum est. Veruntamen enim operatis aliquando bona, aliquando mala, prout scientia mutatur ad bonum & ad malum finem, ad quem operatur. Ex quo concluduntur duo. Quorũ vnum & primum est, quod scientia magicalis non est mala. Namque per eius cogni-

Roybra, à Græcis Olieribus, à Latinis vel Gallicis Vrtice nuncupatur. Hanc herbam tenens in manu cum mille folio, securus est ab omni metu & ab omni fantasmate. Et si id ponatur cum succo semperuiuæ, & vngatur manus, & residuum ponatur in aqua, & aquam intret vbi sunt pisces, ad manus eius congregabuntur, & etiam ad piscellum. Et si extrahatur, statim resiliunt ad loca propria vbi erant prius.

Tertia herba à Chaldæis Lorumborot dicitur, à Græcis Allomot, à Latinis virgapastoris. Herbam hanc accipe, & cum succo mandragoræ distempera, & da cani vel alteri animali, & impregnabitur in suo genere, & habebit fœtum in suo genere. De quo fœtu si accipiatur dens maxillaris, & intingatur in cibo vel in potu, omnes qui depotabunt, mox incipient bellum, & cùm volueris delere, da ei succum amantilem, id est, valeriæ, & fiet statim pax inter eos.

Peruinca. — *Nepta verbena.*
Lingua canis. — *Melisophylos.*
Iusquiamus. — *Rosa Serpentina.*

Prima herba apud Chaldæos vocatur Ireos: apud Græcos Mutuchiol: apud Latinos Elitropia. Cuius interpretatio dicitur ab Elios, quod est sol, et tropos, cõuersio, quia conuersa est ad solem. Huius autem virtus mirabilis est, quia si ista colligatur sole existente in Leone, in Augusto, & inuoluatur in lauri folio, & simul addatur dens lupi & feratur: nullus contra ferentem poterit habere vocem loquendi nisi verba pacifica. Et si enim aliquid furetur, & in nocte sub capite suo ponat, videbit furem & omnes eius conditiones. Et iterum: si prædicta ponatur in aliquo templo, vbi sunt mulieres, quarum connubium parte sui frangatur, nunquam poterunt exire de templo, nisi deponatur. Et hoc vltimum probatum est, & verißimum.

Secunda herba vocatur à Chaldæis

ctio ponatur in igne, statim conuertetur in liuidum colorem.

Sexta herba à Chaldæis vocatur Bieith, à Græcis Retus, à Latinis Nepta. Hanc herbam accipe, & misce cum lapide inuento in nido vpupæ auis, & frices ventrem alicuius animalis, & impregnabitur, & habebit fœtũ in suo genere nigerrimum. Et si eis ponatur ad nares, statim à terra cadent velut mortua. Post modicum verò spacium curabuntur: & si prædictum compositum in vase apum ponatur, nunquam fugient, sed ibi congregabuntur apes. Et si apes submergantur, & quasi moriantur, & in confectione prædicta ponantur post modicum temporis, & per spacium vnius horæ recuperabunt vitam Nam & illud proportionatur qualitati deperditæ: & signum ad hoc est, quod si muscæ submersæ in cinerib. tepidis ponantur, post modicum spacium vitam recuperabunt.

Septima herba à Chaldæis Algeil, à

Quarta herba à Chaldæis Aquilaris dicitur, quia naſcitur tempore quo Aquilæ faciunt nidos ſuos, à Græcis dicitur Valis, à Latinis Chelidonia. Iſta herba tempore quo hirundines faciunt nidos, naſcitur, quo etiã Aquilæ. Hanc herbam ſi quis cum corde talpæ habuerit, deuincet omnes hoſtes, omnes cauſſas, & omnes lites remouebit. Et ſi prædicta ponatur ſuper caput infirmi, ſi debet mori, ſtatim cantabit alta voce. Si non, lachrymabit.

Quinta herba à Chaldæis Iteriſi dicitur, à Græcis Vurax, à Latinis Prouentalis vel prouinſa. Illa enim puluerizata cum vermibus terræ circumuolutis, & cum ſemper uiua amorem inducit inter virum & vxorem, ſi vtatur illo in cibarijs. Et ſi compoſitio iſtorum cum aliquantulo ſulphuris ponatur in ſtagno vbi ſunt piſces, omnes morientur. Es ſi ad os bubali ponatur, ſtatim crepabit per medium, & hoc experimentum eſt à modernis. Si iterum dicta confe-

congregabuntur ibidem donec remotum fuerit.

Nona herba, à Chaldæis Augo, à Græcis Amola, à Latinis Lilium. Si hanc herbam sole existente in Leonis signo coleris, & cum lauri succo commiscueris. Deinde sub fimo tempore aliquo succum illum posueris, fient vermes. De quibus si fiat pulvis, & ponatur circa collum alicuius, vel in vestimentis suis, nunquam dormiet, vel dormire poterit quousq; depositum fuerit. Et si prædictum sub fimo posueris, & de vermibus inde nascentibus aliquem vnxeris, statim inducetur ad febrim. Et si prædictū ponatur in vase aliquo, vbi sit lac vaccæ, & cooperiatur de pelle alicuius vaccæ vnius coloris, omnes vaccæ amittent lac suum, & hoc maximè expertum est tempore nostro à quibusdam sortilatoribus.

Decima herba à Chaldæis dicitur Luperax, à Græcis Esifena, à Latinis Viscus querci, & crescit in arboribus transferata arbore.

Græcis Orum, à Latinis lingua canis nuncupatur. Herbam hanc cum corde raniculæ, & eius matrice, pone vbi vis, & post modicum temporis congregabuntur omnes canes villæ. Et si prædictam sub pollice pedis habueris, omnes canes obmutescunt, nec poterunt latrare: & si prædictam in collo alicuius canis posueris, ita quod non poßit ore attingere, semper vergit in circuitu ad modum volubilis rotæ, donec cadit in terram velut mortuus, & hoc est expertum nostro tempore.

Octaua herba, à Chaldeis Mansesa, à Græcis ventosin, à Latinis vel Gallicis Iusquiamus dicitur. Hanc herbam accipe & misce cum Realgalis & Hermodactilis, & pone in cibo canis rabidi, & statim peribit: & si succum eius cum supradictis posueris in sciphe argenteo, minutißimè frangetur, & si supradictum cum sanguine leporis iuuenis commiscueris, & in pelle leporis conserues, omnes lepores

plasma ponatur ad nares alicuius, præ timore quem habebit, fugiet vehementer, & hoc expertum est.

Duodecima herba à Chaldæis Colerio vel Coloricum, à Græcis Clamor, à Latinis Saluia, cõmuniter est nuncupata. Hæc autẽ herba putrefacta sub fimo, in vase vitreo, procreat quendam vermẽ vel auem, habentem caudam in modum mærulæ, de cuius sanguine si tangatur aliquis in pectore, amittet sensum per quindenam & plus. Et si prædictus serpens comburatur, & ponatur cinis in igne, statim fiet ysiris tonitrui horribilis. Et si prædictus puluis ponatur in lampade & accendatur, videbitur quòd tota domus serpentib. repleatur. Ex hoc expertum à Modernis.

Decimatertia herba à Chaldæis Olphanas, à Græcis Hilierion, à Latinis Verbena dicitur. Hæc autem herba, vt referunt Magi, collecta sole existente in signo Arietis, & coniecta cum grano Peome vi-

re. Hæc herba cũ quadam alia herba, quæ dicitur Martegon, id est, syluium, vt scribitur lingua Theutonica, omnes seras aperit: & si prædictum compositum in ore alicuius ponatur, & cogitetur de aliquo, si debet accidere, corde infigitur, si aũt non, corde resilit. Sed si prædictũ ad arborem suspẽdatur cum ala hirundinis, ibi congregabũtur aues bene per quinq; milliaria, & hoc vltimum tempore meo est expertum.

Vndecima herba à Chaldæis Isiphilon dicitur, Græcis Orlegenea, Latinis Centaurea vocatur. Hanc autem herbam dicunt Magi habere mirabilem virtutem. Si enim adiungatur cum sanguine vpupæ fœmellæ, & ponatur cum oleo in lucerna, omnes circundantes credent se esse magos, ita, quod vnus altero credet, suum caput esse in terra, & pedes in cælo. & si prædictum ponatur in igne stellis lucentibus, videbitur quod stellæ currant ad inuicem & debellent: & si iterum prædictum cata-

 plas-

de eo ſub aſcellis poſueris ſtatim cingens crepabit per medium.

Quinta decima herba à Chaldæis Eglerisa, Græcis Yſaphinus, à Latinis Roſa dicitur, & eſt herba cuius flos eſt notiſſimus. Accipe granum eius & granum ſinapi, & pedem muſtelæ, hæc ſuſpende in arbore, & de cætero non fructificabit. Et ſi prædicta ponatur circa rete, congregabuntur ibi piſces. Et ſi magaris mortuum fuerit, & in commixtione prædicta ponatur per dimidium diem, licet tamen non acquiritur, recuperabit vitam Et ſi puluis prædictus ponatur in lampade, poſteà accendatur, omnes videbuntur nigri ad modum nigri Sathanæ: & puluis prædictus admiſceatur cũ oleo oliuæ & cum ſulphure viuo, & de hoc vngatur domus ſole lucente, ipſa tota videbitur in flamma.

Sextadecima herba à Chaldæis Cartulin, à Græcis quinque folium, à Latinis ſerpentina vocatur. Hæc herba apud nos ſatis

eſt

nius anni caducos à malo morbo curat. Et si ponatur in terra pingui, post octo septimanas generabuntur vermes, qui si aliquem tetigerint, statim morietur. Et si prædictum ponatur in columbario, omnes columbæ congregabuntur ibi. Et si puluis illorum in sole ponatur, videbitur quod sol sit liuidus. Si autem puluis ponatur in loco vbi homines habitant, vel iacent, inter duos amãtes, statim fit lis vel malitia inter eos.

Quartadecima herba à Chaldæis Celeyos dicitur, à Græcis Casini, à Latinis Melysophylos, de qua Macer facit mentionem. Hæc autem herba collecta viridis, & coniecta cum succo cypreßi vnius anni posita in pulmento, facit pulmentum videri plenum vermibus, & deferentem facit esse benignum, & gratiosum, & aduersarios deuincere. Et si prædicta herba ligetur collo bouis, sequetur te quocunq; ieris, & si prædicto succo corrigiam miscueris, & de tertia parte sudoris hominis ruffi, &

runt in linteo mundo, & liberantur, nec dæmonem in domo patitur esse, & si ibidē fuerint producentes dentes pueri & eā ferent, sine dolore eos producant, & est bonum, vt deferat secum de nocte radicem, quia non timebit, neq; lædetur ab alijs.

Herba secunda Solis dicitur Poligonia vel corrigiola Hæc enim herba nomen suscepit à Sole, nam est multum generans. Sic enim & hæc herba est multos faciens modos. Hanc quidem herbam alij appellauerunt Alchone, quæ est domus solis Hæc enim herba sanat paßiones cordis, & stomachi. Qui attingit hanc herbam habet virtutem à signo suo vel planeta. Si quis autem succum bibit, facit eum multum coire Et si quis deferat radicem eius; curat paßiones oculorum. Et si antequam aliquā habuerit paßionem portauerit secū, non superueniet ei paßio oculorum. Iuuat etiā phreneticos, si eam secum deferunt in locis, id est, pectore. Iuuat etiā periplomoticos, & facit eis

bonum

est nota. Hæc autem herba cum folio trifolij inhumata, generat serpentes rubeos & virides, de quibus si fiat puluis, & ponatur in lampade ardente, videbitur ibi copia serpentum; & si sub capite alicuius ponatur, de cætero non somniabitur sibi. Modus autem operandi omnium prædictorum est, vt effectus bonus sit in planeta bono, & malus in malo, id est, in horis & diebus eorum.

VIrtutes herbarum septem secūdùm Alexandrum Imperatorem, & has quidem virtutes habuerunt ipsæ ab influentia planetarum. Contingit autem vnamquamque percipere virtutem suam à superioribus naturalibus.

Prima autem herba Saturni, quæ asphodilus dicitur, Succus eius valet ad dolorem renum & tibiarum. Et datur patientibus dolorem vesicæ, radix eius cocta parum. Et dæmoniaci vel melancholici ipsam deferunt

testiculorum, & vlcera putrida & sordida, quia domus est Scorpio: quia pars eius retinet sperma, id est, semen quod venit contra testiculos. Valet etiam succus eius dysentericis & hemoptoicis, & ad vitia hemorroidarum & stomachis dum quis eum biberit.

Herba quinta Mercurij dicitur Pentaphilon, à quibusdam Pentadactylus, ab alijs sæpe declinant, à quibusdam Calipendalo. Radix huius herbæ sanat plagas & duriciem, trita & emplastrata. Amplius scrophulas diluit velociter, si succus eius bibatur cum aqua. Sanat etiam farigos & paßiones pectoris seu dolores, si succus eius bibatur. Soluit etiam dentium dolores, & si succus eius ore teneatur, omnes oris curat paßiones. Et si quis succum deferat, opem dat & auxilium. Amplius si quis vult à rege vel à principe petere aliquid, copiam dat eloquentiæ, id est, si secum eam habeat, & obtinebit quod voluerit, videlicet

bonum anhelitum, & facit etiam ad fluxũ sanguinis melancholici.

Herba tertia Lunæ Chynostates dicitur. Succus eius purgat exacerbationes stomachi, thoracis & castorem, quia ostendit se esse herbam Lunæ. Flos autem huius herbæ purgat splenes magnos & curat ipsos, quia ista crescit & decrescit sicut Luna. Valet ad ophthalmiam, & facit acutum visum, & valet contra sanguinem oculorum Si radicem eius tritam ponas super oculum, mirabiliter visum clarificat, quia lumen oculorum propinquatum mysticum substantiæ Lunæ. Etiam confert malum stomachum habentibus, qui non possunt cibum digerere, bibendo succum eius: amplius valet habentibus scrophulas.

Herba quarta arnoglossa dicitur. Radix huius herbæ valet contra dolorem capitis mirificè, quoniam opinatur esse domus Martis aries, quæ est caput totius mundi. Valet etiam contra malas consuetudines

ius herbæ posita super collū sanat scrophulas & parotidas & bubones colli & staphilion, id est, vrinæ distillationem, & ysmō, si ponatur emplastrum, & est comparatum passionibus istius loci, sanat etiam scissuras & condilomata, id est, duricies, quæ nascūtur in ana & emorroidas. Si succus eius cū melle in aqua cocta bibatur, subtiliat ea, quæ sunt in pulmone. Et facit bonum anhelitum, nam detinet pulmonem.

Valet etiam multum in affrodisia, id est, coitu, quia succus eius auget multum sperma, cùm quis vult coire, addit ad desiderium eius, & maior virtus ipsius herbæ est, quia si quis eam portauerit, est multum potens in coitu. Veruntamen non teneat aliquid aliud, nisi istam herbam tantùm. Si quis ponat eam in domo vel vinea vel in terris, abundanter habebit redditus, amplius radix ipsius valet omnibus illis, qui volunt plantare vineas vel arbores, & infantes portantes ipsum erunt bene disciplinatē.

licet etiam in lithiasi & disuriasi succus eius habitus.

Herba sexta Iouis dicitur Acharon, à quibusdam Iusquiamus. Radix eius posita super bubones, eos dispergit, & cōseruat locum à flegmone. Si quis eam portauerit antequam ei paßio superueniat, nunquam bubonem habebit. Cōfert etiam radix eius podagræ, dum ponitur trita super locum patientis, & hæc quidem operatur virtute signorum habentium pedes, vel habentium aspectū super pedes: & succus eius si bibatur cum melle vel mellicrato, confert doloribus epatis, & omnibus eius paßionibus, quoniam Iupiter tenet epar. Similiter confert volētibus multum coire. Et est vtilis, vt eam deferant secum volentes diligi à mulieribus. Facit enim deferentes lætos & delectabiles.

Septima herba Veneris dicitur Pisterion, quibusdā Hyerobotani dicitur, id est, herba columbaria & verbena. Radix huius herbæ

SECVNDVS LIBER ALBERTI MAGNI, ET EST DE Virtutibus lapidum quorundam.

CVM iam dictum sit de virtutibus herbarum quarundam, & de modo agendi, nunc in præsenti capitulo dicendum est de Lapidibus quibusdam, & eorum effectibus, & qualiter possunt accipi magna mirabilia opera.

Magnes	*Corallus*	*Lipercolà*
Ophthalmius	*Cristallus*	*Vrices*
Onyx	*Chrysolitus*	*Lazuli*
Veripendamus	*Elotropia*	*Smaragdus*
Silonites	*Epistrites*	*Iris*
Topasion	*Calcedonus*	*Balesia*
Medor	*Chelidonius*	*Galeriates*
Mephytes	*Gagates*	*Draconites*
Abaston	*Bena*	*Echites.*

Ada

plinati & amantes doctrinam, & erunt læti & gaudiosi. Confert etiam posita in purgationibus, & repellit dæmones omnes.

Prædictas tamen herbas, à 23 die Lunæ vsque ad 30. incipiendo collectionem ipsam leuare à Mercurio per totam horam dierum euellendo fac mentionem paßionis, vt rei scilicet nomina paßionem vel rem propter quam ipsam colligis, & ipsam accipe herbam Loca tamen ipsam super frumentum, vel hordeum, & ea vtere ad opus tuum posteà.

Explicit liber primus.

citur Ophthalmius, & inuolue in folio lauri. Et dicitur lapis Ophthalmius, cuius color non nominatur, nam multorum colorum: & est hic talis virtutis, quod visus circumstantiũ excæcat vel abortat. Cõstantius aũt pugno clauso reddebatur per eũ inuisibilis.

Si vis incitare tristitias, timores & fantasias terribiles atq; lites, accipe lapidem, qui vocatur Onyx, qui est nigri coloris, & inuenitur melius genus eis repletum his venis, & veniet de India in Arabiam: & si collo vel digito suspendatur, excitat statim tristitias in homine & terrores: & etiam in somno excitat phantasias terribiles, & etiam lites, & hoc apud Modernos est expertum.

Si vis comburere manus alicuius sine igne adhuc & fugare areticam, accipe lapidem, qui vocatur Feripendamus, qui est flaui coloris, qui si suspendatur collo alicuius, curat areticam: & iterum si iste lapis fortius stringatur, statim adurit manum,

ideò

Adamas	*Isthmios*	*Terpistretes*
Agathes	*Cabices*	*Iacinthus*
Alectorius	*Chrysolitus*	*Orires*
Esmundus	*Beratiden*	*Sapphyrus*
Amethistus	*Nicomai*	*Saunus*
Berillus	*Quiriti*	
Celonites	*Rodianus.*	

SI vis scire vtrum mulier tua sit casta, accipe lapidem, qui Magnes vocatur. Est autem ferruginei coloris, & innenitur in mari Indico, & aliquando in partibus Theutoniæ, in illa prouincia, quæ Fräcia Orientalis vocatur. Suppone ergo lapidem hunc capiti mulieris, & si casta est, ipsa maritum amplexabitur, si autem non, statim cadet à lecto. Ad hoc autem, si lapis iste ponatur super carbones in quatuor angulis domus, dico tritus & super carbones sparsus dormientes fugient ædes & relinquent totam, & tunc possunt fures respicere totum quod volunt.

Si vis fieri inuisibilis, accipe lapidē qui di-

Si vis, vt aqua bulliens ſtatim exeat manu emiſſa, accipe lapidem qui Topaſion vocatur, à Topaſi inſula, vel quia auri ſimilitudinem protendit, & ſunt duæ ſpecies. Vna eſt omninò ſimilis auro, & precioſior eſt. Alia ſpecies eſt crocea magis ſenſibilis coloris quàm ſit aurum, & hæc eſt vilior. Expertum autem eſt in noſtro tẽpore, quæ ſi in aqua bulliente mittatur, defluere facit, quod ſtatim manu immiſſa extrahitur, & hoc fecit vnus de fratribus noſtris Pariſijs. Valet etiam contra emothoicam & ſtimaticam vel lunaticam paßionem.

Si vis excoriare cutem manuum tuarum vel alterius, accipe lapidem, qui vocatur Medor, à Medorum regione, & ſunt duæ ſpecies, niger & viridis. Dicitur ab antiquis Philoſophis & Modernis, quòd ſi lapis, qui niger eſt, frangatur, & in aqua calida reſolutus fuerit, & aliquis manus ſuas lauârit, ſtatim excoriabuntur: & ſi quis ex ea biberit, perit vomendo ſtatim omni

mni

ideò leuiter & suauiter vult palpari.

Si vis accendere animum alicuius ad gaudia, & eius ingenium acuere, accipe lapidem qui Sylonites vocatur, & nascitur in gremio testudinis Inditi: & esse varium dicitur albo, rubeo, purpureoque colore. Alij dicunt hunc esse viridem, & in Persiæ partibus inueniri. Et dicunt etiam hunc crescentem luna crescente, & conuerso. Et addunt Philosophi antiqui, quod si gustetur, confert præsentiam quorundam futurorum. Si sub lingua ponatur præcipuè prima Luna vna hora tantùm habet virtutem. Ideo autem Luna existente decima hanc habet virtutem, in prima hora vel decima. Motus autem ordinis, quod cùm est sub lingua, si cogitetur de aliquo negotio, vtrum debeat fieri an non. Si fieri debet, cordi tenaciter infigitur, ita quod auelli non potest: si autem non, cor ab ipso resilit. Fecerunt etiam Philosophi quod curat Phthisicos & debiles.

Si vis deuincere hostes: Accipe lapidem qui nuncupatur Adamas, et est coloris fulgentis durißimus, ita quod non potest frangi nisi sanguine hirci, et nascitur in Arabia vel Cypro Et si sinistro latere alligetur, valet contra hostes et insaniam, et indomitas bestias, et venenosas, et feros homines, et contra iurgia et rixas, et contra venena et incursus fantasmatum, et quidam vocant eum Dyamantem.

Si vis cuncta pericula euitare, et vincere cuncta terrena, et habere vires cordis, accipe lapidem, qui Agates dicitur. Et est niger habens venas albas. Et aliud eiusdem speciei similis colori albo. Et tertium nascitur in certa insula habens venas nigras. Et id facit vincere pericula, et confert vires cordibus, et facit hominem potentem, placentem, iucundum, acceptabilem, et iuuat contra omnia aduersa.

Si vis impetrare aliquid ab aliquo, accipe lapidem, qui alectorius dicitur, et est

lapis

mni cura remota & auxilio. Dicunt etiam Philosophi quòd valet contra podagram & oculorum cæcitatem, & quod oculos læsos & debiles fouet.

Si vis vt aliquis non sentiat dolorem, nec crucietur, accipe lapidem, qui dicitur Mephytis à ciuitate, quæ dicitur Mephis: & hic est lapis talis virtutis, vt dicit Aaron & Hermes, quod si teratur & aqua misceatur, & detur potari illi, qui deberet vri vel aliquos cruciatus pati, tantam inducit ille potus insensibilitatem, quòd non sentiat patiens pœnam neq; cruciatum

Si vis ignem perpetuum inextinguibilem facere, accipe lapidem qui Abaston dicitur, & est coloris ferrei, & quamplurimum in Arabia reperitur. Si enim lapis ille accendatur, nunquam poterit extingui, eò quod habet naturam lanuginis, quæ pluma Salamandris vocatur, cum modico humidi vnctuosi pinguis, & inseparabilis est ab ipso, & id fouet ignem accensum in eo.

& sapientiam confert.

Si vis fugere illusiones, omnesque fantasias, & omnes causßas vincere, accipe lapidem, qui Calcedonius dicitur, & est pallidus, fuscus, & aliquantulum obscurus. Si hic perforatur, & cum virtute lapidis, qui Sinerip dicitur, collo suspendatur, contra omnes fantasticas illusiones. Et facit vincere omnes caussas contra aduersarios vtriusque corporis conseruat, & hoc vltimum expertum est moderno tempore.

Si vis acquirere bonum ingenium, docile, & semper manere sobrius, accipe lapidem, qui Amethistus dicitur, & est purpurei coloris, & melior nascitur in India, & valet contra ebrietatem, & bonum in scibilibus confert intellectum.

Si vis deuincere hostes, & fugere lites, accipe lapidem, qui vocatur Berillus, est pallidi coloris, lucis transparentis, vt lymphæ. Fer tecum, & vinces omnes lites, & hostes fugabis, reddetq; inimicum mitem.

lapis gallinacei vel galli, & est albus, vt Cristallus, & extrahitur de vētriculo galli vel gallinacei, postquam fuerit castratus vltra annum quartum. Et vt quidam dicunt post annum extrahitur de gallo decrepito. Et ad quantitatē fabæ extat, ventrem gratum reddit & constantem: & sub lingua acceptum, sitim extinguit: & hoc vltimum tempore nostro expertum est, & subtiliter percepi

Si vis deuincere bestias, et omnia somnia interpretrari, et de futuris prophetizare, accipe lapidem, qui Esmundus dicitur, vel Asmadus, varij coloris est, omne venenum extinguit, et facit vincere aduersarios, et prophetizationem dat, interpretationem omnium somniorum, et ænigmata intelligere facit.

Si vis habere bonum intellectum sensibilis, et non posse fieri ebrius, accipe lapidem, qui vocatur Chrysolitus, et est lucidæ viriditatis, positus in auro, pellit stultitiam

et sapien-

Si vis accendere ignem, accipe Cryſtallum, & pone ſub iuxta circulum ſolis, id eſt, contra ſolem, & appone iuxta aliquid combuſtile, & ſtatim lucente ſole calido, eliciet ignem, & ſi cum melle ponatur, lac dabit.

Si vis comparare prudentiam, & fugere ſtultitiam, accipe lapidem, qui vocatur Chryſolitus, & eſt lucidæ viriditatis, poſitus in auro pellit ſtultitiam, & ſapientiã confert.

Si vis, vt ſol appareat ſanguineus, accipe lapidem, qui Elitropia dicitur, & eſt viridis, ſimilis quaſi Smaragdo, & eſt reſperſus ſanguineis guttis. Hanc Elitropiam *appellant* Nigromantici, *proprio nomine gemma Babylonicum, quod ſi vngatur ſucco herbæ eiuſdem nominis, & in vas plenum aqua mittatur, facit videri ſolem ſanguineum, ſicut ſi videretur eclipſis. Cuius cauſſa eſt, quòd totam aquam ebullire facit in nebulam, quæ inſpiſſando aerem im-*

tem. In moribus efficacem reddit potestatem, ſicut dicit Aaron, etiam dat bonum intellectum in ſcibilibus.

Si vis diuinare de futuris, accipe lapidem, qui vocatur Celonytes, & eſt purpurei varijq; coloris, & inuenitur in corpore teſtudinis. Si quis autem hũc lapidẽ ſub lingua geſtauerit, diuinabit & prædicet futura Veruntamen non habet virtutẽ, niſi lucẽs prima cùm fuerit accenſa, & creſcens monoytes in vltima deſcendente. Sic vult Aaron de virtutibus lapidum & herbarũ.

Si vis pacificare tempeſtates, & flumina pertranſire, accipe lapidem, qui vocatur Corallus, & eſt rubeus, aliusque albus. Et expertum eſt, quod ſtatim reſtringit ſanguinem, & portantis pellit ſtultitiam, & perhibet ſapientiam, & hoc à quibuſdam tempore noſtro expertum eſt, & valet contra tempeſtates, & pericula fluuiorum.

gescet, & est lapis rutilans, & rubicūdus.

Si vis esse gratus & placens, accipe lapidem, qui Chelidonius dicitur. Et est niger & rufus, & de ventre hirundinum extrahitur. Rufus inuolutus panno lineo vel corio vituli sub sinistra ascella portatus, valet contra insaniam, & antiquos morbos & languores, contra litargiricam paßionem, & contra Epidiniam. Euax refert, quòd iste lapis hominem facit facundum & gratum, & placentem eum reddit. Niger autem valet contra feras & iras, & ad finem incepti perducit negotij. Et si inuoluitur in folijs chelidoniæ, dicitur obfuscare visum, & debet extrahi mēse Augusto, & frequenter duo in vna hirundine inueniuntur lapides.

Si vis esse victoriosus contra aduersarios, accipe lapidem, qui dicitur Gagates, & est diuersi coloris, & dicunt antiqui Philosophi fore expertum in Alcide principe, qui quamdiu eum portauerit, semper habu-

rem impedit solem, inde nisi quid rubeum in spisso colore post modicum recedit illa nebula rorando, quasi per guttas pluuiæ. Oportet autem ad hoc, vt hoc fiat, quod sit quoddam carmen sacrum cum quibusdam characteribus, & sicut accepti principes, si diuinando quædam prædicãt, propter quod templorum pontifices isto lapide maximè vtebantur in festis idolorum. Etiam gestatum hoc reddit hominem bonæ famæ & incolumem, & longæ vitæ. Dicitur autem à Philosophis antiquis, quod vnctus herba sui nominis, vt prædiximus, pollet virtute, & inuenitur plurimum in Aethiopia, Cypro, & India.

Si vis refrigerare aquam bullientem, quæ stat super ignem, accipe lapidem, qui Epistretes dicitur, qui in aqua oppositus oculo, solis radios igneos emittit, & dicitur ab antiquis Philosophis & à Modernis, quod si ponatur in aqua bulliente, statim cessabit ebullitio: & post modicũ refrigescet

quentiam, gratiam præstat & honorem, & cùm hoc dicitur, quòd curat omnem hydropisim.

Si vis fugare fantasmata & stultitiam accipe lapidem, qui vocatur chrysolitus, & est idem in virtute cum aretico, vt dicit Aaron & Euax in libro de naturis herbarum & lapidum. In auro positus et gestatus fugat stultitiam & fantasmata expellit. Sapientiam conferre perhibetur, valet contra timorem.

Si vis iudicare opiniones & cogitationes aliorum, accipe lapidem, qui vocatur Gararides, & est nigri coloris, & teneatur in ore. Facit etiam gestantem hilarem & gratiosum apud omnes.

Si vis habere victoriam & amicitiam, accipe lapidem, qui vocatur Nichomat, & est idem quod alabastrum, & est de genere marmorum, & est albus, nitens. Et de hoc fiunt vnguenta ad sepulchra mortuorum.

habuit victoriam, & eſt lapis diuerſi colo-
ris, ſicut pellis capreolæ.

Si vis præſcire futurum aliquod, acci-
pe lapidem, qui vocatur Bena, qui eſt ſicut
lens à beſtia, & pone ſub lingua tua, & ſi-
ut Aaron & antiqui Philoſophi dicunt,
uamdiu ſic tenueris, ſemper diuinando
rædices futura, nec aliquo modo errabit
liuinando.

Si vis, vt fiat veſtis incombuſtibilis, ac-
ipe lapidem, qui Hiſtmos appellatur, qui,
t dicit Iſidorus, ſimilis eſt croco, & in
rtibus Hiſpaniæ inuenitur, & iſte lapis
abilis eſt propter ventoſitatem in ipſo rare
ctam iuxta Gades Herculis, & ſi de eo fi-
veſtis, nullo modo poteſt vri, ſed de igne
tet. Et huius ſpeciei dicunt quidam Car-
nculum albam.

Si vis gratiam habere & honorem, ac
e lapidem, qui Tabrices vocatur, & eſt
ilis Criſtallo. De hoc referunt antiqui
ilosophi, vt Euax & Aaron, quod elo-

est ignis, & est vt ignis. Hunc lapidem si quis stringit fortiter, statim adurit manum velut comburatur igne materiali, quod est mirabile.

Si vis curare melancholiam vel quartanam in aliquo, accipe lapidem, qui dicitur lapis Lazuli, similatur enim colori cælesti, & sunt intus corpuscula aurea, & est certum et expertum quod curat melancholiam & quartanam

Si vis acuere alicuius ingenium, vel opes augere suas, & etiam futura prædicere, accipe lapidem, qui Smaragdus dicitur, et est mundissimus translucens & planus, vel stanus est melior, & aufe tur de nido grifonum, & confortat & conseruat Et gestatus facit hominem bene intelligere, et memoriam bonam confert. Auget opes deferētis. Et si quis sub lingua sua tenuerit, statim prophetizabit.

Si vis facere irim apparere, accipe lapidem, qui vocatur iris, & est albus ad

Si vis, vt homo dormiendo tibi dicat, quæ fecit: accipe lapidem, qui vocatur Quirim, inuenitur lapis iste in nido vpupæ, & est lapis proditorum.

Si volueris aliquid ab aliquo impetrare, accipe tecum lapidem, qui vocatur radianus, & est niger transtucens, qui cum caput gallorum datur comedere formicis, inuenitur post tempora multa in capite galli, & est idem quod lapis tonatides.

Si vis facere quod canes neque venatores possunt nocere alicui animali, quod venatur: pone coram ipsis lapidem qui vocatur Iuperius; & statim id ad lapidem curret. Hic enim lapis inuenitur in Lybia, & omnes bestiæ current ad istum lapidem tanquam ad suum defensorem. Prohibet enim ne canes vel venatores noceant eis.

Si vis comburere manus alicuius sine igne, accipe lapidem, qui vocatur vnices, quem prius diximus principem Apij, quod

ventres confirmat. Et dicit Auicenna, quòd si iste lapis teratur & lauetur, siue lauandus detur alicui mulieri, si virgo non sit, statim vrinabit: si virgo est, non.

Si vis hostes, ac inimicos deuincere: accipe lapidem qui dicitur Draconites, à capite Draconis. Et si de viuo lapis extrahatur, valet contra omnia venena. Et ferens eum in sinistro brachio, omnes hostes deuincet.

Si vis amorem generare inter aliquos duos, accipe lapidem, qui echites dicitur, & à quibusdam dicitur aquileus, quia aquilæ in nidis suis collocant, purpurei coloris est & inuenitur iuxta littora oceani, et aliquando in Persia, & in se semper continet alium lapidem, qui in ipso sonat, quando mouetur. Fertur ab antiquis Philosophis, quod hic lapis sinistro brachio suspensus conciliat amorem inter virum & vxorem. Confert pregnantibus, abortum impedit, periculum perterritionis mitigat, & caducis dicitur valere

modum cristalli quadratus seu cornua habens, si iste ponatur in radio solis, statim flectendo facit apparere irim in pariete el muro, & inueniuntur plures in Sicilia, in Aethiopia.

Si vis lapidem vnum, qui nunquam cale at, accipe lapidem, qui dicitur Gallasia: & habens grandinis figuram & colorem, duritiem habet adamantis. Si lapis iste igne ponatur fortissimo, nunquam calef & caussa, quia habet poros ita constrios, quia calor ingredi non potest corpus la dis Dicit etiam Aaron & Euax, quod la gestatus mitigat iram, luxuriam, & cæas passiones.

Si vis scire vtrum vxor iaceat cum alio alio marito, accipe Galerites lapidem appellatum, qui est idem cum cantabre, inuenitur in Lybia & Britannia, & est plicis coloris, scilicet, nigri & crocei, inuenitur glaucus tendens ad palliatem. Curat hydropisim, & fluentes

Si vis vt peregrini pergant tuti, accipe lapidem, qui hiacynthus vocatur, multorum est colorum. Viridis autem est mulier, & habet venas rubeas, & vult in argento collocari, & in lecturis quibusdam dicitur, quod eius sunt duo genera, aquaticus & Saphyrinus. Aquaticus flauus est & albescens. Saphyrinus autem flauus perlucens valdè, nihil habens aquositatis, & hic est melior, et de hoc scribitur in lecturis Philosophorum, quod digito vel collo gestatus reddit peregrinos tutos & gratos hospitibus. Et somnum prouocat propter suam frigiditatem, & hoc propriè habet saphyrinus.

Si vis seruari à diuersis casibus & pestiferis morsibus, accipe lapidem, qui Orithes vocatur, cuius tres sunt species, vna nigra, alia viridis, tertia cuius altera pars est aspera, altera plana, & color eius quasi ferri laminæ est, sed viridis habet maculas albas. Hic lapis gestatus præseruat

cere Et ſicut Chaldæi ſi in cibo ſit venenum, & lapis prædictus ponatur in eo, prohibet ne poſsit deglutiri cibus ille, & ſi ſubtrahatur, ſtatim deglutitur. Et hoc vltimum à quodam fratrum noſtrorum ſenſibiliter examinari vidi.

Si vis reddere hominem tutum, accipe lapidem, qui terpiſtrites nuncupatur, in mari generatur, rutilans eſt & rubicundus Et dicitur in libro Alchorat, quod ſi ante cor geſtatur, hominem reddit tutum, & omnes compeſcit ſeditiones. Dicitur etiam compeſcere locuſtas, volucres, nebulas, grandines, ac tempeſtatem à fructibus terræ. Et eſt expertum à Modernis Philoſophis & à quibuſdam fratrum noſtrorum, quod oppoſitus radio ſolis, radios igneos emittit. Item quod ſi lapis iſte in aquam bullientem ponatur, ſtatim ceſſabit bullitio, et poſt modicum refrigeſcet.

Explicit liber secundus.

Videtur dicere Isidorus Lycamam habere in capite lapidem nobilißimæ virtutis, & est albi coloris, quẽque tritum dederit bibere stranguriosis, perfectè soluit vrinam, et breuiter sanat. Item soluit quartanam. Item tollit albuginem oculorum. Item, si mulier pregnans eum portauerit super se, non amittet fœtum.

Item, valet phthisicis caro ipsarum cocta & comesta. Item puluis ipsarum vestrarum cum corticibus confert ficubus, & cum aliquibus granis, piperis scilicet, ficubus & condilomatibus, quæ nascuntur in ano. Similiter ipsæ crudæ cum corticibus pistatæ, rumpunt Apostemata matura.

LIBER

à diuersis casibus & periculis mortis.

Si vis conciliare pacem, accipe lapidem, qui vocatur Sapphyrus, qui venit ab Oriente in Indiam, & flauus est melior, qui non est tam lucidus, pacem creat et concordiam, purum & deuotum ad Deum animum efficit, animum confirmat in bonis, & hominẽ refrigescere facit interiore ardore.

Si vis curare virginem, accipe lapidem, qui Saunus vocatur, à Sauna insula, mentem deferentis consolidat, alligatus manui parturientis, impedit partum, & ipsum cõtinet in ventre. Idcirco prohibetur in re tali, ne lapis iste mulierem tangat.

In libro numeralium in Aaron & Euax multa similia & alia inuenies. Modus aũt agendi in his in hoc consistit, vt pro effectu bono deferens sit mundus ab omni corporis pollutione.

rebrum pulverizetur, & cum succo cicutæ misceatur, ex hoc comedentes statim se capiant per capillos, nec se dimittent, donec acceptum portauerint. Huius autem effectus ratio est, quia cerebrum illud calidissimum est, ita quod generat virtutem fantasticam obturando meatus per fumum.

Casio est animal satis notum, à Chaldæis vocatur Rapa, à Græcis verò Orgalo dicitur. De hoc dicit Aaron, quòd si pedes eius ab aliquo ferantur, nunquā vexabitur, sed semper progredi appetet. Item gestans pedes eius semper vincet, & ab inimicis suis timebitur: & dicit quod dexter eius oculus in corio lupi inuolutus, reddit hominem placentem, & gratiosum, & benignū: & si ex prædictis rebus fiat cibus vel puluis, in cibo alicui datus, multum diligitur ab eo. Hoc autem vltimum tempore nostro expertum est: & si prædicta confectio ponatur in fimo, fiunt vermes venenosi, de quibus si aliquis comederit, statim dormiet,

LIBER TERTIVS ALBERTI MAgni de virtutibus Animalium quorundam.

CVm superius dictum sit de quibusdã effectibus caussatis, virtute lapidum quorundam, & de eorum mirabili efficacia siue operatione:

Nunc dicendum est in isto capitulo, de quibusdam effectibus caussatis in quibusdã animalibus.

Aquila	*Epiriolus*	*Pellicanus*
Casio	*Leo*	*Coruus*
Bubo	*Foca*	*Miluus*
Hircus	*Anguilla*	*Turtur*
Camelus	*Mustela*	*Talpa*
Lepus	*Vpupa*	*Merula.*

Aquila auis satis nota est, à Chaldæis Vorax dicitur, & à Græcis Rimbicus. Refert Aaron & Euax, quod mirabilem habet naturam siue virtutem, quia si eius ce-

rebrum

positum in vase ponatur, et de hoc vnguantur facies, res mirabiles et horribiles apparebunt, et videbitur ei quod debeat mori, et prædictum super ignem ponatur, et ibi sit aliquis caducus apposito lapide Magnete, statim cadet ad terram sicut mortuus, et si ei detur aqua anguillarum ad potandum statim curabitur.

Camelus est animal satis notum, à Chaldæis enim Cyboi, à Græcis Iphim vocatur. Si eius sanguis super caput ponatur in pelle stellionis, stellis lucentibus, videbitur quod ille sit gigas, et quod eius caput sit in cælo. Et hoc dicitur in lib. Alcorath. ab Hermete. Et similiter, si ex hoc aliquis comederit, statim exibit de sensu. Et si lucerna eius sanguine vncta accendatur, videbitur quòd omnes homines circumstantes habent caput cameli, dum tamen non sit lumen intrinsecum alterius candelæ.

Lepus est animal satis notum, à Chaldæis Veterellum, à Græcis verò Onolosam nuncupatur.

et, & non poterit excitari, donec suffumigetur aristologia, & mastice.

Bubo auis est satis nota, & à Chaldæis magis dicitur & quæ à Græcis Hyssopus. Huius auis mirabiles sunt virtutes. Si enim cor eius cū dextro pede eius super dormiētē ponatur, statim tibi dicet quicquid fecerit, et quicquid ab eo interrogaueris, et hoc à nostris fratribus expertū est moderno tēpore: & si hec iterum sibi ponat quis sub ascella, nullus canis ei latrabit, sed obmutescet, et si coniunctio prædictorum cum anima sua suspendatur ad arborem, aues congregabuntur ad arborem.

Hircus est bestia satis nota, à Chaldæis Erbichi, à Græcis Massai appellatur. Si sanguis eius accipitur tepidus cum aceto et fœnationis succo, et similis cum vitro bulliat, reddit vitrum molle ad modum pastæ, poteritque proijci contra murum vel parietem, nec frangetur, et si prædictum cō

carnibus quis comederit, & de eius aqua biberit, per tres dies curabitur à febre quartana, & si de eius oculis sub ascella ponatur vel portetur, omnes bestiæ inclinato capite versus ima terga fugam dabunt.

Foca est piscis satis notus, à Chaldæis Daulaubur, à Græcis labor dicitur, hic piscis est diuersæ naturæ. Si enim lingua eius accipiatur, & cum aliquãtulo de corde eius in aqua ponatur, pro certo congregabuntur ibi pisces, & si sub ascella portaueris, nullus in iudicio contra te victoriam habere poterit, iudicem benignum & suauem habebis.

Anguilla est piscis satis nota. huius autem (prout vult Euax & Aaron) mirabiles sunt virtutes. Si enim moriatur defectu aquæ corpore integro remanente, & accipiatur acetum forte, & misceatur sanguine vulturis, & ponatur sub fimo in aliquo loco, omnes quotquot fuerint recuperabunt vitam sicut prius habuerunt: Et si

cupatur. *Huius virtus mirabilis refertur. Dicit enim Euax & Aaron, quod pedes eius iuncti cum lapide aliàs capite merulæ, mouent hominem ad audaciam, ita quòd non timent mortem. Et si sinistro brachio alligatum, pergit quò voluerit, & tutus redibit absque periculo Et si cani detur ad comedendum cum corde Mustelæ, de cætero non vociferabit, etiam si interficeretur.*

Eperiolus est animal satis notum. Vnguis eius si comburatur & consolidetur, et detur in cibo alicui equo, non comedet per triduum, & si prædictum ponatur cum aliquantulo terebintinæ, erit lucidum, & secundò fiet quasi nubes & sanguis, si proijciatur in aquam aliquantulum, fiet tonitruū horribile.

Leo est animal satis notum, à Chaldæis Aalamus vocatur, à Græcis Beruth. Si ex eius pelle fiant corrigiæ, præcinctus ex illis, non timebit hostes, & si de eius

carnibus

tepidus in ore pullorum ponatur, statim sumunt vitam sicut prius. Si suspendatur ad collum alicuius auis, semper volabit donec cadat mortua, & dexter eius pes sub calido post tres menses ex humore & calore quem auis habet, generabitur viua & mouebit se, & hoc testatur Hermes in libro Alchorath, & Plinius.

Coruus est auis satis nota, & est eius virtus mirabilis, vt recitat Euax & Aaron. Si enim eius oua coquantur, & iterum in nido ponantur, statim Coruus procedit ad mare Rubrum in quadam insula, vbi est Aldoricus sepultus, & affert lapidem, quo tangit oua sua, & statim fiunt cruda sicut prius erant. Mirabile est, oua cocta suscitare. Si autem lapis iste supponatur in annulo supponendo sibi folium lauri, & tangatur vinctus catenis, vel ianua clausa, statim soluetur vinctus, & aperietur ianua. Et si lapis iste ponatur in ore, dat intellectum omnium auium. Vnus autem

lapis

vermis eius anguillæ extrahatur, & in prædicta confectione ponatur per mensem vnum, vermis mutabitur in anguillam nigerrimam, de qua si quis comederit, morietur.

Mustela est animal satis notum Si cor huius animalis comeditur adhuc eo palpante, facit scire futura, & si de corde cum oculis, & lingua canis aliquis comedat, statim amittet vocem.

Vpupa est auis satis nota, à Chaldæis Bori dicta, à Græcis Ison. Oculi eius gestati faciunt hominem grossum, & si oculi eius ferantur coram pectore, omnes eius inimici pacificabuntur, & caput eius in bursa tua habueris, non poteris decipi ab aliquo mercatore, hoc autem expertum est à fratribus nostris hodie.

Pellicanus est auis satis nota, à Chaldæis Voltri dicitur, à Græcis Iphylati. Huius virtus mirabilis est Si eius pulli interficiantur, dum tamen eorum cor non frangatur, & de eius sanguine accipiatur, &

ſupra oua alicuius auis ponatur, nunquam de cetero ex eis poterit generari fœtus. Et ſi pedes eius ſuſpendantur ad arborem, de cætero non fructificabit, & ſi eius ſanguine cum aqua talpæ decoctæ vngatur locus piloſus, & equus, cadent nigri capilli.

Talpa eſt animal ſatis notum: huius animalis virtus mirabilis eſt, vt refertur à Philoſophis. Si pes eius inuoluatur in folio lauri, & ponatur in ore equi, ipſe fugiet præ timore, & ſi in nido alicuius auis ponatur, nunquam ex ouis illis exibit fœtus, & ſi talpas fugere volueris, pone eam in olla, & ſulphur viuum accenſum, & ibi conuenient omnes aliæ talpæ, & aqua decoctionis ipſius dealbat equum nigrum.

Merula eſt auis ſatis nota, & eius virtus mirabilis, quia ſi pennæ alæ dextræ eius ſuſpendantur in medio domus cum filo rubeo, quod nunquam fuerit in vſu, nullus poterit dormire in illa domo, donec de-

ponatur

lapis est Indicus, quia in India reperitur, secundùm sapientes quosdam, & aliquando in mari rubro, varij coloris est, & facit omnes iras obliuisci, sicut supra diximus.

Miluus est auis satis nota, à Chaldæis Eysicus, à Græcis Melos dicitur, si caput eius accipiatur & feratur ante pectus, dat amorem & gratiam omniū hominū & mulierum, si suspendatur ad collum gallinæ, nunquam cessabit decurrere, donec deponat illud, & si ex eius sanguine inungatur crista galli, de cætero non cantabit, in genibus eius inuenitur quidam lapis, si inspiciatur subtiliter, qui si ponatur in cibo duorum inimicorum, fiunt amici, & erit optima pax inter eos.

Turtur est auis satis nota, & à Chaldæis dicitur Mulona, à Græcis pilax. Si cor huius auis feratur in corio lupi, nunquam de cætero h[illegible] ferens appetitum luxuriandi, & [illegible] comburatur, &

mala sub maleuolo, & inueniet quod dictũ est: nam si in suis contrarijs fierent, vt bonus effectus in signo maleuolo, vel contra, impediretur virtus & effectus eius propter suum contrarium, & sic bona & vera vilipenderunt Videmus enim quamplurimos falli in certis ac veris, qui si signorum vel temporum qualitates agnoscerent & custodirent in supradictis voluntatem, consequerentur & effectum.

Explicuit secreta aliqua Alberti Magni de Colonia, super naturis, virtutibus & efficacia Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam

Videtur dicere Isidorus, quòd cinis ranę magnę super se portatus, azona valde retinet fluxum mẽstruorũ, & in probatione, si ligetur ad collum gallinæ, nõ exibit sãguis ex ea, vel ex alio animali. Item distẽperatus cum aqua ex eo vngantur, nõ amplius nascentur inde pili.

Si quis

ponatur. Et si cor eius ponatur sub capite dormientis, & ab eo quæratur, omnia dicet, quæ fecerit alta voce: & iterum si in aqua putei ponatur cum sanguine vpupæ, & commisceatur, postea vngantur inde tempora alicuius, statim infirmatur vsque ad mortem. modus agendi omnium prædictorum, vt effectus bonus sit & vtilis, est quod fiat sub planeta beneuolo, vt Ioue & Venere. Et in malo effectu sub planeta maleuolo, vt Saturno & Marte Et hoc est scilicet diebus ipsorum, & horis suis. Si quis autem hæc rectè fecerit, procul dubio veritatem & vtilitatem, & maximam efficaciam inueniet in prædictis, sicut sæpius vnà cum nostris fratribus temporibus nostris sum expertus & vidi.

Consideret igitur qui hic prædictorum copiam inuenerit, poßidere vel dominum efficaciam & virtutem, vtrum se habeant in effectu bono sensui contrario, quòd bona sub beneuolo planeta experiantur, &

quod Sol emergat horizontem, hora octa-
ua horologij, habemus vsque ad occasum
17. horas horologij, quas multiplicemus
per 60. prout sunt minuta cuiusque horæ ho
rologij, & habebimus nongenta sexagin-
ta minuta, quæ diuidamus per 12. prout
12. sunt horæ diei applicando cuilibet ho-
ræ suam portionem, & habemus 80 minu-
ta hora qualibet: ergo hora talis diei ha-
bebit 80. minuta, quæ capient horam
vnam vnum & tertium horæ horologij.
Et toto illo tempore considerabitur domi-
nium planetæ illius horæ, quemadmodum
infrascripta tabula demonstrabit. Quæli-
bet autem hora suæ noctis non habebit nisi
40. minuta. Quod sic de reliquis suo modo
intelligas, secundùm videlicet solis ortum
super terram, quia non ea hora, quæ media
est inter noctem & diem, dies dicitur, sed
dies propriè intelligitur, cùm sol videri po
test. Cùm ergo voles cuiusque planetæ do-
minum considerare, nam vnaquaque hora
quilibet

SI quis cor canis in sinistra parte portauerit, omnes canes obmutescent. Si quis oculum dextrum lupi ligauerit in manica dextra, homines neque canes ei nocere possunt. Et vt omnia, quæ superius dicta sunt, & etiam dicentur inferius, qui astrorum peritiam non habent, ad effectum sui desiderij facilius poßint accommodare: Primò notabitis, quod hora sumitur dupliciter, videlicet æqualis & inæqualis. Hora æqualis est hora horologij, quæ semper æqualis existit. Inæqualis aũt consideratur, secundùm quod dies maiorantur, vel minorantur, nam semper Astrologi considerant tempus, quo sol stat super horizonta suum, & illud vocant diem vel arcum diurnum, & vice versa noctem. Id autem tempus, quod diem appellant, in partes diuidunt duodecim æquales, quæ sunt horæ huiuscemodi diei, & quicquid de die dicitur, de nocte opposito modo intelligas. Et vt clarius percipias, ponamus

Dies Sabbathi habet astrum suum sub Saturno.

NOTA, quod omnis actus fieri debet sub suo planeta. Et melius est, si in proprio die illius planetæ & in ipsius hora propria fiat, vt verbi gratia.

Sub Saturno, vita, ædificium, doctrina, mutatio.

Sub Ioue, honor, optatum, diuitiæ, indumentum

Sub Marte, bellum, carcer, matrimonium, inimicus.

Sub Sole, spes, lucrum, fortuna, hæres.

Sub Venere, amicus, vel societas, via, amica, peregrinus.

Sub Mercurio, erga amißio, debitum, timor.

Sub Luna palatium, somnium, mercatum, furtum.

quilibet planeta ſuum habet dominium, horas ipſas ſupraſcripto modo conſiderabis, & ſic poteris ad finem propoſiti peruenire. Conſideratur etiam diei initium à prima hora præcedentis diei poſt meridiem. ſic diuidatur dies dominicus in duas partes æquales, & ſic duodecim horarum, diuide in duas, erit ergo 18. dimidium diei, & prima hora ſequens erit initium diei Lunæ.

De aſtris & planetis rerum ſcias, quod dies Dominicus habet aſtrum ſuum ſub Sole.

Dies Lunæ habet aſtrum ſuum ſub Luna.

Dies Martis habet aſtrum ſuum ſub Marte.

Dies Mercurij habet aſtrum ſuum ſub Mercurio.

Dies Iouis habet aſtrum ſuum ſub Ioue

Dies Veneris habet aſtrum ſuum ſub Venere.

Sol 3. Venus 4 Mercurius 5. Luna 6. Saturnus 7. Iupiter 8. Mars 9. Sol 10. Venus 11. Mercurius 12. Luna.

Noctis verò diei Martis prima eius hora Saturnus, 2. Iupiter, 3. Mars, 4. Sol, 5 Venus, 6. Mercurius, 7. Luna, 8. Saturnus, 9. Iupiter, 10. Mars, 11. Sol, duodecima Venus.

Diei Mercurij prima eius hora Mercurius, 2 Luna, 3. Saturnus, 4. Iupiter, 5. Mars, 6 Sol, 7. Venus 8. Mercurius 9. Luna 10. Saturnus 11. Iupiter 12. Mars.

Noctis verò Mercurij prima eius hora Sol, 2. Venus 3. Mercurius 4. Luna 5. Saturnus 6. Iupiter 7. Mars 8. Sol 9 Venus 10. Mercurius 11. Luna 12. Saturnus.

Dies Iouis prima eius hora Iupiter, 2. Mars 3. Sol 4. Venus, 5. Mercurius 6. Luna 7. Saturnus 8. Iupiter 9 Mars 10. Sol 11. Venus 12. Mercurius.

Noctis

ALBERT. MAGN.
DE HORIS DIErum & noctium.

ET primò de horis diei Dominicæ, hora eius 1. Sol 2. Venus 3. Mercurius 4. Luna 5. Saturnus 6. Iupiter 7. Mars 8 9 Venus. 10. Mercurius 11. Luna 12. Saturnus.

Noctis verò prima eius hora Iupiter 2. Mars 3. Sol 4. Venus 5. Mercurius 6. Luna 7. Saturnus 8. Iupiter 9 Mars 10. Sol 11 Venus 12. Mercurius.

Diei Lunæ prima eius hora Luna 2. Saturnus 3 Iupiter 4. Mars 5 Sol 6. Venus 7. Mercurius 8. Luna 9. Saturnus 10. Iupiter 11. Mars 12. Sol.

Noctis verò prima eius hora Venus 2. Mercurius 3 Luna 4. Saturnus 5. Iupiter 6. Mars 7 Sol 8. Venus 9. Mercurius 10. Luna 11. Saturnus 12. Iupiter.

Diei Martis prima eius hora Mars 2.

Mercurius 2. *Luna* 3. *Saturnus* 4. *Iupiter* 5. *Mars* 6. *Sol* 7. *Venus* 8. *Mercurius* 9. *Luna* 10. *Saturnus* 11. *Iupiter* 12. *Mars.*

Et nota quod Iupiter & Venus boni sunt. Saturnus & Mars mali. Sol verò & Luna mediocres. Mercurius autem cum bonis bonus, & cum malis malus.

FINIS.

EIVS-

Noctis verò Iouis prima eius hora Luna, 2. Saturnus 3. Iupiter 4. Mars 5. Sol 6. Venus 7. Mercurius 8 Luna 9. Saturnus 10. Iupiter, Vndecima Mars, duodecima Sol.

Dies Veneris prima eius hora Venus, 2. Mercurius 3. Luna 4. Saturnus 5 Iupiter 6. Mars 7. Sol 8. Venus 9 Mercurius 10 Luna 11 Saturnus 12. Iupiter.

Noctis verò Veneris prima eius hora Mars, secunda Sol, tertia Venus quarta Mercurius 5. Luna, sexta Saturnus, septima Iupiter, octaua Mars, nona Sol, decima Venus, vndecima Mercurius, duodecima Luna.

Dies Sabbathi prima eius hora Saturnus, 2. Iupiter 3. Mars 4. Sol 5 Venus 6. Mercurius 7. Luna 8. Saturnus 9. Iupiter 10. Mars 11. Sol 12. Venus.

Noctis verò sabbathi prima eius hora

Mer-

cientem, & cùm diu sollicitauerint animum super hoc, inuenimus sermonem probabilem, Auicennæ sexto naturalium: Quod dum hominum animis inesset quædam virtus immutandi res, & quod res aliæ essent obedientes ei, quando ipsa fertur in magnum amoris excessum, aut odiū, aut alicuius talium. Cùm igitur anima alicuius fertur in grandem excessum alicuius paßionis, inuenitur experimento manifesto, quod ipsa ligat res, & alterat ad idem quod desiderat, & diu non credit illud. Sed postquam legi libros necromantiæ, & libros imaginum & magicos, inueni quod affectio animæ hominis est radix maxima omnium harum rerum, seu propter grandem effectionem alteret suum corpus, & alia quæ intendit, siue propter dignitatem eius obediant ei res aliæ viliores, seu cum tali affectione exterminata concurrat hora conueniens aut ordo cælestis, aut alia virtus, quæ quãuis faciat

illud

EIVSDEM

ALBERTI MAGNI DE mirabilibus mundi feliciter incipit.

Postquam scimus, quòd opus sapientis est facere, cessare mirabilia rerum, quæ apparent in conspectu hominum. Quamuis varia, quamuis diuersa & plurimum admiranda, non cessauimus inquirere scripta authorum, donec sufficienter appareret magna pars operum mirabilium.

Tandem autem occurrit nobis res vltima mirabilitatis & extranitatis, apparentis tamen insensibilis omnium hominum ferè & vulgarium, & est ligatio hominum & virtutum ipsorum per incantationes, per characteres, per venesicia & sermones, & multa valde vilia, quæ penitus non videntur poßibilia, nec habentia caussam sufficientem.

pit ex se super horam maiorem & meliorem, quæ est super res magis conuenientes. Ad illud ligari autem possunt, quicunque minus sunt inuicem feruidi in amore, quàm sit inuicem, ligans eos odio, tūc enim anima ligantis non potest subuincere animum illorum, cùm fortius trahant in contrarium, quàm ipsa. Soluunt ergo omnia hæc illi, qui sunt fortiores in contrario, quàm fuerit ligans eo, & hoc in illa hora, in qua inuadit ipsum appetitus extraneus, vt cum illis rebus quas tunc dictat animus, quia semper maior excessus animorum ligat & prohibet alium minorem aut soluit. Scimus ergo ex hoc, quod quidā ligari non possunt, cùm sint magis feruidi inuicem, quàm aliquis contra eos. Quidam autem solui non possunt, cùm sit eis ligantis maximus excessus. Quidam autem ligantur & soluuntur, quia inueniuntur quidam maximi excessus in ligando, quidam verò maximi in dissoluendo. Et vniuersaliter

illud, reputauimus tamen animam facere. Iam publicum, & verificatum est, quod ligationes hominum, incantationes & promotiones ad iram, odium, amicitiam, & detrimentum, gaudium sunt consequentes ad grandes affectiones, & tu vides vulgus quod secundùm naturam fertur super res, quod timet hæc omnia, & appetit bene dictiones maximè electarum & dignarũ personarum, & abhorret maledictiones & blasphemias vetularum, tanquam in eis sit virtus, aut saltẽ aliqua mali virtus annexa.

Qui ergo vult scire huius rei secretum, vt operetur illud & dissoluat, sciat quod ligare potest omnis, quæ venit in grandem excessum & vl imatum illius in tantum, vt superet eos quos ligat, & debet facere hoc in illa hora, in qua inuadit eam ille excessus, & cum illis rebus, quas sibi dictat tunc anima. Ipsa enim anima cùm sic est auida rei, quam vult operari, arri-

illa appetit, dictat fieri. Quicquid aũt igitur dictat animus fortissimè amantis in illa hora de loquelis characteribus quinq; est habens efficaciam ad illud.

Similiter quicquid instigat animus ferociter audientis in illa hora, siue cum consilio & deliberatione, est habēs efficaciam destructionis & discordiæ, & acquirit illud ab anima facientis, seu ab hora, seu à signo cœlesti illius horæ, quia penitus omnis hora, in qua tractatur alicui malum, est illa mala & nociua, & quod in ea fit contra ipsum, offendit eum, & econtra in bonis. Et tu nota istud pro grandi secreto omnium, quæ voles agere, & pro te, & pro alijs. Omnia enim super quæ arripit animus inebriatus destitutio rei sunt acquirenda ad illud, secundùm desideria animæ operantis, & secundùm hoc est artificium characterum quinque sermonum virtuosorum mirabilium, & iste modus, in quo inuenta est efficacia ipsorum omniū. Mens

enim

et ille ligat, qui auidus ardet, & ille sol uit, qui fortius capitur siue intendit se in illud. Faciũt ergo hoc cum his, quæ sibi dictat animus, & tunc illa hora & ad illos, & tu nota illud ad omnia maleficia dissoluenda siue faciēda. Nullus autē est aptus in hoc, nisi quem instigat ad hoc faciendum inclinatio naturalis, aut aliquid vigens in eo. Vnde sunt magis apti ad hoc, quàm alij. Et cùm certificatum fuit nobis hoc, scimus, & hoc sententia characterum quinque & sermonum efficaciam ad omnem rem, quam vult homo, & sunt secundùm duos modos. Vno scilicet iam dicto, scilicet secundùm affectionem animi operantis ipsius horæ in qua fiunt, & ipsius virtutis cælestis, quæ tunc est. De necessitate habent efficaciam ad similitudinem animi, & mouent ad illud, quod animus desiderat. Suum ergo character quinque sermones, & omnia iuuantia opus animæ. Ipsa sunt, quæ animus in illa hora, qua fortius

 illa

quia semper ipsæ correspondent intention[i] operantis eas, cuius sunt effigies & vestigi[a] animæ, & sic anima, quæ est magis desi[-] derans rem ipsam facit eas magis effica[-] ces, & magis habentes similitudinem eius quod quærit. Nam scientia est fa[-] ctio characteris. Sunt enim quinque mal[e] dearticulatæ, quinque verò sunt chara[-] cteres bene complexæ & dearticula[-] tæ, vnde virtuosiores sunt & magis sci[-] entiales atq; rationales sunt quinque cha[-] racteres. Similiter est operatio in omnibus quæ desiderat anima forti desiderio. Om[-] nia enim quæ tunc agit illud intenden[s] mouent, & efficaciam habent ad id quod anima desiderat, & secundùm hoc voci[-] ferantur experimenta multa auctorum, quæ cùm audiuntur, reputantur incredibi[-] lia omnino. Cùm tamen scientia sit certis[-] sima, quo nulli Philosophorum, quorum in[-] tentio erat indifferenter propria laus & bona fama fuit voluntas scribendi etiam

tant[æ]

nim affectat grandi desiderio, sicut arri-
itur super multiplices sermones, colores,
& gestus: sic & super characteres & fi-
uras diuisas. Vnde nec ad idem inueniun-
ur similes omnes characteres, secundùm
iuersam affectionem facientium eas.
t ideo parum aut nihil nisi authori ea-
um, aut ei, qui iam incepit inebriari in
llo, ac si esset author illorum, prosunt,
ut saltem nisi scribatur super eis intentio
peratoris ipsorum. Secundus verò mo-
us characterum quinque, est intendens
ecundùm viam naturalem, & probabi-
em. Et habet quandam similitudinem
um eo, quod quærit operans, vt si velit a-
orem, facit figuras amplectentes, se inui-
em immixtas, inuicem aspicientes, se hu-
iliantes, se inuicem applicatas Sicut a-
ima desiderat res applicari & vniri per
morem. Et si desiderat odium per eas,
acit ipsas auertentes, se inuicem dispares,
issolutas, & in contrarium trahentes,

rò ex his habes viam ad totam hanc excogitationem.

POstquam Philosophis certificatum est, quòd vniuersæ species rerum mouent & inclinant ad seipsas, quoniam postquam in eis virtus actiua rationabilis est, quam agunt & mouent tam ad seipsas, quã ad diuersas, & ignis mouet ad ignem, & aqua ad aquam. Etiam dixit Auicenna, quod dum aliquid stat in sale diu, fit sal; & si quid stat in loco fœtido, fit fœtidum; & si quid cum aliquo audace, fit audax; & si cũ timido, timidum; & si quod animal stat cũ hominibus, fit humanum & domesticum, & generaliter verificatiuum est eis ratione & experimento, quod omnis natura mouet ad suã speciem, & fit eorum specificatio nota in qualitatibus primis, & similiter in secundis, & fuit idem in tertijs, & in omnibus dispositionibus nihil quod non moueat ad seipsum secundùm totum posse suũ.

Et

tantæ familiaritatis, quantæ esset illud quod inuenitur in libris suis, si veritatem non haberet quod dicunt potius vituperationem viderentur intendere, quàm bonam famam. Et manifestè videmus quòd nullus etiam ignorans scribit libenter rem manifestæ familiaritatis: & cùm ipsi essent Philosophi & grandis inuestigationis, & nulla necessitas cogeret eos, quomodo scripta possunt esse ita manifestè famula, vt multis videtur, in quorum animam non potest cadere, in his talibus aliquid virtutis non potest existere, quia non potentes videre causam, negant sensibilem effectum, cùm essent materiæ ad fiendum, scilicet, quia videntes effectum esset inquirendi caussa, & hoc est, quod meditaui in diuersis tractatibus quinque characterum & sermonum. Particulares autem characteres quinque sermones ad vnumquodque fiendum & destruendum ex libris diuersis aggregabo inferius. Tu ve-

& ingenium Philosophorum, quorum fuit intentio propria laus in posteris, vt falsi dicatam grandia redderent in scriptura.

NON est secretum neque occultum gentibus, quoniam omne simile adiuuet & confirmet sui simile, diligat & moueat & amplectatur illud. Et medici iam dixerunt & verificauerunt illud pro parte sua, & dixerunt, quod epar iuuat ad epar, quodlibet membrum suum simile Et Alchimistæ sciuerunt illud veritate manifesta, quomodo natura similis subingreditur & gaudet suo simili & congaudet illi & condolet, & omnis scientia iam verificauit illud in suis similibus, & tu nota illud diligenter, quoniam super hoc videbitur grandis mirabilitas operum.

IAm est verificatiuum & positum in mentibus omnium, quod omnis species naturalis, & quòd omnis natura particu-

Et hoc fuit radix & principium secundùm operum secretorum, & non tu auertas oculos tuæ mentis.

POst-quam fuit infinitum mentibus Philosophorum istud, & ipsi inuenerunt dispositiones entium naturaliũ, quia certè sciuerunt, quod quibusdam entibus est insita grandis frigiditas, quibusdam cum hoc grandis audacia, quibusdam grandis iracundia, quibusdam grãdis timor, quibusdam innata sterilitas, quibusdam innatus ardor amoris, quibusdam innata aliqua alia virtus. Aut secundùm totam speciem, sicut leoni est audacia innata & victoria. Aut secundùm indiuiduum, sicut meretrici inest audacia non per speciem humanam, sed per indiuiduum. Venerunt ex hoc super grandia mirabilia, & super secreta operabilia. Et qui non intellexerunt mirabilitatem illam, & vnde posset fieri illud neglexerũt, & abiecerunt omnia, in quibus fuit labor

pelle ouis, & sic est in omnibus alijs. Et tu nota istud propter magnitudinem rerum creatarum, quæ ex eodem proueniunt.

ET est apertum omnibus, quòd homo est finis omnium naturalium, & quod omnia naturalia sunt per ipsum, & ipse vincit omnia, & naturalia habent insitam naturalem obedientiam ad ipsum hominem, & quòd homo est plenus omni mirabilitate, eò quod in ipso sunt omnes conditiones, scilicet distemperantia in caliditate & frigiditate temperata in omni eo, quod vis, & in eo sunt omnes virtutes rerum, & ad humanam naturam fauent & obediunt dæmones, & ipso humano corpore operantur omnes secretæ artes, & omne mirabile exijt ex ipso: sed non habet homo omnia secundùm idem tempus, sed in diuersis temporibus, & in diuersis indiuiduis, & ideo inuenitur efficacia omnium rerum Hypocritarum verborum vegeta-

ticularis vel generalis habet amicitiam naturalem ad aliquam aliam. Et omnis ſpecies habet aliquid timendum, horribile & inimicum & deſtructiuum. Similiter aliquid exultans, lætificans & concordans, & per naturam, vt ouis lupum, & ipſa cognoſcit non ſolum viuum, ſed mortuum, non ſolum per viſum, ſed per guſtum, & lepus canem, & catta murem, & omnia quadrupedia timent leonem, & omnia volatilia timent aquilam, & omnia animalia timent hominem, & eſt inſitum naturæ vnicuique iſtud, et quædam habent iſtud ſecũdùm totam ſpeciem, & ſecundùm omne tempus, & quædam habent iſtud ſecundùm indiuiduum ſolũ, & ſecundùm certum tempus, & omnium eſt certificatio, quòd, quæ odiunt ſe ſecundùm vitam, quod partes eorum, imò pili & omnia odiunt ſe inuicem, poſtquam moriuntur. Vnde pellis ouis conſumitur à pelle lupi, & tympanum de pelle lupi facit obmuteſcere illud de

pelle

lido & frigido, quod sibi conuenit. Et qui credit, quod mirabilitas rerum sit in stellis et aspectibus, à quibus contrahunt res proprietates mirabiles, & occultas, scire potest, quod omnes res habent propriam figurã cælestem sibi conuenientem, ex qua etiam prouenit ei mirabilitas in operando. Nam omne quod incipit sub determinato ascendente & influentia cælesti incipit et contrahit, nunquam propriam efficaciam patiendi & operandi rem mirabilẽ, & qui credit, quod mirabilitas rerum exeat per amicitiam, inimicitiam, vt emptio, non potest etiam denegare. Et vniuersaliter secundùm omnem modum philosophandi res vnaquęq; est plena mirabilibus, & postquam hoc sciuerunt Philosophi, & inceperunt experiri & dicere, quid in rebus est.

vegetabilium. Sed quæ sunt partis, ad partem non declarantur ratione, sed experientia. Quantum autem ratio poterit videre, & comprehendere, notabis, & quantum per tuam experientiam experiri poteris, adiunge & intellige hoc quod contra hominem est.

NON potest aliquis dicere quòd omnis res sit non plena mirabilitate, & nescis, quæ maioris, quando diligenter certificat, sed vnusquisque vili pendit rem, de qua nihil scit, & res nihil meruit in illo: nam vnaquæque res habet de calido & frigido, quod est sibi proprium, & ignis non sunt mirabiliora, quàm aquæ, sed sunt diuersa, & alterius modi, & piperis non sunt mirabiliora, quàm iusquiami, sed alia. Et qui credit quod mirabilitas rerum exit à calido & frigido, non potest dicere, quin in omni re sit grande mirabile, cùm vnaquæque res habeat de calido

lido

CRedit purus Astrologus, quod tota mirabilitas rerum & radix experimentorum, & omnium, quæ extant à rebus, quando inuicem conferuntur, eßet à figura cœlesti, quã contrahit vnũquodq; horæ suæ intemperationis, & generationis, & verificauit in omnibus, quæ expertus est Inuenit quod concursus rerũ secundùm cursum stellarum, & victoria, & gaudiũ, & tristitia pendet exinde, & iudicatur per illud. Et ideo iußit omnia fieri in certis diebus, & in certis horis, & in certis cõiunctionibus & separationibus, in certis ascensionibus, sed Hypocritos sermones, præparationes herbarum, & non potuit eorum ingenium expandi ad omnes verificationes Philosophorum.

CRedidit magna pars Philosophorum & medicorum, quòd tota mirabilitas experimentorum & mirabilium exiret à rebus naturalibus quãdo in lucem confe-

PLATO verò dicit in libro Tegimenti, quòd qui non fuerit opifex Dialecticæ, ex qua fit pronus et eleuatus intellectus agilis & expeditus, & qui non est eruditus in sciētia naturali, in qua declarātur mirabilia calida & frigida, & in qua aperiuntur proprietates cuiuslibet entis in se, et qui non fuerit doctus in scientia Astrologiæ, & in aspectibus figuris stellarum; ex quibus est vnicuiq; eorum, quæ sunt, sublima virtus & proprietas, & qui non fuerit doctus in scientia necromantiæ, qua manifestantur substantiæ immateriales, quæ dispēsant & administrant hominem, quod est in rebus ex bono & malo, non poterit intelligere, nec verificare omnia, Philosophi scripserunt, nec poterit certificare omnia, quæ apparebunt sensibus hominum, & euadet cum tristitia animi, quoniam in illis rebus est mirabilitas omnis, quæ videtur.

tem, & plerunque per virtutes dæmonum necromanticorum, plerunque per virtutes alias innatas rebus cum suis formis substantionalibus, plerunque per relationem, quæ sunt rerum ad inuicem. Vnde redduntur incomprehensibilia rerum mirabilia, sicut dicit author. Plerumque per se faciunt vnum per accidens faciunt per contrarium, plerũque directè, plerunque indirectè.

Meritò ergo Plato dixit, quod qui non fuerit valdè solers in Dialectica, & doctus in virtutibus rerum naturalium, similiter in signis stellarum et necromanticarum virtutum, non videbit rationabilitatem mirabilium, nec ipse sciet ea, & non communicabit thesaurum Philosophorum.

Scio igitur, quod omnis res habet ex caliditate & frigiditate, quod signum est, ex quo facit rem efficacem, aliam per accidens directè & indirectè, & habet vnamquamque virtutem ex stellis, ex figura.

conferuntur per calidum & frigidum, siccũ & humidum, & significauerunt has quatuor qualitates, & posuerunt ipsas radices omnium mirabilium, & eorum mixtio exigit ad omne mirabile, & verificauerunt illud in suis operibus, & iusserunt sua experimenta incidere, & componi per istam, & tenere per has res & verificari. Et cùm inuenerunt multa experimenta Philosophorum, non potuerunt ea verificare per calidum & frigidum, imò magis ex hoc erat contrarium, accidit ei mirari incessanter & tristari, & negant plerumq; illud, & si videant id.

PLato, Aristoteles, & legitimi, & omnes qui intenderunt super vltimum Philosophiæ, iam certificauerũt, quod mirabilitas exijt à rebus secundùm modos valdè diuersos.

Plerumque per virtutes cælestes impressas, plerunq; per caliditatem & frigiditatem,

morbos calidos, ſcilicet per accidens aut indirectè.

Si vis igitur experimentari. Primò decet te ſcire de rebus, vtrum calidæ aut frigidæ ſint, & nota totum illud, & poſtquam ſcis iſtud, nota, quæ ſit diſpoſitio & proprietas naturalis eius, vtrumne eſt audacia, aut timiditas, aut decor, aut ſterilitas, quia qualē habet naturam vnumquodque entium, talē aßimilat in his quibus aſſociatur, vt leo eſt animal intimidum, & habens audaciam naturalem maximè in fronte & corde, & ideò qui aſſociat ſibi oculum leonis, aut cor, aut pellem, quæ eſt inter duos oculos, vade audax & intimidus, & inducit timiditatē omnibus animalibus. Et generaliter in leone eſt virtus dandi audaciam & magnanimitatē. Similiter in meretrice eſt audacia exterminata, & ideò dicunt Philoſophi, quod ſi quis induit camiſiam meretricis publicæ, aut reſpexerit ſpeculum aut ſecum habuerit, in quo ipſa ſpeculatur

ſeipſam

gura suæ generationis, quam agit in mortalitate, constructione & conuenientia cum alijs, & tamen vnaquæque res habet virtutes sibi cognatas, per quas vnaquæque res est principium mirabilis effectus. Cùm ergo hoc quod omnis natura mouet ad suum simile, potest imaginari de mirabilitate effectuum, quod vis ad omne operandum, & verificabis ad omnia, quæ audies, & medicinalia, & magica, & necromantica, secundum diuersum modum tuæ excogitationis, & solertiæ est, intromittam te superficialiter, vt te ipsum adiuues, & præpares ad recipienda, quæ dicam aggregata & collecta ex Philosophis & diuersis antiquis. Habeto ergo istud in mente tua, & quantum est per se res calida, adiuuat in paßionibus frigidis, & est experimentum in eis, & non competit calidis nisi per accidens, aut indirectè, quod est per accidens, decipiat te in primis qualitatibus, quia plerunque res calida sanat

ximè in illa hora, qua magis ſtimulatur in amore, quia tunc in eo vigor magis in promouendo ad amorem, ex illo animali accipiunt partem, in qua magis viget virtus, & ille appetitus, ſicut ſunt cor, teſticuli & matrix, & exhibent ea illi, quem volunt intendere, maſculus ad fœminam exhibet teſticulos. Mulier verò ad virum exhibet menſtruum aut ſecundinam.

Et quia hirundo multum diligit, vt dicunt Philoſophi, ideo multum eligunt eam ad excitandum amorem.

Similiter in hoc genere turtur, columba & paſſer, maximè quando capiuntur amore & Venere, tunc enim irrefragabiliter prouocant & inſerunt amorem.

Similiter quando volunt facere loquacem, appropinquant de lingua canis aut de corde. Cùm autem volunt facere facundum aut delectabilem, aſſociant ei philomelam, & vniuerſaliter quamcunq; virtutem aut proprietatem naturalem vi-

dent

seipsam, vadit audax & intimidus. Similiter in gallo est audacia magna, adeò quod dicunt Philosophi, quod & ipso viso stupescit leo, & ideo dicunt, quod si quis gesserit ipsius aliqua, vadit audax, & generaliter omne animal quod habet audaciam exterminatam per naturam aut per casum, si eo cōstrueretur huiusmodi, dat ipsi audaciam. Similiter, si est animal sterile per naturam aut accidens aliquod, eius consociatio ad aliquem mouet ad sterilitatem.

Et ideò scripserunt Philosophi, quod mulus à proprietate vel quocunque sit omninò sterilis, facit viros & mulieres steriles, quando ex eo sociatur aliqua pars mulieribus. Similiter facit abortiuus, & eunuchus, quoniam omnibus his est insita sterilitas, & aßimilant sibi in hoc hominē, qui sibi associat ista intrinseca. Similiter qui volunt incitare amorem, respiciunt, quod animalium maximè diligit, & maxim

ratione cùm lateant homines. Quædam sola ratione, cùm careant sensibus, nam quamuis manifestam rationem nesciamus quod magnes trahit ferrum, ita tamen manifestat illud experientia, quod nullus denegare potest, & quemadmodum istud est mirabile, quod sola experientia certificat, ita in alijs debet homo æstimare, nec debet negare quicquam mirabilium, quamuis rationem non habet, sed debet experiri, quia caussæ mirabilium sunt latentes. Et ex tam diuersis præcedentibus, quàm humanus intellectus secundùm Platonem non potest eas imitari. Magnes ergo trahit ferrum, carabe trahit paleam, & quidam alius lapis trahit vitrum. Sic in entibus sunt mirabilia declarata Philosophis per experientiam, quæ nullus denegare debet, nec experitur illud secundum modum Philosophorum, qui illud inuenerunt. Nam dicunt. Philosophi, quod palma est arbor & habet masculum

& fæ-

tent in aliquo entium naturalium, secun-
dùm excessum suspicantur assimilare aut
promouere seu inclinare dispositum ad il-
lud propter quod sciunt firmiter, quod po-
test plus iuuare, quàm nocere, eò quod habet
illud insitum à sua natura. Et omnis vir-
tus mouet ad tale, quale est secundùm posse
suum. Et sic intelligo esse in rebus mirabili-
bus, quas audies. Et hoc dictum sit ad intro-
ducendum animum tuum.

DIxit author libri Tegimenti, quod quædam sunt manifesta sensibus, in quibus nullam scimus rationem, & quædam sunt manifesta ratione, in quibus nullum sensum, nec sensationem percipimus. Et in primo genere entium, nulli credendum est, nisi experientiæ, & est expe[r]ienda ratio, nec neganda experientia. Et in secundo genere entium non expectandus sensus, quia sentiri non potest. Quædam igitur sola experientia sunt credenda sine

tibi quædam, vt tu firmes mentem tuam super eas, & tu sis paratus credulitati eorum, quæ ratio non potest confirmari secundùm sensum, quia prædictum in eis est adiutorium.

Ex eis itaque est quod filius Mesue dixit in libro de animalibus. Si induit vestimentum viri mulier fœta, deinde induat ipsum vir priusquam abluat ipsum, recedit ab ipso febris quartana.

Et in libro de animalibus dicitur, quòd leopardus fugit cranium hominis. Et alibi quod si cranium hominis antiqui sepeliatur in turri columbarum, aut ponatur in ea, habitant & quiescunt columbæ ibi, & multiplicantur donec constringantur in ea.

Et in libro de Tyriaca Galeni, quod serpens, qui dicitur regulus, est subalbidus, supra cuius caput sunt tres pili, & quando videt eum aliquis, moritur statim, & quando audit sibilum eius aliquis, vel aliquid moritur, & omnis bestia, quæ comedit ex

& fœminam, cùm ergo fœmina appropinquatur masculo, vides fœminam declinatam ad masculum, & mollificantur folia eius & rami, & declinant ad masculum, cùm ergo ad palmas vident illud, ligant funes à masculo ad fœminam, redit ergo erecta super seipsam, quasi adepta sit à masculo per continuationem funis virtutem masculi, quare ergo negas quod in hoc sit reliquarum rerum, quæ suis proprietatibus agunt, donec per experientias certificetur tibi certitudo, & destruatur falsitas? Negotium autem tuum supra illud, quod narramus in libris nostris duorum rumor propalatur in regionibus, & quorum vestigium datur apud sapientes absque experientia ipsius cuius proprietates sumuntur, est inuidia & odium, ex quo semper prouenit obliquitas intellectus & iudicij in ore Multi tamen antiquorum narrauerunt res mirabiles, tamen iam receptas apud vulgus & verificatas. Ego narrabo

minis mortui ſuſpenditur in aliquo, iuuat à quartana, & ſi ſuſpenditur os hominis mortui ſuper illum, qui conqueritur de ventre ſuo, ſanatur. Et dixerunt ſi dentes pueri in primis cum cadunt ſuſpendantur antequam veniant ad terram, & ponantur in lamina argenti: & ſuſpendantur ſuper mulieres, eas prohibent impregnari & parere.

Et in libro Cleopatræ, quando mulier accipit omni menſe de vrina mulæ pondera duo, & biberit, ipſa non concipit. Et in libro decorationis accipe quantitatem fabæ de Alcibi, & infunde ipſam in vrinam mulæ, & da mulieri ad potandum, & non concipit Et dixit Alexander, quando accipitur aliquid de vmbilico infantis, qui egreditur, ſi inciditur & ponitur ſub lapide annuli de argento aut auro, tunc ei, qui neſcit eum, non aduenit colica paſsio penitus, & dictum eſt, quod ſi ligetur ſemen acetoſæ in panno, & ſuſpendatur ſuper tympanum ſiniſtrum, non concipiet do-

nec

eo mortuo etiam moritur.

Et dicit Aristoteles, quod vbi sit æstas sex mensibus, similiter hyems, est fluuius in quo inueniũtur viperæ, quarum proprietas est, vt nunquam videant se quin moriantur, & faciunt hoc cùm viuunt, cùm verò sunt mortuæ, nihil nocent. Et ingeniauit Aristoteles cum Alexandro, vt reciperet speculum magnum, & ambularet cum eo versus eas, & cùm respexerint seipsas in speculo, mortuæ sunt. Fuit ergo quidam incredulus sermo Aristotelis. Nam Auicenna instans Aristotelem, si aliquis vidit eum, mortuus est. Vnde non est veritas in sermone, & dixerunt, si aliquis acciperet de lacte mulieris lactantis virginem suam, quæ est à bimatu, & ponatur in vitreo vase, & sepeliatur vel suspendatur in turri apud introitum columbarum & exitum, habitant & multiplicantur columbæ in ea, donec sint innumerabiles. Et dixerunt, quando os hominis

test, & si quis vult, vt non vociferet gallus, caput eius inungat oleo, & frontem.

In libro Archigenis dicitur, quando cauilla leporis suspenditur super eum, qui patitur colicam, confert.

Et dixit Aristoteles, qui sedet super pellem leonis, recedunt ab eo hemorroidæ.

Et dixerunt Philosophi, si annularem abortiui suspendit super se mulier non concipit, donec permanet super illam Et quando bibit mulier vrinam arietum, nunquam concipiet: & quando bibit sanguinem leporis, non concipit. Et si stercus leporis suspendatur super mulierem, non concipit, donec permaneat super ipsam, & origanum modo tantum, quando teritur & puluerizatur super locum formicarum, amittent formicæ locum suum.

Dixerunt Philosophi, si suspendatur caput capræ super illum, qui patitur scrophulas, sanatur per ipsum.

Et dicitur in libro decoriationis, accipe myr-

nec permanet super ipsam.

Et dicit Galenus, quod quando folia acetosæ comeduntur, soluunt ventrem. Et dicitur quòd radix acetosæ suspensa super habentē scrophulas, iuuet ipsum.

Et dicunt Philosophi, quando vis vt redeat bestia ad hospitium suum, line frontem eius cum seposquilla, & redibit.

Et Aristoteles dixit in libro de Animalibus. Si ponat aliquis ceram contritam super cornua vituli vaccarum, vadit cum eo vbicunque vult sine labore, & si inungat aliquis cornua vaccarum cum cera & oleo aut pice, recedit dolor pedum earum. Et si quis delinierit caput tauri oleo rosarum, apostematur caput eius, & si liniatur cum eo caput vaccæ moritur Et si aliquis vnxerit linguam boum cum sepo aliquo, non gustabunt cibum, nec comedunt, sed prius moriuntur fame, nisi abstergatur cum sale & aceto. Et si quis inungat anum galli oleo, non calcat gallinam, nec potest, &

quærat viros: Accipe priapum lupi & pilos palpebrarum eius, & pilos qui sunt sub barba eius, & combure illud totum, & da ei in potu ipsa nesciente, nullum alium volet. Et dixerunt, quando mulier non vult virũ suum, tunc accipiat vir eius aliquid de sepo hyrcorum mediorum inter paruos & magnos, & liniat cum eo priapum suum, & coeat, ipsa enim amabit eum, nec coibit posteà cum aliquibus.

Et *dixerunt, quod testudo quando venenatur, comedit origanum, & sanatur, & id eò sciuit, quod origanum succubuit cum veneno.*

Dicitur etiam quod mustela, quando venenatur à serpente, comedit rutam, & sciũt ex hoc, quòd ruta est contrarium veneno serpentum.

Et mus suppositus puncturæ scorpionũ liberat, quia contrarius & nihil timens eum.

Dicunt Philosophi, *quod si quis extraxerit calcaneum mulieris mustelæ, ipsa*

existente

myrrham, & line pollicem pedis dextrũ tui cum oleo de palestina trita, nam tunc tu concũbens; dum illud permanet super pollicem. Et dicitur ibi, quod si tu accipis fel hirci & adipes, & sicca vtraque, deinde tere ea & calefac ambo cum puro oleo, & line cum ea priapum in circuitu horæ coitus, & nullum alium expetet præter te.

Dicunt etiam Philosophi. Si accipiatur medium pondus tres illius & quinque ex duobus testiculis vulpium, & ex felle galli, permisceat vtraque, & portet ea continuè tribus diebus in vulua, si in die quarta futuat eam vir, impregnabitur à masculo.

Si suspendatur cauda adib supra præsepe vaccarum aut pecudum nõ appropinquabit lupus, donec permanebit illic, & si suspẽditur cauda lupi aut pellis, aut caput, supra præsepe, non comedent boues, nec bestiæ aliquid Et mulier, quæ se sæpius inungit vrina adib, nunquam concipiet.

Si vis, vt mulier non corrumpatur, nec

que-

Et si homo comedit lentes & mordeat, non sanatur morsus, & quando intromittitur in anum arietis altis, siue alcit, cadit lana eius.

Dicitur etiam, quod si ligetur aliquis lapis cum cauda asini, non rudet, nec rugiet.

Si accipiantur pili asini qui sunt iuxta priapum eius, dentur alicui in potu triti cũ vino cui vis, incipit statim pedere.

Similiter si aliquis acceperit oua formicarum, & contriuerit, & proiecerit in aquam & dederit eam in potu cui vis, statim non cessat pedere. Similiter faciant cũ vino.

Et dicitur, quod si feceris annulum ex virga myrti recentis, & intromisceas in ipsum annularem digitum, sedat apostemata sub ascellis.

In libro Aristotelis radix Iusquiami albi, quando suspenditur super patientem colicam, confert ei: at quando hauriat nitrum salsum ponitur in vase & ponitur super

existente viua, & suspendatur super mulierem, non concipit, donec maneat super eam, & quando remouetur, impraegnatur.

Et inuenerunt Philosophi, quod si aliqua mulier est sterilis quando apponunt rem facientem sterilem, mulier non fit sterilis, & econuerso.

Si accipiantur duo testiculi mustelae, & stringantur & ligentur in crucem mulieris, & habeat eos secum, mulier non concipiet: & dicitur quando spongia proijcitur in vino mixta aqua, deinde extrahitur & stringitur & exprimitur, egreditur aqua ex eo, & remanet vinum, & si non est mixtum, nihil egreditur.

Dicit Tabariensis, quòd si suspenditur lapis spongiae in collo pueri, qui tussit tussi vehementi, sedatur tussis eius, & quando intromittitur in caput asini aut anum scarabaeus, sincopizat & non vertitur, donec extrahatur ab eo.

buritur, & quando volueris, vt quæ ſunt in palatio videantur nigra, accipe de ſpuma maris, & calcaneo & permiſce ea filis, deinde humecta cum ea licinium, & illumina cum eo lampadem. Quando vis, vt quæ ſunt in palatio, videantur ſine capitibus, accipe ſulphur citrinum cum oleo, & pone ipſum in lampade & illumina cum eo, & pone illud in medio hominum, & videbis mirum.

Et iterum dicit Belbinus, qui poſuerit portulacam ſuper lectum ſuum, non videbit ſomnium, nec viſionem penitùs.

Et Ariſtoteles, dicit, quod equæ, quando odorant fumum lampadis extinctæ, abortiunt & indignantur, & ſimiliter hoc accidit quibuſdam mulieribus prægnantibus.

Dicit Ariſtoteles, quod ſi quis ingeniatur camelum coire cum matre ſua, & ipſe præſentis illud, ipſe proſequitur eum, donec interficit eum, & ingenietur equum aſcendere matrem ſuam, & præſentiat illud, in-

per ipſum acetum, bullit fortiter abſque igne.

Dicitur etiam in libro Hermetis, quando proijcitur ſemen porri ſuper acetum, redit acetoſitas eius.

Belbinus dicit, quando accipis albumen oui & alumen, & linis cum eo pannum, & ipſum abluis cum aqua ſalis ſicca, eum prohibet ignem comburere.

Dicit alius quando accipitur arſenicum rubeum & alumen & teruntur & conficiuntur cum ſucco ſemperuiuæ & felle tauri, & linit cum eo homo manus ſuas, deinde accipiet ferrum ignitum, non comburit ipſum. Similiter ſi accipiatur ex magna & alumine iamenti & talo, & aceto forti & altea, & cōtriueris ea contritione bona, & linias cū ea manus, non lædit eas ignis.

Et dixerunt in Carabe, quando multum teris ipſum, & ſufflas verſus lampadem cum ſufflatorio, inflammatur ex eo ignis magnus, & ab eo nihil contactum com-

Et si acceperis pilum equæ, & extenderis ipsum super ostium domus, non ingreditur ostium illud sinifex, donec super eo stat pilus.

Et si suffumigas domum aut locum pulmone asini, mundas eam ab omni serpente & scorpione, & sciunt Philosophi ex hoc, quod valet contra venenum.

Tabariensis etiam dixit, si lingua vpupæ suspendatur super parietem, obliuionũ reddit eum memorem & aliæ rationes.

Et in libro Cleopatræ dicitur, si mulier non delectatur cum viro suo, accipe medullam lupi de pelle sinistro, & porta eam, & nullum diliget nisi te. Et dicitur, quando accipitur coxa strutionis masculi sinistra et bullitur cum oleo, deinde liniuntur cum eo origines pilorũ, nunquam renascuntur.

Dicit Archytas, si accipiatur cor dum viuit, & suspendatur super patientem quartanam, eradicat eam.

Et spolium serpentis, quando stringitur

lud, interficit seipsum, & necat intendens ad hoc.

Et dicit Tabariensis, si accipiantur raphani & conficiatur.

Et dicunt Philosophi, quod si submergas muscas in aqua, videntur mortuæ, & si sepeliantur in cinere surgunt iterum, & quando submergis Aombor moritur, & rotetur super ipsum acetum, viuificatur, & quando sepelis scarabeum in rosis moritur, & si sepelis in stercore, viuificatur.

Dixerunt & Philosophi, quod quando pennæ aquilarum ponuntur cum pennis aliarum auium, comburunt illas & mortificant eas, sicut ipse est vincens in vita sua omnes aues & dominans. Pennæ aquilarū sunt pernitiosæ omnibus pennis.

Et dicunt Philosophi, quod si ponatur in aliquo loco pellis ouis cum pelle adib, corrodit & consumit: & qui induit pannum ex lana ouis quam comedit adib, non cessat ab eo pruritus, donec exuat eum.

miſcetur lacriſi, cadit ſuper eum muſca, quæ non moriatur.

Si acceperis dextrum pedem teſtudinis, & ſuſpendis eum ſuper dextrum pedem podagrici, confert ei. Similiter ſi ſiniſtrum ſiniſtro, & ſic manus eius confers manui, & digitus digito. Et ſi accendatur ignis coram erni[illegible]ſo ex viridibus lignis ficulnearum, crepitant teſticuli eius.

Et in libro Hermetis oculi vrſi ambo cũ ligentur in panno lini ſuper adiutorium ſiniſtrum, remouet quartanam.

Et dicitur, quod ſi lupus viderit hominem, & ipſe non videt eum, ſtupeſcit homo, timet & rauceſcit. Et ideò ſi quis gerit oculum lupi, iuuat ad victoriam, ad audaciam & debellationem & timorem aduerſarij.

Et dicitur, quod ſi fiat annulus ex albis vngulis aſini, qui induit ipſum epilepticus, non patitur epilepſiam.

Et dixerunt quando vis, ne approximẽt

muſcæ

ſuper ancham mulieris, accelerat partum: ſed cùm parit, illicò remoueatur.

Dentes omnium ſerpentum quando eradicas eos dum viuit ſerpens, & ſuſpendātur ſuper quartanarium, tollunt ab eo quartanam: & ſi ſuſpendatur ſerpens ſuper dolentem dentem prodeſt, & ſi ſerpens ſuper occurrit prægnanti, abortit: & ſi occurrit ei dum parit, accelerat partum.

Et dicunt ſi acceperis caninum dentem crocodili ex palato eius ſuperiore ſiniſtro, & ſuſpendis eum ſupra febricitantem, ſanat & redibit ad ipſum nunquam: & dixerunt, quod leo terretur ex gallo albo, & leo iterum timet ignem, & qui vnguitur cum ſeuo renum leonis, non timet ire inter beſtias, et omnes beſtiæ terrētur ex leone & qui linit corpus ſuum cum ſtercore leporis, terrentur ab eo lupi.

Et ſi teritur arſenicum citrinum, & admiſce-

Et dicunt Philosophi, quod aliqua species vel indiuiduum, quæ nunquam habuit ægritudinem, confert omni ægritudini: & cùm nunquam affuerit dolor aliquis, succurrit & sanat hominem ab illo

Et si suspendatur spuma maris super coxam mulieris sinistram, accelerat partum, et quando suffumigatur domus cum vngula muli sinistra, non remanent in ea muscæ.

Et si suspenditur cor vpupæ aut oculus aut cerebrum supra se ad collum suum, confert obliuioni, et subtiliat intellectum hominis.

Si mulier non potest concipere, accipe cornu ceruinum pulueriζatum, et misceatur cum felle vaccino, teneat mulier super se, coeat, et statim concipiet.

Seta de cauda equæ posita super ostio non permittit intrare ζanζalas. Dens pulli vnius anni positus in collo infantis, facit eius dentes prouocari sine dolore.

Dens

muſcæ domo: tunc pone condiſim & opiam in albedine calcis, & inde albifica domum cum ea, tunc non egredientur muſcæ penitus.

Et quando vis, vt narret tibi mulier, vel puella tua omnia, quæ fecit, accipe cor columbæ & caput ranæ, & exicca vtraq;, & tere & pulveriza ſupra pectus dormientis & narrabit omnia, quæ fecit Dum verò euigilauerit, exterge illud à pectore, ne alleuetur. Et dicunt, quòd ſi quis imponit adamantem capiti mulieris dormientis, manifeſtat ſi eſt adultera: quoniã ſi ſic eſt, reſilit territa de lecto: & ſi non, amplectitur virum ſuum cum grandi dilectione.

Et dicunt, quod pellis aſini quando ſuſpenditur ſuper pueros, prohibet eos terreri.

Et dicit Architas, quòd ſi accipiatur cerumen auris canis ſiniſtræ, & ſuſpendatur febricitantibus periodicè, confert multum maximè quartanæ.

Si quæ mulier te ligauit maleficijs ad amorem suum, & vis illud dissoluere, accipe camisiam suam, & per capitium eius minge foras, & per manicam eius dextrã & non curabis de ea.

Vt mulier cum aliquo adulterari non possit, incide de capillis eius, & puluerem illorum tibi super feretrum sparge; ante tamen vnge feretrum cum melle, & mox coeas cum muliere, & cùm volueris soluere, ex tuis capillis fac similiter.

Et dicunt, si aliquis inungatur lacte asinæ, congregabuntur in eo omnes pulices domus.

Litteras, quæ non leguntur nisi de nocte cum felle testudinis scribe, aut lacte ficus, si ponatur ad ignem, aut cum aqua vermis lucentis de sero.

Si accipiantur multa albumina ouorum de gallina post mensem, fiunt vitrum, & dura, vt lapis: & ex hoc tale fit topacius sophisticatus, si prius cum croco vel terra rubea lineatur. Simi-

Dens equæ positus super caput furentis, statim liberat eum.

Si mulier non potest concipere, detur ei nescienti lac iumenti, ea hora coeat, & statim concipiet.

Vnguis equi suffumigatus in domo effugat mures. Idem fit ex vngula muli.

Vt tota aqua calida exeat è calidario, atramentum, id est, terra francisca cum pice proijce in aquam, & tota exibit. Vt ignis de aqua extra eat, testam oui accipe, & sulphur viuum tritum impone & calcem, & claude foramē, & mitte in aquã, & intenditur.

Et dicitur, quod si ponatur camphora super aquam, accenditur & comburitur in aqua.

Vt aues manibus compræhendas, accipe grana quæuis in fece vini & in succo cicutæ valde imbibita, & obijce ad aues, omnis auis quæ inde gustat inebriatur, & perdit vires.

Si quis

ceram nouarum apum, & sanguinē asini, & tere omnia, & mitte in rudi olla plena de aqua, & facias bullire ad lentum ignē, et postea dimitte frigescere, & facias cereum, & omnis qui illuminabitur eo, videbitur sine capite.

Vt homines videantur habere quorumlibet animalium capita, accipe sulphur viuum & litargirium, & istis simul puluerizatis, sparge in lampade oleo plena, habeantq; candelam de cera virginea, quæ permixta sit cum fece illius animalis, cuius caput vis, vt videatur habere tenens candelam accensam de lampadis igne, & da bibere vinum cum valdimonio, & illi qui inde potabunt, videbunt se habere caput animalis.

Vt homines videantur habere vultum canis: accipe adipē de aure canis, vnge ex eo parum de bombycine nouo, pone in lampade noua de viridi vitro, & pone lucernā inter homines, & cernunt vultum canis.

Vt ho-

Similiter spuma, quæ inuenitur circa te-
[s]ulos cerui vel equi vel asini fatigati ad
[mi]sceatur cum vino: & illud vinum detur
[c]ui potationi, abhorrebit vinum per men
[se]s.

Et si habuerit plures anguillas, in vase vi
& dimittantur, in illo mori: si quis bibe-
ex illo, abhorrebit vinum per annum, &
[for]tè semper.

[E]t dicitur, quòd si accipiatur funis aliqua
[i]n qua suspenditur fur vel suspensus est,
aliquantulum paleæ quam turbo venti
[...]ere suspendit, & ponatur in olla, & mis
[...]tur cum alijs ollis illa omnes alias fran-
Item accipe aliquãtum prædicti funis,
[...]e in instrumento cum quo mittitur pa-
in furno, quando ille, qui mittere debet,
[f]urno mittet, non poterit immittere, sed
[...]ra exiliet.

Vt homines videantur sine capitibus,
[acci]pe spolium serpentis & auri pigmen-
[tu]m & picem græcam, rephonticum, &

ceram

tecum duos ſocios in quinto calendas Nouēbris: & vade in quoddam nemus cum canibus quaſi ad venandum, & illam beſtiam quam primò inueneris, defer tecum ad domum, & præpara cum corde vulpis, & ſtatim intelliges voces auium vel beſtiarum, & ſi vis, vt aliquis intelligat, oſcula eum, & intelliget ſimiliter.

Si vis ſoluere vincula, vade in ſyluam & proſpice, vbi pica nidum habuerit cum pullis, & quando eris ibi, aſcende ad arborem & foramen eius circumliga quocunq; vis, quia cùm videt te, vadit pro quadam herba, quam ponit ad ligaturam, & ſtatim rumpitur, & tunc cadit herba illa in terrā ſuper pannum, quem debes poſuiſſe ſub arbore, & tu ſis præſens & accipe.

In nido vpupæ eſt quidam lapis, qui eſt diuerſorum colorum, defer tecum ipſum, et eris inuiſibilis.

Vt homo ſemper eunuchus ſit, accipe ex vermiculo, qui in æſtate lucet, & da ei bibere.

Vt mu-

Ut homines videantur habere tria capi- accipe de pilis asini mortui, & fac funi um, & sicca, & sume medullam de osse incipalis dextri humeri, & misce cum ga virginea, & line funiculum, & po- super liminaria domus: ingredientes do um tria capita habebunt, hi qui in domo nt, intrantibus asini videbuntur.

Si vis, vt caput hominis caput asini vi- atur, tolle de segmine aselli, & vnge ho- inem in capite.

Si vis, vt pullus aut alia res saltet in di- , accipe argentum viuum & puluerem lamitæ, & mitte in ampullam vitreā gillatam, & illam pone intra rem cali- m quia cùm sit argentum viuum, calidū ouet se, & faciet eam saltare.

Si vis videre, quod alij nequeunt, cipe fel de masculo catto, & adipem gal næ omnino albæ, & misce insimul, & o- los tuos inunge, & videbis.

Si vis intelligere voces auium, associa

secum

ſi portas, & ſit larga ſub terra deintus. Nam omnes, qui ſunt in manſione, videbuntur quaſi ipſi ſint homines magni in formis equorum, elephantum, & eſt mirabile valdè.

Suffumigatio alia, quam cùm facis videos foris & multiformes, & mirabilia infinita, quæ præ multitudine non diſcernuntur: accipe Timar, id eſt, vermilium, & lapidem Lazuli, pulegium mortanum, & pulueriza totum, & cribella illud, & confice illud, & cum pinguedine delphini, vel equi, vel elephantis, fac grana in modum ciceris, & ſicca in vmbra, & ſuffumiga in eo quando volueris, & fiet quod dictū eſt.

SVffumigatio ad videndum in ſomno, quod futurum eſt de bono & malo, Accipe ſanguinem aſini congelatum, & lupi cerini pinguedinem, & ſtoracem, aggrega totum ponderibus æqualibus, & conficiantur & fiant grana, & ſuffumigetur

Vt mulier confiteatur, quæ fecerit, ranam aqualem comprehende viuam, & tolle eius linguam, & remitte illam in aquam, & pone illam linguam super partem cordis fœminæ dormientis, quæ cùm interrogetur vera dicit.

Si vis aliquem terrere in somno, capiti eius suppone pellem simiæ.

Si vis capere talpam, pone in foramine eius cepe, vel porrum aut allium, & statim egredietur sine viribus.

Serpens non accedit ad allium, nec canis gustat aliquid tinctum cum allio.

Suffumigatio quam cùm feceris, videbuntur omnes in forma elephantum, qui sunt in domo equorum magnorum. Accipe speciem quæ dicitur Alchachengi, & contere & confice ipsam cum aliquantulo inguedinis delphini, & fac ex eo grana sic citri. Deinde fumiga ex eis super ignem stercoris vaccæ, quæ mulgetur, & non sit domo locus, ex quo egreditur fumus nisi por-

 si por-

ne aliquid de oleo, & illumina cum eo in lampade viridi, & pone ipſum coram hominibus, qui ſunt in æde: ipſi enim videbunt ſe in forma angelorum ex igne accenſo.

Licinium aliud faciens apparere homines nigrarum ſpecierum, accipe lampadem nigram, & funde ſuper ipſum oleum ſambucinum vel argentum viuum, & funde in oleo vel argento viuo ex ſanguine flebetomatium, & pone in illo ſanguine ſambucinum vel argentum viuum.

Aliud fit licinium ex pannis mortui, aut ex pannis nigris, & accende in medio ædis. Nam tu videbis ex hominibus mirabilia, quando videbunt ſe ad inuicem cum illis formis.

Lampas mirabilis in qua apparent res quantitatis terribilis, habens in manu virgam & territat hominem, Accipe ranam viridem, & decolla eam ſupra pannum exequiarum viridem, madefac ipſum cum oleo ſambucino, & pone ipſum licinium, & illumi-

getur cum eis domus. Tu enim videbis in somno tuo qui narrabit tibi omnia.

Modus faciendi licinium, quod quando accendes videbis homines in quacunque forma volueris. Accipe oculos bubonis, et oculos piscis, qui dicitur assures, et oculos piscis, qui dicitur libinicie, et fel luporum. Contrita ergo à manibus commiscendo, et pone ea in vase vitreo. Cùm ergo vis operari eum, accipe adipem cuiuscunque vis bestiæ, quòd fiat hoc in forma eius, liquefac eam, et permisce cum illa medicina, et inunge cum oleo licinium quodcunque vis, deinde accende ipsum in medio ædis, videbuntur enim omnes homines in domo illa in forma illius bestiæ cuius pinguedinem accepisti.

Licinium aliud, vt homines appareant in forma angelorum, accipe oculos piscis, oculos filoæ, id est, frangentis ossa, et contrita eos manibus malleande, et pone eos in vase vitreo septè diebus, deinde in eis po-

de line ipsũ cũ eo quod fecisti, et illumina ipsum in lampade viridi cum oleo sambucino, & accende ipsum in domo, & non sit ibi licinium præter ipsum, & videbis mirabile.

Licinium pulchrum, vt domus videatur tota plena serpentum & imaginum, donec licinium permanet accensum. Accipe pinguedinem serpentis nigri, & spolium serpentis nigri, & pannum exequiarum, & fac licinium ex illo pãno, deinde line ipsum cum illa pinguedine, & pone spolium serpentis in concauitate eius, & illumina cum oleo sambucino in lampade viridi aut nigra.

Aliud licinium, quod quando est accensum & infunditur super ipsum, aqua inualescit: & quando oleum extinguitur, accipe calcem, quam non iniuit aqua, & permitte eam cum æquali pondere sibi ex cera & medietatis eius ex oleo balsami, ex napta citrina, cũ æquali sibi ex sulphure, fac licini-

illumina cum eo in lampade viridi. Nam tu videbis nigrum ſtatum, inter cuius manus erit lampas & mirabile

Lampas quam cùm aliquis tenet in manu non videt aliquos eorum qui ſunt ibi, et qui fuit poſt ipſum, videbit tantũ. Accipe piſcem, qui dicitur delphinus. Deinde accipe pannum lini aut funeris, & ſparge ſuper ipſum aliquid extra azimar, deinde funde ſuper illud ex illa pinguedine liquefacta. Deinde ſtringe manũ ſuper ipſum, & inuolue pannũ, & fac ex eo licinium, deinde accẽde ipſum in lampade, & eris viridis, & fiet quod tibi dixi.

Lampas alia faciens apparere homines in forma fœda, & terrentur homines inuicem, & faciunt ipſum fingentes dæmonem, accipe pilos ex cauda canis nigri in quo non ſit albedo, & aliquid ex pinguedine eius, lique fac pinguedinem: Deinde accipe pannum exequiarum, & fac deinde licinium, deinde li-

codili, & confice ipſam cum cera albificata in ſole, & fac ex eo licinium, & illumina cum eo in loco vbi ſunt ranæ, & cùm viderint iſtud, ſtatim tacebunt.

Lampas alia cùm accenditur, vident ſe inuicem aſtantes ſicut imagines & lapides, accipe zimat & tere bene, & accipe pannũ funeris, & madefac ipſum cum pinguedine piſcis, aut cum oleo ſiſamino puro, pone ipsũ in lampade viridi, & pone ſuper ipſum ex illo medicamine contritorem paruam, et fit mirabile. Licinium, quòd cùm accenditur, non ceſſant ſaltare et gaudere et inſanire gaudio, et maximè mulieres, et accipe ſanguinem leporis et ſanguinem cuiuſdam auis, quæ dicitur Solon, et aſsimilatur turturi, et æquale medietatis eius ex sãguine turturis maris. Infunde ergo eum in licinium, et illumina cum eo in medio domus, in qua ſunt cantatrices et puellæ, et eſt mirabile et probatum.

Si vis facere, quod in ſtrato hominis ap-

num ex ea, & rora super aquam, & accendetur, & rora super ipsum oleum & extinguetur.

Licinium aliud, quod cùm accenditur, omnia videntur alba & argentea: accipe lacertam & abscinde caudam eius, & accipe quod exit quia est simile argenti viui. Deinde licinium & madefac cum oleo, & pone ipsum in lampade noua, & accende, domus eius videbitur splendida et alba vel deargentata

Operatio lampadis est mirabilis, quam si quis tenuerit, non cessat pedere, donec dimiserit eam: accipe sanguinem testudinis, exicca ipsum in panno lini, & fac ipso licinium, & illumina ipsum in lampade: da ipsum cui vis, & dic illumina, nam ipse non cessabit pedere donec dimiserit illud, et est mirabile.

Lampas, quæ cùm accenditur in loco ranarum, nulla sonat, sed omnes silent, donec fuerit accensa, accipe pinguedinem cro-

Si vis vt res proijciatur in ignem, & non comburatur, accipe gluten piscis partē vnam & aluminis æquiuale, illi permisceatur totum, & fundatur super ipsum acetū vini, & commisceatur cū eo quicquid vis, proijce in ignem, line cum hoc linimento, non comburetur.

Si vis facere contrarium, scilicet imaginem aliquam hominis aut alterius, & quando ponitur in aqua accenditur, & si extraxeris eam, extenuetur: accipe calcem non extinctam & permisce eam aliquantulo ceræ & oleo sisami & napta, id est, terra alba, & sulphure, & fac ex illa imaginē: nam quando tu rorabis aqua, accendetur ignis.

Si vis facere, vt quando aperis manus tuas super lampade extinguatur lumen, & quando claudis eas super eam accenditur, & non cessat illud facere, Accipe speciem, quæ dicitur spuma Inda, tere eam, & deinde confice eam cum aqua camphoræ: &

pareant pediculi ſcaturientes, vt non poßit homo dormire, tunc proijce in lecto eius pondus vnciæ vnius vel mediæ Alkakkengi, & ſi acceperis pilos Aſturis, fiet inde licinium, quod quando accenditur, vident ſe inuicem omnes infirmos ex vehementia infirmitatis, & extenuationis.

Accipe locuſtam citriniam, & exicca ipſam, & tere, & pone in panno exequiarũ, et incende ipſum oleo ſambucino in quocunque loco fueris, erit quod tibi dixi et mirabile.

Quando vis, vt videaris totus ignitus à capite vſque ad pedes, et non lædaris: accipe maluauiſcum album, confice cum albumine ouorum, deinde line cum eo corpus tuum et dimitte, donec exiccetur, et deinde line te cum alumine, et poſteà puluerizæ illud ſulphur ſubtile, inflammatur enim ignis in eo, et non lædit, et ſi facis ſuper palmam, poteris tenere ignem ſine læſione.

eo in charta aut aliquod, quod plus amas, et proiice ad serpentes.

Si vis portare in manu tua ignem, vt nõ offendat, accipe calcem dissolutam cum aqua fabarum calida, et aliquantulum magranculis et aliquantulum maluauisci, et permisce illud cũ eo bene, & deinde line cũ eo palmam tuã, et fac siccari, et pone in ea ignem, et non nocebit.

Dicunt Philosophi, calx tale non comburit in igne, et gluten piscis saluat ab igne, et alumen iametum, et sanguis salamandræ, et fuligo furni vel lebetis: quando igitur ex istis omnibus aut quibusdam fit linimentum, non offendit ignis: albumen oui, et maluauiscum, habent iuuamentum in hoc.

Si vis vt tota domus appareat plena serpentibus, accipe de pinguedine serpentis et parum salis in ea pone, et accipe pannum exequiarum, et scinde ipsum in quatuor frusta, deinde pinguedinem, et pone ipsam in omni panno: sic facias quatuor li-

cinia

line cum ea manus tuas, deinde aperi eas in facie lampadis, delebitur lumen eius, & claude; et reaccendetur.

Si vis videre rem submersam & profundam in nocte, & non occultetur tibi plusquam in die, legis libros de nocte nigra. Vnge faciem tuam cum sanguine vespertilionis, & erit quod dico.

Si vis albificare aliquid, suffumiga illud sulphure.

Si vis, vt arbor citri proijciat omnes fructus, vt cadant. Accipe quinque partes sulphuris citrini, & quinque nigri & duo albi, & sinabrum, tere omnia, & permisce, & suffumiga, & cadent omnes fructus, fortè est in alijs arboribus.

Si vis statim interficere serpentem, accipe ex aristolochia rotunda quantum vis, & tere illam bene, & accipe ranam syluestrem vel campestrem, & contere ipsam, & commisce eam aristolochiæ, & pone cum eo aliquid ex incausto, & scribe cum

quæ cùm accenditur agitatur & ambulat; accipe cutē lupi, & cutem canis, & fac ex vtrisque licinium, & accende ipsum cum oleo oliuæ, et statim mouebitur.

Quando vis accendere lucernam, ex qua valdè timeat, eam, accipe pānum lini nouū album, et fac ex eo licinium, et pone in concauitate eius cutem serpentis et salem grossum, et sacra ipsum oleum oliuæ, et da cui vis, et statim cùm accensum fuerit, ipsum trepidabit, et timebit valdè.

Dicunt Philosophi, quod synciput est prima pars capitis, et ex syncipite hominis parum post mortem generatur vermis, cumque prætereunt ei dies septem, vermes illi sunt muscæ, et post quatuordecim dies sicut dracones magni, quorum vnus si mo morderit hominem, morietur statim: quòd si tu accceperis ex ea, et coxeris illud cum oleo, et feceris ex ea candelam in lucernam, cum licinio ex panno exequiarum, videbis ex eorem magnam, et for-

mam,

cinia, & accende ea in quatuor angulis domus, cum oleo sambucino, & in lampade noua, & fiet quod dixi.

Licinium, quod cùm accenditur in domo, videbis res volantes virides, vt passeres & aues, accipe pannum exequiarum recentem, & pone in eo cerebrũ auis & pennas caudæ eius, & inuoluendo fac ijs licinium, & pone ipsum in lampade ex noua viridi, accende ipsam in domo cum oleo oliuæ, & quæ res erunt in domo, fient virides valde, & videbitur quasi volant virides & nigræ.

Vt domus videatur tota viridis, & plena serpentibus & imaginibus timorosis, accipe cutem serpentis, & sanguinem alterius serpentis masculi, & adipem alterius serpentis, aggrega illa tria, & pone ea in panno exequiarum, & accende ipsa in lucerna noua.

Si vis facere candelam vel licinium,

ſi cum aqua fabarum calida calx diſſolua tur, & modicum tere rebeæ de miſtina, poſteà parum maluauiſci adijcias, quibus in ſimul coniunctis vel commixtis in palmã illinas, et deſiccari permittas: ſic enim ignem quolibet illæſus portare poteris. Et eſt verum et experimentatum.

Aquam ardentem ſic facias, recipe vinum nigrum ſpiſſum, potens et vetus, et in vna quarta iſtius diſtemperabis viuæ calcis, ſulphuris viui ſubtiliſſimè pulueri-zati tartari de bono vino & ſalis communis albi groſſi, poſtea pones in cucurbita bene lutata, & deſuper poſito alembico, diſtillabis aquam ardentem, quam ſeruare debes in vaſe vitreo.

Ignem græcum ſic facias, recipe ſulphurem viuum, tartarum ſarcocollam picolam, ſal coctum, petroleum, & oleum commune, fac bullire bene, & ſi quid imponitur in eo, accenditur, ſiue lignum, ſiue ferrum & non extinguitur niſi vrina, aceto vel arena.

Si vis

...as, quæ narrari non poſſunt cum timore ...rti.

Experimentum mirabile, quod facit homines ire in ignem ſine læſione, vel portare ...nem, vel ferrum ignitum ſine læſione in ...anu. Recipe ſuccum bismaluæ, & albumen oui, & ſemen pſilij, & calcem, & ...lueriza, & confice cum illo albumine ...i, ſuccum raphani commiſce, et hac con...ctione illinas corpus tuum vel manum, ... dimitte ſiccari, et poſtea iterum illinas, ... poſt hoc poteris audaciter ſuſtinere ignē ...ne nocumento.

Si autem velis, vt videatur ardere il...d linitum, aſperge de ſulphure viuo bene ...lverizato, & videbitur comburi, cùm ...cendetur ſulphur, et nihil ei nocebit: ſi ...flammam cādelæ, quā quis tenet in manu ...lophiniam vel picem græcā inſufflaueris ...btiliſſimè tritam, mirabiliter auget ...nem, & vſque ad domum porrigit ...ammam. Vt ignem illæſus portare poſ-

quid & hoc debile agens aut fortißimum, & materiam valde indispositam, & faciunt similiter homines aspicere ad illam caussam, quæ non videtur posse illud facere, & de illa nihil dicunt. Et tu nota istud, quod secundùm istum modum incidit multitudo experimentorum multorum mirabilium: & de hoc narrabo tibi quædam istorum, vt confirmeris in virtute prædicta, & scias etiam excogitare ingenia experimentorum.

Si vis facere carbunculum, vel aliquam rem lucentem in nocte, recipe noctilucas lucentes quamplurimas, & ipsas contritas pone in ampulla vitrea et claude, in fimo equino calido sepelias, et dimitte morari per quindecim dies, postea distillabis ex eis aquam per alembicum: quam repone in vase de crystallo aut vitro. Tantam enim præstat claritatem, quod in loco obscura quilibet potest legere et scribere: quidam faciunt hanc aquam ex noticulis felle

Si vis facere, quòd cesset omne mirabile, respice alias caussas, scilicet agentem sufficiens etiam patientem, quoniam si vtrumque respicis, non miraberis, quia videbis tantam aptitudinem esse in vna sufficientia alterius, quod non facit admirari: quando enim vides, quòd aqua frigida accendit ignem, & non extinguit ipsum, si tu respiceres caussam agentem, mirareris semper, quia esset efficiens conueniens ad hoc, sed quando tu respicis materiam illius effectus, vt puta, quia est calx & sulphur, quod est valde inflammabile, ita quod nimi... ngēs inflammat ipsum, tu vides quod nihil est mirabile.

Similiter quando res aliqua si comburitur igne, mirabile est, quando vna de caussis, inspicitur sola. Sed quando scitur natura patientis aut debilitas agentis, nihil mirum: maxima ergo radix experimentorum naturalium est in hoc, scilicet, vt eligas materiam paratissimam ad aliquid

ſerpens ſibilabit, ad cuius clamorem omnes cõcurrent. Et ſic etiam de muribus intelligatur.

Nota, quòd ſi coxeris vnum ſerpentem vel vermem, & de groſſa illius vermis detur alicui comedere, intelliget quando canunt. Hoc probatum eſt.

Dicitur etiam, quòd herba ſaponaria lauat maculas vnctuoſas de pannis.

felle testudinis, felle mustelæ, felle furonis, et canis aquatici, sepeliunt in fimo, et distillant ex eis aquam.

Aquam ardentem sic facias, recipe serẽtinam, quam distillabis per alembicum, velut aqua ardens exibit: etiam misce vino, aut cui vis, et accenditur, si appropinquas ei candelam.

Ignis volans, accipe libram vnam sulphuris, libras duas carbonum salicis, libras sex salis petrosi: quæ tria subtilißimè terantur in lapide armorei. postea aliquid posterius ad libitum in tunica de papyro volanti, vel tonitruum faciente ponatur.

Tunica ad volandum debet esse longa, gracilis, puluere illo optimè plena, ad faciendum verò tonitruum breuis, grossa ét semiplena.

Ad congregandum mures vel serpentes, accipe serpentem in aliquo vase multis foraminibus perforato inclusum, ét accende ignem de stipulis in circuitu statim,

INDEX.

Capit.

ALBERTVS MAGNVS DE FALconibus, Aſturibus & Accipitribus.

Ex Libro eius XXIII. de Animalibus.

Capi-

in genere omnibus conueniẽs, grosſius habere caput, & collum breuius, & ſimiliter breuius roſtrum, & pectus maius, cum oſſe pectoris acuto, & alas longiores, & caudam habere contractiorem, & crura breuiora & fortiora habere, reſpectu ſui corporis, cæteris auibus rapacibus. Horum autem membrorum diſpoſitionem determinantes, definimus ea quæ cõueniunt generi falconum reſpectu aliorum generum auium rapacium, quia licet dixerimus caput debere eſſe groſſum, non tamen enormitas capitis laudanda eſt, eo quod hoc accedit ad figuram auium noctuarum, quæ omnes capita habent enormia, & ſunt timidæ, eò quod enormitas capitis earum potius indicat materię ſuperfluitatem quàm virtutis magnitudinem, & ſimiliter eſt intelligẽdum de capite rotũdo, non enim om-

nium

Capitulum 1. De natura Falconum in genere.

Alconum naturam, quam multi ſcire cupiunt, ſubtilius deſcribere cupiẽtes, primò naturam generis eorum deſcribemus: Deinde diuerſitatem deſcribemus ſuarum ſpecierum, & tertio de diſciplinis aucupandi cum eis ponemus, & quarto & vltimo infirmitates auium rapaciũ omnium, cum ſuis congruis medicinis adiungemus. Incipientes ergo dicimus, quod genus falconum quattuor habet propria, quibus ab omnibus alijs rapacibus auibus diſcernitur, primum eſt figura corporis, ſecundum calor, tertiũ proprius actus, & quartum ſonus vocis: figura enim

giditati aut ſiccitati melancholicæ, cum virtutis diminutione, & accedit ad proprietatem noctuarum, & ſicut diximus in phyſiognomia, non poteſt eſſe quod aliquod animal participet figuram alterius, & non habeant aliquid de moribus eius ſecundùm naturam. Similiter autem licet dicamus crura ſecundùm naturam falconum debere eſſe curta, tamen coxas longas in eis laudant omnes qui naturam norũt falconũ, quia cùm crus moueatur ex coxa, ſi coxa eſſet curta, diſpoſitio eſſet cõplexionis frigidæ & malæ. Sit igitur coxa longa & bene pennata, & crus curtum & pes bene patulus & digiti fortes, & præcipuè in nodis articulorum, & vngues fortes, & magis aliquantulum ad interius pedis curuati. Omni autem eodem modo, determinantes caudæ breuitatem ſecundùm genus, com-

para-

nino rotundatur caput bonum alicu-
ius animalis, eò quod in cõcauo sphę
rico nimis diffluunt spiritus, & ma-
lè adunantur, sed cùm in asture ante
rius capitis elongatum, stringatur
paulatim & terminetur in rostrum,
sicut & aquilę caput stringitur, caput
naturale falconis non prolongatur,
nec stringitur, ita quod rostrũ quasi
videtur sphærę appositum, & frons
eius ex rotunditate dilatatur, & supe
rius cranei planum deficiens à rotun
do, & maxillares partes bene rotũdę
& curtæ, talis enim dispositio est hu
midi cholerici bene mobilis & bene
audacis, quia etiã falconis inter aues
propriũ est citò moueri in prædã, &
nõ discernere, & plus audere quã pos
sit. Similiter aũt dico de colli breuita-
te. In genere. n. breuiatur collũ falco-
nis plusquã aquilæ & asturis & nisi,
sed immoderata breuitas vitupera-
tur, q̃a attestatur aut phlegmaticę [illegible]

riori colli, & exteriori alarũ, & in exteriori caudæ, & in alijs esse plenum varietate quasi virgulatim descendẽte, interruptis quinq; virgulis, & ista varietas semper quidem habet nigredinem pro colore vno, sed in primo anno secundus color est rufus remissæ rubedinis, & secundùm quod sæpius mutatur, magis & magis albescit. Color autem oculorum est vehementis croceitatis, ita quod rufedini appropinquat, & acies siue pupilla nigra, & color pedum optimus croceus, multum vergens ad albedinem, & quò minus albescunt, eò ignobilior est falco, & si vergunt in hyacinthinum colorem siue saphyrinum, est color ignobilis non significans nobilitatem, eo quod ille color fit ex resperso fumo terrestri super pellem pedum, & attestatur pigritiæ & timiditati melancholicæ,

paratione habita ad astures & nisos loquimur, nimia enim breuitas in similitudinem vergit zuetæ & bubonis nocte volantium. Sit igitur lõgitudo ita, quod compositæ alæ se super caudam attingant, vel ferè attingant, in extremo longiorum anteriorum pennarum; & ab illa coniunctione cauda non multum descendat, nec dependeat sicut asturis cauda vel nisi, quia longitudo caudæ super humorem nuchæ descendentis, attestatur & timiditatem designat.

Capitulum 2. De colore falconũ.

COlor autem falconum generi conueniens, est in facie habere maculas nigras in maxillis, & albas circa foueas oculorum, vtrinque ex vtraq; parte rostri, & cilia habere nigra, & cinereum subnigrum colorem in craneo, & dorso, & superiori

Capitulum 3. De proprio actu falconum secundùm genus suum.

PRoprius actus falconis inter aues rapaces, eſt impetu ferri in prædam,& ideo cauendum eſt falconario ne ſtatim falconi prædam oſtendat, ſed potius aue aliquãtulum remota dimittat falconem, ne ſe ſubitò præcipitet Cùm autem prædari vult,eſt falconis celeri volatu aſcendere, & compoſitis vnguibus ad pectus impetu in auem deſcendere, ita forti conatu, quod ſonum quaſi torrentis venti deſcendens excitet,& tali impetu ferit,non diametraliter ſiue perpendiculariter deſcendens, ſed ex obliquo, quia tali deſcenſu percutiens, incidit vnguibus longũ vulnus,ita quod aliquando auis àca-

& ideo tales falcones eleuati in altū stant suspensi, & antequam ictum dent euadit ab eis præda, & si quandoq; tales boni inueniuntur falcones, fit ex multo labore & exercitio, sicut etiā aliquando homo iners per naturam, efficitur bonus exercitij studio In dictis tamen coloribus pedū & pennarum differunt falconum species, sicut patebit in sequentibus, sed secundùm genus, is qui dictus est color est falconū, tam in toto quā in partibus, & is quidem qui est in capite, secundùm aliquid conuenit quibusdam nocte volantibus rapacibus auibus, & in tantum appropinquant generositati falconū, sed quia figura magis indicat cōplexionē quā color, ideo remouētur simpliciter à falconū nobilitate, hæc igitur de colore dicta sunt.

Capit.

quia verò falconis est ictu pectoris percutere, dedit ei natura in anteriori lati ossis in pectore, additamentū triangulare forte, cuius prominens & rectus angulus est in superiori pectoris, & est durus valde angulus & fortis, & super illum sunt vngues pedum, & posteriori vngue findit quod percutit. Subitò igitur in præceps descendens est optimus. Stans autem in alto suspensis alis, degenerat in naturam auium quæ lanarij à philosophis, à vulgo autem germanicè Svvemere dicuntur. Venatur autē solus bonus falco, & est actus eius qui dictus est, sed melius venatur cū socijs vel socio, quia in ascendendo vel descendendo necesse est moram fieri, & in illa elongatur præda si socius non impediat, & hæc est causa quod licet falco auis iracunda sit, sicut & omnes aliæ rapaces aues, & dili-
gat

pite vſq; ad caudam diuiſa decidit, & aliquando toto capite truncato inuenitur. Cùm autẽ inter omnes duos motus duæ ſunt quietes neceſſariò, & motus falconis ſit motus aſcenſionis, & deſcenſionis, eſt boni falconis inter aſcenſionem & deſcenſionem quaſi nihil quietis interponere, ſed poſtquam deſcenderit aliquando auem inferius volando præuenire & impedire, donec à ſocio qui aſcendit feriatur: ſic enim optimum fit aucupium, quando duo ſocij falcones vel plures ſe inuicem ad inuicem adiuuant, fit etiam nonnunquam quod ſuperior falco ſuperius ſequitur auem, donec videat eam eſſe in proportionato ſitu percuſſionis, ſed multum cauendum eſt, ne quaſi alis ſuſpenſis ſtare aſſueſcat, quia hoc ſignum eſt timiditatis, & quod non niſi reptilia terræ audeat inuadere; quia

Capitulum 4. De vocatione, qua vocant & vocantur falcones.

SOnus autem vocis falconum generaliter eſt groſſior & prolixior, & ab acuto in grauius procedens, quàm aſturum vel niſorum, & cùm reclamantur à falconario nõ ſibilo, ſed voce magna ad modum reclamationis canum reclamãtur, nec reuocantur ad modum canum, ſed potius circũducitur in chorda quiddam ex quattuor alis vel pluribus ad modum auis colligatum, cui caro recens ſuperligatur. Falcones tamen aliquando nimis vocant, & tunc aut iracundi ſunt, aut nimis macie confecti ex cibi ſubtractione, & tunc vel capitegio ſunt obumbrandi ſi iracũdi ſunt, vel amplius reficiendi ſi ma-

cie

gat quod ſit ſolitaria, tamen propter adiutorium tempore venationis diri git ſocios, & condiuidit cum ſocio prædam ſine pugna, quod non facit aſtur vel niſus. Iſte igitur falconis eſt proprius actus omni falconi ſecundùm genus conueniens. Et quia ſicut diximus temere attentat omne quod obuiat, oportet falconem habere mitram oculos tegentem quando defertur in manu, & tempus non eſt volandi, ne nimis conetur ad volatum, quia cùm ſit bonæ alæ, frequẽter volare deſiderat, & ideo retardandus eſt à falconario; huius etiam alia cauſa eſt, quia cũ oculos clauſos habet, & poſtea mitra depoſita aliquid apparet, quaſi ex admiratione citius inuadit & magis audacter, & etiã ex hoc quietius domatur ad homines, & obliuiſcitur ſocietatis alienæ.

bis comedentibus super mensam veniebant, in radio solis se extendentes coram nobis, quasi blandirentur nobis, & quando venandum erat, in tectis stantes & fenestris exibant, in aëre super homines & canes volantes ad campum, & quando volebat falconarius redibant ad reclamatorium. Si autem non bene domiti sūt, tunc caussa propter quam non redeunt est horror hominis, & in illis cauendum est, ne dimittantur nisi tēpore famis, quia tunc consuescunt redire ex cibi desiderio. Hæc igitur de voce qua vocant falcones, & de voce ea qua vocantur à nobis dicta sunt in tantum.

Capi-

cie ſunt confecti, quia nocet multū ad aucupium quando falco nimis clamat, eò quod ad clamorem eius fugiunt aues antequam falco in proportionali ſit diſtantia ad capiendū. Similiter etiam quandoq; cùm reclamantur à falconario non redeunt, & maximè falcones qui dicuntur montanarij, & hoc contingit ex duabus cauſis, quarum vna eſt indignatio iræ ſuæ quod fortè euaſit præda ſua, alia eſt nimia repletio, propter quam cibum faſtidit, & tunc ſi à bono falconario nutritus eſt à iuuentute ſua, non oportet multum curare, quia depoſita indignatione iræ, aut poſtea eſuriens domum redibit, hoc enim fidelitatis habēt falcones & niſi, quod bene nutriti, & edocti ad domiciliū reuertuntur ſicut columbæ. Ego enim iam vidi falcones qui ſine ligaturis intrabant & exibant, & no-

habet groſſa & nodoſa, vngues crudeliores quàm aquila, aſpectum terribilem, oculos valde flammeos, ex citrino in rubedinem declinantes, caput magnum & roſtrum fortiſſimum, iuga ſiue complicationes alarum magnas, & quaſi ſuperexhibitas, & hoc ſolum inter falcones habet caudam longam, eſt autem in magnitudine aquilę ferè, & ſub ipſo nec aquila volat, nec aliqua auium rapacium propter timorem, ſed ſtatim vt viderint ſacrum cæteræ aues, clamãtes, fugiunt ad condenſa arborum, vel ad terram, & potius permittunt ſe manibus capi quàm ad aërem liberum veniant. volant autem duo ſimul, & ideo domeſtici efficiuntur, quod in vna pertica ſedent, & ſequũtur hominem, ac ſi neſciant eſſe niſi cum homine, & non eſt auis magna quam non ſtatim deijciant, nec
vnam

Capitulum 5. Quod 17 sunt genera falconum, & de primo quod sacrum vocatur.

QVę autem ad nos deuenerunt, sunt decem genera falconum nobilium, & tria alia genera sunt ignobilium falconum, & tria sunt mixta ex nobilibus & ignobilibus, & vnum quidem mixtum, quod quia non omnino est ex ignobili parente valde inuenitur efficax ad venandum. Primum autem genus nobilium falconum est quod quidam sacrum vocant. Symachus autem vocat ipsum Brittannicum, & quidam vocant ælium, quasi ærinum falconem. Quidam autem hoc dicũt aeriphilũ, quasi aërem amantẽ falconẽ, & de hoc superius diximus ꝙ amat altè volare, indignãs ad parua, crura

 habet

uenire, tam in guttis faciei quàm in figura, quàm etiam in proprio actu & voce, sed vox eius est & certifica, & raró vocat, & cùm reclamatur, oportet quod reclamans ipsum altè clamet & voce sonora, eò quod altè & longè volat, & quod reclamatorium sit valde magnum, vt longè videri possit. Si tamen non citò redit, non erit periculum, quia per seipsum redire consueuit ad domicilium, hoc igitur est genus falconum nobilissimum & primum.

Capitulum 6. De genere falconum, qui gyrofalcones dicuntur.

GEnus secundum nobilium falconum est gyrofalconum genus, à sacrorum genere proxi-

vnam sufficit eis deijcere, sed quotquot obuias habent deijciunt, capiunt etiam capreolos, & vnguibus lacerant oculos & cerebella eorum. Volunt autē delicatissimè nutriri, semper recentibus, præcipuè cordibus & cerebellis, & sanis valde carnibus, quod adeò recentes sint, quod adhuc calentes vitali calore, iam expirante animali sint allatæ, & ferè comedūt tantum quantum aquilæ magnæ. hoc genus falconum regale est, & diutissimè volans, & sequens prædam, & non deserens ad duo vel tria, vel etiam quatuor horarum spacium Socialiter autem prædatur melius, sed solitarium etiam optimè venatur, & diligit hominem, & canes venaticos & præsentibus eis venatur libentius, quasi glorietur in viribus in presentia eorum. Habent autem ea quæ diximus omni generi falconum con-

canibus qui auxilientur ei quando prædam deijcit. Eſt autem hic falco præcipuè docendus, ne in aqua prædæ inſideat, quia frequenter diſtat à falconario & lædi poſſet in aqua, & ideo non ſecundùm longitudinem aquæ iaciendus eſt ad prædam, ſed tenendus donec aues extra ripam in aëre appareant, & tunc gyrofalco ex parte aquæ iaciendus eſt ad ea, quia tunc propter motum gyrofalconis ad aquam redire non audent. Si autē ex parte campi dimittitur gyrofalco, tunc aues ad aquam fugiunt vel euadunt, & ſi percuſſæ fuerint, in aquā decidunt, & tunc falco prædam ſequens læditur vel mergitur, & ſi euadit timidus efficitur propter venationis læſionem. Sub iſto etiam gyrofalcone alij falcones & aſtures non bene volant, nec etiam aquila de facili congreditur cum ipſo. Vult autem

tem

mo gradu diſtans. Eſt autem gyrofalco figura, & colore, & actu, & voce perfectam naturam habens falconis, ſed quantitate maior eſt aſture & minor aquila, & dicitur gyrofalco à gyrando, quia diu gyrando acriter prædam inſequitur, nec dignatur ad parua, ſed aues magnas inſequitur ſicut grues, & cignos & huiuſmodi. Eſt autem hic falco auis pulchra valde, non longa ſecundùm proportionem ſui corporis cauda, alarum iuga valde habens decentia & fortia, & crura habet plana, nō nodoſa, vngues ſatis fortes, & præcipuè poſteriores, & ſolus venatur, ſed melius cum alio, & inter cæteros falcones conſueuit ſtare magis erectus, & pennis bene compoſitis, & in venatione diu inſequitur prædam, & ideo venator indiget veloci equo, in quo inſequatur eum, & doctis ad hoc velocibus

ri non inſident ſicut aquilarum & miluorum genera. Vitali ergo calore calẽs adhuc caro cõfert gyrofalconi, & hoc probatur ex hoc, quod prædã ſylueſtris gyrofalco prius comedere incipit, quàm occidat, ſana etiam carne delectatur, & ideò non approbo, quod quidam gallinæ viuæ coxã. vel alam extrahunt, & poſtea ſecunda die de eadem gallina extrahunt aliam partem falconi miniſtrandam, quia iam pro certo ſanie infectum eſt gallinæ totum corpus remanens, & infectũ calore febrili, qui in omni corpore ſuſcitatur in generatione ſaniei, & ideo gyrofalconi, quæ delicata eſt auis, huiuſmodi non conuenit cibus: ſtudere enim debet ſapiens falconarius, vt in arte cibandi ſequatur naturam quantum poteſt, quam naturam perfectè oſtendit gyrofalco, quando ſibi ſylueſtris dimittitur, &

sem cibari delicatis & recentibus, & adhuc vitali calore calentibus & sanis carnibus, delicatis autem dico sicut his quæ cordi sunt propinqua, quia illæ magis sunt digestæ, huiusmodi autem signum est, quod quando syluester prædam accipit, non inuenitur comedere de præda nisi cor, & postea quæ cordi sunt propinqua, versus alam dextram, & rarò versus sinistram. In calidæ complexionis auibus, sicut in columbis & palumbis & huiusmodi auibus recentibus etiam vult vesci, & huius signum est, quia nullum genus falconum, vel asturum, vel nisorum, ad reliquias prædæ suæ reuertitur quando est syluestre, sed quod superest vni cibo dimittit, & cum iterato comedendum est nouam prædam insequitur, & hoc non faciunt aquilárum genera. Falcones autem, cadaueri non

& fortium vnguium, & habet hoc in consuetudine quod frequenter respicit pedes, & est in dorso & exterius in alis coloris cinerei, & ille color secundùm quod proficit per mutationes pennarum in annis, efficitur clarior & magis pallescit interposita parua & fusca varietate. Est autem hoc falconum genus ferum & malorum morum, & iracundum inconstantis iræ, & imò raró inuenitur falconarius qui ad plenum sciat mores eius, & ideo præceptum est Ptolomæi regis Aegypti, quod raró teneatur in manu nisi in aurora, & tempore aucupationis siue venationis. Alijs autem temporibus teneatur in camera obscurissima, & in illis bis vel ter ignis clarus, non fumosus accendatur, nec teneatur in manu, præter præinducta tempora, nisi cùm cibandum est, quia ex hoc mitescit ad

sic diu gyrofalco in suo proficit vigore naturali. Si autem secus fiat, paulatim destituitur & infirmatur & moritur. Hæc igitur duo quæ dicta sunt falconum genera, sunt prima & nobilissima, inter ea quę ad nos venerunt.

Capitulum 7. De genere falconum quod vocatur montanarium.

MOntanarium genus falconũ, nobilitatis est tertiæ in natura. Est autẽ breue & spissum valde in corpore, & præcipuè est breuis caudæ, & valde spissæ, pectoris valde rotundi & magni, & fortium crurium breuium respectu sui corporis, & nodosorum pedum, & fos-

portet falconarium in tali caſu valde eſſe patientem, & non aduerſari, ſed patienter diſſimulare reuocationem, donec depoſita ira miteſcat animus falconis, & ſi etiam reuocatus montanarius, non rediret ad reuocatorium, non oportet multum curare, niſi quod caueat ne ab alio capiatur, quia depoſita ira per ſe ad domicilium falconarij reuertetur, propter autem huiuſmodi mores non eſt abijciendum hoc genus falconis, quia miræ eſt audaciæ in inuaſione magnarum auium, ita quod aliquando aquilam inuadit & occidit, & à ſapiente falconario præcauendum præcipit Ptolomæus, quia ſi vltra vires ad fortes aues frequenter dimittitur, quando incaluerit ira eius immoderatè, præcipitat ſe in mortem, & talem caſum iam in alpibus quidam de noſtris viderunt ſocijs; Falcone

manum falconarij ſicut ad beneficā, & manſueſcit & iram deponit. Quādo autem iraſcitur non eſt ei multum à falconario reſiſtendum, quia ex hoc magis frangitur ira ipſius. Hoc autem genus falconis bene eſt in ſpiſſitudine accipitris ſiue aſturis, licet ſit multo breuius eo, & habet pedes valde pallentes, & crura quaſi ſquamoſa ſquamis ſeſe prementibus, & figura eius quando ſtat ab humeris, eſt quaſi pyramidalis, ſi imaginetur pyramis aliquantulum in dorſo compreſſa. Hoc genus falconum eſt, quod præcipuè indignatur in euaſione prædæ Ita quod aliquando ex ira reuocantem ſe inuadit, & lacerat falconarium in capite vel faciе, & aliquando lacerat faciem equi qui inſidet falconarius, & aliquando inuadit canem, & aliquando vnus falconum inuadit alium, & ideo o-

adeò in ſua feritate aliquando dele-ctantur, quod cibi obliuiſcantur, & detinentur crudelitate occiſionis auium, hæc igitur de montanario dicta ſunt.

Capitulum 8. De falconibus qui peregrini dicuntur.

FAlconum genus quod vocatur peregrinum, præinducta genera ſequitur in nobilitate quarto loco. Vocatur autem peregrinum duabus de cauſis, quarum vna eſt & vera, quia ſemper de terra in terram peregrinatur, quaſi omnes peruolans terras, ſecunda eſt plus ſecundùm opinionem falconariorum, quod videlicet neſcitur nidus eius, nec inuenitur à falconarijs, ſed in volatu longè à loco ſuæ capitur generationis, vtriuſq;
ha-

enim montanario de rupe ven iente prædamque sequente auem quæ perdix vocatur, aquila contra quam prædicta perdix volauit prædam præripuit, ad quem montanarius falco impatientia iniuriæ stimulatus à prædicta aquila prædam præreptam nitebatur accipere, sed cùm aliquandiu nitens perficere intentionem nõ posset, altissimè ascendit, & deorsum torrendo veniens ictum in caput aquilæ dedit, & seipsum peremit & aquilam. Ab huiusmodi ergo furore montanario semper præcauendum est. Iste falco frequentius inuenitur quã preinducta duo falconũ genera, & mirabiliter gaudet in feritate sua, & imò frequenter de isto genere inueniũtur falcones, quibus nõ sufficit vulnerare vnã auẽ & deijcere, sed gloriãtur in hoc q multas deijciunt, &
 adeò

rimas talium montium, addidit etiam esse consuetudinis horum falconum, quod parētes post completionem iuuenum expellunt eos de loco suæ habitationis, propter paucitatem auium quæ ibi inuenitur, & ideo statim iuuenes egrediuntur ad plana, in quibus plures sunt aues, & perueniunt ad terras certam non habentes mansionem vel habitationem. Duobus autem modis hos vidi capi falcones, & eremita prædictus dixit mihi tertium modum. Vno namq; communi modo ferè in omnibus terris capiuntur ita, quod rete disponitur patulum, ita quod faciliter conuertitur cum chorda super id quod intenderit auceps, & ante illud extenditur chorda cui alligatur rubeus lanarius, quem vulgo svveimer vocant, & ad chordam dependentem ad eam, extensa chorda

al-

iarum causarum audiui ab expertissi-
mo falconario, qui in eremo alpium
iuxta iuga altissima montium multis
annis habitauerat. Dicebat autem
quod hi falcones, quos peregrinos vo
camus, in altissimis & præruptis pari-
tibus montium nidos construebant,
nec aliquando patuisse aditum nidi,
nisi desuper à cacumine montium
omine per funem submisso, quam
ubmissionem dicebat frequenter o-
portere fieri per chordam centum pas
suum, & aliquando centum quinqua-
ginta, aliquando verò trecentorum
vel ducentorum, & aliquando esse im
possibile aut propter distantiam, aut
propter asperitatem scopulorum, &
propter hanc difficultatem euenisse
opinionem quod nesciatur locus ge-
nerationis horum falconum. Dicebat
autem se sæpius vidisse quod antiqui
prædam pullis duxerunt in antra &

distet lignum à ligno, & quodlibet istorum lignorum impletur laqueis à summo vsque deorsum, & hoc vas fiat ad altitudinem septem vel octo pedum, & ad latitudinem quinque vel sex pedum, & in ipso disponatur aliquà cauea sex pedum altitudinis, ita quod pede vno distent à se inuicem latera vasorum, quando vnum est in alio, & in interiori sint ligna per modũ trabium super se ab inferiori vsque ad summum disposita, & aues sex vel septem ponantur in interiori; Illę enim continuè ascendent & descendẽt in trabibus, & hoc totum figatur immobiliter super murũ castri, vel portam, vel in campo liberè, tunc enim falco qui peregrinatur, videns aues, & volens accipere, capitur laqueo, & hoc modo vidi capi falcones optimos. Eremita autem non dixit esse aliud faciendum nisi quod disponatur auis

alligatur auis, vel laneum aut pilosum aliquod ſimile aui, ita quod quando chorda extenſa trahitur & concutitur ab aucupe, videtur ſvveimerius auem inſequi ad prædandum, & hæc chorda ſæpe ſic concutitur, quod videns falco, qui fortè perinde peregrinatur, in impetu deſcendit, intendens prædam lanario præripere, & ſic deceptus cadit in rete. Alium vidi modum multò meliorem, fit lignorum duorum ad modum crucis compoſitio, & ſuper extrema illorum curuantur duo alia ſemicirculariter, itaque extrema circulorum infiguntur extremis lignorum, & inter illas quartas arcuum circulorum alia curuantur ad locum interſecationis ſemicirculorum, & inferius infiguntur in ligna ab angulis interſecationis crucis venientia, donec non niſi ad tres vel quatuor digitos

Capitulum 9. De gibboso genere falconum.

EST autem quintæ nobilitatis in genere falconum falco nobilissimus, quem gibbosum vocauit eremita præinductus, & tres mihi optimos de hoc genere falcones, quos apud se habuit ostendit, & multos alios se vendidisse asseruit, hoc igitur genus falconum est valdè paruum corporea quantitate, sed mirabile virtute & audacia & strenuitate volandi cùm prædam insequitur; quantitas eius parum vincit quantitatem nisi quem vulgus speruerium vocat, & habet in facie guttas sicut peregrinus & cætera falconum genera. Gibbosum autem vocatur eò, quod propter breuitatem colli sui caput suum vi-

ante rete absque lanario, quia falco auidus auis se ipsum in rete pręcipitat, hoc.n. modo dicebat se dictos falcones cepisse singulis annis. Est autē hic falco qui cōmuniter habetur ferè in omnibus terris, quantitatis minoris quàm montanarius, & est curtæ caudæ & longarum alarum, & grossi capitis & longæ coxæ & breuis cruris, & si habet crura nodosa melior est, albescentia etiam dicitur habere crura & pedes, & est bonorum morum quando bene nutritur. Anas autem, vt cōmuniter, est præda sua, & si bene efficitur audax per falconarium sapientem, capiet ardeam & aliquando gruem, & hoc est summum audaciæ ipsius, hæc igitur de hoc genere dicta sunt.

ceſſis,ſicut & peregrinum genus,& capitur euolans de nido ſicut & peregrinum, audaciæ enim tantæ eſt & ſtrenuitatis,quod anſeres ſylueſtres deijcit & ardeas & grues, & eſt velociſſimum genus iſtud,& altiſſimè aſcendit,ita quod effugit viſum hominis, nec contentus eſt iſte falco quod vnam auem deijciat, ſed multas vulnerat,& in aucupio plures quærit habere ſocios,propter ſui paruitatem & auium quas venatur magnitudinem.
Narrauit mihi prædictus falconarius ſatis memorabile de hoc falconum genere,referebat enim quod de præfatis gibboſis tres cuidam nobili vendiderat, quos dum eremitam ſecum ducens probaret,caſu inuenti ſunt anſeres albi ſylueſtres & dimiſſis falconibus anſeres altiſſimè volauerunt, ſed falcones tres qui dimiſſi fuerant, anſeres aſcendendo tranſcenderunt,
donec

apparet ante iuga alarum ſuarum, quando ſuper latera dorſi componit, & hoc caput reſpectu quantitatis ſui corporis eſt magnum, & roſtrum valde breue & rotundum, & alas valde longas & valde exortas: caudam breuem, & coxas fortes, & crura aliquantulum reſpectu commenſurationis aliorum membrorum ſuorum longa & quaſi ſquamoſa, ſicut ſunt ſquamæ ſerpentum & lacertarum, quæ apparent in lateribus ventrium eorum, & pedes habent nodoſos matriculis digitorum, & præcipuè ad interius plantæ pedis & oculos flammeos ardentes, & eſt in colore aliorum falconum qui peregrini vocantur, & caput ſuum in craneo eſt bene planum ſuperius, & retro in capite non prominens, ſed quaſi collo continuum, & eſt facile domabile, & bonorum morum, & nidum facit in rupibus inac-

extendit, & est animositas eius plusquam fortitudo ipsius, & vult cibari valdè recentibus, & vitali calore adhuc spirantibus, & tunc multum proficit. Si autem aliis aliquando cibatur carnibus, caueat falconarius quod leues sint sicut carnes altilium, & recentes aut ad minus non putentes, & in aqua frigida recentes effectæ, quia aues rapaces debilem valdè & subtilis pellis habent stomachum, & de facili alterabilem à malo cibo, & ideo ex modica occasione cibum indigestum euomendo reijciunt, & præcipuè quando graui & melancholica carne cibantur, vel ab ea quæ disposita est ad putrefactionem, hoc genus falconis diu mane & serò vult portari in manu, quoniam quando consuescit manum hominis, libentissimè insidet manui, & libenter redit

donec visus omnium qui affuerunt effugerunt, & cùm post modicum dictus nobilis falcones conquereretur amissos, paulatim anseres vulneribus debilitati cadere circa eos ceperunt, & inuenerunt amplius quàm viginti anseres decidentes, & tandem etiam falcones reclamati venerunt supra reclamatorium. Erant autem omnes anseres vulnerati lethaliter, ac si cum cultello in diuersis partibus sui corporis fissi essent, & huius caussa est, quia falco iste, sicut alia falconum genera, cũ descendit non statim percutit, sed potius cùm à descensione reascendere incipit, & tunc posteriori vngula ante pectus disposita ferit, & imo longũ vulnus facit & letale, & frequenter adeò fortiter ferit, quod vngulam amputat, & seipsũ valdè lædit in pectore vel occidit. Est etiam genus falconum quod semper quasi ad volandum alas

quæ butorius vocatur, de qua in ante habitis fecimus mentionem, hũc falconem Fredericus Imperator sequens dicta Guillelmi regis Rogerij falconarij, dixit alium visum esse in montanis quarti climatis quæ Gelboe vocantur, & deinde iuuenes expulsos à parentibus venisse in Salaminæ Asiæ montana, & iterum expulsos nepotes priorum deuenisse ad Siciliæ montana, & sic deriuata esse per Italiam. Modò autem in alpibus apparent, & in Pyrenæis montibus, & deriuata sunt hæc genera in Germaniam, licet adhuc rara sint, eò quod pauci inueniantur. Sunt autem falcones nutrituræ & audaciæ falconum peregrinorum. Complexionis autem videntur cholericæ, & quod adustum est de terrestri cholerico cõuertitur in pennas, & ideo nigræ efficiuntur ætate accedente, per multos
annos

ad manum: hæc igitur de gibboso falconum genere dicta sunt à nobis.

Capitulum 10. De falconibus nigris.

SExtum gradum nobilitatis in genere falconũ possidet falco niger, breuior quidẽ in aliquãto falcone peregino, sed in figura similis per omnia, licet in colore dissimilis sit, quia in dorso & exteriori alarum & cauda totus fuscam habet nigredinem, & in pectore & ventre & lateribus fuscam habet varietatem; in facie autem guttas falconarias habet nigras, valde intensæ nigredinis, quæ circumfundun tur quadam caliginosa & fusca palliditate. Crura autem & vngues & rostrum habet sicut peregrinus. Accedit autẽ hic falco multũ ad formam auis

quam

num genus multum ſimile eſſe generi peregrinorum, licet in colore differat, & præcipuè quia ſicut diximus, parentes in hoc genere filios cogunt peregrinari à loco ſuæ generationis, hæc igitur dicta ſunt de nigro falconum genere.

Capitulum 11. De natura falconis albi.

GEnus ſeptimum falconum ſibi vendicat falco albus, qui venit à Septentrione & mari Oceano, à regionibus Norvvegiæ & Svvecıæ, & Eſtoniæ & finitimis ſyluis & montibus. Eſt autem hic falco ita in varietate ſubalbidus, ſicut is de quo ante diximus eſt niger, & cauſa albedinis ſuæ præcipua eſt frigus & humor habitationis in qua naſcitur, & in dorſo quidem & alis

eſt

annos aliquantulum albeſcunt, & probabile eſt, quod etiam in climatibus calidis nigriores ſint quàm hi qui naſcuntur apud nos, eò quod in calidis locis ſemen ouale forti calore decoquitur, & ideo quod ex eo producitur plus denigratur. In frigidis autem regionibus plus habet aliquã do humidum ouale, quod propter perſpicuitatem cauſa eſt albedinis, & reſperſum in eodem terreſtre cauſa eſt varietatis. Cùm autem duo ſint quæ exterius in corporibus conſideramus, animantis figura videlicet & color, figura magis indicat conformitatem vel differentiam ſpeciei. Monedulas enim iam vidimus propter frigus habitationis naſci albas & ſimiliter coruos, cùm tamen figura ipſarum indicauerit eas verè de ſpecie monedularum & coruorum eſſe, & hac ratione videtur hoc falco

cidit ex complexione magis humida, quæ magis implet & ingrossat crura ipsius quàm crura illius qui ex complexione est siccus cholericus, quod autem iste falco minus videtur habere audaciæ quàm niger, & minus videtur esse velox, propter frigus & humorem complexionis non est omnino sufficiens signum, quia virtus omnis animati multiplicatur ex quantitate subiecti, quando naturalis quantitas terminos quantitatis naturalis non est excedens, & ideo virtutis maioris est iste falco quàm niger, & ex confidentia virtutis innatæ sumit audaciam, & si non est adeò velox in volando vt niger, tamē diutius durat insequēdo aues quàm niger, & hoc summè attēditur in falcone, corpora enim fusca calida porosa sunt & aperta, & de facili euaporant ab eis spiritus, qui sunt vehicula virtu-

est subalbus, in alijs autem locis maculas siue guttas habet valde albas, interpositas alijs guttis subpallidis, & in quantitate maior falcone peregrino, multum accedens ad similitudinem lanarij albi, qui volat in campis insidiando muribus, adeò quod aliqui falconarij tradiderunt hunc falconem natum esse primum ex falcone peregrino patre, & lanaria alba matre, licet hoc non sit verum quod ostendit audacia ipsius, audax enim est valde & bonus, nec deficiēs à natura falconis in aliquo, nec habet ex moribus lanarij, cùm enim in venatione ascenderit, non stat suspensus alis vt lanarius, sed ferit statim vt falco, & figura in pedibus & vnguibus, & rostro & toto corpore, falconis demonstrat naturam, quāuis crura habeat grossiora & nodosiora quàm falco niger, quod ei ac-

Capitulum 12. De natura falconum rubeorum.

OCtauum autem in falconum genere, habet is falco qui rubeus ab antiquis appellatur, non quod in toto rubeus ſit, ſed quia guttæ quæ in alijs albæ ſunt, in hoc genere ſunt rubeæ, & nigræ guttæ ſicut in alijs ſunt interpoſitæ, nec in dorſo vel exteriori alarum hic falco rubeus apparet, niſi quando alas exerit, tunc fuſca in eis apparet rubedo, & hoc genus falconis etiam mendosè quidam falconum ſcribentes naturam ſpurium eſſe aſſerunt, ex lanario rubeo & falcone dicẽtes eſſe procreatum, quod omnino abſurdum eſt, eò quod nullam penitus cum lanario niſi coloris habet conformitatem, ſed potius ruboris cauſa eſt debilis

virtutis, & tunc lassantur & debilitã-
tur, quamuis sint agilia per naturã,
econtra autem alba frigida consertas
habent carnes, & quia sunt multi hu
midi, multorum sunt spirituum, &
propter carnium consertionem non
citò euaporantes, & ideo diu durãt in
labore, præterea humidũ complexio
nale interius, infundit lacertos & ner
uos, & calorem qui ex motu fit, non
permittit indurari neruos & lacertos,
& ideo diu remanent mobiles & ha-
biles ad volatum, & quoad ista falco-
nes albi recuperãt id, in quo vidẽtur
falconibus nigris postponi. Hæc igi-
tur de his dicta sufficiant, quoniam
in nutritura & aucupio nihil vel pa-
rum ab alijs distare videntur.

pauone, non tamen conueniunt audaciæ, ſicut diximus & agilitati volatus. Eſt autem hic falco non magnus, paululum minor peregrino, ſed vnguibus & pedibus & roſtro fortis, & eſt valde in volatu agilis, ſed non ſatis diu perſeuerans, & domeſticatur multum, & efficitur melior, per mutas duas vel tres, ſed non eſt adeò longæ vitæ vt alij, & imò oportet eum nutriri valde recentibus & vitali calore adhuc ſpirantibus, & non ſupra modum & multis vicibus in die, ſed in mane & in ſero, & oportet eum multum cuſtodiri ab alterantibus cõplexionem eius, quia de facili alteratur, nec oportet eum vltra menſurã cogere ad aucupium, cõplexio enim rubea facilè vincitur & læditur labore, quamuis facilè faciat impetum à principio, propter quod & ętas accedens & aliquantulum temperans, & in-

debilis calor infuſus ſuperficiei corporis, qui inflammet fumoſum humidum, quod expellitur ad generationem pennarum, & hoc facit media inter album & nigrum complexio, ſicut enim in alijs, ita nec in hoc genere de extremo in extremum nō venit natura quæ cauſa ordinis eſt niſi per media, & ideo in genere falconum, hoc tangit mediũ, alij enim colores medij falconum generi non congruunt, eò quod viridis & hyacinthinus & croceus & huiuſmodi, ab audaci & rapaci deuiant natura, quia viridis extremè & aqueæ frigiditatis eſt indicium, ſicut & in vrinis viriditas ſignum eſt caloris mortificantis & conſumentis. Hyacinthinus aũt aëream & euanidã indicat complexionẽ Croceus aũt corrũpentem cholëram, & licet duo iſtorum in auibus inueniantur, & tertium in

 pauc-

Falco peregrinus, & alæ eius non adeò longæ sunt ſicut illius, ſed cauda eius eſt longior aliquãtulum, & vox eius eſt acutior, eò quod magis eſt humidæ ſiue phlegmaticæ complexionis, & audacia eius eſt multo minor in inuadendis auibus, quia id quod eſt azurini pedis, rarò inuadit aues maiores quàm eſt pica vel cornicula. Peregrini autem & alij falcones maiores quaſlibet aues inuadunt. Ex hoc autem contingit, quod quando iſtud quod azurini pedis eſt ſurgit in altum, vt det impetum, ex timiditate ſtare incipit, & ſuſpendi alis, & non præcipitanter ruere in auem, & hoc quidem habet ex natura. Ex diſciplina autem & adiutorio iuuantis ipſum hominis, frequenter ſumit audaciam maiorem, ſed non ſicut verus falco, in auibus verò rapacibus eſt ſicut in militum fortitudine in

militi-

inflammatum humidum plurimũ, huic complexioni confert auxilium, & præcipuè per mutationem pennarum, penna eſt taliter rubea, fragilis & mollis eſt, & ipſe laborem volandi diu non ſuſtinet niſi frangatur, & hęc omnia ſapientem oportet aduertere falconarium, hæc igitur de falcone rubeo commonuiſſe ſufficiat.

Capitulum 13. De falcone qui habet pedes azurinos.

NOnum falconum genus iam declinans à qualitate nobiliũ falconum eſt id, quod eſt hyacinthini pedis ſiue azurini, quod quidem in quantitate & figura ſimile eſt ſiue æquale falconi peregrino, ſed dorſum eius & exterius alarum non eſt adeò nigrum, & etiam albius eſt in pectore genus iſtud quàm

ditas & tarditas tanta eſt, quod non niſi mures inuadunt, vel fortè pullos auium non adhuc volantes, ſed currentes in terra, vel nido iacentes. Qualiter autem auis timida per diſciplinam, audax efficiatur, poſterius erit manifeſtum.

Capit. 14. De falcone paruo, qui mirle vocatur.

DEcimum & vltimum falconũ genus eſt id, quod quantitate minimum eſt, quod & mirle vocatur, & vulgariter ſmirlin vocatur. Hoc autem genus licet à præinductis quantitate deficiat, tamen à nullo eorum deficit in audacia viribus ſuis proportionata, & præcipuè quando animoſitas ſibi eſt ex peritia & vſu, & ſpe auxilij ex propinquo ſibi perito falconario, ita quod VVilhelmus

militibus enim non desũt ex naturæ debiles, & ex complexione minus audaces, qui tamen ex sciẽtia militandi & vsu frequentis victoriæ, & experientia hostes aggrediendi & expectandi, & feriendi, & insidiandi, & declinandi, & ex confidentia sociorum adiuuantium, sæpissimè nobiles faciunt triumphos, & similiter est de isto genere, quod licet sit timidum, per naturam tamen audaciam accipit à falconario sapiente, & vsu deijciendi & tenendi aues, & ex confidẽtia iuxta se positi falconarij melius & audacius ferit quàm ex natura, sicut etiam & speruerius siue nisus, huiusmodi audacia etiam fortiores se multo inuadit, sicut est auis minor, & aliquando maior, nec mirum, cùm etiam lanariorum genera hoc modo inuadentia & capientia efficiantur, quorum naturalis timi-
d.tas

Capitulum 15. De genere falconum, qui lanarij vocantur.

FAlconum autem ignobilium genera sunt tria, quæ antiqui aucupes, vt ex Ptolomæo tradūt Aquila Symachus & Theodotion, lanarij potius quàm falcones vocantur, & hoc vocabulum quidam germanicorum imitantes, eo suo idiomate lanete vocant. Quidam autem suuemere vocare consueuerunt, & sunt butherij quidem mures in campis insequentes, per colores differentes, quia sunt albus & niger, in quantitate falconū, & rubeus, qui minor est qui mirle imitatur. Isti autem, in primis cùm iuuenes sunt, propter humorem, & hebes calidum, nullius quasi sunt audaciæ, sicut & pueri omnes sunt timidi. Cū autē mutauerint

sc bis

helmus falconarius dicat, cũ talibus se aliquando gruem cepisse, aues enim suis viribus proportionatę sunt alaudæ, & plus perdix & columba, nisi vt diximus vires ex arte iuuentur. Est autem hoc falconum genus guttatum in vultu, sicut alia omnia, & longissimarum alarum respectu sui corporis & caudæ mensuratæ, & crurium & pedum planorum citrinorum, & est minus quàm nisus, habens quasi quantitatem nisi quẽ muscet vocant, & quando est syluestre, capit carduellos, eò quod celerrimum est & insidiosum, & in capiẽdo ascendit & descendit feriendo sicut & alia falconum genera, quod quia ferè omnibus notum est, hæc ad cognitionem eius dicta sufficiant.

& tunc ſecundo anno paruæ aues in magis grandiuſculas commutentur, & tertio iterum in maiores, quia omnis auis ex huiuſmodi, ſimul & peritiam & audaciam accipit aues quas falconarius voluerit capiendi, licet enim primę nobilitatis falcones hoc nōn indigeant, quæ ſunt octo primorum generum, tamen pro certo multum confert ad audaciam & peritiam omnium augendam. hæc igitur dicta ſunt de diſciplina falconum.

Capit

ſe bis vel ter, & puſillanimitas natu-
ralis per artem medicamen accepe-
rit, efficiuntur columbas & anates ac
cipientes. Eſt autem pars iſta præci-
puè tenenda, quod primo anno quã-
do domeſticantur, non cibentur niſi
auibus viuis, & quando parum deplu-
mauerint, dimittantur aues de pedi-
bus eorum euadere, non ad volatum
primò, ſed ad curſum, & cùm ſæpius
has inſequi didicerint, dimittantur
euadere ad motum mixtum ex vola-
tu & curſu: & cùm iterum hoc fre-
quenti iteratione didicerint, dimitta
tur auis euadere ad volatum tardum,
qui eſt auis cuius curtatæ ſunt pennę
alarum, & tandem dimittatur euade-
re ad volatũ ꝑfectũ, & in omnibꝰ his
fortiſſimè alta voce ꝓuocetur & inci
tetur, & ad tenẽdã auẽ adiuuetur à fal
conario, qui ex his ſumet audaciam,

respergatur in pedibus, quando autē
econuerso fuerit ignobilis pater et
mater nobilis, partus efficitur mul-
tum declinās ad ignobilem patrem,
et parum habens nobilitatis mater-
næ, & sicut diximus, quod horum
duorum falconum fit permixtio, ita
peregrinorum, qui ad omnia loca
frequenter solitarij volant, fit aliquā-
do commixtio cum lanarijs nigris,
& aliquando cum albis, & aliquan-
do cum rubeis, & propter spermatū
vicinam & consimilem complexio-
nem, & impregnationis ouorum &
fotionis, idem temporis spacium se-
mina permixta se inuicem mouent
& conuertunt, & complent, & per-
manet partus procreatus, & gene-
rat ex sibi simili, sicut fit in multis
auibus & alijs animalibus, vt patet
per ea quæ in ante habitis huius sciē-
tiæ libris conscripta sunt. Hæc au-

Capitulum 16. De generibus permixtorum falconum, & de modo ipsius commixtionis falconum.

CVm autem quodlibet horum generum, cuilibet permiſceatur, multa fiunt falconum genera. Sed quæ ad nos deuenerunt, ſunt quatuor: Falco enim peregrinus frequenter permiſcetur ei qui eſt pedum hyacinthinorum, & quando hæc permixtio fuerit ex peregrino patre & matre pedis hyacinthini, valde parũ declinat à nobilitate, quia ſperma maſculi operans eſt & faciens, & formans per ſpiritum qui eſt vector paternæ virtutis in ſubiectam fæminæ guttam, & efficitur partus patrem imitans, licet parum coloris azurini

cum aſturibus & niſis, & aquilarum generibus, multas probabile eſt fieri diuerſas compoſitiones ad diuerſarum compoſitarum auium rapaciũ generationem, ſed in dictis quatuor generibus præcipuè diximus fieri falconis peregrini commixtionem, eò quod peregrini mox compelluntur è patria à parentibus, & frequenter ſeparantur, propter prædam & iram, & cùm ſuæ ſpeciei adiutorium non inueniunt, ad ſimilius quod inueniri poſſunt alterius ſpeciei ſe tẽpore luxuriæ conuertunt, & cùm conuertuntur ad id quod eſt pedis azurini, ferè ſimile peregrino eſt id quod procreatum fuerit, dũ aũt conuertitur ad lanarium nigrum, efficitur ignobilis falco niger vel nigro ſimilis, & dum conuertitur ad lanarium album, efficitur id quod generatum fuerit ſimile falconi albo, & dum permiſcetur lana-

tem permixtio fit quando diuersarum specierum sibi in complexione vicinarum falcones tempore luxurię conueniunt, non inuenientes suę speciei sexum, cui permisceantur, & licet diximus quattuor genera taliter permixtorum falconum ad nos deuenisse, ratio tamen exigit multa esse, & plura quotidie posse fieri talia falconum genera, & hanc putamus esse causam quod tam diuersa genera falconum, in diuersis regionibus inueniuntur. Quamuis enim climata mores & colores diuersificent, tamen specierum tam similium diuersitatem, causat præcipuè permixtio quam diximus, sicut in generibus anserum, & generibus canum & equorum fieri vidimus temporibus nostris. Et non hoc solum fieri probabile est ex falconum generibus permixtis, sed etiam ex falconũ

Capit.17. De regimine domesticationis, & regimine audaciæ, & regimine sanitatis falconis.

HIs ita discursis, de regimine & medicamentis falconum disseramus; regimē autem falconū in tria diuiditur regimina, regimen videl. domesticationis, & regimen sanitatis, & regimen infirmitatis. Domesticationis autem regimen duos habet fines, quorum vnus est, vt assuescat manum hominis; Alter autem est vt audax & pręceps in captura auium efficiatur. Primum autem regimen perficitur, si nunquam nisi super manum cibetur, quia ex hoc manum cōsuescet & diliget, ex beneficio inclinā te animum ipsius, sicut dicit Symachus. Primò autē quando domesticādus est,

lanario rubeo, fit falconi rubeo in colore & figura similis, & hi quidem mixti falcones facilius iuuãtur arte quàm hi qui omnino sunt ignobiles, & præcipuè si pater sit nobilis, eò quod multum habent ex altero parente nobilitatis, sicut etiam in præhabitis istius scientiæ libris diximus. Si tamen econtra aliquando mater sit nobilis & pater ignobilis, erit quidem quod partum. fuerit minus nobile, sed tamen per bonam disciplinam accipiet meliorationem, & præcipuè post vnum annum vel duos, & modo prouocationis quem paulo ante diximus. hæc igitur de falconum generibus & naturis dicta sunt, per hæc enim & alia poterunt cognosci.

dinem nidi, de quo ſumptus eſt, & detur ei frequenter caro pullina, quia eſt temperata, & aliquando detur ei caro recens vrſina, quia illa eſt faciens, & firmans pennas, & niſi hoc modo teneatur debilitatur alis & coxis, ita fortè quod frangitur ala vel coxa, confert etiam multum quod manu ante completionem non tangatur, poſtea autem cùm completus fuerit ad manum & ad capellum, caueatur primò ne vnquam aliquid duritię experiatur in manu, ſed ſemper beneficam & blandientem inueniat eam. Ad audaciam autem videlicet quod ſæpius aues viuas accipiat & comprimat & occidat, cum clamore quo incitari ſolet à falconario, & ſicut ſuperius diximus, ſæpe euadentibus de ſub vnguibus eius, per ſolertiam falconarij iterum capiat, & dimittatur per ſe vincere aues, &

dus eſt, ab ante lucem pileo induatur, & teneatur in manu, vſque ad tertiam & tunc detur ei coxa gallinæ, & cùm comederit, pone eum ſupra gramen, & pone ante eum aquam vt balnectur ſi velit, & poſt permitte eum ſtare ad Solem, donec ſe bene purgauerit, & poſtea mittatur in locum obſcurum vſque ad veſperum, & demum reſumatur ad manum, & teneatur in manu vſque ad primum ſonum, & reponatur in loco obſcuro, & accende ignem clarum vel lucernam ante eum, per totam noctem vſque ad matutinum, & poſtea pilea eum, & ſta cum eo aliquamdiu ad ignem, & ſcias quod hi qui in nidis completi ſunt, meliores ſunt, & fortiores habent pennas, ſi tamen aliquando de nidis accipiuntur ante complementum, ponatur in nido ſibi facto, prout melius poterit ad ſimilitu-

voluntarius inuenitur, resume eum
ad manum, & intermitte aucupium
& illo die non ciba eum, nisi de dimi-
dia coxa gallinæ, & repone eum in
obscurum, & sequenti die dimidiam
coxam gallinæ in aquam frigidam
pone, & in illa coxam illam tene vs-
que ad tertiam, & tria purgatoria, quæ
vulgariter germani Guel vocant, &
fiunt aliquando de pennis, sed me-
lius fiunt de bombace, & in tertia da
falconi dimidiam illam coxã, cum
tribus purgatorijs dictis, & cùm co-
mederit pone eum in obscuro vsque
ad vesperum, & in vespera iterum ci-
ba cũ cũ purgatorijs, vt dictum est, &
tunc in mane vade ad aucupium, &
si audacter & auidè ceperit, tene
eum in tali in quali tunc est macera-
tione. Si autem nec tunc quidem vo-
luntarius ad capiendum extiterit, re-
sume eum ab aucupio, & non des ei
illo

caueatur ne aues possint eum lædere vnguibus vel rostro, quia si iuuenis falco sentit nocumentum ab auibus pusillanimus efficietur. Si autem crebrò sine nocumento vicerit & occiderit, audaciam accipiet & crudelitatem in aues, semper etiam ista fiant cum magna incitatione falconarij, & in præsentia canum, & mutentur aues continuè, & per successionem temporis fortiores exhibeantur, & cùm perfectus est ad aucupium primo in aurora orto iam sole digestus falco ad aues dimittatur, & siquidem est audax & bonæ voluntatis ad capiendum inuenitur, custodiatur & teneatur in ea in qua tunc cum custodia & dispositione cibetur, de auibus quas tunc ceperit donec per se facietur, & hoc fiat tribus vel quatuor diebus in quolibet aucupio. Si autem in primo aucupio, fortè piger & non

Sumunt enim carnem, & repositam in aceto forti comprimunt in puluerem factum de pipere trito & mastice & aloe, & dant falconi, sed talia purgatoria nulli aui rapaci danda sunt, nisi quando viscera eius repleta sunt humore viscoso phlegmatico. Sanitatis autem regimē est, quod maximè sapiens falconarius, falconem cibet cibo & horis & quantitate qua siluestris cibari consueuit, & præcipuè carne leui auium & adhuc calore vitæ spirante, & teneat eum inter maciem & pinguedinem, quia macies nimia diminutis viribus aufert audaciam, & inducit pusillanimitatem, & facit clamosum falconem, & quando dimittitur à manu, residet in terram iuxta falconarium & clamat. Pinguedo autem nimia pigritiam & fastidium aucupij inducit; teneatur ergo medium,

lo die, nisi tria, de quibus diximus, purgatoria ex aqua frigida, & nihil amplius, & si in crastino mane adhuc inuoluntarius sit ad capiendum, ciba eum de coxa parui pulli imposita in forti aceto, cum tribus purgatorijs de bombace factis, hoc modo pone in obscuro vsque ad vesperum, & postea tene eum in manu vsq; ad primum somnum, & calefac aquam & balnea eum in aqua calida, & postea pone eum sub diuo ad serenum, si non est tempus pluuiale vsque ad mane, & tunc calefac eum ad ignem super manum tuam, & tunc egredere ad aucupium, quia si tunc non præcipitanter capiet, pro certo infirmus est & languidus. Iste autem quem nunc docuimus modus maceratio vocatur falconum. Et attende quod quidam aliter quàm nunc diximus conficiunt falconum purgatoria.

Sumunt

ues pullorum, & columbarum, & hædorum & huiusmodi, & si medicatur, calidis medicinis vtendum est, sicut pipere aloes paulino & huiusmodi, albi autem sunt phlegmatici frigidi & humidi, & mali chymi. quibus oportet dare calida & sicca, tam in cibis, quàm in medicinis, sicut sunt carnes hircorum caniculorum & mulorum picarum & passerũ, & huiusmodi, & piper, & cinamomũ, & galãga, & huiusmodi. Qui aũt habẽt pennas rubeas, abundant inflamato sanguine, & his dãda sunt frigida & humida, eò quod frigida sicca mortificantia sunt, sicut carnes pullinæ & aues aquaticæ, & aliquando gambari, & cassia fistula, & thamarindi medulla, & hæc omnia dentur in aceto. Sunt etiam quidam falconum nobiles in eadem falconum specie, quibus secundùm hoc

regi-

. quod gloria virium non desit fal
ni, & indigentia inanitionis stimu
: ad prædam, non ex defectu, sed ex
siderio famis naturalis, & hoc op-
mè fit quando non cibatur secun-
a cibatione, nisi prius digesta & e-
sta sit præcedens In his tamen cõ-
derationem adhibeat homo peri-
s, quia quidam falcones melius ca-
unt, si medium transeant ad pin-
uedinem declinando, quàm quan-
o sunt infra mediocritatem in ma-
e, & quidam econuerso melius ca
iunt macilenti. Sed nullus capit ex
acie defectus, nullus etiam bene ca
it nimia pinguedine repletus. Am-
lius diuersarum complexionũ sunt
lcones diuersarũ maximè specierũ
illi quidem qui nigri sunt melan-
holiæ signum habent, & illis opor-
et dare magis cibum sanguineum,
ui est calidus & humidus, sicut car-
nes

quidam in cratibus tenent falcones: ars enim naturam imitari debet, & siluestres semper inueniuntur sedere in petris vel in terra. Caueat etiam à fractura pennarum sæpe rigando eas aqua calida, de tertio in tertium diem ne nimis exsiccentur, & eisdē diebus detur ei aliquantulum de aloë, quia stomachum & intestina cō fortat, & purgat, & fortificat pēnas, & si nimius humor in causa sit quod debitam fortitudinem non habent, caro qua cibandi sunt, primò ponatur per duas horas in succo facto ne contusis rafano & lumbricis terræ, hæc enim ambo exsiccant & indurant pennas, sed præcipuè caueatur ne violenta læsione pennæ lędantur alarum vel caudæ, hæc igitur & huiusmodi consideranda sunt in regimine falconum & aliarum etiam auium rapacium.

Capit.

imen ſuæ vitæ adhiberi oportet.
lco enim nobilis in qualibet ſpe-
falconum eſt, qui habet caput mo
ratè groſſum & ſuperius planum,
alib: rotundum roſtrum curuum,
bene groſſum, & moderatè longũ,
atulas amplas, pennas alarum &
xas longas, pedes latos ſparſos &
acros, & qui frequenter pedes ſuos
ſpicere conſueuit. Ignobilis au-
m in eodem genere eſt, qui deficit
aliquo vel pluribus iſtorum, & ig
obilis aliquando tantum vel plus
let ad aucupium quàm nobilis, &
cundum hoc oportet conſiderare
lconarium, ad vngues autẽ & pe-
s cuſtodiendos, caueat ne vnquam
rmittat falconem ſtare, niſi ſupra
pidẽ viuũ vel ſuper murũ, & caueat
calce ſtet vel cemento calcinato,
de non approbo, quidã in perticis,

ne pullina, quia iste dolor capitis est ex vapore stomachi, & ideo per talē cibum curatur purgato stomacho.
Quando autem aperit rostrum quasi extensiones habeat, & alices, & percutit cum rostro pedem vel econuerso, signum est quod habeat malum humorem in capite, & imò tunc torquēdus est stilo cū argēteo vel aureo ad nares, vt humor exeat, & postquā exierit vngatur coctura oleo oliuæ vel butiro, si oleum non habetur.
Quando autem sternutat, & proijcit aquam de naribus, signum est humefactionis cerebri immoderatæ. Cura autem huius est quod tria grana saxifragiæ cum totidem granis piperis in mortario lapideo, vel cupreo optimè conterantur, & puluis idem confectus cum aceto forti distemperetur, & cum bombace in nares falco-
nis,

Capitulum 18. De curis infirmitatum falconum diuersis secundùm Guillelmum falconarium.

NVnc de medicinis morborũ auium rapacium differamus. Vt autem ordinatius hoc faciamus, ponamus primò de medicinis falconum, deinde de medicinis asturum & nisorum, tertiò quędam medicinalia tractemus, quæ vtrisque in communi conueniunt. Prima autem falconum infirmitas est dolor capitis, qui in hominibus soda vocatur, huius signũ est, quod falco claudit oculos, & mouet caput in partes diuersas, tunc igitur tollatur lardus & misceatur cum pipere trito, & detur ei manducare, & alternis diebus detur ei aloe aliquantulum cum car-

tertiam, & postea ad nonam cibetur carne muris. Signum autem mali in renibus est & guttæ, quæ infundit renes quando non potest saltare, & alis extensis se à manu longè eijcere & redire, sicut aues facere consueuerunt, & hæc gutta à quibusdam mortalis vocatur, tollantur enim grana quæ crescunt in spina alba, quæ germanicè *Hagedorn* vocatur, quæ sunt grana rubea, & contunde ea, & cõmisce cũ pilis leporis, & hoc totũ misce cum carne cocta, & ciba cum tali cibo vsque ad nouem dies. Si enim talem cibum retinuerit sanus erit. Est autem quædam alia gutta quę silera aut nullis vocatur, quæ quando decurrere incipit per corpus falconis, quasi veneni naturam habet, & tunc acumen rostri & acumina vngularum falconis dealbari incipiunt, & hæc cura-

nis, & in palatum ipsius eijciatur, & postea cibetur carne pullina. Quando autem collum falconis inflatur, signum est guttæ membra colli infundentis calidæ, & ideo tunc deplumandum est collum, & minuendus de vena auriculari, vt gutta ad generationem regenerandarum pennarū extrahatur, & detur falconi rana ad comedēdum, quam si digesserit, pro certo sanus erit. Quando autem guttur siue arteriam quę canna vocatur, inflatam habet, & sufflat ac si suffocari debeat, pro certo reumatismum patitur, & sic curatur, sumatur de sanguine pauonis & muscatis, & mirabolanis chebolis, & de gariofilis, & de cinamomo & zinzibere æqualiter de qualibet vna vncia, & fiant inde nouem pillulæ, & cotidie detur sibi vna ad

tum viuum, & poſtea huic toti iunge auxugiam veterem, & miſce omnia, & inde vnge caput falconis, & intinge fila, & circumliga collo eius, & morientur pediculi, vel aliter accipe piper & grana ſyſami, & tere ſimul, & coque in olla noua, & jmmitte aquam, & inde laua eum, & ſanabitur: vel aliter, coque ſaxifragiam in aqua, & permitte eum balneari, & poſtea ſubſterne ei linteamen albũ, & pone ſuper gramen vel lapidem, quia ſuper linteamen omnes pediculos excutiet, & ſimiliter facit omnis auis rapax. Signum autẽ quod falco habeat febrem, eſt ſi pedes eius vltra modum calent, & tunc accipiatur aloe & auxugia gallinæ, & mittatur in forti aceto, & detur ei interpolatè ad manducandum, & alia vice detur ei teſtudo, quam lima-

cem

tur ita quod accipiatur ſerpens niger qui tyrus vocatur, & abſcindatur à capite eius palmus, & tantundem à cauda, & hæc reijciantur, & quod remanet frigatur in olla noua, & pinguedinem quæ inde eliquatur collige, & detur falconi calida cum carne pauonis ſucceſſiuè per octo dies, & poſtea accipe porcellum cum aqua calida depilatum. & ſumatur tenerum pectoris cum mure paruo, & detur ei comedere, quem cibum ſi bene digeſſerit abſque dubio ſanus erit. Quando autem falco leuato pede ſæpe percutit cum roſtro crus ſuum, ſcias quod habet guttam ſalſam, & tunc minue ſanguinem de vena, quę eſt inter crus & coxam, & ſanabitur. Quando autem falco pediculis grauatur, accipiatur argentum viuum, & commiſceatur cum ſputo hominis, & commoue donec moriatur argen-

limatura ferri & maximè chalibis depurati ſupra carnem porcinam ſpargatur, & falconi detur vſque in diem tertium, & ſanabitur. Si verò pennas eius tinea conſumit, accipiatur cera rubea muſcata, mirabolani, ſalgemmæ, gummi arabici, grana tritici, & pone in forti aceto omnia hæc, & dimitte in eo per nouem dies in aliquo bacili ſiue pelui, & poſtea repone in ampullam, & laua quotidie de ipſo falconem, ſiue aliam auem rapacem, donec bonam & emundatam ſenſeris peruenire, & poſtea cum aqua roſacea laua auem & ſanabitur, dum ſoli poſt loturam exponetur, de prædictorum autem quolibet pone in aceto æqualiter, ſed de cera quæ omnia continet, pone longè plus quàm de alijs, aliter etiam dicunt quidam, quod ſi tinea cum acu de corio

extra-

cem vocant, & ſi tenuerit hunc paſtum ſanabitur. Quando autem falco carnem quidem roſtro laceratam accipit, ſed ſtatim vel poſt modicum non per digeſtionem, alteratam reproijcit, tunc pro certo viſcoſitatem duram habet in ſtruma & ſtomacho, & in inteſtinis, quæ à quibuſdam petra vocatur, tunc igitur fiat puluis de gariofilis, & ſpargatur ſupra carnem paſſeris, & detur ſibi alternis diebus, & alternis detur ſibi pipio ſiue purgatorium, & ſi tenuerit hanc dietam ſanus erit. Quando verò longè non egerit, iſtius eiuſdem infirmitatis eſt ſignum, tunc detur ei cor porcinū cū ſeta porcina minutatim inciſa, vſque in diem tertium, & liberabitur. Si verò falco lumbricis affligitur in vētre, & in egeſtionibus eius aliquid apparuerit de talib⁹,

lima-

Pedes falconis inflati non perviolentiam, podagram significant, & contra hoc accipiatur butirũ & oleũ oliuç æqualiter, vtriusque vna vncia & aloe vncia vna, & ex his insimul cõmixtis vngantur pedes ipsius vsque ad diem tertium, & ponatur ad solem, & da ei comedere carnem catti, & sanabitur: vel aliter, incende licinium factum de carne bombacina, & cum illo coque plantam pedis falconis, & tunc supra petram vinam pone, quæ petra vncta sit cum auxungia veteri, & liberabitur, & interim da ei comedere mures. Si falco se pedib⁹ pectit, & scalpit, & pẽnas de cauda trahit & eijcit, patitur pruritum, & contra hoc accipiatur stercus anseris, & ouis, & aloe de quolibet ęqualiter, & in forti aceto posita mittantur in vase æreo sub solem

calidum

extrahatur, & deinde cum aloe lauetur, & postea hæc lotura cùm emundata fuerit, cum aqua rosacea deponatur, valet plurimum, sed caueatur ne rostro se tangat, quàm diu aloe est supra eum, quia nocet plurimum. Aliquando enim infusionem patitur sicut equus, & huius signum est, quod pastum non accipit & habet oculos grossos, quasi ex vẽtositate eleuatos, & tunc fiat lixiuium de sarmẽtis vitis, & coletur ter, & impleatur inde guttur falconis, & sic dimittatur donec egerendo se, cibum quem sumpserat digessisse demonstret, & postea detur ei lacerta ad manducandũ. Vel aliter accipiatur vinũ calidũ cum pipere trito, & infundatur in gulam falconis, & teneat donec digestum teneat cibum, quo infusum fuerat & liberabitur.

ab aqua tangatur, & cùm hoc superpositum mutare fortè volueris, laua locum cum vino calido, & sic facias donec locus læsus acquirat crustam siue corticem qui vulnus claudat. Si autem vulnus ipse falco tetigerit, pone ibi aliquantulum de aloe, & si forsitan vulneratus fuerit sub ala, vel in pectore, vel in costis, vel in coxa, immittatur stuppa grossa bene trita cũ cultello, donec mala caro corrodatur, & postea accipiatur thus, & cera æqualiter, & sepum, & resina, & distemperentur ad ignem omnia hæc in olla, & reseruetur, & quando necesse sit, vngatur, & de illo liquefacto ad ignem inunctio fiat cum penna, donec verruca claudatur vulnus, & si apparuerit ibi mala carnositas, immittatur vrtica græca vel viride eius, donec corrodatur, postea vnge locum

calidum & ſerenum per tres dies, vel ad ignem lentum, ſi calor ſolis non habeatur, & ex illo totus falco balneetur, & detur caro columbina cum melle & pipere, & reponatur in obſcuro, & ſic fiat per nouem dies, & quando apparuerit penna bona de cauda veniens lauetur cum aqua, roſacea, & ſanabitur. Si autem fluit in eo guttá aëris & acuta, accipiatur ſtercus anſeris vel columbę, cum cortice radicis vlmi & bulliatur radicis cortex in aqua, donec ipſa aqua rubea fiat, & tunc diſtemperetur ſtercus in aqua, & inde lauetur falco per tres dies, & liberabitur.

t

Si autem falco vulneratus fuer accipiatur albumen oui, & oleum d oliua, & hæc ſimul mixta ponãtur ſu prá vulnus, & caueatur ne locus lęſus

facta comburatur vena incisa ex alia parte quàm à parte fistulæ, & locus quotidie cum butiro perungatur, & falco in loco calido reponatur per nouem dies, & sanabitur. Si autem falco vngulam à radicibus perdidit, non recrescit, sed digitus pedis in calido mure aperto est colligandus, & cum medulla pedis & digiti porcini postea inungendus donec sanetur, similiter quando falco balneatus fuerit, caueatur, ne supra lignum putridum reponatur, ne inuenenetur. Si autem inuenenatus fuerit falco, accipiatur theriaca, & tria grana piperis, & dentur falconi contrita cum petra, & custodiatur falco per nouē dies, & tunc iterum theriacam & piperis grana combure in testa, & puluerem sparge super carnem, & sic cibetur falco. Si autem aliqua bestia falco-

tocum de vnguento albo, & sanabitur.

Si autem coquenda est auis rapax, antiquorum Græcorum est sapiētia, quod prima coctura fiat sub lachrymali oculi, hoc enim prodest visui. Secunda autem fit in summitate oculi, & prodest capiti. Tertia fit supra nodum alæ, & valet contra guttam. Quarta fit in planta pedis, similiter contra guttam crurium. Vtiliores autem sunt omnes cocturæ, si in mēse Martio fiant. Si quandoq; sanies de falconis naribus fluit, & comedere non poterit, & ipsa fames fœtorē prætenderit, fistula est in loco, & sic medicanda, accipiatur posterior pilus capitis, & auxugia, vel butyrum, si auxugia non habetur, & vena quæ de naribus ad oculos vadit, incidatur, & cum acu ferrea calefacta

Capitulum 19. De curis infirmitatum falconum, secundùm falconarium Frederici Imperatoris.

DE curis autem falconum aliter quidam, dicta falconariorum Frederici imperatoris sequentes, determinauerunt sic: si caput falconis purgandum est, tolle picem mundissimam ad fabę quantitatem, & digitis calefac eam ad ignem, & postea tam diu cùm ea palatū falconis frica donec ibi adhæreat, deinde accipe quattuor staphisagriæ grana & totidem albi piperis, & fac subtilissimum puluerem, & impone eum super picem palato falconis adhærentem, & de eo quod de puluere remanet, immitte in nares falconis, & cùm sol bene inca-

lucris

falconem momorderit, oportet quod deplumetur locus vbi eſt morſus, & ſi eſt parua, amplificetur cum raſorio, & tunc vngatur cum butiro calido, & demum fiat commixtio de olibano reſina, cera & ſepo, & vngatur cum illo donec ſanetur. In hac autem cura quam poſuimus, præcipuè experta Guillelmi Regis Rogerij Falconarij ſecuti ſumus, pauca de noſtris adijcientes.

Capit.

passeris & muris ęqualiter vnciá vnam, & piperis albi grana quinq;, salgēmę vn cias duas, lanę succidę vnciā vnā, & hęc tere omnia, & misce cū eis mellis & olei puri, vtriusq; æqualiter sex guttas, & lactis fœminæ masculū lactātis, & q̄ eundē peperit guttas nouē, & de butiro quātū sufficit, & misce hæc oīa, & forma ex eis cū lacte tres pillulas ad quātitatē auellanæ, & mitte in gulā falconis, & teneeū per duas horas in manu, vt totā euomat potionem, & cū totā vomuerit, post modicū pone eū iuxta aquas, & siquidem ex eis biberit post modicum pasce eum pulmone, & corde lactātis agni, & nondū herbā pascentis, & sit caro calida q̄ esse poterit, postea alia carne suaui pasce eū assiduè, in sero aūt da ei sufficienter de passere & pullo, & sanabitur. Si aūt ostēderit se bulsū siue infirmatū in pulmone, sume auri pigmēti triti vnciā vnā, piperis grana 9. & hæc tūc insimul cū carne calida, falconi tribue. Iterum aūt tolle tria lardi frusta, qualia falco deglutire possit, & melle ea intinge, &
ei

uerit ipſum, in ſole tamdiu dimittas, quouſque omnem ſui capitis malitiam & phlegma de capite deſluens expurget per ſpumam, ſicque per duas dies paſce eum ſuaui & dulci carne.

Ad palatum autem reſtringendum, ſi fortè capitis humor in ipſum fluit, ſume vetus butyrum & chelidoniam æqualiter, & exinde factum puluerem in calida carne da falconi. Contra maculam verò oculorum falconis, ſume piper & aloe æqualiter trita, & ſuper maculam pone, & ſi tempus fuerit vt acacia, quæ ſunt pruna ſpinarum ſyluestrium, habere poſſis, tres guttas acaciarum ſuper macula inſtilla, quia valebit multum.

Si autem pulmo vel canna pulmonis falconis læſa ſit, ſume ſtercoris

falconi tribuantur. In tertio aute
die ſi adhuc perſeuerant, abſtrahatu
cruda pellis piſcis, quæ tinca vocatu
quem Germani Sligen vocant, & i
calida teſta ſine fumo & flamm
ſuper carbones comburatur, & ſu
matur cum hoc raſura eboris, pa
ſerumque ſtercoris æqualiter de om
nibus, & terantur omnia hæc, &
ſimul mixta cum calida carne min
ſtrentur, & ſi neceſſe ſit, quarto die l
matura ferri, & git contrita his adda
tur, & pulueriȥata cũ carne calida mi
niſtrentur.

Contra omnia vitia renum, pulue
rem candriæ, & ſi non habetur, naſtu
tij aquatici in corde pulli tribue &
confert, Iterum ſumatur arboris qua
quercus dicitur, & boli æqualiter, &
hæc trita cum carne pulli calida, qu
ex vino inebriatus ſit, falconi mini

ſtren

is limaturã ferri ſuper aſperge, & in gu
lam falconi immitte, & hoc fac per tri-
duum, & nihil aliud omnino tribuas
ei, 4. verò die tolle porcellum tene-
rum, & eundem vino forti & claro in
ebria, & calefac pectus inebriati ad ig-
nē, & cū bene calefact⁹ fuerit, tūc de pect⁹
ei⁹ vt sãguis vino infus⁹ in pect⁹, aſcēdat,
& occide porcellū, & ſtatim ipſum pe-
ct⁹ ſic calidū in calido capræ lacte intin
ge, & falconē per aliud triduū tali cibo
paſce, & ſanabitur. Si aũt anguillæ, hoc
eſt, lūbrici lōgi, comedūt falconē, tolle
tenerū pullū pudillū ſiue inteſtinū a-
qua bene lotū, & fac inde tres nodos ad
mēſurã medietatis pollicis, & ex vtraq;
parte firmetur liga tenui filo, & imple o
leo lucidiſſimo, & ponatur in gulã fal-
conis, ſicut & alia potio poni cōſueuit.
Si aũt in craſtinū adhuc læditur lũbricis
ſumatur raſura eboris & ſtercoris, & paſ
ſeris Indici ſiue ſolitarij, & ſi non habe-
tur, ſumatur ſtercus alterius paſſeris cō-
munis, vtriuſq; æqualiter vncia vna, &
& hæc puluerizētur & cum carne calida
Ee 2 falco-

derunt aceto puro lauentur opti-
mè,& cum illis loca perungantur. A-
liter autem sanguisugæ supra tegul-
incendantur, & fac puluerem, & p-
uonum pennas super fumum ign-
pone,& de fuligine illis adhærente
at puluis simili pondere cum prio-
& cum forti aceto, sed non multu-
liquidum confice,& deinde laua fo-
aceto loca vnde pennæ ceciderint;
deinde lardi particulas intinge,
hoc quod confecisti de pulueri-
quousque adhæreant,& perunge lo-
vnde ceciderint pennæ bis in hebd-
mada quousque pennæ reueniant.
tem equi pilos longos contritos
nuissimè supra carnem falconi in
bum tribue. Item piretri puluerem
rafani succo & forti aceto distem-
ra,& tineas inde punge,& sanabit
Adhuc aliter vre bufonem, &
P

entur, & ſanabitur de omni vitiō
atis. Contra faſtidium autem & ſic-
atem, ouum cum lacte caprino fac
llire vſque ad duritiem ſine fumo
ſartagine mundiſſima, & ad eden-
m ſibi tribue, & ſi digeſſerit libera-
ur, proficit enim contra omnem
irmitatem.

Contra tineas autem ſi pennas fal-
um deuorant, balſamum purum
oramine de quo penna excidit im
te, & ſcias quod tinea remouebi-
& penna noua ſuborietur. Adhuc
em croci orientalis puluerizati
iam vnam, luti ſtercoris anſerini
ntis per pannum colati coclearia
, & totidem aceti fortiſſimi ſu-
tur, & in vaſe æreo tamdiu dimit
ur quouſque cum flore ipſius ad
itudinem deueniant, deinde per
vices loca ex quibus pennæ ceci-

in falconis corpore creuerit, accipe calchiam, & aloe æqualiter, & fac puluerem & superpone, & sanabitur, ad pedes etiam falconis sanandos mille folij saxifragæ verbenę & plantaginis æqualiter accipe, & puluerem tritum, cum calida sibi da carne, & pro certo sanabitur. Si autem famem inordinatam falco habuerit, muris sanguinem melapij semen æqualiter sume, & commixta da falconi, & sanabitur Item scito, quod quãdo falconem accipis, & vis ire ad aucupium, debes dicere: In nomine Domini volatilia sint sub pedibus tuis. Quandó verò mane accipis falconem, dic: quem iniquus homo ligauit, Dominus per aduentum suum absoluit Quando autem fascinatus fuerit, ranunculum in puluerem redige, & da ei in carne calida. Vt autem
hominem

puluerem, & in paſtum falconi tri-
bue, ad idem valet ſi ferri limatura
falconi in paſtum cum carne tribua-
tur Si autem falco naſcentias in pe-
de habuerit, mediam iuniperi corti-
cem ſicca, & puluerem fac ſubtiliſſi-
mum, & tribue ſibi per nouem dies
alternis diebus cum carne, & curabi-
tur Si autem pedum patiatur inflati-
onem, aloe & albumen oui ſimul te
re, deinde quære cotem in qua ſæpe
acutum eſt ferrum, & in qua ferri a-
liquid inhæret, & ſuper illam ita diu
puluerem frica, quod omnis acutio,
quę in cote eſt, in puluerē tranſeat, &
tūc pedibus inflatis ſuppone, ita diu
donec cruſtam faciat, & pedi hæreat,
& ſequenti die optimè ſapone per-
unge, & tertia die age vt videris ex-
pedire.

Si autem mala caro alicubi

Capitulum 20. De regimine accipitrum, & infirmitatibus secundùm experta Frederici Imperatoris.

IN hoc capitulo conuenientia medicamina asturibus, quos supra accipitres nominauimus, ponemus, eò quod astures siue accipitres Theodotion ad Ptolomeum Regem Aegypti scribens, in falconum generibus collocauit omnem auem rapacem, cuius vsus est in aucupio, falconem vocans. Quod igitur in antehabitis prætermissum est, hic ponemus, vt continuus, & completus sit tractatus. Dicamus igitur experta Frederici Imperatoris sequentes, quod substitiosus sit accipiter

pite:

hominem non deſerat, ſume apium mentam nigram, & petroſilinum, & ſimul tere, & cum calida carne ſibi tribue. Ne autem lædatur ab aquila, dic: vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid alleluia, hæc tamen vltima non ita rationabilia ſunt ſicut prima. hæc igitur ſunt quæ de medicinis falconum dicta cum experimento prudentium inueniuntur, ſapiens tamen falconarius per experimentum pro tempore his addat vel minuat prout auium complexioni viderit expedire, experientia enim optima eſt in omnibus talibus magiſtra.

mane potabis aqua, ad veſperum verò ciba eum butiro. Si autem accipiter frigore tactus in pectore læſus ſit, ex cauſa frigoris illius, accipe grana ſtaphiſagriæ & tere in mortario, & adiunge piſani & mel quantum ſufficit, & frica inde palatum accipitris, & pone eum ad ſolem. Item ſemen eius herbæ quæ radix vocatur, accipe cum ruta agreſti & pipere æquali pondere, & tere, & cum melle pone commiſcendo, & fac inde pillulas ad modum piperis, & da ei per triduum, & hæc fac quotiens frigus eum tetigerit, aut ex frigore ſolutus ſtercus nimium fecerit. Item ſuccum marubij & puluerem piperis, & modicum mellis, & ſemen apij cribellatum commiſce, ſic vt duæ partes ſint de ſucco & vna de melle, & quando fameſcit, & feruenter eſcam deſiderat da ei. Item ad pe-

ctus

piter in pennis varia ſigna defectus producens, quæ hũc grimal Germanicè vocantur, pro certo hic morbus ab interioribus procedit corruptis, & eſt corruptio maximè in radice pennarum; fiat igitur commixtio de ſtercore hominis, quod vim theriacæ habet, & de ſale, & in illa intingantur plumæ accipitris, & mittatur etiam de eo in fundamentum pennarum vbi carni infiguntur, & ſanabitur, deinde aquam bibat, & caro qua cibandus eſt, intingatur in iure barbæ Iouis. Item accipe maluam & ſarutegiam cum adipe porcino, & coque multum, & in os accipitris immitte donec inde tria coclearia conſumas, poſtea dabis ei integrum fel porci vel pulli cum calido porci pulmone, eumque donec ſanetur, quotidie ieiunum in

&alijs tribus diebus, dabis ei carnē caprinam cūm butiro & puluere mastícis, quando autem cibum oblatū non vult ſumere, ſed carnem oblatam roſtro à ſe remouet, commuta ſibi aliam carnem, dando carnem de grue & granum vnum ſtaphiſagriæ ſub lingua eius pone, & ſtatim euomet carnes ſumptas. Si verò omnino vis eum ſoluere & laxare, ſume illam quæ radix vocatur, in qua non ſit aliqua adhuc pullulans vena viridis, & ſcinde eam in tres partes, ad quantitatem auricularis digiti, & acue vtrumq; ad modum grani hordei, & inuolutum in butiro, da ſibi comedere, & demum pone eum ad ſolem & laxabitur. Vt autem ſit ſanus ſemper, nec viſcera eius reſtringantur, coque brachia & ramos maluarum in aqua, donec

ctus accipitris curandum fac de menta puluerem, & cum melle misce, & da accipitri in escam. Item radicem sinapis & trifolium æquali pondere trita, & cum lacte & oleo hyssopino in escã dabis accipitri, quia multũ prodest. Item nasturtium cum melle mixtum in carne porcina datum multum confert. Si autem asmaticus fuerit accipiter, regulam coctam contritam dabis illi cum carne calida & sanguine hirci, per tres dies, tollesque succum absinthij, & infunde eum inter pellem & carnem in coxa gallinæ, & misce lac asini, & da sibi comedere.
Quando autem accipiter cibum per tres dies in gutture sine digestione tenuerit, fac lixiuiam de cinere sarmenti vinearum, & bene colata, da sibi cum carne calida per duos dies,
&al.s

Sed ſi pullus eiuſdem anni fuerit
mittatur in mutam in Kalendis Iulii
& veſcatur de auibus viuis ſi pote-
runt inueniri. Item gariofilos & ſe-
men feniculi cum carne comedat,
domus autem mutæ apta & ampla
ſibi quæratur, & de muta quando per-
fectus eſt trahatur. Si autem in muta
pennas non citò proiecerit, ſerpen-
tem varium qui inter alios minus
habet veneni, & Germanicè Hu-
ter vocatur, cum tritico coque,
ex quo tritico & viru ſerpentis gal-
linam ciba & pota, & illius galli-
næ carnibus refectus accipiter, &
pennas deponit, & morbum ſi quem
habet expellet, Solidarum quoque
nouarum pennarum plurimum de-
coratus longo viuet tempore, & iugi-
ter ſanus & hilaris erit. Item piſciculi
minuti pluuiales puluerizentur, &

puluis

tota aqua consumatur, & postea siccatos tere fortiter,& pone in aliquo vase butiro pleno, & in illo coquantur fortiter, & postea coletur hæc sicut colatur cera, & de pinguedine relicta in colatura ciba accipitrē sigillatim per vices. Si autem pinguedinem istam refutauerit, detur ei cū carne de catto. Ad hoc idem aliud est expertum, accipe enim ebolum rutam maluam serpillum,& de rore marino plusquam de alijs aut de sauina si non habetur rosmarinus, & adipem porci qui nunquam comederit glandes, & omnia simul trita, & contusa fac bullire in vino, & postea exprimere quasi ceram, & da in cibum accipitri in sero per noctem, & non infirmabitur. Si autē accipiter de pluribus mutis fuerit, Kalendis Ianuarij in mutam mittatur.

aliam pennam illi ſimilem , & fra
ctæ pennæ inſeras. Si autem freg
rit pennam in concauo arundini
pone aliam accipitris pennam, vel
habere non potes pennam,cornu i
illam inſere cum acu ferrea , vel c
prina in medio quatuor angulos h
bente,ita quod ex ambobus partibu
acuti fiant,quę quidem facere vſu á
experientia melius diſces quàm do
ctrina libri iſtius. Si autem accipit
volueris macrum fieri, da ei allium
tritum cum pulegio,vel carnem ma
cram de bacone ſalſo ſumptam, qu
per noctem in aqua ſtetit comeda
& poſtea quater aquam bibat. Si au
tem econtrario impinguare volue
ris , dimitte eum per plures dies o
tioſum,& da ei lumbum porci,& ca
nem gallinæ pinguis , & ſemp
ab vno homine paſcatur, & qui po

puluis super carnes accipitri dandas aspergatur, & cum carnibus muris accipitri ad comedendum dentur, tunc enim procul dubio citò mutabunt. Item lumbi porci sanguine agni intincti, & incisi dati sibi idem quod dictum est citius operantur. Item puluis lacertæ viridis combustæ idem facit Item grana sambuci in Septembri sub terra fodias, & postea ordeum in eis madefactum gallinis tribuas, & illarum carnes tribue, & si alias etiam tribueris in succo prædictorum granorũ intinge, & confert plurimũ. Item sanguisugas incisas per se vel cum carnibus offer accipitri, & si volueris comburendo fac inde puluerem, & offer ei cum carnibus. Item mures viui sibi dati seu etiam minutatim fracti, & in gula sibi positi prosunt. Si vero pennas fregerit, incide

conferens operatur. Si autem digi
articulum læſerit, ſcinde murem,
in viſcera eius calida pedem accip
tris immitte, & cum faſciola apta c
ſtringe, & ſi per hoc non ſanabitu
dextram vngulam porci frange,
cum medulla pedem accipitris vng
per triduum, & ſanabitur. Hæc ig
tur ſecundùm experta Frederici
Imperatoris dicta ſunt à
nobis de aſturi-
bus.

Capit

at eum, ferat in equo ambulante, & letur ei sæpius cerebrum veruecis siue arietis. Si verò à sole læsus sit, aquā rosaceam in naribus eius immittas, & mel cum carne caprina comedat, & exspue vinum quasi exsufflando in faciem eius. Si autem quando post prædam vadit, læsus fuerit à tempestate, aquam tepidam super scapulas eius subijce, ita tamen quod pennas eius prius aperias, & sic de aqua perfundas tantum quod per renes usque ad pedes eius perueniens, distillet: hoc enim multum proderit. Si verò in interioribus pro venatione infirmatur, noctuas calentes adhuc & vespertiliones per triduū comedat, & si accipere voluerit tres offas carnis porcinæ intinctas in aceto comedat, hoc n etiā fastidiū sibi tollit, & cō- tra morbū capitis & pectoris plurimū

 con-

ętatē auellanæ, & ſit lardum bene
tritum, & pone ipſum per mixturam
in palatum aſturis, & poſtea fac eum
ſtare ad ſolem, ita diu donec euomat
potionem, & in ſequenti detur ei co-
medere lardum idem ad quantitatē
vnciæ, & tertia die detur ei pullus co-
lumbinus rubeus, & quarta die fac
eum balneari, & curabitur. Contra ti-
neas autem aſturis accipe millefo-
lium & tere, & mitte in acetum, &
miſce cum hoc ſtercus anſeris, & ſic
commixta permaneant hæc tribus
diebus, & demum pone totum hoc
in panno lineo, & exprime ſuccum,
& vnge inde loca vbi tineas habet,
præcipuè in alis & in cauda. Demum
tere ferruginem in puluerem, & aſ-
perge in alis & cauda accipitris tri-
bus vicibus de tertio in tertium di-
em. Quando autem aſtur paſtum

apitulum 21. De regimine asturium secundùm experta Guillelmi.

REpetentes autem curam accipitrum, Guillelmi expertissimi in auibus rapacibus documenponemus. Dicit enim Guillelmus, uod asturem qui asma habet sic cubimus. Accipiantur gariofili cinaomum, zinziber, ciminum, pi-er, aloe, sal dragantum, olibanum quolibet æqualiter in pondere, & rtiter terantur, & bene simul comisceantur, & ponantur in tegula, & lefiant ad ignem, & cum fistula de o puluere proijciatur in naribus turis insufflando, & de residuo lueris eiusdem pone cum lardo be claro aut cum butiro, ad quan-

 titatem

ei comedere vſque ad nouem dies antequam ponas eum in mutam, deinde accipe ſauinam, roſmarinum, ſaturegiam, bethonicam, mentam, & ſaluiam, de quolibet æqualiter, & de raphano, plus parum & tere omnia ſimul, & impone parum mellis, & ieiuno dabis ei comedere inde, & poſtea mitte eum in mutam.
Contra vitium autem lapidis aſturis, accipe cinnamomum aloë gariofilos zucharum ſaxifragiam gerulã cicadam, æqualiter de omnibus, & omnia tere & diſtempera cum ſiropo roſaceo, & quando paſcis aſturem da ſibi aliquid de iſto cum carne ad quãtitatem duarum fabarum: ſi accipiter proijcit glanum ſiue crudam carnẽ indigeſtam, immitte in gulam eius lixiuiam de ſarmentis, & immitte in gulam eius vnum cochlear, & ſi ſe

angu-

s digeſtum proijcit, accipe cinnamo
um gariofilos cuminum & folia
uri æqualiter de omnibus, & tere
mitte in ollam nouam cum vino
bo, & fac multum bulire, ita quod
arum de vino remaneat. Sed caue
per ebulitionem effundatur effer-
ens de olla, & quod remanet pone
panno lineo forti & extorque ſuc
m, & de eo quod expreſſeris, in-
nde in guttur aſturis quantum ſuf
cit, illa die nihil des ei comedere, &
quenti die piſta & contunde fæni-
los, & exprime ſuccum, & carnem
am daturus es ei intinge in ſucco
o.

Contra infirmitatem autem aſtu-
s quæ fellera vocatur, & eſt idem
od corrupti humoris repletio, acci
de vrſæ feminę felle ad quantitatē
ceris, & impone cordi gallinę, & da

 ei co-

funde, & da comedere asturi. Si autem spumat in oculis, est melancholia ibi congregata, accipe siler montanum & semen cicutę, & pone super carbones, & suffumiga inde carnem, & pasce eum super talem ignē, vt fumus veniat in guttur, & in oculos ipsius, & in sequenti die da ei comedere aloe ad quantitatem dimidiæ fabæ, & viridem cicadam siue locustam, quā si viridē inuenire nō poteris, tere siccam apud te reseruatam, & asperge super carnem, & da ei. Si autem ficū in ano patitur accipiter, accipe pinulas alarum, & desiccatas tere, & sparge super carnem, & de hoc ciba eum nouem vicibus. Si autem inordinatam astur sitim habeat, accipe liquiritiam Reubarbarum, Bettonicam, & syrupum violatium, & mitte in aquam, & sit ibi nocte vna,

anguſtiauerit, accipe ſirupum viola-
ceum, & diſtempera cum aqua frigi-
da, & mitte ex eo in gutture eius co-
chlearia tria, & poſtquã vomuerit, &
ad ſe redierit, balneetur in aqua, &
hoc fiat tempore bene claro. Multũ
autem valet ſi aliquantulum ſal-
gemmæ tritum cum lixiuia ponatur,
quia bene mundificando facit vo-
mere. Si autem aſtur guttam habeat,
ſumatur aurea alexandrina, quan-
tum eſt media faba, vel ſicut eſt me-
dia auellana, & detur ſibi come-
dere, & die tertia detur ſibi theria-
ca.

Si autem patitur aculeos ſiue pun-
cturas acutas, accipe ſetas porcorum
& minutatim incide, & ſparſas ſu-
per carnem aſturi in cibum tribue,
vſque ad nouem dies, & poſtea tri-
folium tere, & ſuccum eius carni in-

balnea eum ex illo, ſi autem turbidũ & frigidum, tolle auxugiam gallinę, & impone in illa, & mitte ſuper fimum nocte vna, & die ſequenti vnge aſturem in alis, & in dorſo ſuper caudam, quod ſi naſcentias aſtur habeat, accipe ſanguiſugas, & mitte eas in naſcentias, & ſequenti die accipe lac arboris, quæ celſa ſiue ficus fatua dicitur, & vnge naſcentias, & demũ accipe radices herbæ quæ brancha lupi vocatur, & tere, & commiſce cũ lacte celſæ, & ſuperpone naſcentijs, & ſtet deſuper tribus diebus, & tribus noctibus, & poſtea accipe radicem caudæ porci, & fac bullire, & da ei bibere mane & ſero nouem diebus ad tres fabas. S autem ſcabioſus ſit accipiter, accipe auxugiam veterem, ſulphur & argentum viuum, & tere ſimul cum aliquot gariofilis, & cina-

momo,

& mane da ei bibere quotidie de illo, vſque ad octo dies quantum voluerit, & paſce eum de rana. Si autem faſcinatus putetur aſtur, accipe fungũ myrti, & olibanum, & aſpaltum, & palmam benedictam, & teſtæ impone omnia hæc, & exinde ſuffumiga aſturem.

Si autem in capite æger ſit accipiter, accipe raphanum, ſauinam, rorẽ marinum, ſambucum, ſaturegiã, mentam, rutam, ſaluiam, bethonicã, & miſce hæc omnia ſimul, & tere multum, & immitte mel, & da ei ex illo quantum eſt vna auellana Si vis impinguare accipitrem, ciba eum frequenter carne anſeris, & palumborum. Si pediculos habeat, mentam Romanam tere, & diſtempera cum vino acri, & iunge ſaxifragiã, & ſi clarum tempus eſt & calidum,

& quinq; noctibus Iterum autem cō-
tra lapidem asturis, & renum corrup-
tionem accipe centrum galli partem
vnam, verbenæ partes duas, & tere,
& exprime succum, & da de eo ter-
tiam partem cochlearis asturi ieiu-
no, & sic dimitte eum à mane vsque
ad meridiem, & si in angustia esse vi-
deatur, da ei cochlearia tria de sirupo
violatio distemperato, vel de melle
rosato, & quarta die accipe centino-
diam, & centineruiam siue quinqui-
neruiam, & tere, & accipe succum
quantum est pars tertia cochlearis v-
nius, & mitte eum in guttur asturis
ieiuni, & curabitur Si autem podagri-
cus sit, tere titimalum cum melle &
aceto, & aliquantulo calcis, & liga
super podagram, & postquam se mo-
uerit, vnge aloe cum vino, & sana-
bitur, Iterum autem contra felleram
astu-

momo, & ex eo vnge ſcabiem ad ignem vel in balneo.

Contra dolorem oculorum accipe zinziber aloe, olibanum æqualiter de omnibus, & tere fortiter insimul, & mitte cum albo vino in bacinum, vbi ſit nocte vna, & poſtea mitte in oculos. Item accipe aloë & cerusſam æqualiter, & de lardo veteri, rade de medio loco aliquantulum, & miſce omnia hæc, & mitte in oculos eius ſero, cùm eũdum eſt dormitũ. Quod ſi crus fractum habet accipiter, maſtica olibanum bolum & ſerpentinam, & cõſolidam, & fortiter tere, & miſce cum albumine oui, & diſtende totũ ſuper pannum lineum, & dirige crus fractum, & inuolue in panno dicto, & accipe pennam de ala vulturis, & ſcinde eam, & incanna ex ea crus fractum, & ſic remaneat quinq; diebus, & quinq;

diuide, & accipe parum ceræ, & de laudano & de xiloaloe, ſiue ligno aloe, & fac puluerem, & ſuccum politariæ maioris & minoris, & incide cæpam albam, & omnia ſimul miſce; & totum mitte in ventrem anſeris, & conſue foramen fortiter, & dimitte per vnum diem, & deinde fac anſerem bene aſſari, & ſagimen quod inde decidit, collige in vas terreum aliquod, & de hoc vnguento vngatur locus guttoſus, & valet omnibus guttoſis animalibus. Item ad clarificandos oculos, accipe dulcem herbam aloe, & ceruſſam æqualiter, & contunde fortiter, & trita cum oleo, & auxugia mitte ad ignem in aliqua teſta donec liqueſcat, & miſce cum his quæ dicta ſunt, & duc & commiſce ſimul fortiter in vnum, & ex vnguento ſic facto, mane & ſero aliquid in ocu-

afturis ſimul & tineam, accipe con-
chas teſtudinum & ramunculos viri
des de iubis & ſaxifragiam, ſaluiam,
& folia oliuarum, & ſpumam pole-
dri iuuenis, quam proijcit de naribus
cùm naſcitur, & fel anguillæ, & hæc
omnia mitte in ollam nouam,
& ad ignem torre donec inde fiat
puluis, & in mane ieiuno aſturi, da
inde comedere ad quantitatem dimi
diæ auellanæ cum carne pauca, & ac
cipe reubarbarum, & pone in aqua
per diem vnum, & da ei bibere, &
iſtud fac de tertio in tertium diem
tribus vicibus.

Si autem guttam habeat aſtur, acci
pe anſerem bene pinguem, & aufer
adipem eius, & accipe adipem vr-
ſinum & vulpinum, & excoria cat-
tum, & eiectis de corpore catti viſce-
ribus & oſſibus carnem cum cultello
dimi-

eam ſępius ſub pedibus eius effugere, & vt iterum capiat eam, & ſic muta eam in melius volãtem, & melius, & debiles & paruas aues commuta in fortiores & maiores, ſicut etiam de aucupio falconum docuimus, quia quo ad hoc vnus modus eſt in regimine omniũ auiũ rapaciũ, quotieſcũq; autem accipit auẽ, dimittatur aliquid de ſanguine eius bibere, cum prouocatione & ſibilo aucupis, & in præſentia canum, quia per hoc ſumet audaciam, quando autem aucupari volueris dimittendo ad aues ſilueſtres, primò ciba eũ carne teneræ vaccæ ſiue lingua porcina, quæ in aceto vel vrina parum ſteterit, & mane ſequenti valde diluculò vade ad aucupium. Caue tamen vt non iactes accipitrẽ ſi poteris niſi contra faciem auis, & fac vt accipiter auem

oculos asturis impone, & clarificabuntur. hæc igitur secundùm Guillelmum experta sunt dicta de curis asturum.

Capitulum 22. De regimine domesticationis accipitrum, & regimine aucupij.

CVm autem cum asture vel niso aucupare volueris, caue prius quod bene ad manum assuetus sit accipiter sic domesticando, primò enim vinciendus est die ac nocte, & tenendo eum cum zona valde lõga, facias vt sæpius ad manum aduolet, & quotiens aduolauerit, semper aliquantulũ ciba eum, vt assuescat manum beneficam. Cùm autem eum aucupari volueris, primo die accipe columbam in alis depilatam, & fac

& in dieta quam ſibi bonam eſſe probaueris conſerua eum continuè, & ſi nimis eſt pinguis, albeo trito cum pulegio maceratur, & caue ne defectum & puſillanimem facias. Accipiter nãque ab Auguſto, vſq; ad Nouembrem debet teneri mediocriter pinguis, & mediocriter macer non multum ad pinguedinem vel maciem declinans, ſed a Nouembre in antea pinguis tenendus eſt & fortis, tenendus eſt etiã in die diu ſuper manũ, & detur ei hora tertia coxa vna de carne pulli; & poſtea per horã, permittatur in aqua balneari, & poſtea dimittatur ad ſolẽ, donec pẽnas cõponat ſe perungẽdo, & poſtea ponatur in obſcuro vſq; ad veſperũ, & ſuperponatur pannus lineus ſuper perticam ſuper quam ſtat, ne vngues lædat, & ab hora veſperarum

videat, & non longè ab ea existat quando iactas eum. Dicunt tamen aliqui quod si carnem, vt dixi, in vrina iacere permittas, & in mane cibes eum de illa, & in sero parum de ipsa carne des ei, & in sequenti mane cibes eum de lingua porcelli, & ad vesperum vadas in rapariam, in qua sunt aues, audaciam habebit ad magnas aues capiendas: quando verò videris accipitrem venationem videntem quidem, sed nō appetentem, scias quod nimis est pinguis & pennas de pinguedine spissas habere, eò quod nimis delicatè nutritus sit. Subtrahas ergo ei partem de dieta cōsueta, & dabis ei leuem digestibilemque dietam, & in minori quantitate quam prius, quia ex fame naturali surget appetitus magnas aues capiendi,

vngue vel roſtro percuſſerit, poteſt eſſe periculum, & iam quidam mortui ſunt de huiuſmodi vulnere percuſſionis. Attende autem quod ſi accipiter plus debito clamoſus fuerit, cibetur veſpertilione pleno pipere trito. Si autem pipiat quaſi pituitæ ſit infirmitatis, & clamare voce ſonora nequit, cum acu ærea nares eius perforabis. hæc igitur ſunt quæ de falconum aſturumque curis, de his qui tempore noſtro in talibus ſtudium poſuerunt congregauimus, nec debet reputari ſuperfluum quod deſeruit delectationi multorum, qui in auibus cæli ludere cõſueuerunt. Vt autem perfectior ſit noſtra doctrina, etiã ſtudia antiquiſſimorum his adiungemus.

teneat in manu vſque ad primum ſõnum, & tunc ſuperpone eum in pertica panno ſuppoſito ſicut prius, & accende corã eo lucernam per totam noctem, & circa diluculum aſperge cum vino, & poſtea pone eum ad ignem clarum, & orto iam die vade ad aucupium, & ſi videris eum aues appetere proijce, ſin autem, itera quod ſupra dixi, ſi verò capiat, ciba eum de præda quantum vult comedere. Cauendum autem multum eſt ab afflatu & morſu, & laceratione vnguium accipitris & falconis, & omnium rapacium auium, & maximè quando hæ aues balneatæ fuerint, & pennas roſtro compoſuerint, quia pinguedo quędam adhæret roſtro, quam accipiunt de cauda ſua, quæ eſt venenoſa: pennas enim & pedes & anhelitum habẽt venenoſas aues iſtę, & ſi tunc cũ

vel aureo instrumẽto coque cũ super nares, vbi sinciput in medio oculo medio rostri coniũgitur, si clausas nares habuerit, per fistulã paruę pennę insuffla in nares eius puluerẽ piperis & saxifragiæ, si reuma in capite habuerit, rutam pone iuxta nares eius, & carnem quam comedet in succo rutæ intinge. Item allium contusum cum vino per nares ei immitte, & in loco obscuro resideat tota die, & eum per vnum diem ieiunare permitte: si pituitam, quam quidam pipiam vocant, habuerit, accipe linguam eius aperto ore, & frica eam cum puluere saxifragiæ melle condito, & si dicta non prosunt, dabis ei comedere butirum, puluis etiam densitate caulis ad idem valet. si vltra modum clamosus fuerit, accipe vespertilionem, & piper tritum intus pone, &

Capitulum 23. De regimine infirmitatum omnium auium rapacium secundùm Aquilam, Symachum & Theodotionem.

Antiquissimorum quidem Aquilæ & Symachi & Theodotionis extant Epistolæ ad Ptolomæum Philometorem Regem AEgypti, in quibus de moribus & medicinis auium rapacium in communi ista doctrina continetur: si enim infirmitas est in capite, & sit quidem in oculis, vnge sæpius de oleo oliuæ, & præcipuè si dolor est in exterioribus oculi. Si aũt albugo crescit in interiori oculi auis, inijce puluerẽ seminis fœniculi cum lacte mulieris masculum parientis. Si autem per senectutem caligat oculus, habili argenteo vel

exime eum ab omni labore, & abun-
danter ciba eum, quoties enim esu-
rierit, tot signa fracturarũ vel fractu-
ras habebit in pennis. Valent etiam
tunc auibus glebæ virides substratæ
pedibus, & solis calor cum æstu mo-
derato. Nimius autem æstus nocet.
Si febres habuerit, da ei ter vel quater
succũ arthemisię cum carne gallinæ.
Item ad idem liga ei dextrum crus
fortiter, & tunc in medio cruris vena
apparebit, & illam subtiliter minue:
in crure enim talium auium quatuor
sunt venæ, vna quidem anterius, alte-
ra inferius, & tertia exterius magis,
quarta posterius super vnguem maio-
rem. Signa autem febris sunt si alæ
dependent, & caput demissum te-
neat, & si vomit quasi frigore te-
neatur, si cibus absque causa e-
um fastidit, aut auidè quidem sumit,
sed

ne, & da ei comedere: si vespertilio nõ habetur, alia auis eodem modo cum pipere parata, ad idem non oberit. Nimius tamē clamor aut infirmitatis aut defectus ex macie, aut quia oua generata in se habeat, est signum: si fastidium habuerit, sorices viuas da ei, vel catellum in proximo natum antequam videat. Si cibum frequenter non alteratum euomit, accipe scamoneam ad pondus quartæ partis eboli, & tantundem cumini, & tritis illis asperge eorum puluere carnes porcinas pingues, & da in cibum Si verò dictam carnem comedere non potest, tolle albuginem oui, & in ea pone dictum puluerem, & ori eius inijce. Item si cibum eijcit, accipe oua cruda, & frange in lac caprinum, & totum decoque, & da ei ter ad comedendũ, & sanabitur. si mutare pēnas incipit,

vel saluiæ cibum eius intinge, si alas guttosas habuerit, hederam terrestrē in aqua coque, & folia illa cocta, & bene contusa alis eius iuxta latera circumliga, & cibum eius in eadem aqua tinge. si pedes guttosos habet, vel si tineæ comedant eius pennas, carnes hircinas comedat in aceto tinctas, & alas eius aceto calido & oleo laurino sæpius perfrica. si pennam fractam sine dolore extrahere volueris, accipe sanguinem animalis paruuli quod gruile vocatur, vel sanguinem muris, & vnge locum pennæ, & cadet, & postea ex melle ad magnam spissitudinem decocto, fac virgulam ad modum foraminis in quo stetit penna, & inijce foramini, & exibit noua penna. Item succo herbæ papaueris calido, perunge pennas
eius,

sed malè glutiendo inducit. Si autem valde sitit, accipe puluerem caulis liuistici, & carnem de aneto & fœniculo, & coque cum vino, & commisce cum hoc cochlear vnum mellis, & colaturam huius da ei bibere, vel inijce ori eius, & si bibere noluerit, vna die da ei carnem linitam melle, secunda die carnem linitam oleo rosaceo frigido. Si felle laborat, quam infirmitatem felleram supra vocauimus, puluerem florum salicis siue gemmarum salicis sparge super cibum eius. si ei alæ præter febrem pepēderint, sume sanguinem, & adipem anseris, & de sanguine frica alas eius ad solem. De adipe aūt ciba eum, vel melius sume oleum laurinū, & ex illo alis leuatis assellas eius vnge, & felle porci perunge alas ipsius, & succo verbenæ

vel

cum absinthio ,& eo ad solem seden-
te,infunde plumas eius & corpus ei-
us per totum. Si lapidem in ventre ha
buerit,da ei pinguedinem auxugiæ
comedere & butirum , ad idem aloe
herbam cum puluere apij inuolue cor
dibus auiū,paruarū & da ei comedere.
sic igitur ex his similiter poteris de
omniū auium medicina cōmodè fa-
cere. Si autem vis habere piuguem,
da ei de masculi carne bouis vel porci
si verò vis habere macrum , da ei gal-
linas iuuenes aqua madefactas : si
verò vis habere temperatum , da
ei gallinas veteres;si vis vt expeditus
sit ad aucupandum , stude vt fa-
cias ei bonam vesicam gutturis,
& include in tenebris accensa ibi
lucerna modica , & aucupa alter-
nis diebus:si vis vt leporem aut cu-
niculū capiat, oportet vt doceas eū in
iuuen-

rius, & intinge cibum eius eidem ſucco. ſi os fractum habuerit in crure vel in alia parte, aloe calidum ſuperliga, & dimitte vna die & vna nocte. Item ſtercus galli in aceto decoctũ ſuperliga, ſi inquieta ſit auis in pertica, vel ſuper manum, miriam in aqua decoque, & ex ipſa aqua aſperge corpꝰ eius, & intinge cibum eius in ea vſq; nouies. ſi infirmitate quæ rampa dicitur infirmatur, ſucco Arthemiſiæ cibus eius intingatur. Item ſanguine agni calido pedes eius perfrica, vel vino tepido in quo decoctę ſint vrticę, & in ipſo vino cibum eius intinge. ſi ſtercorare non poteſt, fel galli da ei comedere, vel teſtudines albas decoctas. ſi nimium laxatur, modicum de ſucco iuſquiami da ei bibere, & intinge cibum eius, ſi pediculos habet, accipe ſuccum abſinthij, vel aquam coctam

cum

Capitulum 24 De alijs duobus generibus falconum, & de locis habitationis eorum, & de definitione accipitrum.

HAEC de falconum etiam & accipitrum natura, & regimine à nobis dicta sunt secundùm dicta antiquorum. Sed præter omnia quæ inducta sunt falconum genera, duo adhuc apud nos genera falconum inueniuntur, quorum vnum est falco lapidaris, & alterum falco, qui vocatur arborealis: primũ quidem mediæ quantitatis est, & vigoris inter peregrinũ & gibbosum, & inuenitur in alpium rupibus, et est eiusdem nutritiuæ cum peregrino. Alterum autem medium est quantitate & vigore inter gibbosum

& mir-

ſuētute, & gyros liga in cruribus ei⁹ prope pedes, interiecto ſpatio vnius palmæ, quæ ſit diſtantia cruris à cru re, quia tūc ſine læſione capiet. Sylue ſtris accipiter citius manſueſcit, ſi multum ieiunare permittatur, & ſi iuuenis eſt auis, nec nimis calidus, nec nimis frigidus ſit locus in quo cuſtoditur, & in loco in quo ſtat, habeat ſemper herbam mentam & ſaluiam, & ſi eſt accipiter, in primis in folijs ſalicis, demum ſuper lignum ſalicis aut abietis ſemper ſedeat, & ſi ſæpe ſanguinem auium biberit, vires ſumunt, & audaciam, & affectum capiendi, nec negetur ei balneum aquę frigidæ quando nutritur, nec multum coniungantur alæ eius niſi pendeant.

Capit.

est in Britannia, Suetia, Liuonia, & finitimæ his regiones Sclauorū, Prutenorum, & Rutenorum, & quia frigidæ sunt istæ regiones, & in terris frigidis sint corpora magna, & ex multo sanguine multi spiritus, & ex his audacia & feritas vt in scientia de natura locorum habitabilium determinatum est. Ideo etiam aues rapaces in dictis regionibus magnæ sunt, & cum audacia ferocitatem magnam habentes. In aliis autem locis proportionalem etiam accipiunt vigorem & quantitatem & audaciam, nec est silentio prætereundum, quod Aquila & Theodotion & Symachus socius eorum, omnia accipitrum genera falcones vocant, & ea quatuor esse generum determinant, asturem primæ quantitatis ponentes in genere primo, & asturem minorem quem ter-
cellinum

& mirle, eiusdem cum mirle regiminis existens, & ideo de his in speciali tractare non oportet. Præterea autem quæ dicta sunt, fortè multa apud diuersos inueniuntur falconum genera, sed ex his quæ dicta sunt sufficiēter de natura, & nutritura omniū habetur coniecturalis scientia. Sed hic adhuc adijciendum, quod sicut in ante habitis libris dictum est, omne animal abundat in loco vbi sui proprij & conuenientis cibi est abūdantia, propter quod cum huiusmodi auium cibus proprius sit venatio auium, abundabunt in locis vbi abundant aues quas venantur. Istæ aūt aues sunt aquaticę, quia & illę tardiores sunt ad volatum, & carnosiores ad escam, & ideo versus Septentrionem accipitrum & falconum, & aquilarum abundant genera, sicut

Ne istæ etiam vacarent pagellę, fabulam de initio rei accipitrariæ, eleganter excogitatam, ex secundo libro Hieracosophioy incerti auctoris, visum subiungere.

NVnc vnde accipitri, hæc adeo contraria, tamq;
Pugnantes sortita modos vis insita fluxit:
Ales vt altilium in gentem implacabilis hostis
Bella gerat, nutus tamen idem obseruet herileis,
Et cultu humano domitus mansuescat & arte,
Dicite Pierides, primaq; ab origine caussas
Indagate rei, seriemque reuoluite facti.
Perfidiam Troum, & spretos vlturus honores
Neptunus structis pactos pro mœnibus vrbis

Per

cellinum vocamus, ponentes in genere secundo, & nisum in genere tertio, & muscetum in genere quarto, quibus nullo modo consentiendū esse, probat, quod tercellinus inuenitur in nido accipitris, & muscetus in nido nisi reperitur, & ideo & accipiter & tercellinus non differunt nisi sexu, non specie, quia accipiter est fœmina, & tercellinus est masculus, & eundem modum differentiæ habent nisus, & miscetus, nisus enim est fœmina, & muscetus est masculus Hæc igitur de rapacibus auibus dicta sunt.

Auxiliumq; petant, Ceteq; immania contra,
In cœlum vastos Cete eructantia nimbos
(Is miseris cumulus diuinæ accesserat iræ)
Expediant classem, & socios hortentur ad arma
Illa tempestate Hierax rex nomine dictus
Pollebat latè imperio, iustißimus vnus
Qui fuit, atque omneis inter tota Aside terra
Diuini cultus & seruantissimus æqui.
Hic Mariandynos magna ditione tenebat,
Cauconasq; feros: huic tum piscosa Synope,
Atque Elatea mari Scythico circumsona, & olim
Mileti fundata à ciuibus Heraclea
Parebant, quantumq; patet sinus illius oræ.
Huc oratores delecti forte per vrbem,
Tempora præcincti ramis pacalis oliuæ,
Mittuntur, qui supplicibus mæstisq; querelis.

Trin;

Per Phrygios latè ſpargebat brachia cam-
pos:
Nec mora, ſternuntur ſegetes, labor irritus
anni
Speſquе iacent hominum, Simoïs iã deſerit
alueum
Auctior, & Xantho excedens ſua flumina
miſcet.
Vix ſummis nemoroſi Idæ iuga fluctibus
exſtant
Admittuntq; greges, medijs natat Ilion
vndis.
Tum cuiuſq; rei obſeſſos vrgebat egeſtas,
Summaq; frumenti penuria, nõ tamen illi
Væcordeis poſuêre animos, oracula diuum
Scitati, aut Lycias ſortes, Phœbumq; roga-
runt.
Sed quaſi non diuum iuſſu, non cælitus eſſet
Illa immiſſa lues, vicina per oppida mit-
tunt,
Qui Cererẽ coemãt rebus ſolamen in arctis,

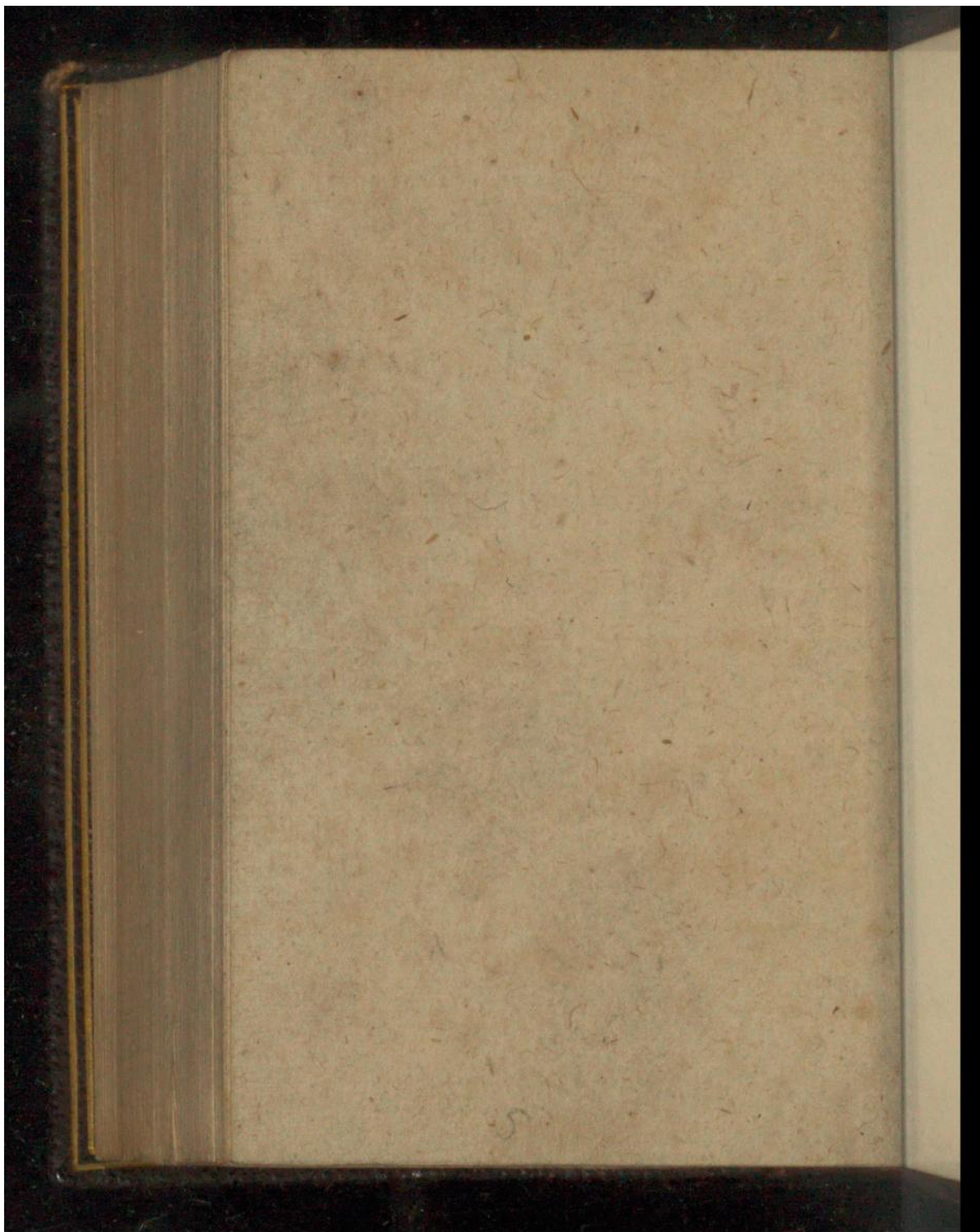
Immersa Euxini spumant vada salsa profundi.
Iamq; in conspectu Tenedos, iam Troia pubes
Prospectans longè exultat, cùm sæuus ab alto,
Aegei quo rege tremit circunflua Ponti
Regia, Neptunus furiali incanduit æstu:
Et, quis (ait) nostras posthac procumbat ad aras
Sacra ferens, cumuletve pijs alteria donis,
Si consulta deûm vindicta eluditur arte
Humana, & scelus est mortali vindice tutum?
Alcides potuit monstro eripuisse biformi
Hesionem fuit hoc illi per numina pronũ,
Et sua virtutem patriam fortuna secuta est.
At non iste, opibus qui nil nisi fidit auitis,
Non feret hoc impune Hierax, resperserit aras

Sang-

Principis inflectant sensus, pacemq; reportent,
Et victum, armatamq; petant in prælia classem.
Acceptis ille hospitio, Quod poscitis (inquit)
Hoc dabitur. pietas iubet id mea. quippe laborum
Haud alium, tantarum & opum, lateq; potentis
Imperij fructum duco & laudabile lucrum,
Quàm bene de cunctis in vita posse mereri,
Alloquioq; inopes dignari, opibusq; iuuare
Nulla mora est, vestris quàm primùm edicite læti
Ciuibus, arma, viros, duce me, classemq; paratam
Expectent. vix desierat, iam classis in alto est,
Armatiq; foros complēt iā remige crebro
Inuer-

Cantibus hic Hierax primum temerarius arma
Cingitur, & stricto crocitantum auertere nubem
Molitur ferro & flãmis: illæ acrius instant
Conantemq; vrgent magis, & magis vsque fatigant:
Iamque illisa vadis classis, prætoriaq; ipsa
Aegeum fractis tabulis rimosa bibebat:
Indoluit casu summi regnator Olympi,
Fraternisq; odijs finem dedit, atq; seueras
Parcarum leges, & ineluctabile fœdus
Fatorum elusit: neue immortalis auitæ
Mersa mari, mens terrestri cũ mole periret,
Fluctibus ereptum pernicibus extulit alis,
Et pedibus teneris vngueis cõfixit acutos:
Vltaremq; animum, & memorem pietatis auitæ
Addidit: hinc & adhuc odio genus omne volucrum
Sæuus habet, veteresq; etiam nunc improbus iras
Seruat:

Sanguine taurorum, & sacros adoleuerit
igneis,
Hactenus in superos pius: at nunc impius
esse
Desinat, insanæq; luat periuria gentis.
Haud plura iratus. picea caligine cælum
Conditur, & Zephyris aduersi flantibus
Euri
Insurgunt, gelidamq; Notus concurrit in
Acton,
Et vastos tollunt conuixi ad sidera fluctus:
Ex oculisq; procul Troûm spem claßis a-
micæ
Eripiunt, resonant vndæ, & caua littora
plangunt.
Dumq; insperato turbatum murmure pon-
tum,
Attonitus ductor puppi despectat ab alta,
Et frustra meliora deos sedet omnia poscẽs,
Ecce repentinæ circumstant vndique cælo
Immissæ volucreis, & diris æthera rum-
punt

a fides, desideriumque iuuandi
n genus, & pietas generosa re-
a. sit.
c hominum ad voces exultat, & arte
magistra
Accipiter paret monitis, ac iussa capessit.

FINIS.

